Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

ନମୋ ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ

ଖୁଦ୍ଦକନିକାଯେ

ଉଦାନପାଳି

୧। ବୋଧିୱଗ୍ଗୋ

୧। ପଠମବୋଧିସୁତ୍ତଂ

୧। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ଉରୁୱେଲାଯଂ ୱିହରତି ନଜ୍ଜା ନେରଞ୍ଜରାଯ ତୀରେ ବୋଧିରୁକ୍ଖମୂଲେ ପଠମାଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଭଗୱା ସତ୍ତାହଂ ଏକପଲ୍ଲଙ୍କେନ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି ୱିମୁତ୍ତିସୁଖପଟିସଂୱେଦୀ [ୱିମୁତ୍ତିସୁଖଂ ପଟିସଂୱେଦୀ (ସ୍ୟା। ପୀ। କ।)]। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ତସ୍ସ ସତ୍ତାହସ୍ସ ଅଚ୍ଚଯେନ ତମ୍ହା ସମାଧିମ୍ହା ୱୁଟ୍ଠହିତ୍ୱା ରତ୍ତିଯା ପଠମଂ ଯାମଂ ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦଂ ଅନୁଲୋମଂ ସାଧୁକଂ ମନସାକାସି –

‘‘ଇତି ଇମସ୍ମିଂ ସତି ଇଦଂ ହୋତି, ଇମସ୍ସୁପ୍ପାଦା ଇଦଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ଯଦିଦଂ – ଅୱିଜ୍ଜାପଚ୍ଚଯା ସଙ୍ଖାରା, ସଙ୍ଖାରପଚ୍ଚଯା ୱିଞ୍ଞାଣଂ, ୱିଞ୍ଞାଣପଚ୍ଚଯା ନାମରୂପଂ, ନାମରୂପପଚ୍ଚଯା ସଳାଯତନଂ, ସଳାଯତନପଚ୍ଚଯା ଫସ୍ସୋ, ଫସ୍ସପଚ୍ଚଯା ୱେଦନା, ୱେଦନାପଚ୍ଚଯା ତଣ୍ହା, ତଣ୍ହାପଚ୍ଚଯା ଉପାଦାନଂ, ଉପାଦାନପଚ୍ଚଯା ଭୱୋ, ଭୱପଚ୍ଚଯା ଜାତି, ଜାତିପଚ୍ଚଯା ଜରାମରଣଂ ସୋକପରିଦେୱଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସୁପାଯାସା ସମ୍ଭୱନ୍ତି। ଏୱମେତସ୍ସ କେୱଲସ୍ସ ଦୁକ୍ଖକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ ସମୁଦଯୋ ହୋତୀ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଏତମତ୍ଥଂ ୱିଦିତ୍ୱା ତାଯଂ ୱେଲାଯଂ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

‘‘ଯଦା ହୱେ ପାତୁଭୱନ୍ତି ଧମ୍ମା,

ଆତାପିନୋ ଝାଯତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ;

ଅଥସ୍ସ କଙ୍ଖା ୱପଯନ୍ତି ସବ୍ବା,

ଯତୋ ପଜାନାତି ସହେତୁଧମ୍ମ’’ନ୍ତି। ପଠମଂ;

୨। ଦୁତିଯବୋଧିସୁତ୍ତଂ

୨। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକ ସମଯଂ ଭଗୱା ଉରୁୱେଲାଯଂ ୱିହରତି ନଜ୍ଜା ନେରଞ୍ଜରାଯ ତୀରେ ବୋଧିରୁକ୍ଖମୂଲେ ପଠମାଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଭଗୱା ସତ୍ତାହଂ ଏକପଲ୍ଲଙ୍କେନ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି ୱିମୁତ୍ତିସୁଖପଟିସଂୱେଦୀ। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ତସ୍ସ ସତ୍ତାହସ୍ସ ଅଚ୍ଚଯେନ ତମ୍ହା ସମାଧିମ୍ହା ୱୁଟ୍ଠହିତ୍ୱା ରତ୍ତିଯା ମଜ୍ଝିମଂ ଯାମଂ ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦଂ ପଟିଲୋମଂ ସାଧୁକଂ ମନସାକାସି –

‘‘ଇତି ଇମସ୍ମିଂ ଅସତି ଇଦଂ ନ ହୋତି, ଇମସ୍ସ ନିରୋଧା ଇଦଂ ନିରୁଜ୍ଝତି, ଯଦିଦଂ – ଅୱିଜ୍ଜାନିରୋଧା ସଙ୍ଖାରନିରୋଧୋ, ସଙ୍ଖାରନିରୋଧା ୱିଞ୍ଞାଣନିରୋଧୋ, ୱିଞ୍ଞାଣନିରୋଧା ନାମରୂପନିରୋଧୋ, ନାମରୂପନିରୋଧା ସଳାଯତନନିରୋଧୋ, ସଳାଯତନନିରୋଧା ଫସ୍ସନିରୋଧୋ, ଫସ୍ସନିରୋଧା ୱେଦନାନିରୋଧୋ, ୱେଦନାନିରୋଧା ତଣ୍ହାନିରୋଧୋ, ତଣ୍ହାନିରୋଧା ଉପାଦାନନିରୋଧୋ, ଉପାଦାନନିରୋଧା ଭୱନିରୋଧୋ, ଭୱନିରୋଧା ଜାତିନିରୋଧୋ, ଜାତିନିରୋଧା ଜରାମରଣଂ ସୋକପରିଦେୱଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସୁପାଯାସା ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତି। ଏୱମେତସ୍ସ କେୱଲସ୍ସ ଦୁକ୍ଖକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ ନିରୋଧୋ ହୋତୀ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଏତମତ୍ଥଂ ୱିଦିତ୍ୱା ତାଯଂ ୱେଲାଯଂ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

‘‘ଯଦା ହୱେ ପାତୁଭଵନ୍ତି ଧମ୍ମା,

ଆତାପିନୋ ଝାଯତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ;

ଅଥସ୍ସ କଙ୍ଖା ୱପଯନ୍ତି ସବ୍ବା,

ଯତୋ ଖଯଂ ପଚ୍ଚଯାନଂ ଅୱେଦୀ’’ତି। ଦୁତିଯଂ;

୩। ତତିଯବୋଧିସୁତ୍ତଂ

୩। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗଵା ଉରୁୱେଲାଯଂ ୱିହରତି ନଜ୍ଜା ନେରଞ୍ଜରାଯ ତୀରେ ବୋଧିରୁକ୍ଖମୂଲେ ପଠମାଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଭଗଵା ସତ୍ତାହଂ ଏକପଲ୍ଲଙ୍କେନ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି ୱିମୁତ୍ତିସୁଖପଟିସଂୱେଦୀ। ଅଥ ଖୋ ଭଗଵା ତସ୍ସ ସତ୍ତାହସ୍ସ ଅଚ୍ଚଯେନ ତମ୍ହା ସମାଧିମ୍ହା ୱୁଟ୍ଠହିତ୍ୱା ରତ୍ତିଯା ପଚ୍ଛିମଂ ଯାମଂ ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦଂ ଅନୁଲୋମପଟିଲୋମଂ ସାଧୁକଂ ମନସାକାସି –

‘‘ଇତି ଇମସ୍ମିଂ ସତି ଇଦଂ ହୋତି, ଇମସ୍ସୁପ୍ପାଦା ଇଦଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ଇମସ୍ମିଂ ଅସତି ଇଦଂ ନ ହୋତି, ଇମସ୍ସ ନିରୋଧା ଇଦଂ ନିରୁଜ୍ଝତି; ଯଦିଦଂ – ଅୱିଜ୍ଜାପଚ୍ଚଯା ସଙ୍ଖାରା, ସଙ୍ଖାରପଚ୍ଚଯା ୱିଞ୍ଞାଣଂ, ୱିଞ୍ଞାଣପଚ୍ଚଯା ନାମରୂପଂ, ନାମରୂପପଚ୍ଚଯା ସଳାଯତନଂ, ସଳାଯତନପଚ୍ଚଯା ଫସ୍ସୋ, ଫସ୍ସପଚ୍ଚଯା ୱେଦନା, ୱେଦନାପଚ୍ଚଯା ତଣ୍ହା, ତଣ୍ହାପଚ୍ଚଯା ଉପାଦାନଂ, ଉପାଦାନପଚ୍ଚଯା ଭୱୋ, ଭୱପଚ୍ଚଯା ଜାତି, ଜାତିପଚ୍ଚଯା ଜରାମରଣଂ ସୋକପରିଦେୱଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସୁପାଯାସା ସମ୍ଭଵନ୍ତି। ଏୱମେତସ୍ସ କେୱଲସ୍ସ ଦୁକ୍ଖକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ ସମୁଦଯୋ ହୋତି।

‘‘ଅୱିଜ୍ଜାଯ ତ୍ୱେୱ ଅସେସୱିରାଗନିରୋଧା ସଙ୍ଖାରନିରୋଧୋ, ସଙ୍ଖାରନିରୋଧା ୱିଞ୍ଞାଣନିରୋଧୋ, ୱିଞ୍ଞାଣନିରୋଧା ନାମରୂପନିରୋଧୋ, ନାମରୂପନିରୋଧା ସଳାଯତନନିରୋଧୋ, ସଳାଯତନନିରୋଧା ଫସ୍ସନିରୋଧୋ, ଫସ୍ସନିରୋଧା ୱେଦନାନିରୋଧୋ, ୱେଦନାନିରୋଧା ତଣ୍ହାନିରୋଧୋ , ତଣ୍ହାନିରୋଧା ଉପାଦାନନିରୋଧୋ, ଉପାଦାନନିରୋଧା ଭଵନିରୋଧୋ, ଭଵନିରୋଧା ଜାତିନିରୋଧୋ, ଜାତିନିରୋଧା ଜରାମରଣଂ ସୋକପରିଦେୱଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସୁପାଯାସା ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତି। ଏୱମେତସ୍ସ କେୱଲସ୍ସ ଦୁକ୍ଖକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ ନିରୋଧୋ ହୋତୀ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗଵା ଏତମତ୍ଥଂ ୱିଦିତ୍ୱା ତାଯଂ ୱେଲାଯଂ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

‘‘ଯଦା ହୱେ ପାତୁଭଵନ୍ତି ଧମ୍ମା,

ଆତାପିନୋ ଝାଯତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ;

ୱିଧୂପଯଂ ତିଟ୍ଠତି ମାରସେନଂ,

ସୂରିଯୋୱ [ସୁରିଯୋୱ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ଓଭାସଯମନ୍ତଲିକ୍ଖ’’ନ୍ତି। ତତିଯଂ;

୪। ହୁଂହୁଙ୍କସୁତ୍ତଂ

୪। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗଵା ଉରୁୱେଲାଯଂ ୱିହରତି ନଜ୍ଜା ନେରଞ୍ଜରାଯ ତୀରେ ଅଜପାଲନିଗ୍ରୋଧେ ପଠମାଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଭଗଵା ସତ୍ତାହଂ ଏକପଲ୍ଲଙ୍କେନ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି ୱିମୁତ୍ତିସୁଖପଟିସଂୱେଦୀ। ଅଥ ଖୋ ଭଗଵା ତସ୍ସ ସତ୍ତାହସ୍ସ ଅଚ୍ଚଯେନ ତମ୍ହା ସମାଧିମ୍ହା ୱୁଟ୍ଠାସି।

ଅଥ ଖୋ ଅଞ୍ଞତରୋ ହୁଂହୁଙ୍କଜାତିକୋ [ହୁହୁଙ୍କଜାତିକୋ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଯେନ ଭଗଵା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗଵତା ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦି। ସମ୍ମୋଦନୀଯଂ କଥଂ ସାରଣୀଯଂ ୱୀତିସାରେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତୋ ଖୋ ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭଗଵନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘କିତ୍ତାୱତା ନୁ ଖୋ, ଭୋ ଗୋତମ, ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ହୋତି, କତମେ ଚ ପନ ବ୍ରାହ୍ମଣକରଣା [ବ୍ରାହ୍ମଣକାରକା (କ।)] ଧମ୍ମା’’ତି?

ଅଥ ଖୋ ଭଗଵା ଏତମତ୍ଥଂ ୱିଦିତ୍ୱା ତାଯଂ ୱେଲାଯଂ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

‘‘ଯୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ବାହିତପାପଧମ୍ମୋ,

ନିହୁଂହୁଙ୍କୋ [ନିହୁହୁଙ୍କୋ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ ପୀ।)] ନିକ୍କସାୱୋ ଯତତ୍ତୋ;

ୱେଦନ୍ତଗୂ ୱୁସିତବ୍ରହ୍ମଚରିୟୋ,

ଧମ୍ମେନ ସୋ ବ୍ରହ୍ମୱାଦଂ ୱଦେୟ୍ୟ;

ଯସ୍ସୁସ୍ସଦା ନତ୍ଥି କୁହିଞ୍ଚି ଲୋକେ’’ତି। ଚତୁତ୍ଥଂ;

୫। ବ୍ରାହ୍ମଣସୁତ୍ତଂ

୫। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମୟଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିୟଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନ ଆୟସ୍ମା ଚ ସାରିପୁତ୍ତୋ ଆୟସ୍ମା ଚ ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ଆୟସ୍ମା ଚ ମହାକସ୍ସପୋ ଆୟସ୍ମା ଚ ମହାକଚ୍ଚାନୋ [ମହାକଚ୍ଚାୟନୋ (ସୀ। ପୀ। କ।)] ଆୟସ୍ମା ଚ ମହାକୋଟ୍ଠିକୋ ଆୟସ୍ମା ଚ ମହାକପ୍ପିନୋ ଆୟସ୍ମା ଚ ମହାଚୁନ୍ଦୋ ଆୟସ୍ମା ଚ ଅନୁରୁଦ୍ଧୋ ଆୟସ୍ମା ଚ ରେୱତୋ ଆୟସ୍ମା ଚ ନନ୍ଦୋ [ଆନନ୍ଦୋ (ସୀ। ପୀ।)] ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ ।

ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ଭଗୱା ତେ ଆୟସ୍ମନ୍ତେ ଦୂରତୋୱ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତେ; ଦିସ୍ୱାନ ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘ଏତେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ବ୍ରାହ୍ମଣା ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି; ଏତେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ବ୍ରାହ୍ମଣା ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୀ’’ତି। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ , ଅଞ୍ଞତରୋ ବ୍ରାହ୍ମଣଜାତିକୋ ଭିକ୍ଖୁ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘କିତ୍ତାୱତା ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ହୋତି, କତମେ ଚ ପନ ବ୍ରାହ୍ମଣକରଣା ଧମ୍ମା’’ତି?

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଏତମତ୍ଥଂ ୱିଦିତ୍ୱା ତାୟଂ ୱେଲାୟଂ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

‘‘ବାହିତ୍ୱା ପାପକେ ଧମ୍ମେ, ଯେ ଚରନ୍ତି ସଦା ସତା;

ଖୀଣସଂଯୋଜନା ବୁଦ୍ଧା, ତେ ୱେ [ତେୱ (ସୀ।)] ଲୋକସ୍ମି ବ୍ରାହ୍ମଣା’’ତି। ପଞ୍ଚମଂ;

୬। ମହାକସ୍ସପସୁତ୍ତଂ

୬। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମୟଂ ଭଗୱା ରାଜଗହେ ୱିହରତି ୱେଳୁୱନେ କଲନ୍ଦକନିୱାପେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନ ଆୟସ୍ମା ମହାକସ୍ସପୋ ପିପ୍ପଲିଗୁହାୟଂ [ପିପ୍ଫଲିଗୁହାୟଂ (ସ୍ୟା।), ସିମ୍ବଲିଗୁହାୟଂ (କ।)] ୱିହରତି ଆବାଧିକୋ [ଆବାଧିକୋ ହୋତି (ସ୍ୟା। ପୀ।)] ଦୁକ୍ଖିତୋ ବାଳ୍ହଗିଲାନୋ। ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ମହାକସ୍ସପୋ ଅପରେନ ସମୟେନ ତମ୍ହା ଆବାଧା ୱୁଟ୍ଠାସି। ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମତୋ ମହାକସ୍ସପସ୍ସ ତମ୍ହା ଆବାଧା ୱୁଟ୍ଠିତସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ‘‘ଯଂନୂନାହଂ ରାଜଗହଂ ପିଣ୍ଡାୟ ପୱିସେୟ୍ୟ’’ନ୍ତି।

ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନ ପଞ୍ଚମତ୍ତାନି ଦେୱତାସତାନି ଉସ୍ସୁକ୍କଂ ଆପନ୍ନାନି ହୋନ୍ତି ଆୟସ୍ମତୋ ମହାକସ୍ସପସ୍ସ ପିଣ୍ଡପାତପଟିଲାଭାୟ। ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ମହାକସ୍ସପୋ ତାନି ପଞ୍ଚମତ୍ତାନି ଦେୱତାସତାନି ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ପୁବ୍ବଣ୍ହସମୟଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାୟ ରାଜଗହଂ ପିଣ୍ଡାୟ ପାୱିସି – ଯେନ ଦଲିଦ୍ଦୱିସିଖା କପଣୱିସିଖା ପେସକାରୱିସିଖା। ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ଭଗୱା ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ମହାକସ୍ସପଂ ରାଜଗହେ ପିଣ୍ଡାୟ ଚରନ୍ତଂ ଯେନ ଦଲିଦ୍ଦୱିସିଖା କପଣୱିସିଖା ପେସକାରୱିସିଖା।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଏତମତ୍ଥଂ ୱିଦିତ୍ୱା ତାୟଂ ୱେଲାୟଂ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

‘‘ଅନଞ୍ଞପୋସିମଞ୍ଞାତଂ, ଦନ୍ତଂ ସାରେ ପତିଟ୍ଠିତଂ;

ଖୀଣାସୱଂ ୱନ୍ତଦୋସଂ, ତମହଂ ବ୍ରୂମି ବ୍ରାହ୍ମଣ’’ନ୍ତି। ଛଟ୍ଠଂ;

୭। ଅଜକଲାପକସୁତ୍ତଂ

୭। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ପାୱାଯଂ [ପାଟଲିଯଂ (ପୀ।)] ୱିହରତି ଅଜକଲାପକେ ଚେତିଯେ, ଅଜକଲାପକସ୍ସ ଯକ୍ଖସ୍ସ ଭୱନେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଭଗୱା ରତ୍ତନ୍ଧକାରତିମିସାଯଂ ଅବ୍ଭୋକାସେ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି; ଦେୱୋ ଚ ଏକମେକଂ ଫୁସାଯତି। ଅଥ ଖୋ ଅଜକଲାପକୋ ଯକ୍ଖୋ ଭଗୱତୋ ଭଯଂ ଛମ୍ଭିତତ୍ତଂ ଲୋମହଂସଂ ଉପ୍ପାଦେତୁକାମୋ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱତୋ ଅୱିଦୂରେ ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ''ଅକ୍କୁଲୋ ପକ୍କୁଲୋ''ତି ଅକ୍କୁଲପକ୍କୁଲିକଂ ଅକାସି – ''ଏସୋ ତେ, ସମଣ, ପିସାଚୋ''ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଏତମତ୍ଥଂ ୱିଦିତ୍ୱା ତାଯଂ ୱେଲାଯଂ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

''ଯଦା ସକେସୁ ଧମ୍ମେସୁ, ପାରଗୂ ହୋତି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ;

ଅଥ ଏତଂ ପିସାଚଞ୍ଚ, ପକ୍କୁଲଞ୍ଚାତିୱତ୍ତତୀ''ତି। ସତ୍ତମଂ;

୮। ସଙ୍ଗାମଜିସୁତ୍ତଂ

୮। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଆଯସ୍ମା ସଙ୍ଗାମଜି ସାୱତ୍ଥିଂ ଅନୁପ୍ପତ୍ତୋ ହୋତି ଭଗୱନ୍ତଂ ଦସ୍ସନାଯ। ଅସ୍ସୋସି ଖୋ ଆଯସ୍ମତୋ ସଙ୍ଗାମଜିସ୍ସ ପୁରାଣଦୁତିଯିକା – ''ଅଯ୍ୟୋ କିର ସଙ୍ଗାମଜି ସାୱତ୍ଥିଂ ଅନୁପ୍ପତ୍ତୋ''ତି। ସା ଦାରକଂ ଆଦାଯ ଜେତୱନଂ ଅଗମାସି।

ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଆଯସ୍ମା ସଙ୍ଗାମଜି ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ଦିୱାୱିହାରଂ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମତୋ ସଙ୍ଗାମଜିସ୍ସ ପୁରାଣଦୁତିଯିକା ଯେନାଯସ୍ମା ସଙ୍ଗାମଜି ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ସଙ୍ଗାମଜିଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଖୁଦ୍ଦପୁତ୍ତଞ୍ହି [ଖୁଦ୍ଦପୁତ୍ତାମ୍ହି (ସୀ।)], ସମଣ, ପୋସ ମ''ନ୍ତି। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ଆଯସ୍ମା ସଙ୍ଗାମଜି ତୁଣ୍ହୀ ଅହୋସି।

ଦୁତିଯମ୍ପି ଖୋ ଆଯସ୍ମତୋ ସଙ୍ଗାମଜିସ୍ସ ପୁରାଣଦୁତିଯିକା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ସଙ୍ଗାମଜିଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଖୁଦ୍ଦପୁତ୍ତଞ୍ହି, ସମଣ, ପୋସ ମ''ନ୍ତି। ଦୁତିଯମ୍ପି ଖୋ ଆଯସ୍ମା ସଙ୍ଗାମଜି ତୁଣ୍ହୀ ଅହୋସି।

ତତିଯମ୍ପି ଖୋ ଆଯସ୍ମତୋ ସଙ୍ଗାମଜିସ୍ସ ପୁରାଣଦୁତିଯିକା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ସଙ୍ଗାମଜିଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଖୁଦ୍ଦପୁତ୍ତଞ୍ହି, ସମଣ, ପୋସ ମ''ନ୍ତି। ତତିଯମ୍ପି ଖୋ ଆଯସ୍ମା ସଙ୍ଗାମଜି ତୁଣ୍ହୀ ଅହୋସି।

ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମତୋ ସଙ୍ଗାମଜିସ୍ସ ପୁରାଣଦୁତିଯିକା ତଂ ଦାରକଂ ଆଯସ୍ମତୋ ସଙ୍ଗାମଜିସ୍ସ ପୁରତୋ ନିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ପକ୍କାମି [ପକ୍କମି (କ।) ଏୱମୁପରିପି] – ''ଏସୋ [ଏସ (ସୀ। କ।)] ତେ, ସମଣ, ପୁତ୍ତୋ; ପୋସ ନ''ନ୍ତି।

ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ସଙ୍ଗାମଜି ତଂ ଦାରକଂ ନେୱ ଓଲୋକେସି ନାପି ଆଲପି। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମତୋ ସଙ୍ଗାମଜିସ୍ସ ପୁରାଣଦୁତିଯିକା ଅୱିଦୂରଂ [ଅୱିଦୂରେ (ସ୍ୟା। ପୀ।)] ଗନ୍ତ୍ୱା ଅପଲୋକେନ୍ତୀ ଅଦ୍ଦସ ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ସଙ୍ଗାମଜିଂ ତଂ ଦାରକଂ ନେୱ ଓଲୋକେନ୍ତଂ ନାପି ଆଲପନ୍ତଂ, ଦିସ୍ୱାନସ୍ସା ଏତଦହୋସି – ''ନ ଚାଯଂ ସମଣୋ ପୁତ୍ତେନପି ଅତ୍ଥିକୋ''ତି। ତତୋ ପଟିନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ଦାରକଂ ଆଦାଯ ପକ୍କାମି। ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ଭଗୱା ଦିବ୍ବେନ ଚକ୍ଖୁନା ୱିସୁଦ୍ଧେନ ଅତିକ୍କନ୍ତମାନୁସକେନ ଆଯସ୍ମତୋ ସଙ୍ଗାମଜିସ୍ସ ପୁରାଣଦୁତିଯିକାଯ ଏୱରୂପଂ ୱିପ୍ପକାରଂ।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଏତମତ୍ଥଂ ୱିଦିତ୍ୱା ତାଯଂ ୱେଲାଯଂ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

''ଆଯନ୍ତିଂ ନାଭିନନ୍ଦତି, ପକ୍କମନ୍ତିଂ ନ ସୋଚତି;

ସଙ୍ଗା ସଙ୍ଗାମଜିଂ ମୁତ୍ତଂ, ତମହଂ ବ୍ରୂମି ବ୍ରାହ୍ମଣ''ନ୍ତି। ଅଟ୍ଠମଂ;

୯। ଜଟିଲସୁତ୍ତଂ

୯। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ଗଯାଯଂ ୱିହରତି ଗଯାସୀସେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ସମ୍ବହୁଲା ଜଟିଲା ସୀତାସୁ ହେମନ୍ତିକାସୁ ରତ୍ତୀସୁ ଅନ୍ତରଟ୍ଠକେ ହିମପାତସମଯେ ଗଯାଯଂ ଉମ୍ମୁଜ୍ଜନ୍ତିପି ନିମୁଜ୍ଜନ୍ତିପି, ଉମ୍ମୁଜ୍ଜନିମୁଜ୍ଜମ୍ପି କରୋନ୍ତି ଓସିଞ୍ଚନ୍ତିପି, ଅଗ୍ଗିମ୍ପି ଜୁହନ୍ତି – ''ଇମିନା ସୁଦ୍ଧୀ''ତି।

ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ଭଗୱା ତେ ସମ୍ବହୁଲେ ଜଟିଲେ ସୀତାସୁ ହେମନ୍ତିକାସୁ ରତ୍ତୀସୁ ଅନ୍ତରଟ୍ଠକେ ହିମପାତସମଯେ ଗଯାଯଂ ଉମ୍ମୁଜ୍ଜନ୍ତେପି ନିମୁଜ୍ଜନ୍ତେପି ଉମ୍ମୁଜ୍ଜନିମୁଜ୍ଜମ୍ପି କରୋନ୍ତେ [ଉମ୍ମୁଜ୍ଜନିମୁଜ୍ଜଂ କରୋନ୍ତେପି (ସୀ। ପୀ। କ।)] ଓସିଞ୍ଚନ୍ତେପି ଅଗ୍ଗିମ୍ପି ଜୁହନ୍ତେ – ''ଇମିନା ସୁଦ୍ଧୀ''ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଏତମତ୍ଥଂ ୱିଦିତ୍ୱା ତାଯଂ ୱେଲାଯଂ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

''ନ ଉଦକେନ ସୁଚୀ ହୋତୀ, ବହ୍ୱେତ୍ଥ ନ୍ହାଯତୀ [ନହାଯତୀ (ସୀ।)] ଜନୋ;

ଯମ୍ହି ସଚ୍ଚଞ୍ଚ ଧମ୍ମୋ ଚ, ସୋ ସୁଚୀ ସୋ ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ''ତି। ନୱମଂ;

୧୦। ବାହିଯସୁତ୍ତଂ

୧୦। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ବାହିଯୋ ଦାରୁଚୀରିଯୋ ସୁପ୍ପାରକେ ପଟିୱସତି ସମୁଦ୍ଦତୀରେ ସକ୍କତୋ ଗରୁକତୋ ମାନିତୋ ପୂଜିତୋ ଅପଚିତୋ ଲାଭୀ ଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରାନଂ। ଅଥ ଖୋ ବାହିଯସ୍ସ ଦାରୁଚୀରିଯସ୍ସ ରହୋଗତସ୍ସ ପଟିସଲ୍ଲୀନସ୍ସ ଏୱଂ ଚେତସୋ ପରିୱିତକ୍କୋ ଉଦପାଦି – ''ଯେ ଖୋ କେଚି ଲୋକେ ଅରହନ୍ତୋ ୱା ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗଂ ୱା ସମାପନ୍ନା, ଅହଂ ତେସଂ ଅଞ୍ଞତରୋ''ତି।

ଅଥ ଖୋ ବାହିଯସ୍ସ ଦାରୁଚୀରିଯସ୍ସ ପୁରାଣସାଲୋହିତା ଦେୱତା ଅନୁକମ୍ପିକା ଅତ୍ଥକାମା ବାହିଯସ୍ସ ଦାରୁଚୀରିଯସ୍ସ ଚେତସା ଚେତୋପରିୱିତକ୍କମଞ୍ଞାଯ ଯେନ ବାହିଯୋ ଦାରୁଚୀରିଯୋ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ବାହିଯଂ ଦାରୁଚୀରିଯଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ନେୱ ଖୋ ତ୍ୱଂ , ବାହିଯ, ଅରହା, ନାପି ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗଂ ୱା ସମାପନ୍ନୋ। ସାପି ତେ ପଟିପଦା ନତ୍ଥି ଯାଯ ତ୍ୱଂ ଅରହା ୱା ଅସ୍ସ [ଅସ୍ସସି (ସ୍ୟା। କ।)] ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗଂ ୱା ସମାପନ୍ନୋ''ତି।

''ଅଥ କେ ଚରହି ସଦେୱକେ ଲୋକେ ଅରହନ୍ତୋ ୱା ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗଂ ୱା ସମାପନ୍ନୋ''ତି? ''ଅତ୍ଥି, ବାହିଯ, ଉତ୍ତରେସୁ ଜନପଦେସୁ [ଜନପଦେ (ସୀ।)] ସାୱତ୍ଥି ନାମ ନଗରଂ। ତତ୍ଥ ସୋ ଭଗୱା ଏତରହି ୱିହରତି ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ। ସୋ ହି, ବାହିଯ, ଭଗୱା ଅରହା ଚେୱ ଅରହତ୍ତାଯ ଚ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତୀ''ତି।

ଅଥ ଖୋ ବାହିଯୋ ଦାରୁଚୀରିଯୋ ତାଯ ଦେୱତାଯ ସଂୱେଜିତୋ ତାୱଦେୱ ସୁପ୍ପାରକମ୍ହା ପକ୍କାମି। ସବ୍ବତ୍ଥ ଏକରତ୍ତିପରିୱାସେନ ଯେନ ସାୱତ୍ଥି ଜେତୱନଂ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମୋ ତେନୁପସଙ୍କମି। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ସମ୍ବହୁଲା ଭିକ୍ଖୂ ଅବ୍ଭୋକାସେ ଚଙ୍କମନ୍ତି। ଅଥ ଖୋ ବାହିଯୋ ଦାରୁଚୀରିଯୋ ଯେନ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଏତଦୱୋଚ – ''କହଂ ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଏତରହି ଭଗୱା ୱିହରତି ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ? ଦସ୍ସନକାମମ୍ହା ମଯଂ ତଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଅରହନ୍ତଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧ''ନ୍ତି। ''ଅନ୍ତରଘରଂ ପୱିଟ୍ଠୋ ଖୋ, ବାହିଯ, ଭଗୱା ପିଣ୍ଡାଯା''ତି।

ଅଥ ଖୋ ବାହିଯୋ ଦାରୁଚୀରିଯୋ ତରମାନରୂପୋ ଜେତୱନା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ସାୱତ୍ଥିଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଅଦ୍ଦସ ଭଗୱନ୍ତଂ ସାୱତ୍ଥିଯଂ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରନ୍ତଂ ପାସାଦିକଂ ପସାଦନୀଯଂ ସନ୍ତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ସନ୍ତମାନସଂ ଉତ୍ତମଦମଥସମଥମନୁପ୍ପତ୍ତଂ ଦନ୍ତଂ ଗୁତ୍ତଂ ଯତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ନାଗଂ। ଦିସ୍ୱାନ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱତୋ ପାଦେ ସିରସା ନିପତିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଦେସେତୁ ମେ, ଭନ୍ତେ ଭଗୱା, ଧମ୍ମଂ; ଦେସେତୁ, ସୁଗତୋ, ଧମ୍ମଂ, ଯଂ ମମସ୍ସ ଦୀଘରତ୍ତଂ ହିତାଯ ସୁଖାଯା''ତି। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ଭଗୱା ବାହିଯଂ ଦାରୁଚୀରିଯଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଅକାଲୋ ଖୋ ତାୱ, ବାହିଯ, ଅନ୍ତରଘରଂ ପୱିଟ୍ଠମ୍ହା ପିଣ୍ଡାଯା''ତି।

ଦୁତିଯମ୍ପି ଖୋ ବାହିଯୋ ଦାରୁଚୀରିଯୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଦୁଜ୍ଜାନଂ ଖୋ ପନେତଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତୋ ୱା ଜୀୱିତନ୍ତରାଯାନଂ, ମଯ୍ହଂ ୱା ଜୀୱିତନ୍ତରାଯାନଂ । ଦେସେତୁ ମେ, ଭନ୍ତେ ଭଗୱା, ଧମ୍ମଂ; ଦେସେତୁ, ସୁଗତୋ, ଧମ୍ମଂ, ଯଂ ମମସ୍ସ ଦୀଘରତ୍ତଂ ହିତାଯ ସୁଖାଯା''ତି। ଦୁତିଯମ୍ପି ଖୋ ଭଗୱା ବାହିଯଂ ଦାରୁଚୀରିଯଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଅକାଲୋ ଖୋ ତାୱ, ବାହିଯ, ଅନ୍ତରଘରଂ ପୱିଟ୍ଠମ୍ହା ପିଣ୍ଡାଯା''ତି।

ତତିୟମ୍ପି ଖୋ ବାହିୟୋ ଦାରୁଚୀରିୟୋ ଭଗଵନ୍ତଂ ଏତଦଵୋଚ – ‘‘ଦୁଜ୍ଜାନଂ ଖୋ ପନେତଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗଵତୋ ଵା ଜୀଵିତନ୍ତରାୟାନଂ, ମୟ୍ହଂ ଵା ଜୀଵିତନ୍ତରାୟାନଂ। ଦେସେତୁ ମେ ଭନ୍ତେ ଭଗଵା, ଧମ୍ମଂ; ଦେସେତୁ, ସୁଗତୋ, ଧମ୍ମଂ, ୟଂ ମମସ୍ସ ଦୀଘରତ୍ତଂ ହିତାୟ ସୁଖାୟା’’ତି।

‘‘ତସ୍ମାତିହ ତେ, ବାହିୟ, ଏଵଂ ସିକ୍ଖିତବ୍ବଂ – ‘ଦିଟ୍ଠେ ଦିଟ୍ଠମତ୍ତଂ ଭଵିସ୍ସତି, ସୁତେ ସୁତମତ୍ତଂ ଭଵିସ୍ସତି, ମୁତେ ମୁତମତ୍ତଂ ଭଵିସ୍ସତି, ଵିଞ୍ଞାତେ ଵିଞ୍ଞାତମତ୍ତଂ ଭଵିସ୍ସତୀ’ତି। ଏଵଞ୍ହି ତେ, ବାହିୟ, ସିକ୍ଖିତବ୍ବଂ। ୟତୋ ଖୋ ତେ, ବାହିୟ, ଦିଟ୍ଠେ ଦିଟ୍ଠମତ୍ତଂ ଭଵିସ୍ସତି, ସୁତେ ସୁତମତ୍ତଂ ଭଵିସ୍ସତି, ମୁତେ ମୁତମତ୍ତଂ ଭଵିସ୍ସତି, ଵିଞ୍ଞାତେ ଵିଞ୍ଞାତମତ୍ତଂ ଭଵିସ୍ସତି, ତତୋ ତ୍ଵଂ, ବାହିୟ, ନ ତେନ; ୟତୋ ତ୍ଵଂ, ବାହିୟ, ନ ତେନ ତତୋ ତ୍ଵଂ, ବାହିୟ, ନ ତତ୍ଥ ; ୟତୋ ତ୍ଵଂ, ବାହିୟ, ନ ତତ୍ଥ, ତତୋ ତ୍ଵଂ, ବାହିୟ, ନେଵିଧ ନ ହୁରଂ ନ ଉଭୟମନ୍ତରେନ। ଏସେଵନ୍ତୋ ଦୁକ୍ଖସ୍ସା’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ବାହିୟସ୍ସ ଦାରୁଚୀରିୟସ୍ସ ଭଗଵତୋ ଇମାୟ ସଂଖିତ୍ତାୟ ଧମ୍ମଦେସନାୟ ତାଵଦେଵ ଅନୁପାଦାୟ ଆସଵେହି ଚିତ୍ତଂ ଵିମୁଚ୍ଚି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗଵା ବାହିୟଂ ଦାରୁଚୀରିୟଂ ଇମିନା ସଂଖିତ୍ତେନ ଓଵାଦେନ ଓଵଦିତ୍ଵା ପକ୍କାମି। ଅଥ ଖୋ ଅଚିରପକ୍କନ୍ତସ୍ସ ଭଗଵତୋ ବାହିୟଂ ଦାରୁଚୀରିୟଂ ଗାଵୀ ତରୁଣଵଚ୍ଛା ଅଧିପତିତ୍ଵା [ଅଧିପାତେତ୍ଵା (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।), ଅଧିପାତିତ୍ଵା (କ।)] ଜୀଵିତା ଵୋରୋପେସି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗଵା ସାଵତ୍ଥିୟଂ ପିଣ୍ଡାୟ ଚରିତ୍ଵା ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ପିଣ୍ଡପାତପଟିକ୍କନ୍ତୋ ସମ୍ବହୁଲେହି ଭିକ୍ଖୂହି ସଦ୍ଧିଂ ନଗରମ୍ହା ନିକ୍ଖମିତ୍ଵା ଅଦ୍ଦସ ବାହିୟଂ ଦାରୁଚୀରିୟଂ କାଲଙ୍କତଂ [କାଲକତଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ।)]; ଦିସ୍ଵାନ ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘ଗଣ୍ହଥ, ଭିକ୍ଖଵେ, ବାହିୟସ୍ସ ଦାରୁଚୀରିୟସ୍ସ ସରୀରକଂ; ମଞ୍ଚକଂ ଆରୋପେତ୍ଵା ନୀହରିତ୍ଵା ଝାପେଥ; ଥୂପଞ୍ଚସ୍ସ କରୋଥ। ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ଵୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, କାଲଙ୍କତୋ’’ତି।

‘‘ଏଵଂ, ଭନ୍ତେ’’ତି ଖୋ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗଵତୋ ପଟିସ୍ସୁତ୍ଵା ବାହିୟସ୍ସ ଦାରୁଚୀରିୟସ୍ସ ସରୀରକଂ ମଞ୍ଚକଂ ଆରୋପେତ୍ଵା ନୀହରିତ୍ଵା ଝାପେତ୍ଵା ଥୂପଞ୍ଚସ୍ସ କତ୍ଵା ୟେନ ଭଗଵା ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ଭଗଵନ୍ତଂ ଅଭିଵାଦେତ୍ଵା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିଂସୁ। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନା ଖୋ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗଵନ୍ତଂ ଏତଦଵୋଚୁଂ – ‘‘ଦଡ୍ଢଂ, ଭନ୍ତେ, ବାହିୟସ୍ସ ଦାରୁଚୀରିୟସ୍ସ ସରୀରଂ, ଥୂପୋ ଚସ୍ସ କତୋ। ତସ୍ସ କା ଗତି, କୋ ଅଭିସମ୍ପରାୟୋ’’ତି? ‘‘ପଣ୍ଡିତୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ବାହିୟୋ ଦାରୁଚୀରିୟୋ ପଚ୍ଚପାଦି ଧମ୍ମସ୍ସାନୁଧମ୍ମଂ; ନ ଚ ମଂ ଧମ୍ମାଧିକରଣଂ ଵିହେସେସି। ପରିନିବ୍ବୁତୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ବାହିୟୋ ଦାରୁଚୀରିୟୋ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗଵା ଏତମତ୍ଥଂ ଵିଦିତ୍ଵା ତାୟଂ ଵେଲାୟଂ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

‘‘ୟତ୍ଥ ଆପୋ ଚ ପଥଵୀ, ତେଜୋ ଵାୟୋ ନ ଗାଧତି;

ନ ତତ୍ଥ ସୁକ୍କା ଜୋତନ୍ତି, ଆଦିଚ୍ଚୋ ନପ୍ପକାସତି;

ନ ତତ୍ଥ ଚନ୍ଦିମା ଭାତି, ତମୋ ତତ୍ଥ ନ ଵିଜ୍ଜତି।

‘‘ୟଦା ଚ ଅତ୍ତନାଵେଦି [ଵେଧୀ (କ।)], ମୁନି ମୋନେନ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ;

ଅଥ ରୂପା ଅରୂପା ଚ, ସୁଖଦୁକ୍ଖା ପମୁଚ୍ଚତୀ’’ତି। ଦସମଂ;

(ଅୟମ୍ପି ଉଦାନୋ ଵୁତ୍ତୋ ଭଗଵତା ଇତି ମେ ସୁତନ୍ତି।) [( ) ସ୍ୟାମପୋତ୍ଥକେ ନତ୍ଥି]

ବୋଧିଵଗ୍ଗୋ ପଠମୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ତୟୋ ବୋଧି ଚ ହୁଂହୁଙ୍କୋ [ତୟୋ ଚ ବୋଧି ନିଗ୍ରୋଧୋ (ସବ୍ବତ୍ଥ)], ବ୍ରାହ୍ମଣୋ [ତେ ଥେରା (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।), ଥେରୋ (କ।)] କସ୍ସପେନ ଚ;

ଅଜ [ପାଵାୟ (ସୀ। ସ୍ୟା।), ପାଟଲିୟଂ (ପୀ।), ପାଵା (କ।)] ସଙ୍ଗାମ ଜଟିଲା, ବାହିୟେନାତି ତେ ଦସାତି।

୨ । ମୁଚଲିନ୍ଦୱଗ୍ଗୋ

୧ । ମୁଚଲିନ୍ଦସୁତ୍ତଂ

୧୧ । ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ଉରୁୱେଲାଯଂ ୱିହରତି ନଜ୍ଜା ନେରଞ୍ଜରାଯ ତୀରେ ମୁଚଲିନ୍ଦମୂଲେ ପଠମାଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଭଗୱା ସତ୍ତାହଂ ଏକପଲ୍ଲଙ୍କେନ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି ୱିମୁତ୍ତିସୁଖପଟିସଂୱେଦୀ।

ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ମହା ଅକାଲମେଘୋ ଉଦପାଦି ସତ୍ତାହୱଦ୍ଦଲିକା ସୀତୱାତଦୁଦ୍ଦିନୀ। ଅଥ ଖୋ ମୁଚଲିନ୍ଦୋ ନାଗରାଜା ସକଭୱନା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଭଗୱତୋ କାଯଂ ସତ୍ତକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଭୋଗେହି ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଉପରିମୁଦ୍ଧନି ମହନ୍ତଂ ଫଣଂ ୱିହଚ୍ଚ ଅଟ୍ଠାସି – ‘‘ମା ଭଗୱନ୍ତଂ ସୀତଂ, ମା ଭଗୱନ୍ତଂ ଉଣ୍ହଂ, ମା ଭଗୱନ୍ତଂ ଡଂସମକସୱାତାତପସରୀସପ [ସିରିଂସପ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ସମ୍ଫସ୍ସୋ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ତସ୍ସ ସତ୍ତାହସ୍ସ ଅଚ୍ଚଯେନ ତମ୍ହା ସମାଧିମ୍ହା ୱୁଟ୍ଠାସି। ଅଥ ଖୋ ମୁଚଲିନ୍ଦୋ ନାଗରାଜା ୱିଦ୍ଧଂ ୱିଗତୱଲାହକଂ ଦେୱଂ ୱିଦିତ୍ୱା ଭଗୱତୋ କାଯା ଭୋଗେ ୱିନିୱେଠେତ୍ୱା ସକୱଣ୍ଣଂ ପଟିସଂହରିତ୍ୱା ମାଣୱକୱଣ୍ଣଂ ଅଭିନିମ୍ମିନିତ୍ୱା ଭଗୱତୋ ପୁରତୋ ଅଟ୍ଠାସି ପଞ୍ଜଲିକୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ନମସ୍ସମାନୋ।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଏତମତ୍ଥଂ ୱିଦିତ୍ୱା ତାଯଂ ୱେଲାଯଂ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

‘‘ସୁଖୋ ୱିୱେକୋ ତୁଟ୍ଠସ୍ସ, ସୁତଧମ୍ମସ୍ସ ପସ୍ସତୋ;

ଅବ୍ୟାପଜ୍ଜଂ ସୁଖଂ ଲୋକେ, ପାଣଭୂତେସୁ ସଂଯମୋ।

‘‘ସୁଖା ୱିରାଗତା ଲୋକେ, କାମାନଂ ସମତିକ୍କମୋ;

ଅସ୍ମିମାନସ୍ସ ଯୋ ୱିନଯୋ, ଏତଂ ୱେ ପରମଂ ସୁଖ’’ନ୍ତି। ପଠମଂ;

୨ । ରାଜସୁତ୍ତଂ

୧୨ । ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ସମ୍ବହୁଲାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ପିଣ୍ଡପାତପଟିକ୍କନ୍ତାନଂ ଉପଟ୍ଠାନସାଲାଯଂ ସନ୍ନିସିନ୍ନାନଂ ସନ୍ନିପତିତାନଂ ଅଯମନ୍ତରାକଥା ଉଦପାଦି – ‘‘କୋ ନୁ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଇମେସଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ରାଜୂନଂ ମହଦ୍ଧନତରୋ ୱା ମହାଭୋଗତରୋ ୱା ମହାକୋସତରୋ ୱା ମହାୱିଜିତତରୋ ୱା ମହାୱାହନତରୋ ୱା ମହବ୍ବଲତରୋ ୱା ମହିଦ୍ଧିକତରୋ ୱା ମହାନୁଭାୱତରୋ ୱା ରାଜା ୱା ମାଗଧୋ ସେନିଯୋ ବିମ୍ବିସାରୋ, ରାଜା ୱା ପସେନଦି କୋସଲୋ’’ତି? ଅଯଞ୍ଚରହି ତେସଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଅନ୍ତରାକଥା ହୋତି ୱିପ୍ପକତା।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ସାଯନ୍ହସମଯଂ ପଟିସଲ୍ଲାନା ୱୁଟ୍ଠିତୋ ଯେନୁପଟ୍ଠାନସାଲା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପଞ୍ଞତ୍ତେ ଆସନେ ନିସୀଦି। ନିସଜ୍ଜ ଖୋ ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘କାଯ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନା ସନ୍ନିପତିତା, କା ଚ ପନ ୱୋ ଅନ୍ତରାକଥା ୱିପ୍ପକତା’’ତି?

‘‘ଇଧ, ଭନ୍ତେ, ଅମ୍ହାକଂ ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ପିଣ୍ଡପାତପଟିକ୍କନ୍ତାନଂ ଉପଟ୍ଠାନସାଲାଯଂ ସନ୍ନିସିନ୍ନାନଂ ସନ୍ନିପତିତାନଂ ଅଯମନ୍ତରାକଥା ଉଦପାଦି – ‘କୋ ନୁ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଇମେସଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ରାଜୂନଂ ମହଦ୍ଧନତରୋ ୱା ମହାଭୋଗତରୋ ୱା ମହାକୋସତରୋ ୱା ମହାୱିଜିତତରୋ ୱା ମହାୱାହନତରୋ ୱା ମହବ୍ବଲତରୋ ୱା ମହିଦ୍ଧିକତରୋ ୱା ମହାନୁଭାୱତରୋ ୱା ରାଜା ୱା ମାଗଧୋ ସେନିଯୋ ବିମ୍ବିସାରୋ, ରାଜା ୱା ପସେନଦି କୋସଲୋ’ତି? ଅଯଂ ଖୋ ନୋ, ଭନ୍ତେ, ଅନ୍ତରାକଥା ୱିପ୍ପକତା, ଅଥ ଭଗୱା ଅନୁପ୍ପତ୍ତୋ’’ତି।

‘‘ନ ଖ୍ୱେତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତୁମ୍ହାକଂ ପତିରୂପଂ କୁଲପୁତ୍ତାନଂ ସଦ୍ଧା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜିତାନଂ ଯଂ ତୁମ୍ହେ ଏୱରୂପିଂ କଥଂ କଥେଯ୍ୟାଥ।

ସନ୍ନିପତିତାନଂ ୱୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦ୍ୱୟଂ କରଣୀୟଂ – ଧମ୍ମୀ ୱା କଥା ଅରିୟୋ ୱା ତୁଣ୍ହୀଭାୱୋ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଏତମତ୍ଥଂ ୱିଦିତ୍ୱା ତାୟଂ ୱେଲାୟଂ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

‘‘ୟଞ୍ଚ କାମସୁଖଂ ଲୋକେ, ୟଞ୍ଚିଦଂ ଦିୱିୟଂ ସୁଖଂ;

ତଣ୍ହକ୍ଖୟସୁଖସ୍ସେତେ , କଲଂ ନାଗ୍ଘନ୍ତି ସୋଳସି’’ନ୍ତି। ଦୁତିୟଂ;

୩। ଦଣ୍ଡସୁତ୍ତଂ

୧୩। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମୟଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିୟଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନ ସମ୍ବହୁଲା କୁମାରକା ଅନ୍ତରା ଚ ସାୱତ୍ଥିଂ ଅନ୍ତରା ଚ ଜେତୱନଂ ଅହିଂ ଦଣ୍ଡେନ ହନନ୍ତି। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ପୁବ୍ବଣ୍ହସମୟଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାୟ ସାୱତ୍ଥିଂ ପିଣ୍ଡାୟ ପାୱିସି। ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ଭଗୱା ସମ୍ବହୁଲେ କୁମାରକେ ଅନ୍ତରା ଚ ସାୱତ୍ଥିଂ ଅନ୍ତରା ଚ ଜେତୱନଂ ଅହିଂ ଦଣ୍ଡେନ ହନନ୍ତେ ।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଏତମତ୍ଥଂ ୱିଦିତ୍ୱା ତାୟଂ ୱେଲାୟଂ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

‘‘ସୁଖକାମାନି ଭୂତାନି, ୟୋ ଦଣ୍ଡେନ ୱିହିଂସତି;

ଅତ୍ତନୋ ସୁଖମେସାନୋ, ପେଚ୍ଚ ସୋ ନ ଲଭତେ ସୁଖଂ।

‘‘ସୁଖକାମାନି ଭୂତାନି, ୟୋ ଦଣ୍ଡେନ ନ ହିଂସତି;

ଅତ୍ତନୋ ସୁଖମେସାନୋ, ପେଚ୍ଚ ସୋ ଲଭତେ ସୁଖ’’ନ୍ତି। ତତିୟଂ;

୪। ସକ୍କାରସୁତ୍ତଂ

୧୪। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମୟଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିୟଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନ ଭଗୱା ସକ୍କତୋ ହୋତି ଗରୁକତୋ ମାନିତୋ ପୂଜିତୋ ଅପଚିତୋ, ଲାଭୀ ଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପଚ୍ଚୟଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରାନଂ। ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋପି ସକ୍କତୋ ହୋତି ଗରୁକତୋ ମାନିତୋ ପୂଜିତୋ ଅପଚିତୋ, ଲାଭୀ ଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପଚ୍ଚୟଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରାନଂ। ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିୟା ପନ ପରିବ୍ବାଜକା ଅସକ୍କତା ହୋନ୍ତି ଅଗରୁକତା ଅମାନିତା [ନ ଅପଚିତା (ସ୍ୟା। ପୀ।)] ଅପୂଜିତା ଅନପଚିତା, ନ ଲାଭିନୋ ଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପଚ୍ଚୟଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରାନଂ। ଅଥ ଖୋ ତେ ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିୟା ପରିବ୍ବାଜକା ଭଗୱତୋ ସକ୍କାରଂ ଅସହମାନା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ଚ ଗାମେ ଚ ଅରଞ୍ଞେ ଚ ଭିକ୍ଖୂ ଦିସ୍ୱା ଅସବ୍ଭାହି ଫରୁସାହି ୱାଚାହି ଅକ୍କୋସନ୍ତି ପରିଭାସନ୍ତି ରୋସେନ୍ତି ୱିହେସେନ୍ତି।

ଅଥ ଖୋ ସମ୍ବହୁଲା ଭିକ୍ଖୂ ୟେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିଂସୁ। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନା ଖୋ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚୁଂ – ‘‘ଏତରହି, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ସକ୍କତୋ ଗରୁକତୋ ମାନିତୋ ପୂଜିତୋ ଅପଚିତୋ, ଲାଭୀ ଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପଚ୍ଚୟଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରାନଂ। ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋପି ସକ୍କତୋ ଗରୁକତୋ ମାନିତୋ ପୂଜିତୋ ଅପଚିତୋ, ଲାଭୀ ଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପଚ୍ଚୟଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରାନଂ। ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିୟା ପନ ପରିବ୍ବାଜକା ଅସକ୍କତା ଅଗରୁକତା ଅମାନିତା ଅପୂଜିତା ଅନପଚିତା, ନ ଲାଭିନୋ ଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପଚ୍ଚୟଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରାନଂ। ଅଥ ଖୋ ତେ, ଭନ୍ତେ, ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିୟା ପରିବ୍ବାଜକା ଭଗୱତୋ ସକ୍କାରଂ ଅସହମାନା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ଚ ଗାମେ ଚ ଅରଞ୍ଞେ ଚ ଭିକ୍ଖୂ ଦିସ୍ୱା ଅସବ୍ଭାହି ଫରୁସାହି ୱାଚାହି ଅକ୍କୋସନ୍ତି ପରିଭାସନ୍ତି ରୋସେନ୍ତି ୱିହେସନ୍ତୀ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଏତମତ୍ଥଂ ୱିଦିତ୍ୱା ତାୟଂ ୱେଲାୟଂ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

‘‘ଗାମେ ଅରଞ୍ଞେ ସୁଖଦୁକ୍ଖଫୁଟ୍ଠୋ,

ନେଓଉତୋ ନୋ ପରତୋ ଦହେଥ;

ଫୁସନ୍ତି ଫସ୍ସା ଉପଧିଂ ପଟିଚ୍ଚ,

ନିରୂପଧିଂ କେନ ଫୁସେୟ୍ୟୁ ଫସ୍ସା’’ତି। ଚତୁତ୍ଥଂ;

୫। ଉପାସକସୁତ୍ତଂ

୧୫। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଅଞ୍ଞତରୋ ଇଚ୍ଛାନଙ୍ଗଲକୋ ଉପାସକୋ ସାୱତ୍ଥିଂ ଅନୁପ୍ପତ୍ତୋ ହୋତି କେନଚିଦେୱ କରଣୀଯେନ। ଅଥ ଖୋ ସୋ ଉପାସକୋ ସାୱତ୍ଥିଯଂ ତଂ କରଣୀଯଂ ତୀରେତ୍ୱା ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନଂ ଖୋ ତଂ ଉପାସକଂ ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଚିରସ୍ସଂ ଖୋ ତ୍ୱଂ, ଉପାସକ, ଇମଂ ପରିଯାଯମକାସି ଯଦିଦଂ ଇଧାଗମନାଯା’’ତି।

‘‘ଚିରପଟିକାହଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱନ୍ତଂ ଦସ୍ସନାଯ ଉପସଙ୍କମିତୁକାମୋ, ଅପି ଚାହଂ କେହିଚି କେହିଚି କିଚ୍ଚକରଣୀଯେହି ବ୍ୟାୱଟୋ। ଏୱାହଂ ନାସକ୍କିଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଦସ୍ସନାଯ ଉପସଙ୍କମିତୁ’’ନ୍ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଏତମତ୍ଥଂ ୱିଦିତ୍ୱା ତାଯଂ ୱେଲାଯଂ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

‘‘ସୁଖଂ ୱତ ତସ୍ସ ନ ହୋତି କିଞ୍ଚି,

ସଙ୍ଖାତଧମ୍ମସ୍ସ ବହୁସ୍ସୁତସ୍ସ;

ସକିଞ୍ଚନଂ ପସ୍ସ ୱିହଞ୍ଞମାନଂ,

ଜନୋ ଜନସ୍ମିଂ ପଟିବନ୍ଧରୂପୋ’’ତି। ପଞ୍ଚମଂ;

୬। ଗବ୍ଭିନୀସୁତ୍ତଂ

୧୬। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଅଞ୍ଞତରସ୍ସ ପରିବ୍ବାଜକସ୍ସ ଦହରମାଣୱିକା ପଜାପତି ହୋତି ଗବ୍ଭିନୀ ଉପୱିଜଞ୍ଞା। ଅଥ ଖୋ ସା ପରିବ୍ବାଜିକା ତଂ ପରିବ୍ବାଜକଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଗଚ୍ଛ ତ୍ୱଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ତେଲଂ ଆହର, ଯଂ ମେ ୱିଜାତାଯ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ସୋ ପରିବ୍ବାଜକୋ ତଂ ପରିବ୍ବାଜିକଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘କୁତୋ ପନାହଂ, ଭୋତି [ଭୋତିଯା (ସ୍ୟା। ପୀ। କ।)], ତେଲଂ ଆହରାମୀ’’ତି? ଦୁତିଯମ୍ପି ଖୋ ସା ପରିବ୍ବାଜିକା ତଂ ପରିବ୍ବାଜକଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଗଚ୍ଛ ତ୍ୱଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ତେଲଂ ଆହର, ଯଂ ମେ ୱିଜାତାଯ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି। ଦୁତିଯମ୍ପି ଖୋ ସୋ ପରିବ୍ବାଜିକୋ ତଂ ପରିବ୍ବାଜିକଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘କୁତୋ ପନାହଂ, ଭୋତି, ତେଲଂ ଆହରାମୀ’’ତି? ତତିଯମ୍ପି ଖୋ ସା ପରିବ୍ବାଜିକା ତଂ ପରିବ୍ବାଜକଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଗଚ୍ଛ ତ୍ୱଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ତେଲଂ ଆହର, ଯଂ ମେ ୱିଜାତାଯ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି।

ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ରଞ୍ଞୋ ପସେନଦିସ୍ସ କୋସଲସ୍ସ କୋଟ୍ଠାଗାରେ ସମଣସ୍ସ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ୱା ସପ୍ପିସ୍ସ ୱା ତେଲସ୍ସ ୱା ଯାୱଦତ୍ଥଂ ପାତୁଂ ଦୀଯତି [ଦିଯ୍ୟତି (ସୀ। କ।)], ନୋ ନୀହରିତୁଂ।

ଅଥ ଖୋ ତସ୍ସ ପରିବ୍ବାଜକସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ‘‘ରଞ୍ଞୋ ଖୋ ପନ ପସେନଦିସ୍ସ କୋସଲସ୍ସ କୋଟ୍ଠାଗାରେ ସମଣସ୍ସ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ୱା ସପ୍ପିସ୍ସ ୱା ତେଲସ୍ସ ୱା ଯାୱଦତ୍ଥଂ ପାତୁଂ ଦୀଯତି, ନୋ ନୀହରିତୁଂ। ଯଂନୂନାହଂ ରଞ୍ଞୋ ପସେନଦିସ୍ସ କୋସଲସ୍ସ କୋଟ୍ଠାଗାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତେଲସ୍ସ ଯାୱଦତ୍ଥଂ ପିୱିତ୍ୱା ଘରଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଉଚ୍ଛଦ୍ଦିତ୍ୱାନ [ଉଗ୍ଗିରିତ୍ୱାନ (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।), ଉଚ୍ଛଦିତ୍ୱା (ସୀ। ସ୍ୟା। ଅଟ୍ଠ।), ଉଚ୍ଛଡ୍ଡିତ୍ୱାନ (କ।)] ଦଦେୟ୍ୟଂ, ଯଂ ଇମିସ୍ସା ୱିଜାତାଯ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ସୋ ପରିବ୍ବାଜକୋ ରଞ୍ଞୋ ପସେନଦିସ୍ସ କୋସଲସ୍ସ କୋଟ୍ଠାଗାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତେଲସ୍ସ ଯାୱଦତ୍ଥଂ ପିୱିତ୍ୱା ଘରଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ନେୱ ସକ୍କୋତି ଉଦ୍ଧଂ କାତୁଂ, ନ ପନ ଅଧୋ। ସୋ ଦୁକ୍ଖାହି ତିବ୍ବାହି [ତିପ୍ପାହି (ସ୍ୟା।)] ଖରାହି କଟୁକାହି ୱେଦନାହି ଫୁଟ୍ଠୋ ଆୱଟ୍ଟତି ପରିୱଟ୍ଟତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାଯ ସାୱତ୍ଥିଂ ପିଣ୍ଡାଯ ପାୱିସି। ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ଭଗୱା ତଂ ପରିବ୍ବାଜକଂ ଦୁକ୍ଖାହି ତିବ୍ବାହି ଖରାହି କଟୁକାହି ୱେଦନାହି ଫୁଟ୍ଠଂ ଆୱଟ୍ଟମାନଂ ପରିୱଟ୍ଟମାନଂ।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଏତମତ୍ଥଂ ୱିଦିତ୍ୱା ତାଯଂ ୱେଲାଯଂ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

‘‘ସୁଖିନୋ ୱତ ଯେ ଅକିଞ୍ଚନା,

ୱେଦଗୁନୋ ହି ଜନା ଅକିଞ୍ଚନା;

ସକିଞ୍ଚନଂ ପସ୍ସ ୱିହଞ୍ଞମାନଂ,

ଜନୋ ଜନସ୍ମିଂ ପଟିବନ୍ଧଚିତ୍ତୋ’’ [ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତୋ (ସ୍ୟା।), ପଟିବନ୍ଧରୂପୋ (?)] ତି। ଛଟ୍ଠଂ;

୭। ଏକପୁତ୍ତକସୁତ୍ତଂ

୧୭। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଅଞ୍ଞତରସ୍ସ ଉପାସକସ୍ସ ଏକପୁତ୍ତକୋ ପିଯୋ ମନାପୋ କାଲଙ୍କତୋ ହୋତି।

ଅଥ ଖୋ ସମ୍ବହୁଲା ଉପାସକା ଅଲ୍ଲୱତ୍ଥା ଅଲ୍ଲକେସା ଦିୱା ଦିୱସ୍ସ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିଂସୁ। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନେ ଖୋ ତେ ଉପାସକେ ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ – ‘‘କିଂ ନୁ ଖୋ ତୁମ୍ହେ, ଉପାସକା, ଅଲ୍ଲୱତ୍ଥା ଅଲ୍ଲକେସା ଇଧୂପସଙ୍କମନ୍ତା ଦିୱା ଦିୱସ୍ସା’’ତି?

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ସୋ ଉପାସକୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ମଯ୍ହଂ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଏକପୁତ୍ତକୋ ପିଯୋ ମନାପୋ କାଲଙ୍କତୋ। ତେନ ମଯଂ ଅଲ୍ଲୱତ୍ଥା ଅଲ୍ଲକେସା ଇଧୂପସଙ୍କମନ୍ତା ଦିୱା ଦିୱସ୍ସା’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଏତମତ୍ଥଂ ୱିଦିତ୍ୱା ତାଯଂ ୱେଲାଯଂ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

‘‘ପିଯରୂପସ୍ସାଦଗଧିତାସେ [ପିଯରୂପସ୍ସାତଗଧିତାସେ (ସୀ। ପୀ।)],

ଦେୱକାଯା ପୁଥୂ ମନୁସ୍ସା ଚ;

ଅଘାୱିନୋ ପରିଜୁନ୍ନା,

ମଚ୍ଚୁରାଜସ୍ସ ୱସଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି।

‘‘ଯେ ୱେ ଦିୱା ଚ ରତ୍ତୋ ଚ,

ଅପ୍ପମତ୍ତା ଜହନ୍ତି ପିଯରୂପଂ;

ତେ ୱେ ଖଣନ୍ତି ଅଘମୂଲଂ,

ମଚ୍ଚୁନୋ ଆମିସଂ ଦୁରତିୱତ୍ତ’’ନ୍ତି। ସତ୍ତମଂ;

୮। ସୁପ୍ପୱାସାସୁତ୍ତଂ

୧୮। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା କୁଣ୍ଡିକାଯଂ [କୁଣ୍ଡିଯାଯଂ (ସୀ। ସ୍ଯା। ପୀ।)] ୱିହରତି କୁଣ୍ଡଧାନୱନେ [କୁଣ୍ଡିଟ୍ଠାନୱନେ (ସ୍ଯା। ପୀ।)]। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ସୁପ୍ପୱାସା କୋଲିଯଧୀତା ସତ୍ତ ୱସ୍ସାନି ଗବ୍ଭଂ ଧାରେତି। ସତ୍ତାହଂ ମୂଳ୍ହଗବ୍ଭା ସା ଦୁକ୍ଖାହି ତିବ୍ବାହି ଖରାହି କଟୁକାହି ୱେଦନାହି ଫୁଟ୍ଠା ତୀହି ୱିତକ୍କେହି ଅଧିୱାସେତି – ''ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ୱତ ସୋ ଭଗୱା ଯୋ ଇମସ୍ସ ଏୱରୂପସ୍ସ ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ପହାନାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି; ସୁପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ୱତ ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ସାୱକସଙ୍ଘୋ ଯୋ ଇମସ୍ସ ଏୱରୂପସ୍ସ ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ପହାନାଯ ପଟିପନ୍ନୋ; ସୁସୁଖଂ ୱତ ତଂ ନିବ୍ବାନଂ ଯତ୍ଥିଦଂ ଏୱରୂପଂ ଦୁକ୍ଖଂ ନ ସଂୱିଜ୍ଜତୀ''ତି।

ଅଥ ଖୋ ସୁପ୍ପୱାସା କୋଲିଯଧୀତା ସାମିକଂ ଆମନ୍ତେସି – ''ଏହି ତ୍ୱଂ, ଅଯ୍ୟପୁତ୍ତ, ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ମମ ୱଚନେନ ଭଗୱତୋ ପାଦେ ସିରସା ୱନ୍ଦାହି; ଅପ୍ପାବାଧଂ ଅପ୍ପାତଙ୍କଂ ଲହୁଟ୍ଠାନଂ ବଲଂ ଫାସୁୱିହାରଂ ପୁଚ୍ଛ – 'ସୁପ୍ପୱାସା, ଭନ୍ତେ, କୋଲିଯଧୀତା ଭଗୱତୋ ପାଦେ ସିରସା ୱନ୍ଦତି; ଅପ୍ପାବାଧଂ ଅପ୍ପାତଙ୍କଂ ଲହୁଟ୍ଠାନଂ ବଲଂ ଫାସୁୱିହାରଂ ପୁଚ୍ଛତୀ'ତି। ଏୱଞ୍ଚ ୱଦେହି – 'ସୁପ୍ପୱାସା, ଭନ୍ତେ, କୋଲିଯଧୀତା ସତ୍ତ ୱସ୍ସାନି ଗବ୍ଭଂ ଧାରେତି। ସତ୍ତାହଂ ମୂଳ୍ହଗବ୍ଭା ସା ଦୁକ୍ଖାହି ତିବ୍ବାହି ଖରାହି କଟୁକାହି ୱେଦନାହି ଫୁଟ୍ଠା ତୀହି ୱିତକ୍କେହି ଅଧିୱାସେତି – ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ୱତ ସୋ ଭଗୱା ଯୋ ଇମସ୍ସ ଏୱରୂପସ୍ସ ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ପହାନାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି; ସୁପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ୱତ ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ସାୱକସଙ୍ଘୋ ଯୋ ଇମସ୍ସ ଏୱରୂପସ୍ସ ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ପହାନାଯ ପଟିପନ୍ନୋ; ସୁସୁଖଂ ୱତ ତଂ ନିବ୍ବାନଂ ଯତ୍ଥିଦଂ ଏୱରୂପଂ ଦୁକ୍ଖଂ ନ ସଂୱିଜ୍ଜତୀ'''ତି।

''ପରମ''ନ୍ତି ଖୋ ସୋ କୋଲିଯପୁତ୍ତୋ ସୁପ୍ପୱାସାଯ କୋଲିଯଧୀତାଯ ପଟିସ୍ସୁତ୍ୱା ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ କୋଲିଯପୁତ୍ତୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ସୁପ୍ପୱାସା, ଭନ୍ତେ, କୋଲିଯଧୀତା ଭଗୱତୋ ପାଦେ ସିରସା ୱନ୍ଦତି, ଅପ୍ପାବାଧଂ ଅପ୍ପାତଙ୍କଂ ଲହୁଟ୍ଠାନଂ ବଲଂ ଫାସୁୱିହାରଂ ପୁଚ୍ଛତି; ଏୱଞ୍ଚ ୱଦେତି – 'ସୁପ୍ପୱାସା, ଭନ୍ତେ, କୋଲିଯଧୀତା ସତ୍ତ ୱସ୍ସାନି ଗବ୍ଭଂ ଧାରେତି। ସତ୍ତାହଂ ମୂଳ୍ହଗବ୍ଭା ସା ଦୁକ୍ଖାହି ତିବ୍ବାହି ଖରାହି କଟୁକାହି ୱେଦନାହି ଫୁଟ୍ଠା ତୀହି ୱିତକ୍କେହି ଅଧିୱାସେତି – ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ୱତ ସୋ ଭଗୱା ଯୋ ଇମସ୍ସ ଏୱରୂପସ୍ସ ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ପହାନାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି; ସୁପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ୱତ ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ସାୱକସଙ୍ଘୋ ଯୋ ଇମସ୍ସ ଏୱରୂପସ୍ସ ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ପହାନାଯ ପଟିପନ୍ନୋ; ସୁସୁଖଂ ୱତ ନିବ୍ବାନଂ ଯତ୍ଥିଦଂ ଏୱରୂପଂ ଦୁକ୍ଖଂ ନ ସଂୱିଜ୍ଜତୀ'''ତି।

''ସୁଖିନୀ ହୋତୁ ସୁପ୍ପୱାସା କୋଲିଯଧୀତା; ଅରୋଗା ଅରୋଗଂ ପୁତ୍ତଂ ୱିଜାଯତୂ''ତି। ସହ ୱଚନା ଚ ପନ ଭଗୱତୋ ସୁପ୍ପୱାସା କୋଲିଯଧୀତା ସୁଖିନୀ ଅରୋଗା ଅରୋଗଂ ପୁତ୍ତଂ ୱିଜାଯି।

''ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ''ତି ଖୋ ସୋ କୋଲିଯପୁତ୍ତୋ ଭଗୱତୋ ଭାସିତଂ ଅଭିନନ୍ଦିତ୍ୱା ଅନୁମୋଦିତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାଯାସନା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ଯେନ ସକଂ ଘରଂ ତେନ ପକ୍କାମି। ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ସୋ କୋଲିଯପୁତ୍ତୋ ସୁପ୍ପୱାସଂ କୋଲିଯଧୀତରଂ ସୁଖିନିଂ ଅରୋଗଂ ଅରୋଗଂ ପୁତ୍ତଂ ୱିଜାତଂ। ଦିସ୍ୱାନସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ''ଅଚ୍ଛରିଯଂ ୱତ, ଭୋ, ଅବ୍ଭୁତଂ ୱତ, ଭୋ, ତଥାଗତସ୍ସ ମହିଦ୍ଧିକତା ମହାନୁଭାୱତା, ଯତ୍ର ହି ନାମାଯଂ ସୁପ୍ପୱାସା କୋଲିଯଧୀତା ସହ ୱଚନା ଚ ପନ [ସହ ୱଚନା ପନ (ପୀ।), ସହ ୱଚନା (?)] ଭଗୱତୋ ସୁଖିନୀ ଅରୋଗା ଅରୋଗଂ ପୁତ୍ତଂ ୱିଜାଯିସ୍ସତୀ''ତି! ଅତ୍ତମନୋ ପମୁଦିତୋ ପୀତିସୋମନସ୍ସଜାତୋ ଅହୋସି।

ଅଥ ଖୋ ସୁପ୍ପୱାସା କୋଲିଯଧୀତା ସାମିକଂ ଆମନ୍ତେସି – ''ଏହି ତ୍ୱଂ, ଅଯ୍ୟପୁତ୍ତ, ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ମମ ୱଚନେନ ଭଗୱତୋ ପାଦେ ସିରସା ୱନ୍ଦାହି – 'ସୁପ୍ପୱାସା, ଭନ୍ତେ, କୋଲିଯଧୀତା ଭଗୱତୋ ପାଦେ ସିରସା ୱନ୍ଦତୀ'ତି; ଏୱଞ୍ଚ ୱଦେହି – 'ସୁପ୍ପୱାସା, ଭନ୍ତେ, କୋଲିଯଧୀତା ସତ୍ତ ୱସ୍ସାନି ଗବ୍ଭଂ ଧାରେତି। ସତ୍ତାହଂ ମୂଳ୍ହଗବ୍ଭା ସା ଏତରହି ସୁଖିନୀ ଅରୋଗା ଅରୋଗଂ ପୁତ୍ତଂ ୱିଜାତା। ସା ସତ୍ତାହଂ ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ଭତ୍ତେନ ନିମନ୍ତେତି। ଅଧିୱାସେତୁ କିର, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ସୁପ୍ପୱାସାଯ କୋଲିଯଧୀତାଯ ସତ୍ତ ଭତ୍ତାନି ସଦ୍ଧିଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନା'''ତି।

''ପରମ''ନ୍ତି ଖୋ ସୋ କୋଲିଯପୁତ୍ତୋ ସୁପ୍ପୱାସାଯ କୋଲିଯଧୀତାଯ ପଟିସ୍ସୁତ୍ୱା ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ସୋ କୋଲିଯପୁତ୍ତୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ –

''ସୁପ୍ପୱାସା , ଭନ୍ତେ, କୋଲିଯଧୀତା ଭଗୱତୋ ପାଦେ ସିରସା ୱନ୍ଦତି; ଏୱଞ୍ଚ ୱଦେତି – 'ସୁପ୍ପୱାସା, ଭନ୍ତେ, କୋଲିଯଧୀତା ସତ୍ତ ୱସ୍ସାନି ଗବ୍ଭଂ ଧାରେତି। ସତ୍ତାହଂ ମୂଳ୍ହଗବ୍ଭା ସା ଏତରହି ସୁଖିନୀ ଅରୋଗା ଅରୋଗଂ ପୁତ୍ତଂ ୱିଜାତା। ସା ସତ୍ତାହଂ ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ଭତ୍ତେନ ନିମନ୍ତେତି।

ଅଧିୱାସେତୁ କିର, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ସୁପ୍ପୱାସାଯ କୋଲିଯଧୀତାଯ ସତ୍ତ ଭତ୍ତାନି ସଦ୍ଧିଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନା’’ତି।

ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଅଞ୍ଞତରେନ ଉପାସକେନ ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖୋ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ ସ୍ୱାତନାଯ ଭତ୍ତେନ ନିମନ୍ତିତୋ ହୋତି। ସୋ ଚ ଉପାସକୋ ଆଯସ୍ମତୋ ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନସ୍ସ [ମହାମୋଗ୍ଗଲାନସ୍ସ (କ।)] ଉପଟ୍ଠାକୋ ହୋତି। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନଂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘ଏହି ତ୍ୱଂ, ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ, ଯେନ ସୋ ଉପାସକୋ ତେନୁପସଙ୍କମ ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ତଂ ଉପାସକଂ ଏୱଂ ୱଦେହି – ‘ସୁପ୍ପୱାସା, ଆୱୁସୋ, କୋଲିଯଧୀତା ସତ୍ତ ୱସ୍ସାନି ଗବ୍ଭଂ ଧାରେସି। ସତ୍ତାହଂ ମୂଳ୍ହଗବ୍ଭା ସା ଏତରହି ସୁଖିନୀ ଅରୋଗା ଅରୋଗଂ ପୁତ୍ତଂ ୱିଜାତା। ସା ସତ୍ତାହଂ ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ଭତ୍ତେନ ନିମନ୍ତେତି। କରୋତୁ ସୁପ୍ପୱାସା କୋଲିଯଧୀତା ସତ୍ତ ଭତ୍ତାନି, ପଚ୍ଛା ତ୍ୱଂ କରିସ୍ସସୀ’ତି [କରିସ୍ସସୀତି ସଞ୍ଞାପେହି (କ।)]। ତୁଯ୍ହେସୋ ଉପଟ୍ଠାକୋ’’ତି।

‘‘ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ’’ତି ଖୋ ଆଯସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ଭଗୱତୋ ପଟିସ୍ସୁତ୍ୱା ଯେନ ସୋ ଉପାସକୋ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ତଂ ଉପାସକଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ସୁପ୍ପୱାସା, ଆୱୁସୋ, କୋଲିଯଧୀତା ସତ୍ତ ୱସ୍ସାନି ଗବ୍ଭଂ ଧାରେତି। ସତ୍ତାହଂ ମୂଳ୍ହଗବ୍ଭା ସା ଏତରହି ସୁଖିନୀ ଅରୋଗା ଅରୋଗଂ ପୁତ୍ତଂ ୱିଜାତା। ସା ସତ୍ତାହଂ ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ଭତ୍ତେନ ନିମନ୍ତେତି। କରୋତୁ ସୁପ୍ପୱାସା କୋଲିଯଧୀତା ସତ୍ତ ଭତ୍ତାନି, ପଚ୍ଛା ତ୍ୱଂ କରିସ୍ସସୀ’’ତି।

‘‘ସଚେ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଅଯ୍ୟୋ ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ତିଣ୍ଣଂ ଧମ୍ମାନଂ ପାଟିଭୋଗୋ – ଭୋଗାନଞ୍ଚ ଜୀୱିତସ୍ସ ଚ ସଦ୍ଧାଯ ଚ, କରୋତୁ ସୁପ୍ପୱାସା କୋଲିଯଧୀତା ସତ୍ତ ଭତ୍ତାନି, ପଚ୍ଛାହଂ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି। ‘‘ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଖୋ ତେ ଅହଂ [ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଖୋ ତେସଂ (ପୀ।), ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଖୋ ନେସଂ (କ।)], ଆୱୁସୋ, ଧମ୍ମାନଂ ପାଟିଭୋଗୋ – ଭୋଗାନଞ୍ଚ ଜୀୱିତସ୍ସ ଚ। ସଦ୍ଧାଯ ପନ ତ୍ୱଂଯେୱ ପାଟିଭୋଗୋ’’ତି।

‘‘ସଚେ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଅଯ୍ୟୋ ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଧମ୍ମାନଂ ପାଟିଭୋଗୋ – ଭୋଗାନଞ୍ଚ ଜୀୱିତସ୍ସ ଚ, କରୋତୁ ସୁପ୍ପୱାସା କୋଲିଯଧୀତା ସତ୍ତ ଭତ୍ତାନି, ପଚ୍ଛାହଂ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ତଂ ଉପାସକଂ ସଞ୍ଞାପେତ୍ୱା ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ସଞ୍ଞତ୍ତୋ [ସଞ୍ଞାତୋ (ସ୍ୟା।)], ଭନ୍ତେ, ସୋ ଉପାସକୋ ମଯା; କରୋତୁ ସୁପ୍ପୱାସା କୋଲିଯଧୀତା ସତ୍ତ ଭତ୍ତାନି, ପଚ୍ଛା ସୋ କରିସ୍ସତୀ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ସୁପ୍ପୱାସା କୋଲିଯଧୀତା ସତ୍ତାହଂ ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ପଣୀତେନ ଖାଦନୀଯେନ ଭୋଜନୀଯେନ ସହତ୍ଥା ସନ୍ତପ୍ପେସି ସମ୍ପୱାରେସି, ତଞ୍ଚ ଦାରକଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ୱନ୍ଦାପେସି ସବ୍ବଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ।

ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ତଂ ଦାରକଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘କଚ୍ଚି ତେ, ଦାରକ, ଖମନୀଯଂ, କଚ୍ଚି ଯାପନୀଯଂ, କଚ୍ଚି ନ କିଞ୍ଚି ଦୁକ୍ଖ’’ନ୍ତି? ‘‘କୁତୋ ମେ, ଭନ୍ତେ ସାରିପୁତ୍ତ, ଖମନୀଯଂ, କୁତୋ ଯାପନୀଯଂ! ସତ୍ତ ମେ ୱସ୍ସାନି ଲୋହିତକୁମ୍ଭିଯଂ ୱୁତ୍ଥାନୀ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ସୁପ୍ପୱାସା କୋଲିଯଧୀତା – ‘‘ପୁତ୍ତୋ ମେ ଧମ୍ମସେନାପତିନା ସଦ୍ଧିଂ ମନ୍ତେତୀ’’ତି ଅତ୍ତମନା ପମୁଦିତା ପୀତିସୋମନସ୍ସଜାତା ଅହୋସି। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା (ସୁପ୍ପୱାସଂ କୋଲୀଯଧୀତରଂ ଅତ୍ତମନଂ ପମୁଦିତଂ ପୀତିସୋମନସ୍ସଜାତଂ ୱିଦିତ୍ୱା [ଦିସ୍ୱା (ସୀ।)]) [( ) ନତ୍ଥି ଇଙ୍ଗଲିସପୋତ୍ଥକେ] ସୁପ୍ପୱାସଂ କୋଲିଯଧୀତରଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଇଚ୍ଛେଯ୍ୟାସି ତ୍ୱଂ, ସୁପ୍ପୱାସେ, ଅଞ୍ଞମ୍ପି ଏୱରୂପଂ ପୁତ୍ତ’’ନ୍ତି? ‘‘ଇଚ୍ଛେଯ୍ୟାମହଂ, ଭଗୱା, ଅଞ୍ଞାନିପି ଏୱରୂପାନି ସତ୍ତ ପୁତ୍ତାନୀ’’ତି ।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଏତମତ୍ଥଂ ୱିଦିତ୍ୱା ତାଯଂ ୱେଲାଯଂ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

‘‘ଅସାତଂ ସାତରୂପେନ, ପିଯରୂପେନ ଅପ୍ପିଯଂ;

ଦୁକ୍ଖଂ ସୁଖସ୍ସ ରୂପେନ, ପମତ୍ତମତିୱତ୍ତତୀ’’ତି। ଅଟ୍ଠମଂ;

୯। ୱିସାଖାସୁତ୍ତଂ

୧୯। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ପୁବ୍ବାରାମେ ମିଗାରମାତୁପାସାଦେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ୱିସାଖାଯ ମିଗାରମାତୁଯା କୋଚିଦେୱ ଅତ୍ଥୋ ରଞ୍ଞେ ପସେନଦିମ୍ହି କୋସଲେ ପଟିବଦ୍ଧୋ [ପଟିବନ୍ଧୋ (ପୀ। କ।)] ହୋତି। ତଂ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ

ନ ଯଥାଧିପ୍ପାୟଂ ତୀରେତି ।

ଅଥ ଖୋ ୱିସାଖା ମିଗାରମାତା ଦିୱା ଦିୱସ୍ସ [ଦିୱାଦିୱସ୍ସେୱ (ସ୍ୟା।), ଦିୱାଦିୱସ୍ସେଯେୱ (ପୀ।), ଦିୱା ଦିୱସ୍ସଯେୱ (କ।)] ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନଂ ଖୋ ୱିସାଖଂ ମିଗାରମାତରଂ ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ – ''ହନ୍ଦ କୁତୋ ନୁ ତ୍ୱଂ, ୱିସାଖେ, ଆଗଚ୍ଛସି ଦିୱା ଦିୱସ୍ସା''ତି? ''ଇଧ ମେ, ଭନ୍ତେ, କୋଚିଦେୱ ଅତ୍ଥୋ ରଞ୍ଞେ ପସେନଦିମ୍ହି କୋସଲେ ପଟିବଦ୍ଧୋ; ତଂ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ନ ଯଥାଧିପ୍ପାୟଂ ତୀରେତୀ''ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଏତମତ୍ଥଂ ୱିଦିତ୍ୱା ତାୟଂ ୱେଲାୟଂ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

''ସବ୍ବଂ ପରୱସଂ ଦୁକ୍ଖଂ, ସବ୍ବଂ ଇସ୍ସରିୟଂ ସୁଖଂ;

ସାଧାରଣେ ୱିହଞ୍ଞନ୍ତି, ଯୋଗା ହି ଦୁରତିକ୍କମା''ତି। ନୱମଂ;

୧୦। ଭଦ୍ଦିୟସୁତ୍ତଂ

୨୦। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମୟଂ ଭଗୱା ଅନୁପିୟାୟଂ ୱିହରତି ଅମ୍ବୱନେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନ ଆୟସ୍ମା ଭଦ୍ଦିୟୋ କାଳିଗୋଧାୟ ପୁତ୍ତୋ ଅରଞ୍ଞଗତୋପି ରୁକ୍ଖମୂଲଗତୋପି ସୁଞ୍ଞାଗାରଗତୋପି ଅଭିକ୍ଖଣଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି – ''ଅହୋ ସୁଖଂ, ଅହୋ ସୁଖ''ନ୍ତି!

ଅସ୍ସୋସୁଂ ଖୋ ସମ୍ବହୁଲା ଭିକ୍ଖୂ ଆୟସ୍ମତୋ ଭଦ୍ଦିୟସ୍ସ କାଳିଗୋଧାୟ ପୁତ୍ତସ୍ସ ଅରଞ୍ଞଗତସ୍ସପି ରୁକ୍ଖମୂଲଗତସ୍ସପି ସୁଞ୍ଞାଗାରଗତସ୍ସପି ଅଭିକ୍ଖଣଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେନ୍ତସ୍ସ – ''ଅହୋ ସୁଖଂ, ଅହୋ ସୁଖ''ନ୍ତି! ସୁତ୍ୱାନ ନେସଂ ଏତଦହୋସି – ''ନିସ୍ସଂସୟଂ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଆୟସ୍ମା ଭଦ୍ଦିୟୋ କାଳିଗୋଧାୟ ପୁତ୍ତୋ ଅନଭିରତୋ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ଚରତି, ଯଂସ ପୁବ୍ବେ ଅଗାରିୟଭୂତସ୍ସ [ଅଗାରିକଭୂତସ୍ସ (ସ୍ୟା।)] ରଜ୍ଜସୁଖଂ, ସୋ ତମନୁସ୍ସରମାନୋ ଅରଞ୍ଞଗତୋପି ରୁକ୍ଖମୂଲଗତୋପି ସୁଞ୍ଞାଗାରଗତୋପି ଅଭିକ୍ଖଣଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି – 'ଅହୋ ସୁଖଂ, ଅହୋ ସୁଖ'''ନ୍ତି!

ଅଥ ଖୋ ସମ୍ବହୁଲା ଭିକ୍ଖୂ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିଂସୁ। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନା ଖୋ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚୁଂ – ''ଆୟସ୍ମା, ଭନ୍ତେ, ଭଦ୍ଦିୟୋ କାଳିଗୋଧାୟ ପୁତ୍ତୋ ଅରଞ୍ଞଗତୋପି ରୁକ୍ଖମୂଲଗତୋପି ସୁଞ୍ଞାଗାରଗତୋପି ଅଭିକ୍ଖଣଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି – 'ଅହୋ ସୁଖଂ, ଅହୋ ସୁଖ'ନ୍ତି! ନିସ୍ସଂସୟଂ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଆୟସ୍ମା ଭଦ୍ଦିୟୋ କାଳିଗୋଧାୟ ପୁତ୍ତୋ ଅନଭିରତୋ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ଚରତି। ଯଂସ ପୁବ୍ବେ ଅଗାରିୟଭୂତସ୍ସ ରଜ୍ଜସୁଖଂ, ସୋ ତମନୁସ୍ସରମାନୋ ଅରଞ୍ଞଗତୋପି ରୁକ୍ଖମୂଲଗତୋପି ସୁଞ୍ଞାଗାରଗତୋପି ଅଭିକ୍ଖଣଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି – 'ଅହୋ ସୁଖଂ, ଅହୋ ସୁଖ'''ନ୍ତି!

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଅଞ୍ଞତରଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଆମନ୍ତେସି – ''ଏହି ତ୍ୱଂ, ଭିକ୍ଖୁ, ମମ ୱଚନେନ ଭଦ୍ଦିୟଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଆମନ୍ତେହି – 'ସତ୍ଥା ତଂ, ଆୱୁସୋ ଭଦ୍ଦିୟ, ଆମନ୍ତେତୀ'''ତି।

''ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ''ତି ଖୋ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ଭଗୱତୋ ପଟିସ୍ସୁତ୍ୱା ଯେନାୟସ୍ମା ଭଦ୍ଦିୟୋ କାଳିଗୋଧାୟ ପୁତ୍ତୋ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଦ୍ଦିୟଂ କାଳିଗୋଧାୟ ପୁତ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ସତ୍ଥା ତଂ, ଆୱୁସୋ ଭଦ୍ଦିୟ, ଆମନ୍ତେତୀ''ତି। ''ଏୱମାୱୁସୋ''ତି ଖୋ ଆୟସ୍ମା ଭଦ୍ଦିୟୋ କାଳିଗୋଧାୟ ପୁତ୍ତୋ ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ପଟିସ୍ସୁତ୍ୱା ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନଂ ଖୋ ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ଭଦ୍ଦିୟଂ କାଳିଗୋଧାୟ ପୁତ୍ତଂ ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ –

''ସଚ୍ଚଂ କିର ତ୍ୱଂ, ଭଦ୍ଦିୟ, ଅରଞ୍ଞଗତୋପି ରୁକ୍ଖମୂଲଗତୋପି ସୁଞ୍ଞାଗାରଗତୋପି ଅଭିକ୍ଖଣଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି – 'ଅହୋ ସୁଖଂ, ଅହୋ ସୁଖ'''ନ୍ତି! ''ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ''ତି।

''କିଂ ପନ [କଂ ପନ (ସ୍ୟା ପୀ।)] ତ୍ୱଂ, ଭଦ୍ଦିୟ, ଅତ୍ଥୱସଂ ସମ୍ପସ୍ସମାନୋ ଅରଞ୍ଞଗତୋପି ରୁକ୍ଖମୂଲଗତୋପି ସୁଞ୍ଞାଗାରଗତୋପି ଅଭିକ୍ଖଣଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି – 'ଅହୋ ସୁଖଂ, ଅହୋ ସୁଖ'''ନ୍ତି! ''ପୁବ୍ବେ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଅଗାରିୟଭୂତସ୍ସ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତସ୍ସ ଅନ୍ତୋପି ଅନ୍ତେପୁରେ ରକ୍ଖା ସୁସଂୱିହିତା ଅହୋସି, ବହିପି ଅନ୍ତେପୁରେ ରକ୍ଖା ସୁସଂୱିହିତା ଅହୋସି, ଅନ୍ତୋପି ନଗରେ ରକ୍ଖା ସୁସଂୱିହିତା ଅହୋସି, ବହିପି ନଗରେ ରକ୍ଖା ସୁସଂୱିହିତା

ଅହୋସି, ଅନ୍ତୋପି ଜନପଦେ ରକ୍ଖା ସୁସଂୱିହିତା ଅହୋସି, ବହିପି ଜନପଦେ ରକ୍ଖା ସୁସଂୱିହିତା ଅହୋସି। ସୋ ଖୋ ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ଏୱଂ ରକ୍ଖିତୋ ଗୋପିତୋ ସନ୍ତୋ ଭୀତୋ ଉବ୍ବିଗ୍ଗୋ ଉସ୍ସଙ୍କୀ ଉତ୍ରାସୀ ୱିହାସିଂ। ଏତରହି ଖୋ ପନାହଂ, ଭନ୍ତେ, ଅରଞ୍ଞଗତୋପି ରୁକ୍ଖମୂଲଗତୋପି ସୁଞ୍ଞାଗାରଗତୋପି ଏକୋ [ଏକକୋ (ସ୍ୟା। ପୀ।)] ଅଭୀତୋ ଅନୁବ୍ବିଗ୍ଗୋ ଅନୁସ୍ସଙ୍କୀ ଅନୁତ୍ରାସୀ ଅପ୍ପୋସ୍ସୁକ୍କୋ ପନ୍ନଲୋମୋ ପରଦତ୍ତୱୁତ୍ତୋ [ପରଦୱୁତ୍ତୋ (କ। ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।)], ମିଗଭୂତେନ ଚେତସା ୱିହରାମି। ଇମଂ [ଇଦଂ (ସୀ। କ।)] ଖୋ ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ଅତ୍ଥୱସଂ ସମ୍ପସ୍ସମାନୋ ଅରଞ୍ଞଗତୋପି ରୁକ୍ଖମୂଲଗତୋପି ସୁଞ୍ଞାଗାରଗତୋପି ଅଭିକ୍ଖଣଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି [ଉଦାନେମି (କ।)] – 'ଅହୋ ସୁଖଂ, ଅହୋ ସୁଖ'''ନ୍ତି!

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଏତମତ୍ଥଂ ୱିଦିତ୍ୱା ତାଯଂ ୱେଲାଯଂ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

''ଯସ୍ସନ୍ତରତୋ ନ ସନ୍ତି କୋପା,

ଇତିଭୱାଭୱତଞ୍ଚ ୱୀତିୱତ୍ତୋ;

ତଂ ୱିଗତଭଯଂ ସୁଖିଂ ଅସୋକଂ,

ଦେୱା ନାନୁଭୱନ୍ତି ଦସ୍ସନାଯା''ତି। ଦସମଂ;

ମୁଚଲିନ୍ଦୱଗ୍ଗୋ ଦୁତିଯୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ମୁଚଲିନ୍ଦୋ ରାଜା ଦଣ୍ଡେନ, ସକ୍କାରୋ ଉପାସକେନ ଚ;

ଗବ୍ଭିନୀ ଏକପୁତ୍ତୋ ଚ, ସୁପ୍ପୱାସା ୱିସାଖା ଚ;

କାଳିଗୋଧାଯ ଭଦ୍ଦିଯୋତି।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୩। ନନ୍ଦୱଗ୍ଗୋ

୧। କମ୍ମୱିପାକଜସୁତ୍ତଂ

୨୧। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଅଞ୍ଞତରୋ ଭିକ୍ଖୁ ଭଗୱତୋ ଅୱିଦୂରେ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଆଭୁଜିତ୍ୱା ଉଜୁଂ କାଯଂ ପଣିଧାଯ ପୁରାଣକମ୍ମୱିପାକଜଂ ଦୁକ୍ଖଂ ତିବ୍ବଂ ଖରଂ କଟୁକଂ ୱେଦନଂ ଅଧିୱାସେନ୍ତୋ ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ ଅୱିହଞ୍ଞମାନୋ।

ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ଭଗୱା ତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଅୱିଦୂରେ ନିସିନ୍ନଂ ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଆଭୁଜିତ୍ୱା ଉଜୁଂ କାଯଂ ପଣିଧାଯ ପୁରାଣକମ୍ମୱିପାକଜଂ ଦୁକ୍ଖଂ ତିବ୍ବଂ ଖରଂ କଟୁକଂ ୱେଦନଂ ଅଧିୱାସେନ୍ତଂ ସତଂ ସମ୍ପଜାନଂ ଅୱିହଞ୍ଞମାନଂ।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଏତମତ୍ଥଂ ୱିଦିତ୍ୱା ତାଯଂ ୱେଲାଯଂ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

‘‘ସବ୍ବକମ୍ମଜହସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ,

ଧୁନମାନସ୍ସ ପୁରେ କତଂ ରଜଂ;

ଅମମସ୍ସ ଠିତସ୍ସ ତାଦିନୋ,

ଅତ୍ଥୋ ନତ୍ଥି ଜନଂ ଲପେତୱେ’’ତି। ପଠମଂ;

୨। ନନ୍ଦସୁତ୍ତଂ

୨୨। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଆଯସ୍ମା ନନ୍ଦୋ ଭଗୱତୋ ଭାତା ମାତୁଚ୍ଛାପୁତ୍ତୋ ସମ୍ବହୁଲାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଏୱମାରୋଚେତି – ‘‘ଅନଭିରତୋ ଅହଂ, ଆୱୁସୋ, ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରାମି; ନ ସକ୍କୋମି ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ସନ୍ଧାରେତୁଂ, ସିକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାଯ ହୀନାଯାୱତ୍ତିସ୍ସାମୀ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ଅଞ୍ଞତରୋ ଭିକ୍ଖୁ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଆଯସ୍ମା, ଭନ୍ତେ, ନନ୍ଦୋ ଭଗୱତୋ ଭାତା ମାତୁଚ୍ଛାପୁତ୍ତୋ ସମ୍ବହୁଲାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଏୱମାରୋଚେତି – ‘ଅନଭିରତୋ ଅହଂ, ଆୱୁସୋ, ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରାମି, ନ ସକ୍କୋମି ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ସନ୍ଧାରେତୁଂ, ସିକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାଯ ହୀନାଯାୱତ୍ତିସ୍ସାମୀ’’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଅଞ୍ଞତରଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘ଏହି ତ୍ୱଂ, ଭିକ୍ଖୁ, ମମ ୱଚନେନ ନନ୍ଦଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଆମନ୍ତେହି – ‘ସତ୍ଥା ତଂ, ଆୱୁସୋ ନନ୍ଦ, ଆମନ୍ତେତୀ’’’ତି। ‘‘ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ’’ତି ଖୋ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ଭଗୱତୋ ପଟିସ୍ସୁତ୍ୱା ଯେନାଯସ୍ମା ନନ୍ଦୋ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ନନ୍ଦଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ସତ୍ଥା ତଂ, ଆୱୁସୋ ନନ୍ଦ, ଆମନ୍ତେତୀ’’ତି।

‘‘ଏୱମାୱୁସୋ’’ତି ଖୋ ଆଯସ୍ମା ନନ୍ଦୋ ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ପଟିସ୍ସୁତ୍ୱା ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନଂ ଖୋ ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ନନ୍ଦଂ ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ –

‘‘ସଚ୍ଚଂ କିର ତ୍ୱଂ, ନନ୍ଦ, ସମ୍ବହୁଲାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଏୱମାରୋଚେସି – ‘ଅନଭିରତୋ ଅହଂ, ଆୱୁସୋ, ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରାମି, ନ ସକ୍କୋମି ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ସନ୍ଧାରେତୁଂ, ସିକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାଯ ହୀନାଯାୱତ୍ତିସ୍ସାମୀ’’’ତି ? ‘‘ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ’’ତି।

‘‘କିସ୍ସ ପନ ତ୍ୱଂ, ନନ୍ଦ, ଅନଭିରତୋ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରସି, ନ ସକ୍କୋସି ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ସନ୍ଧାରେତୁଂ , ସିକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାଯ ହୀନାଯାୱତ୍ତିସ୍ସସୀ’’ତି? ‘‘ସାକିଯାନୀ ମଂ [ମମ (ସ୍ୟା।, ଅଟ୍ଠକଥା ଓଲୋକେତବ୍ବା)], ଭନ୍ତେ, ଜନପଦକଲ୍ୟାଣୀ ଘରା ନିକ୍ଖମନ୍ତସ୍ସ [ନିକ୍ଖମନ୍ତଂ (ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ପାଠନ୍ତରଂ)]

ଉପଦ୍ଦୁଲ୍ଲିଖିତେହି କେସେହି ଅପଲୋକେତ୍ୱା ମଂ ଏତଦଵୋଚ – ‘ତୁଵଟଂ ଖୋ, ଅୟ୍ୟପୁତ୍ତ, ଆଗଚ୍ଛେୟ୍ୟାସୀ’ତି। ସୋ ଖୋ ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ତମନୁସ୍ସରମାନୋ ଅନଭିରତୋ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ଚରାମି, ନ ସକ୍କୋମି ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ସନ୍ଧାରେତୁଂ, ସିକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାୟ ହୀନାୟାଵତ୍ତିସ୍ସାମୀ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗଵା ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ନନ୍ଦଂ ବାହାୟଂ ଗହେତ୍ୱା – ସେୟ୍ୟଥାପି ନାମ ବଲଵା ପୁରିସୋ ସମିଞ୍ଜିତଂ [ସମ୍ମିଞ୍ଜିତଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ଵା ବାହଂ ପସାରେୟ୍ୟ, ପସାରିତଂ ଵା ବାହଂ ସମିଞ୍ଜେୟ୍ୟ [ସମ୍ମିଞ୍ଜେୟ୍ୟ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)], ଏଵମେଵ – ଜେତଵନେ ଅନ୍ତରହିତୋ ଦେଵେସୁ ତାଵତିଂସେସୁ ପାତୁରହୋସି।

ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନ ପଞ୍ଚମତ୍ତାନି ଅଚ୍ଛରାସତାନି ସକ୍କସ୍ସ ଦେଵାନମିନ୍ଦସ୍ସ ଉପଟ୍ଠାନଂ ଆଗତାନି ହୋନ୍ତି କକୁଟପାଦାନି। ଅଥ ଖୋ ଭଗଵା ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ନନ୍ଦଂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘ପସ୍ସସି ନୋ ତ୍ୱଂ, ନନ୍ଦ, ଇମାନି ପଞ୍ଚ ଅଚ୍ଛରାସତାନି କକୁଟପାଦାନୀ’’ତି? ‘‘ଏଵଂ, ଭନ୍ତେ’’ତି।

‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ନନ୍ଦ, କତମା ନୁ ଖୋ ଅଭିରୂପତରା ଵା ଦସ୍ସନୀୟତରା ଵା ପାସାଦିକତରା ଵା, ସାକିୟାନୀ ଵା ଜନପଦକଲ୍ୟାଣୀ, ଇମାନି ଵା ପଞ୍ଚ ଅଚ୍ଛରାସତାନି କକୁଟପାଦାନୀ’’ତି? ‘‘ସେୟ୍ୟଥାପି, ଭନ୍ତେ, ପଲୁଟ୍ଠମକ୍କଟୀ କଣ୍ଣନାସଚ୍ଛିନ୍ନା, ଏଵମେଵ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ସାକିୟାନୀ ଜନପଦକଲ୍ୟାଣୀ ଇମେସଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଅଚ୍ଛରାସତାନଂ ଉପନିଧାୟ ସଙ୍ଖମ୍ପି [ସଙ୍ଖ୍ୟମ୍ପି (ସୀ।)] ନୋପେତି କଲଭାଗମ୍ପି ନୋପେତି ଉପନିଧିମ୍ପି ନୋପେତି। ଅଥ ଖୋ ଇମାନି ପଞ୍ଚ ଅଚ୍ଛରାସତାନି ଅଭିରୂପତରାନି ଚେଵ ଦସ୍ସନୀୟତରାନି ଚ ପାସାଦିକତରାନି ଚା’’ତି।

‘‘ଅଭିରମ, ନନ୍ଦ, ଅଭିରମ, ନନ୍ଦ! ଅହଂ ତେ ପାଟିଭୋଗୋ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଅଚ୍ଛରାସତାନଂ ପଟିଲାଭାୟ କକୁଟପାଦାନ’’ନ୍ତି। ‘‘ସଚେ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଭଗଵା ପାଟିଭୋଗୋ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଅଚ୍ଛରାସତାନଂ ପଟିଲାଭାୟ କକୁଟପାଦାନଂ, ଅଭିରମିସ୍ସାମହଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗଵତି ବ୍ରହ୍ମଚରିୟେ’’ତି [ଭଗଵା ବ୍ରହ୍ମଚରିୟେତି (ସ୍ୟା। ପୀ।), ଭଗଵା ବ୍ରହ୍ମଚରିୟନ୍ତି (କ।)]।

ଅଥ ଖୋ ଭଗଵା ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ନନ୍ଦଂ ବାହାୟଂ ଗହେତ୍ୱା – ସେୟ୍ୟଥାପି ନାମ ବଲଵା ପୁରିସୋ ସମିଞ୍ଜିତଂ ଵା ବାହଂ ପସାରେୟ୍ୟ, ପସାରିତଂ ଵା ବାହଂ ସମିଞ୍ଜେୟ୍ୟ, ଏଵମେଵ – ଦେଵେସୁ ତାଵତିଂସେସୁ ଅନ୍ତରହିତୋ ଜେତଵନେ ପାତୁରହୋସି।

ଅସ୍ସୋସୁଂ ଖୋ ଭିକ୍ଖୂ – ‘‘ଆୟସ୍ମା କିର ନନ୍ଦୋ ଭଗଵତୋ ଭାତା ମାତୁଚ୍ଛାପୁତ୍ତୋ ଅଚ୍ଛରାନଂ ହେତୁ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ଚରତି; ଭଗଵା କିରସ୍ସ ପାଟିଭୋଗୋ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଅଚ୍ଛରାସତାନଂ ପଟିଲାଭାୟ କକୁଟପାଦାନ’’ନ୍ତି।

ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମତୋ ନନ୍ଦସ୍ସ ସହାୟକା ଭିକ୍ଖୂ ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ନନ୍ଦଂ ଭତକଵାଦେନ ଚ ଉପକ୍କିତକଵାଦେନ ଚ ସମୁଦାଚରନ୍ତି – ‘‘ଭତକୋ କିରାୟସ୍ମା ନନ୍ଦୋ ଉପକ୍କିତକୋ କିରାୟସ୍ମା ନନ୍ଦୋ ଅଚ୍ଛରାନଂ ହେତୁ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ଚରତି; ଭଗଵା କିରସ୍ସ ପାଟିଭୋଗୋ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଅଚ୍ଛରାସତାନଂ ପଟିଲାଭାୟ କକୁଟପାଦାନ’’ନ୍ତି।

ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ନନ୍ଦୋ ସହାୟକାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଭତକଵାଦେନ ଚ ଉପକ୍କିତକଵାଦେନ ଚ ଅଟ୍ଟୀୟମାନୋ ହରାୟମାନୋ ଜିଗୁଚ୍ଛମାନୋ ଏକୋ ଵୂପକଟ୍ଠୋ ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ଆତାପୀ ପହିତତ୍ତୋ ଵିହରନ୍ତୋ ନଚିରସ୍ସେଵ – ୟସ୍ସତ୍ଥାୟ କୁଲପୁତ୍ତା ସମ୍ମଦେଵ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିୟଂ ପବ୍ବଜନ୍ତି ତଦନୁତ୍ତରଂ – ବ୍ରହ୍ମଚରିୟପରିୟୋସାନଂ ଦିଟ୍ଠେଵ ଧମ୍ମେ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ଵିହାସି। ‘‘ଖୀଣା ଜାତି, ଵୁସିତଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ, କତଂ କରଣୀୟଂ, ନାପରଂ ଇତ୍ଥତ୍ତାୟା’’ତି ଅବ୍ଭଞ୍ଞାସି। ଅଞ୍ଞତରୋ ଖୋ ପନାୟସ୍ମା ନନ୍ଦୋ ଅରହତଂ ଅହୋସି।

ଅଥ ଖୋ ଅଞ୍ଞତରା ଦେଵତା ଅଭିକ୍କନ୍ତାୟ ରତ୍ତିୟା ଅଭିକ୍କନ୍ତଵଣ୍ଣା କେଵଲକପ୍ପଂ ଜେତଵନଂ ଓଭାସେତ୍ୱା ୟେନ ଭଗଵା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗଵନ୍ତଂ ଅଭିଵାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତା ଖୋ ସା ଦେଵତା ଭଗଵନ୍ତଂ ଏତଦଵୋଚ – ‘‘ଆୟସ୍ମା, ଭନ୍ତେ, ନନ୍ଦୋ ଭଗଵତୋ ଭାତା ମାତୁଚ୍ଛାପୁତ୍ତୋ ଆସଵାନଂ ଖୟା ଅନାସଵଂ ଚେତୋଵିମୁତ୍ତିଂ ପଞ୍ଞାଵିମୁତ୍ତିଂ ଦିଟ୍ଠେଵ ଧମ୍ମେ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ଵିହରତୀ’’ତି। ଭଗଵତୋପି ଖୋ ଞାଣଂ ଉଦପାଦି – ‘‘ନନ୍ଦୋ ଆସଵାନଂ ଖୟା ଅନାସଵଂ ଚେତୋଵିମୁତ୍ତିଂ ପଞ୍ଞାଵିମୁତ୍ତିଂ ଦିଟ୍ଠେଵ ଧମ୍ମେ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ଵିହରତୀ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ନନ୍ଦୋ ତସ୍ସା ରତ୍ତିୟା ଅଚ୍ଚୟେନ ୟେନ ଭଗଵା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗଵନ୍ତଂ ଅଭିଵାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ନନ୍ଦୋ ଭଗଵନ୍ତଂ ଏତଦଵୋଚ – ‘‘ୟଂ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଭଗଵା ପାଟିଭୋଗୋ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଅଚ୍ଛରାସତାନଂ ପଟିଲାଭାୟ କକୁଟପାଦାନଂ, ମୁଞ୍ଚାମହଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗଵନ୍ତଂ ଏତସ୍ମା ପଟିସ୍ସଵା’’ତି। ‘‘ମୟାପି ଖୋ ତ୍ୱଂ, ନନ୍ଦ [ଖୋ ତେ ନନ୍ଦ (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।), ଖୋ ନନ୍ଦ (କ।)],

ଚେତସା ଚେତୋ ପରିଚ୍ଚ ୱିଦିତୋ – ‘ନନ୍ଦୋ ଆସୱାନଂ ଖଯା ଅନାସୱଂ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତୀ’ତି। ଦେୱତାପି ମେ ଏତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେସି – ‘ଆଯସ୍ମା, ଭନ୍ତେ, ନନ୍ଦୋ ଭଗୱତୋ ଭାତା ମାତୁଚ୍ଛାପୁତ୍ତୋ ଆସୱାନଂ ଖଯା ଅନାସୱଂ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତୀ’ତି। ଯଦେୱ ଖୋ ତେ, ନନ୍ଦ, ଅନୁପାଦାଯ ଆସୱେହି ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁତ୍ତଂ, ଅଥାହଂ ମୁତ୍ତୋ ଏତସ୍ମା ପଟିସ୍ସୱା’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଏତମତ୍ଥଂ ୱିଦିତ୍ୱା ତାଯଂ ୱେଲାଯଂ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

‘‘ଯସ୍ସ ନିତ୍ତିଣ୍ଣୋ ପଙ୍କୋ,

ମଦ୍ଦିତୋ କାମକଣ୍ଟକୋ;

ମୋହକ୍ଖଯଂ ଅନୁପ୍ପତ୍ତୋ,

ସୁଖଦୁକ୍ଖେସୁ ନ ୱେଧତୀ ସ ଭିକ୍ଖୂ’’ତି। ଦୁତିଯଂ;

୩। ଯସୋଜସୁତ୍ତଂ

୨୩। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଯସୋଜପ୍ପମୁଖାନି ପଞ୍ଚମତ୍ତାନି ଭିକ୍ଖୁସତାନି ସାୱତ୍ଥିଂ ଅନୁପ୍ପତ୍ତାନି ହୋନ୍ତି ଭଗୱନ୍ତଂ ଦସ୍ସନାଯ। ତେଧ ଖୋ ଆଗନ୍ତୁକା ଭିକ୍ଖୂ ନେୱାସିକେହି ଭିକ୍ଖୂହି ସଦ୍ଧିଂ ପଟିସମ୍ମୋଦମାନା ସେନାସନାନି ପଞ୍ଞାପଯମାନା ପତ୍ତଚୀୱରାନି ପଟିସାମଯମାନା ଉଚ୍ଚାସଦ୍ଦା ମହାସଦ୍ଦା [ଉଚ୍ଚାସଦ୍ଦମହାସଦ୍ଦା (କ।)] ଅହେସୁଂ ।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ଆନନ୍ଦଂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘କେ ପନେତେ, ଆନନ୍ଦ, ଉଚ୍ଚାସଦ୍ଦା ମହାସଦ୍ଦା କେୱଟ୍ଟା ମଞ୍ଞେ ମଚ୍ଛୱିଲୋପେ’’ତି? ‘‘ଏତାନି, ଭନ୍ତେ, ଯସୋଜପ୍ପମୁଖାନି ପଞ୍ଚମତ୍ତାନି ଭିକ୍ଖୁସତାନି ସାୱତ୍ଥିଂ ଅନୁପ୍ପତ୍ତାନି ଭଗୱନ୍ତଂ ଦସ୍ସନାଯ। ତେତେ ଆଗନ୍ତୁକା ଭିକ୍ଖୂ ନେୱାସିକେହି ଭିକ୍ଖୂହି ସଦ୍ଧିଂ ପଟିସମ୍ମୋଦମାନା ସେନାସନାନି ପଞ୍ଞାପଯମାନା ପତ୍ତଚୀୱରାନି ପଟିସାମଯମାନା ଉଚ୍ଚାସଦ୍ଦା ମହାସଦ୍ଦା’’ତି। ‘‘ତେନହାନନ୍ଦ, ମମ ୱଚନେନ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେହି – ‘ସତ୍ଥା ଆଯସ୍ମନ୍ତେ ଆମନ୍ତେତୀ’’’ତି।

‘‘ଏୱଂ , ଭନ୍ତେ’’ତି ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଭଗୱତୋ ପଟିସ୍ସୁତ୍ୱା ଯେନ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ତେନୁପସଙ୍କମି ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ସତ୍ଥା ଆଯସ୍ମନ୍ତେ ଆମନ୍ତେତୀ’’ତି। ‘‘ଏୱମାୱୁସୋ’’ତି ଖୋ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଆଯସ୍ମତୋ ଆନନ୍ଦସ୍ସ ପଟିସ୍ସୁତ୍ୱା ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିଂସୁ। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନେ ଖୋ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ –

‘‘କିଂ ନୁ ତୁମ୍ହେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଉଚ୍ଚାସଦ୍ଦା ମହାସଦ୍ଦା, କେୱଟ୍ଟା ମଞ୍ଞେ ମଚ୍ଛୱିଲୋପେ’’ତି? ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ଆଯସ୍ମା ଯସୋଜୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଇମାନି, ଭନ୍ତେ, ପଞ୍ଚମତ୍ତାନି ଭିକ୍ଖୁସତାନି ସାୱତ୍ଥିଂ ଅନୁପ୍ପତ୍ତାନି ଭଗୱନ୍ତଂ ଦସ୍ସନାଯ। ତେମେ ଆଗନ୍ତୁକା ଭିକ୍ଖୂ ନେୱାସିକେହି ଭିକ୍ଖୂହି ସଦ୍ଧିଂ ପଟିସମ୍ମୋଦମାନା ସେନାସନାନି ପଞ୍ଞାପଯମାନା ପତ୍ତଚୀୱରାନି ପଟିସାମଯମାନା ଉଚ୍ଚାସଦ୍ଦା ମହାସଦ୍ଦା’’ତି। ‘‘ଗଚ୍ଛଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଣାମେମି ୱୋ [ୱୋ ପଣାମେମି (ସଟ୍ଟକଥ) ମ। ନି। ୨।୧୫୭ ପସ୍ସିତଟ୍ଟଂ]; ନ ୱୋ ମମ ସନ୍ତିକେ ୱତ୍ଥବ୍ବ’’ନ୍ତି।

‘‘ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ’’ତି ଖୋ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗୱତୋ ପଟିସ୍ସୁତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାଯାସନା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ସେନାସନଂ ସଂସାମେତ୍ୱା [ପଟିସଂସାମେତ୍ୱା (ସ୍ୟା।)] ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାଯ ଯେନ ୱଜ୍ଜୀ ତେନ ଚାରିକଂ ପକ୍କମିଂସୁ। ୱଜ୍ଜୀସୁ ଅନୁପୁବ୍ବେନ ଚାରିକଂ ଚରମାନା ଯେନ ୱଗ୍ଗୁମୁଦା ନଦୀ ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ୱଗ୍ଗୁମୁଦାଯ ନଦିଯା ତୀରେ ପଣ୍ଣକୁଟିଯୋ କରିତ୍ୱା ୱସ୍ସଂ ଉପଗଚ୍ଛିଂସୁ।

ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଯସୋଜୋ ୱସ୍ସୂପଗତୋ [ୱସ୍ସୂପଗତେ (କ।)] ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘ଭଗୱତା ମଯଂ, ଆୱୁସୋ, ପଣାମିତା ଅତ୍ଥକାମେନ ହିତେସିନା, ଅନୁକମ୍ପକେନ ଅନୁକମ୍ପଂ ଉପାଦାଯ। ହନ୍ଦ ମଯଂ, ଆୱୁସୋ, ତଥା ୱିହାରଂ କପ୍ପେମ ଯଥା ନୋ ୱିହରତଂ ଭଗୱା ଅତ୍ତମନୋ ଅସ୍ସା’’ତି। ‘‘ଏୱମାୱୁସୋ’’ତି ଖୋ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଆଯସ୍ମତୋ ଯସୋଜସ୍ସ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସୁଂ। ଅଥ ଖୋ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ୱୂପକଟ୍ଠା ଅପ୍ପମତ୍ତା ଆତାପିନୋ ପହିତତ୍ତା ୱିହରନ୍ତା

ତେନେୱନ୍ତରଓସ୍ସେନ ସଙ୍ଘେଓ ତିସ୍ସୋ ୱିଜ୍ଜା ସଚ୍ଛାକଂସୁ।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ଯଥାଭିରନ୍ତଂ ୱିହରିତ୍ୱା ଯେନ ୱେସାଲୀ ତେନ ଚାରିକଂ ପକ୍କାମି। ଅନୁପୁବ୍ବେନ ଚାରିକଂ ଚରମାନୋ ଯେନ ୱେସାଲୀ ତଦୱସରି। ତତ୍ର ସୁଦଂ ଭଗୱା ୱେସାଲିଯଂ ୱିହରତି ମହାୱନେ କୂଟାଗାରସାଲାଯଂ।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ୱଗ୍ଗୁମୁଦାତୀରିଯାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଚେତସା ଚେତୋ ପରିଚ୍ଚ ମନସି କରିତ୍ୱା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ଆନନ୍ଦଂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘ଆଲୋକଜାତା ୱିଯ ମେ, ଆନନ୍ଦ, ଏସା ଦିସା, ଓଭାସଜାତା ୱିଯ ମେ, ଆନନ୍ଦ, ଏସା ଦିସା; ଯସ୍ସଂ ଦିସାଯଂ [ଯାଯଂ (କ।)] ୱଗ୍ଗୁମୁଦାତୀରିଯା ଭିକ୍ଖୂ ୱିହରନ୍ତି। ଗନ୍ତୁଂ ଅପ୍ପଟିକୂଲାସି ମେ ମନସି କାତୁଂ। ପହିଣେଯ୍ୟାସି ତ୍ୱଂ, ଆନନ୍ଦ, ୱଗ୍ଗୁମୁଦାତୀରିଯାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ସନ୍ତିକେ ଦୂତଂ – ‘ସତ୍ଥା ଆଯସ୍ମନ୍ତେ ଆମନ୍ତେତି, ସତ୍ଥା ଆଯସ୍ମନ୍ତାନଂ ଦସ୍ସନକାମୋ’’’ତି।

‘‘ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ’’ତି ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଭଗୱତୋ ପଟିସ୍ସୁତ୍ୱା ଯେନ ଅଞ୍ଞତରୋ ଭିକ୍ଖୁ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଏହି ତ୍ୱଂ, ଆୱୁସୋ, ଯେନ ୱଗ୍ଗୁମୁଦାତୀରିଯା ଭିକ୍ଖୂ ତେନୁପସଙ୍କମ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ୱଗ୍ଗୁମୁଦାତୀରିଯେ ଭିକ୍ଖୂ ଏୱଂ ୱଦେହି – ‘ସତ୍ଥା ଆଯସ୍ମନ୍ତେ ଆମନ୍ତେତି, ସତ୍ଥା ଆଯସ୍ମନ୍ତାନଂ ଦସ୍ସନକାମୋ’’’ତି।

‘‘ଏୱମାୱୁସୋ’’ତି ଖୋ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ଆଯସ୍ମତୋ ଆନନ୍ଦସ୍ସ ପଟିସ୍ସୁତ୍ୱା – ସେଯ୍ୟଥାପି ନାମ ବଲୱା ପୁରିସୋ ସମିଞ୍ଜିତଂ ୱା ବାହଂ ପସାରେଯ୍ୟ, ପସାରିତଂ ୱା ବାହଂ ସମିଞ୍ଜେଯ୍ୟ, ଏୱମେୱ – ମହାୱନେ କୂଟାଗାରସାଲାଯଂ ଅନ୍ତରହିତୋ ୱଗ୍ଗୁମୁଦାଯ ନଦିଯା ତୀରେ ତେସଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ପୁରତୋ ପାତୁରହୋସି। ଅଥ ଖୋ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ୱଗ୍ଗୁମୁଦାତୀରିଯେ ଭିକ୍ଖୂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ସତ୍ଥା ଆଯସ୍ମନ୍ତେ ଆମନ୍ତେତି, ସତ୍ଥା ଆଯସ୍ମନ୍ତାନଂ ଦସ୍ସନକାମୋ’’ତି।

‘‘ଏୱମାୱୁସୋ’’ତି ଖୋ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ପଟିସ୍ସୁତ୍ୱା ସେନାସନଂ ସଂସାମେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାଯ – ସେଯ୍ୟଥାପି ନାମ ବଲୱା ପୁରିସୋ ସମିଞ୍ଜିତଂ ୱା ବାହଂ ପସାରେଯ୍ୟ, ପସାରିତଂ ୱା ବାହଂ ସମିଞ୍ଜେଯ୍ୟ, ଏୱମେୱ – ୱଗ୍ଗୁମୁଦାଯ ନଦିଯା ତୀରେ ଅନ୍ତରହିତା ମହାୱନେ କୂଟାଗାରସାଲାଯଂ ଭଗୱତୋ ସମ୍ମୁଖେ ପାତୁରହେସୁଂ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଭଗୱା ଆନେଞ୍ଜେନ ସମାଧିନା ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି। ଅଥ ଖୋ ତେସଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଏତଦହୋସି – ‘‘କତମେନ ନୁ ଖୋ ଭଗୱା ୱିହାରେନ ଏତରହି ୱିହରତୀ’’ତି? ଅଥ ଖୋ ତେସଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଏତଦହୋସି – ‘‘ଆନେଞ୍ଜେନ ଖୋ ଭଗୱା ୱିହାରେନ ଏତରହି ୱିହରତୀ’’ତି। ସଙ୍ଘେୱ ଆନେଞ୍ଜସମାଧିନା ନିସୀଦିଂସୁ।

ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଅଭିକ୍କନ୍ତାଯ ରତ୍ତିଯା, ନିକ୍ଖନ୍ତେ ପଠମେ ଯାମେ, ଉଟ୍ଠାଯାସନା ଏକଂସଂ ଉତ୍ତରାସଙ୍ଗଂ [ଚୀୱରଂ (ସଙ୍ଘଓ)] କରିତ୍ୱା ଯେନ ଭଗୱା ତେନଞ୍ଜଲିଂ ପଣାମେତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଅଭିକ୍କନ୍ତା, ଭନ୍ତେ, ରତ୍ତି; ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ପଠମୋ ଯାମୋ; ଚିରନିସିନ୍ନା ଆଗନ୍ତୁକା ଭିକ୍ଖୂ; ପଟିସମ୍ମୋଦତୁ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ଆଗନ୍ତୁକେହି ଭିକ୍ଖୂହୀ’’ତି। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ଭଗୱା ତୁଣ୍ହୀ ଅହୋସି।

ଦୁତିଯମ୍ପି ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଅଭିକ୍କନ୍ତାଯ ରତ୍ତିଯା, ନିକ୍ଖନ୍ତେ ମଜ୍ଝିମେ ଯାମେ, ଉଟ୍ଠାଯାସନା ଏକଂସଂ ଉତ୍ତରାସଙ୍ଗଂ କରିତ୍ୱା ଯେନ ଭଗୱା ତେନଞ୍ଜଲିଂ ପଣାମେତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଅଭିକ୍କନ୍ତା, ଭନ୍ତେ, ରତ୍ତି; ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ମଜ୍ଝିମୋ ଯାମୋ; ଚିରନିସିନ୍ନା ଆଗନ୍ତୁକା ଭିକ୍ଖୂ; ପଟିସମ୍ମୋଦତୁ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ଆଗନ୍ତୁକେହି ଭିକ୍ଖୂହୀ’’ତି। ଦୁତିଯମ୍ପି ଖୋ ଭଗୱା ତୁଣ୍ହୀ ଅହୋସି।

ତତିଯମ୍ପି ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଅଭିକ୍କନ୍ତାଯ ରତ୍ତିଯା, ନିକ୍ଖନ୍ତେ ପଚ୍ଛିମେ ଯାମେ, ଉଦ୍ଧସ୍ତେ ଅରୁଣେ, ନନ୍ଦିମୁଖିଯା ରତ୍ତିଯା ଉଟ୍ଠାଯାସନା ଏକଂସଂ ଉତ୍ତରାସଙ୍ଗଂ କରିତ୍ୱା ଯେନ ଭଗୱା ତେନଞ୍ଜଲିଂ ପଣାମେତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଅଭିକ୍କନ୍ତା, ଭନ୍ତେ, ରତ୍ତି; ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ପଚ୍ଛିମୋ ଯାମୋ; ଉଦ୍ଧସ୍ତୋ ଅରୁଣୋ; ନନ୍ଦିମୁଖୀ ରତ୍ତି; ଚିରନିସିନ୍ନା ଆଗନ୍ତୁକା ଭିକ୍ଖୂ; ପଟିସମ୍ମୋଦତୁ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା, ଆଗନ୍ତୁକେହି ଭିକ୍ଖୂହୀ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ତମ୍ହା ସମାଧିମ୍ହା ୱୁଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ଆନନ୍ଦଂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘ସଚେ ଖୋ ତ୍ୱଂ, ଆନନ୍ଦ, ଜାନେଯ୍ୟାସି ଏତ୍ତକମ୍ପି ତେ ନପ୍ପଟିଭାସେଯ୍ୟ [ନପ୍ପଟିଭେଯ୍ୟ (?)]। ଅହଞ୍ଚ, ଆନନ୍ଦ, ଇମାନି ଚ ପଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୁସତାନି ସଙ୍ଘେୱ ଆନେଞ୍ଜସମାଧିନା ନିସୀଦିମ୍ହା’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଏତମତ୍ଥଂ ୱିଦିତ୍ୱା ତାଯଂ ୱେଲାଯଂ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

‘‘ଯସ୍ସ ଜିତୋ କାମକଣ୍ଟକୋ,

ଅକ୍କୋସୋ ଚ ୱଧୋ ଚ ବନ୍ଧନଞ୍ଚ;

ପବ୍ବତୋୱ [ପବ୍ବତୋ ୱିଯ (ସୀ। ସ୍ଯା। ପୀ।)] ସୋ ଠିତୋ ଅନେଜୋ,

ସୁଖଦୁକ୍ଖେସୁ ନ ୱେଧତୀ ସ ଭିକ୍ଖୂ’’ତି। ତତିଯଂ;

୪। ସାରିପୁତ୍ତସୁତ୍ତଂ

୨୪। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଆଯସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ଭଗୱତୋ ଅୱିଦୂରେ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଆଭୁଜିତ୍ୱା ଉଜୁଂ କାଯଂ ପଣିଧାଯ ପରିମୁଖଂ ସତିଂ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱା। ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ଭଗୱା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ସାରିପୁତ୍ତଂ ଅୱିଦୂରେ ନିସିନ୍ନଂ ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଆଭୁଜିତ୍ୱା ଉଜୁଂ କାଯଂ ପଣିଧାଯ ପରିମୁଖଂ ସତିଂ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱା।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଏତମତ୍ଥଂ ୱିଦିତ୍ୱା ତାଯଂ ୱେଲାଯଂ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

‘‘ଯଥାପି ପବ୍ବତୋ ସେଲୋ, ଅଚଲୋ ସୁପ୍ପତିଟ୍ଠିତୋ;

ଏୱଂ ମୋହକ୍ଖଯା ଭିକ୍ଖୁ, ପବ୍ବତୋୱ ନ ୱେଧତୀ’’ତି। ଚତୁତ୍ଥଂ;

୫। ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନସୁତ୍ତଂ

୨୫। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଆଯସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ଭଗୱତୋ ଅୱିଦୂରେ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଆଭୁଜିତ୍ୱା ଉଜୁଂ କାଯଂ ପଣିଧାଯ କାଯଗତାଯ ସତିଯା ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ସୂପଟ୍ଠିତାଯ। ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ଭଗୱା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନଂ ଅୱିଦୂରେ ନିସିନ୍ନଂ ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଆଭୁଜିତ୍ୱା ଉଜୁଂ କାଯଂ ପଣିଧାଯ କାଯଗତାଯ ସତିଯା ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ସୂପଟ୍ଠିତାଯ।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଏତମତ୍ଥଂ ୱିଦିତ୍ୱା ତାଯଂ ୱେଲାଯଂ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

‘‘ସତି କାଯଗତା ଉପଟ୍ଠିତା,

ଛସୁ ଫସ୍ସାଯତନେସୁ ସଂୱୁତୋ;

ସତତଂ ଭିକ୍ଖୁ ସମାହିତୋ,

ଜଞ୍ଞା ନିବ୍ବାନମତ୍ତନୋ’’ତି। ପଞ୍ଚମଂ;

୬। ପିଲିନ୍ଦୱଚ୍ଛସୁତ୍ତଂ

୨୬। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ରାଜଗହେ ୱିହରତି ୱେଳୁୱନେ କଲନ୍ଦକନିୱାପେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଆଯସ୍ମା ପିଲିନ୍ଦୱଚ୍ଛୋ [ପିଲିନ୍ଦିୱଚ୍ଛୋ (ସୀ।)] ଭିକ୍ଖୂ ୱସଲୱାଦେନ ସମୁଦାଚରତି। ଅଥ ଖୋ ସମ୍ବହୁଲା ଭିକ୍ଖୂ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିଂସୁ। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନା ଖୋ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚୁଂ – ‘‘ଆଯସ୍ମା, ଭନ୍ତେ, ପିଲିନ୍ଦୱଚ୍ଛୋ ଭିକ୍ଖୂ ୱସଲୱାଦେନ ସମୁଦାଚରତୀ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଅଞ୍ଞତରଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘ଏହି ତ୍ୱଂ, ଭିକ୍ଖୁ, ମମ ୱଚନେନ ପିଲିନ୍ଦୱଚ୍ଛଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଆମନ୍ତେହି – ‘ସତ୍ଥା ତଂ, ଆୱୁସୋ ପିଲିନ୍ଦୱଚ୍ଛ [ୱଚ୍ଛ (ସ୍ଯା।)], ଆମନ୍ତେତୀ’’’ତି। ‘‘ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ’’ତି ଖୋ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ଭଗୱତୋ ପଟିସ୍ସୁତ୍ୱା ଯେନାଯସ୍ମା ପିଲିନ୍ଦୱଚ୍ଛୋ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ପିଲିନ୍ଦୱଚ୍ଛଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ସତ୍ଥା ତଂ, ଆୱୁସୋ ପିଲିନ୍ଦୱଚ୍ଛ, ଆମନ୍ତେତୀ’’ତି।

‘‘ଏୱମାୱୁସୋ’’ତି ଖୋ ଆଯସ୍ମା ପିଲିନ୍ଦୱଚ୍ଛୋ ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ପଟିସ୍ସୁତ୍ୱା ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନଂ ଖୋ ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ପିଲିନ୍ଦୱଚ୍ଛଂ ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ସଚ୍ଚଂ କିର ତ୍ୱଂ, ୱଚ୍ଛ, ଭିକ୍ଖୂ ୱସଲୱାଦେନ ସମୁଦାଚରସୀ’’ତି? ‘‘ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଆଯସ୍ମତୋ ପିଲିନ୍ଦୱଚ୍ଛସ୍ସ ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ମନସି କରିତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘ମା ଖୋ ତୁମ୍ହେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱଚ୍ଛସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଉଜ୍ଝାଯିତ୍ଥ। ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱଚ୍ଛୋ ଦୋସନ୍ତରୋ ଭିକ୍ଖୂ ୱସଲୱାଦେନ ସମୁଦାଚରତି। ୱଚ୍ଛସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ପଞ୍ଚ ଜାତିସତାନି ଅବୋକିଣ୍ଣାନି ବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲେ ପଚ୍ଚାଜାତାନି। ସୋ ତସ୍ସ ୱସଲୱାଦୋ ଦୀଘରତ୍ତଂ ସମୁଦାଚିଣ୍ଣୋ [ଅଜ୍ଝାଚିଣ୍ଣୋ (ସ୍ୟା। ପୀ। କ। ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ପାଠନ୍ତରଂ)]। ତେନାଯଂ ୱଚ୍ଛୋ ଭିକ୍ଖୂ ୱସଲୱାଦେନ ସମୁଦାଚରତୀ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଏତମତ୍ଥଂ ୱିଦିତ୍ୱା ତାଯଂ ୱେଲାଯଂ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

‘‘ଯମ୍ହୀ ନ ମାଯା ୱସତୀ ନ ମାନୋ,

ଯୋ ୱୀତଲୋଭୋ ଅମମୋ ନିରାସୋ;

ପନୁଣ୍ଣକୋଧୋ [ପଣୁନ୍ନକୋଧୋ (ପୀ।)] ଅଭିନିବ୍ବୁତତ୍ତୋ,

ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ସୋ ସମଣୋ ସ ଭିକ୍ଖୂ’’ତି। ଛଟ୍ଠଂ;

୭। ସକ୍କୁଦାନସୁତ୍ତଂ

୨୭। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ରାଜଗହେ ୱିହରତି ୱେଳୁୱନେ କଲନ୍ଦକନିୱାପେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଆଯସ୍ମା ମହାକସ୍ସପୋ ପିପ୍ପଲିଗୁହାଯଂ ୱିହରତି, ସତ୍ତାହଂ ଏକପଲ୍ଲଙ୍କେନ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି ଅଞ୍ଞତରଂ [ନିସିନ୍ନୋ ଅଞ୍ଞତରଂ (ସ୍ୟା। କ।)] ସମାଧିଂ ସମାପଜ୍ଜିତ୍ୱା। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ମହାକସ୍ସପୋ ତସ୍ସ ସତ୍ତାହସ୍ସ ଅଚ୍ଚଯେନ ତମ୍ହା ସମାଧିମ୍ହା ୱୁଟ୍ଠାସି। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମତୋ ମହାକସ୍ସପସ୍ସ ତମ୍ହା ସମାଧିମ୍ହା ୱୁଟ୍ଠିତସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ‘‘ଯଂନୂନାହଂ ରାଜଗହଂ ପିଣ୍ଡାଯ ପୱିସେଯ୍ୟ’’ନ୍ତି।

ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ପଞ୍ଚମତ୍ତାନି ଦେୱତାସତାନି ଉସ୍ସୁକ୍କଂ ଆପନ୍ନାନି ହୋନ୍ତି ଆଯସ୍ମତୋ ମହାକସ୍ସପସ୍ସ ପିଣ୍ଡପାତପଟିଲାଭାଯ। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ମହାକସ୍ସପୋ ତାନି ପଞ୍ଚମତ୍ତାନି ଦେୱତାସତାନି ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାଯ ରାଜଗହଂ ପିଣ୍ଡାଯ ପାୱିସି।

ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ସକ୍କୋ ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ଆଯସ୍ମତୋ ମହାକସ୍ସପସ୍ସ ପିଣ୍ଡପାତଂ ଦାତୁକାମୋ ହୋତି। ପେସକାରୱଣ୍ଣଂ ଅଭିନିମ୍ମିନିତ୍ୱା ତନ୍ତଂ ୱିନାତି। ସୁଜା [ସୁଜାତା (ସ୍ୟା। ପୀ। କ।)] ଅସୁରକଞ୍ଞା ତସରଂ ପୂରେତି। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ମହାକସ୍ସପୋ ରାଜଗହେ ସପଦାନଂ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରମାନୋ ଯେନ ସକ୍କସ୍ସ ଦେୱାନମିନ୍ଦସ୍ସ ନିୱେସନଂ ତେନୁପସଙ୍କମି। ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ସକ୍କୋ ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ମହାକସ୍ସପଂ ଦୂରତୋୱ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ। ଦିସ୍ୱାନ ଘରା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ପଚ୍ଚୁଗନ୍ତ୍ୱା ହତ୍ଥତୋ ପତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଘରଂ ପୱିସିତ୍ୱା [ପୱିସେତ୍ୱା (କ।)] ଘଟିଯା ଓଦନଂ ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ପତ୍ତଂ ପୂରେତ୍ୱା ଆଯସ୍ମତୋ ମହାକସ୍ସପସ୍ସ ଅଦାସି। ସୋ ଅହୋସି ପିଣ୍ଡପାତୋ ଅନେକସୂପୋ ଅନେକବ୍ୟଞ୍ଜନୋ ଅନେକରସବ୍ୟଞ୍ଜନୋ [ଅନେକସୂପରସବ୍ୟଞ୍ଜନୋ (ସୀ। ପୀ।)]। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମତୋ ମହାକସ୍ସପସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ‘‘କୋ ନୁ ଖୋ ଅଯଂ ସତ୍ତୋ ଯସ୍ସାଯଂ ଏୱରୂପୋ ଇଦ୍ଧାନୁଭାୱୋ’’ତି ? ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମତୋ ମହାକସ୍ସପସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ‘‘ସକ୍କୋ ଖୋ ଅଯଂ ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ’’ତି। ଇତି ୱିଦିତ୍ୱା ସକ୍କଂ ଦେୱାନମିନ୍ଦଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘କତଂ ଖୋ ତେ ଇଦଂ, କୋସିଯ; ମା [ମାସ୍ସୁ (ସୀ। ସ୍ୟା।)] ପୁନପି ଏୱରୂପମକାସୀ’’ତି। ‘‘ଅମ୍ହାକମ୍ପି, ଭନ୍ତେ କସ୍ସପ, ପୁଞ୍ଞେନ ଅତ୍ଥୋ; ଅମ୍ହାକମ୍ପି ପୁଞ୍ଞେନ କରଣୀଯ’’ନ୍ତି।

ଅଥ ଖୋ ସକ୍କୋ ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ମହାକସ୍ସପଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ୱେହାସଂ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ଆକାସେ ଅନ୍ତଲିକ୍ଖେ ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି – ‘‘ଅହୋ ଦାନଂ ପରମଦାନଂ [ପରମଂ ଦାନଂ (ପୀ। କ।)] କସ୍ସପେ ସୁପ୍ପତିଟ୍ଠିତଂ! ଅହୋ ଦାନଂ ପରମଦାନଂ କସ୍ସପେ ସୁପ୍ପତିଟ୍ଠିତଂ!! ଅହୋ ଦାନଂ ପରମଦାନଂ କସ୍ସପେ ସୁପ୍ପତିଟ୍ଠିତ’’ନ୍ତି!!! ଅସ୍ସୋସି ଖୋ ଭଗୱା ଦିବ୍ବାଯ ସୋତଧାତୁଯା ୱିସୁଦ୍ଧାଯ ଅତିକ୍କନ୍ତମାନୁସିକାଯ ସକ୍କସ୍ସ

ଦେୱାନମିନ୍ଦସ୍ସ ୱେହାସଂ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ଆକାସେ ଅନ୍ତଲିକ୍ଖେ ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେନ୍ତସ୍ସ – ''ଅହୋ ଦାନଂ ପରମଦାନଂ କସ୍ସପେ ସୁପ୍ପତିଟ୍ଠିତଂ! ଅହୋ ଦାନଂ ପରମଦାନଂ କସ୍ସପେ ସୁପ୍ପତିଟ୍ଠିତଂ!! ଅହୋ ଦାନଂ ପରମଦାନଂ କସ୍ସପେ ସୁପ୍ପତିଟ୍ଠିତ''ନ୍ତି!!!

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଏତମତ୍ଥଂ ୱିଦିତ୍ୱା ତାଯଂ ୱେଲାଯଂ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

''ପିଣ୍ଡପାତିକସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ,

ଅତ୍ତଭରସ୍ସ ଅନଞ୍ଞପୋସିନୋ;

ଦେୱା ପିହଯନ୍ତି ତାଦିନୋ,

ଉପସନ୍ତସ୍ସ ସଦା ସତୀମତୋ''ତି। ସତ୍ତମଂ;

୮। ପିଣ୍ଡପାତିକସୁତ୍ତଂ

୨୮। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ସମ୍ବହୁଲାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ପିଣ୍ଡପାତପଟିକ୍କନ୍ତାନଂ କରେରିମଣ୍ଡଲମାଳେ ସନ୍ନିସିନ୍ନାନଂ ସନ୍ନିପତିତାନଂ ଅଯମନ୍ତରାକଥା ଉଦପାଦି –

''ପିଣ୍ଡପାତିକୋ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରନ୍ତୋ ଲଭତି କାଲେନ କାଲଂ ମନାପିକେ ଚକ୍ଖୁନା ରୂପେ ପସ୍ସିତୁଂ, ଲଭତି କାଲେନ କାଲଂ ମନାପିକେ ସୋତେନ ସଦ୍ଦେ ସୋତୁଂ, ଲଭତି କାଲେନ କାଲଂ ମନାପିକେ ଘାନେନ ଗନ୍ଧେ ଘାଯିତୁଂ, ଲଭତି କାଲେନ କାଲଂ ମନାପିକେ ଜିୱ୍ହାଯ ରସେ ସାଯିତୁଂ, ଲଭତି କାଲେନ କାଲଂ ମନାପିକେ କାଯେନ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବେ ଫୁସିତୁଂ। ପିଣ୍ଡପାତିକୋ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ସକ୍କତୋ ଗରୁକତୋ ମାନିତୋ ପୂଜିତୋ ଅପଚିତୋ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରତି। ହନ୍ଦାୱୁସୋ, ମଯମ୍ପି ପିଣ୍ଡପାତିକା ହୋମ। ମଯମ୍ପି ଲଚ୍ଛାମ କାଲେନ କାଲଂ ମନାପିକେ ଚକ୍ଖୁନା ରୂପେ ପସ୍ସିତୁଂ, ମଯମ୍ପି ଲଚ୍ଛାମ କାଲେନ କାଲଂ ମନାପିକେ ସୋତେନ ସଦ୍ଦେ ସୋତୁଂ, ମଯମ୍ପି ଲଚ୍ଛାମ କାଲେନ କାଲଂ ମନାପିକେ ଘାନେନ ଗନ୍ଧେ ଘାଯିତୁଂ, ମଯମ୍ପି ଲଚ୍ଛାମ କାଲେନ କାଲଂ ମନାପିକେ ଜିୱ୍ହାଯ ରସେ ସାଯିତୁଂ, ମଯମ୍ପି ଲଚ୍ଛାମ କାଲେନ କାଲଂ ମନାପିକେ କାଯେନ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବେ ଫୁସିତୁଂ; ମଯମ୍ପି ସକ୍କତା ଗରୁକତା ମାନିତା ପୂଜିତା ଅପଚିତା ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିସ୍ସାମା''ତି। ଅଯଞ୍ଚରହି ତେସଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଅନ୍ତରାକଥା ହୋତି ୱିପ୍ପକତା।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ସାଯନ୍ହସମଯଂ ପଟିସଲ୍ଲାନା ୱୁଟ୍ଠିତୋ ଯେନ କରେରିମଣ୍ଡଲମାଳୋ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପଞ୍ଞତ୍ତେ ଆସନେ ନିସୀଦି। ନିସଜ୍ଜ ଖୋ ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ''କାଯ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନା, କା ଚ ପନ ୱୋ ଅନ୍ତରାକଥା ୱିପ୍ପକତା''ତି?

''ଇଧ, ଭନ୍ତେ, ଅମ୍ହାକଂ ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ପିଣ୍ଡପାତପଟିକ୍କନ୍ତାନଂ କରେରିମଣ୍ଡଲମାଳେ ସନ୍ନିସିନ୍ନାନଂ ସନ୍ନିପତିତାନଂ ଅଯମନ୍ତରାକଥା ଉଦପାଦି –

'ପିଣ୍ଡପାତିକୋ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରନ୍ତୋ ଲଭତି କାଲେନ କାଲଂ ମନାପିକେ ଚକ୍ଖୁନା ରୂପେ ପସ୍ସିତୁଂ, ଲଭତି କାଲେନ କାଲଂ ମନାପିକେ ସୋତେନ ସଦ୍ଦେ ସୋତୁଂ, ଲଭତି କାଲେନ କାଲଂ ମନାପିକେ ଘାନେନ ଗନ୍ଧେ ଘାଯିତୁଂ, ଲଭତି କାଲେନ କାଲଂ ମନାପିକେ ଜିୱ୍ହାଯ ରସେ ସାଯିତୁଂ, ଲଭତି କାଲେନ କାଲଂ ମନାପିକେ କାଯେନ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବେ ଫୁସିତୁଂ। ପିଣ୍ଡପାତିକୋ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ସକ୍କତୋ ଗରୁକତୋ ମାନିତୋ ପୂଜିତୋ ଅପଚିତୋ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରତି। ହନ୍ଦାୱୁସୋ, ମଯମ୍ପି ପିଣ୍ଡପାତିକା ହୋମ। ମଯମ୍ପି ଲଚ୍ଛାମ କାଲେନ କାଲଂ ମନାପିକେ ଚକ୍ଖୁନା ରୂପେ ପସ୍ସିତୁଂ…ପେ… କାଯେନ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବେ ଫୁସିତୁଂ। ମଯମ୍ପି ସକ୍କତା ଗରୁକତା ମାନିତା ପୂଜିତା ଅପଚିତା ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିସ୍ସାମା'ତି। ଅଯଂ ଖୋ ନୋ, ଭନ୍ତେ, ଅନ୍ତରାକଥା ୱିପ୍ପକତା, ଅଥ ଭଗୱା ଅନୁପ୍ପତ୍ତୋ''ତି।

''ନ ଖ୍ୱେତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତୁମ୍ହାକଂ ପତିରୂପଂ କୁଲପୁତ୍ତାନଂ ସଦ୍ଧା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜିତାନଂ ଯଂ ତୁମ୍ହେ ଏୱରୂପିଂ କଥଂ କଥେଯ୍ୟାଥ। ସନ୍ନିପତିତାନଂ ୱୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦ୍ୱଯଂ କରଣୀଯଂ – ଧମ୍ମୀ ୱା କଥା ଅରିଯୋ ୱା ତୁଣ୍ହୀଭାୱୋ''ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଏତମତ୍ଥଂ ୱିଦିତ୍ୱା ତାଯଂ ୱେଲାଯଂ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

''ପିଣ୍ଡପାତିକସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ,

ଅଭଭରସ୍ସ ଅନଜ୍ଝଞ୍ଝପୋସିନୋ;

ଦେୱା ପିହଯନ୍ତି ତାଦିନୋ,

ନୋ ଚେ ସଦସିଲୋକନିସ୍ସିତୋ’’ତି। ଅଟ୍ଠମଂ;

୯। ସିପ୍ପସୁତ୍ତଂ

୨୯। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ସମ୍ବହୁଲାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ପିଣ୍ଡପାତପଟିକ୍କନ୍ତାନଂ ମଣ୍ଡଲମାଳେ ସନ୍ନିସିନ୍ନାନଂ ସନ୍ନିପତିତାନଂ ଅଯମନ୍ତରାକଥା ଉଦପାଦି – ‘‘କୋ ନୁ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ସିପ୍ପଂ ଜାନାତି? କୋ କିଂ ସିପ୍ପଂ ସିକ୍ଖି? କତରଂ ସିପ୍ପଂ ସିପ୍ପାନଂ ଅଗ୍ଗ’’ନ୍ତି?

ତତ୍ଥେକଚ୍ଚେ ଏୱମାହଂସୁ – ‘‘ହତ୍ଥିସିପ୍ପଂ ସିପ୍ପାନଂ ଅଗ୍ଗ’’ନ୍ତି। ଏକଚ୍ଚେ ଏୱମାହଂସୁ – ‘‘ଅସ୍ସସିପ୍ପଂ ସିପ୍ପାନଂ ଅଗ୍ଗ’’ନ୍ତି। ଏକଚ୍ଚେ ଏୱମାହଂସୁ – ‘‘ରଥସିପ୍ପଂ ସିପ୍ପାନଂ ଅଗ୍ଗ’’ନ୍ତି। ଏକଚ୍ଚେ ଏୱମାହଂସୁ – ‘‘ଧନୁସିପ୍ପଂ ସିପ୍ପାନଂ ଅଗ୍ଗ’’ନ୍ତି। ଏକଚ୍ଚେ ଏୱମାହଂସୁ – ‘‘ଥରୁସିପ୍ପଂ ସିପ୍ପାନଂ ଅଗ୍ଗ’’ନ୍ତି। ଏକଚ୍ଚେ ଏୱମାହଂସୁ – ‘‘ମୁଦ୍ଦାସିପ୍ପଂ ସିପ୍ପାନଂ ଅଗ୍ଗ’’ନ୍ତି। ଏକଚ୍ଚେ ଏୱମାହଂସୁ – ‘‘ଗଣନାସିପ୍ପଂ ସିପ୍ପାନଂ ଅଗ୍ଗ’’ନ୍ତି। ଏକଚ୍ଚେ ଏୱମାହଂସୁ – ‘‘ସଙ୍ଖାନସିପ୍ପଂ ସିପ୍ପାନଂ ଅଗ୍ଗ’’ନ୍ତି। ଏକଚ୍ଚେ ଏୱମାହଂସୁ – ‘‘ଲେଖାସିପ୍ପଂ ସିପ୍ପାନଂ ଅଗ୍ଗ’’ନ୍ତି। ଏକଚ୍ଚେ ଏୱମାହଂସୁ – ‘‘କାୱେଯ୍ଯସିପ୍ପଂ [କାବ୍ଯସିପ୍ପଂ (ସ୍ଯା॰)] ସିପ୍ପାନଂ ଅଗ୍ଗ’’ନ୍ତି। ଏକଚ୍ଚେ ଏୱମାହଂସୁ – ‘‘ଲୋକାଯତସିପ୍ପଂ ସିପ୍ପାନଂ ଅଗ୍ଗ’’ନ୍ତି। ଏକଚ୍ଚେ ଏୱମାହଂସୁ – ‘‘ଖତ୍ତୱିଜ୍ଜାସିପ୍ପଂ ସିପ୍ପାନଂ ଅଗ୍ଗ’’ନ୍ତି। ଅଯଞ୍ଚରହି ତେସଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଅନ୍ତରାକଥା ହୋତି ୱିପ୍ପକତା।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ସାଯନ୍ହସମଯଂ ପଟିସଲ୍ଲାନା ୱୁଟ୍ଠିତୋ ଯେନ ମଣ୍ଡଲମାଳୋ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପଞ୍ଞତ୍ତେ ଆସନେ ନିସୀଦି। ନିସଜ୍ଜ ଖୋ ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘କାଯ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନା, କା ଚ ପନ ୱୋ ଅନ୍ତରାକଥା ୱିପ୍ପକତା’’ତି?

‘‘ଇଧ, ଭନ୍ତେ, ଅମ୍ହାକଂ ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ପିଣ୍ଡପାତପଟିକ୍କନ୍ତାନଂ ମଣ୍ଡଲମାଳେ ସନ୍ନିସିନ୍ନାନଂ ଅଯମନ୍ତରାକଥା ଉଦପାଦି – ‘କୋ ନୁ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ସିପ୍ପଂ ଜାନାତି? କୋ କିଂ ସିପ୍ପଂ ସିକ୍ଖି? କତରଂ ସିପ୍ପଂ ସିପ୍ପାନଂ ଅଗ୍ଗ’ନ୍ତି?

‘‘ତତ୍ଥେକଚ୍ଚେ ଏୱମାହଂସୁ – ‘ହତ୍ଥିସିପ୍ପଂ ସିପ୍ପାନଂ ଅଗ୍ଗ’ନ୍ତି। ଏକଚ୍ଚେ ଏୱମାହଂସୁ – ‘ଅସ୍ସସିପ୍ପଂ ସିପ୍ପାନଂ ଅଗ୍ଗ’ନ୍ତି; ଏକଚ୍ଚେ ଏୱମାହଂସୁ – ‘ରଥସିପ୍ପଂ ସିପ୍ପାନଂ ଅଗ୍ଗ’ନ୍ତି; ଏକଚ୍ଚେ ଏୱମାହଂସୁ – ‘ଧନୁସିପ୍ପଂ ସିପ୍ପାନଂ ଅଗ୍ଗ’ନ୍ତି; ଏକଚ୍ଚେ ଏୱମାହଂସୁ – ‘ଥରୁସିପ୍ପଂ ସିପ୍ପାନଂ ଅଗ୍ଗ’ନ୍ତି, ଏକଚ୍ଚେ ଏୱମାହଂସୁ – ‘ମୁଦ୍ଦାସିପ୍ପଂ ସିପ୍ପାନଂ ଅଗ୍ଗ’ନ୍ତି ଏକଚ୍ଚେ ଏୱମାହଂସୁ – ‘ଗଣନାସିପ୍ପଂ ସିପ୍ପାନଂ ଅଗ୍ଗ’ନ୍ତି; ଏକଚ୍ଚେ ଏୱମାହଂସୁ – ‘ସଙ୍ଖାନସିପ୍ପଂ ସିପ୍ପାନଂ ଅଗ୍ଗ’ନ୍ତି; ଏକଚ୍ଚେ ଏୱମାହଂସୁ – ‘ଲେଖାସିପ୍ପଂ ସିପ୍ପାନଂ ଅଗ୍ଗ’ନ୍ତି; ଏକଚ୍ଚେ ଏୱମାହଂସୁ – ‘କାୱେଯ୍ଯସିପ୍ପଂ ସିପ୍ପାନଂ ଅଗ୍ଗ’ନ୍ତି; ଏକଚ୍ଚେ ଏୱମାହଂସୁ – ‘ଲୋକାଯତସିପ୍ପଂ ସିପ୍ପାନଂ ଅଗ୍ଗ’ନ୍ତି; ଏକଚ୍ଚେ ଏୱମାହଂସୁ – ‘ଖତ୍ତୱିଜ୍ଜାସିପ୍ପଂ ସିପ୍ପାନଂ ଅଗ୍ଗ’ନ୍ତି। ଅଯଂ ଖୋ ନୋ, ଭନ୍ତେ, ଅନ୍ତରାକଥା ହୋତି ୱିପ୍ପକତା, ଅଥ ଭଗୱା ଅନୁପ୍ପତ୍ତୋ’’ତି।

‘‘ନ ଖ୍ୱେତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତୁମ୍ହାକଂ ପତିରୂପଂ କୁଲପୁତ୍ତାନଂ ସଦ୍ଧା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜିତାନଂ ଯଂ ତୁମ୍ହେ ଏୱରୂପିଂ କଥଂ କଥେଯ୍ଯାଥ। ସନ୍ନିପତିତାନଂ ୱୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦ୍ୱଯଂ କରଣୀଯଂ – ଧମ୍ମୀ ୱା କଥା ଅରିଯୋ ୱା ତୁଣ୍ହୀଭାୱୋ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଏତମତ୍ଥଂ ୱିଦିତ୍ୱା ତାଯଂ ୱେଲାଯଂ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

‘‘ଅସିପ୍ପଜୀୱୀ ଲହୁ ଅତ୍ଥକାମୋ,

ଯତିନ୍ଦ୍ରିଯୋ ସବ୍ବଧି ୱିପ୍ପମୁତ୍ତୋ;

ଅନୋକସାରୀ ଅମମୋ ନିରାସୋ,

ହିତ୍ୱା ମାନଂ ଏକଚରୋ ସ ଭିକ୍ଖୂ’’ତି। ନୱମଂ;

୧୦। ଲୋକସୁତ୍ତଂ

୩୦। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ଉରୁୱେଲାଯଂ ୱିହରତି ନଜ୍ଜା ନେରଞ୍ଜରାଯ ତୀରେ ବୋଧିରୁକ୍ଖମୂଲେ ପଠମାଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଭଗୱା ସତ୍ତାହଂ ଏକପଲ୍ଲଙ୍କେନ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି ୱିମୁତ୍ତିସୁଖପଟିସଂୱେଦୀ।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ତସ୍ସ ସତ୍ତାହସ୍ସ ଅଚ୍ଚଯେନ ତମ୍ହା ସମାଧିମ୍ହା ୱୁଟ୍ଠହିତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧଚକ୍ଖୁନା ଲୋକଂ ୱୋଲୋକେସି। ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ଭଗୱା ବୁଦ୍ଧଚକ୍ଖୁନା ୱୋଲୋକେନ୍ତୋ ସତ୍ତେ ଅନେକେହି ସନ୍ତାପେହି ସନ୍ତପ୍ପମାନେ, ଅନେକେହି ଚ ପରିଳାହେହି ପରିଡଯ୍ହମାନେ – ରାଗଜେହିପି, ଦୋସଜେହିପି, ମୋହଜେହିପି [ମୋହଜେହିପୀତି (ସବ୍ବତ୍ଥ)]।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଏତମତ୍ଥଂ ୱିଦିତ୍ୱା ତାଯଂ ୱେଲାଯଂ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

‘‘ଅଯଂ ଲୋକୋ ସନ୍ତାପଜାତୋ,

ଫସ୍ସପରେତୋ ରୋଗଂ ୱଦତି ଅତ୍ତତୋ;

ଯେନ ଯେନ ହି ମଞ୍ଞତି [ଯେନ ହି ମଞ୍ଞତି (ସ୍ଯା। ପୀ।)],

ତତୋ ତଂ ହୋତି ଅଞ୍ଞଥା।

‘‘ଅଞ୍ଞଥାଭାୱୀ ଭୱସତ୍ତୋ ଲୋକୋ,

ଭୱପରେତୋ ଭୱମେୱାଭିନନ୍ଦତି;

ଯଦଭିନନ୍ଦତି ତଂ ଭଯଂ,

ଯସ୍ସ ଭାଯତି ତଂ ଦୁକ୍ଖଂ;

ଭୱୱିପ୍ପହାନାଯ ଖୋ ପନିଦଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ୱୁସ୍ସତି’’।

‘‘‘ଯେ ହି କେଚି ସମଣା ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣା ୱା ଭୱେନ ଭୱସ୍ସ ୱିପ୍ପମୋକ୍ଖମାହଂସୁ, ସବ୍ବେ ତେ ଅୱିପ୍ପମୁତ୍ତା ଭୱସ୍ମା’ତି ୱଦାମି। ‘ଯେ ୱା ପନ କେଚି ସମଣା ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣା ୱା ୱିଭୱେନ ଭୱସ୍ସ ନିସ୍ସରଣମାହଂସୁ, ସବ୍ବେ ତେ ଅନିସ୍ସଟା ଭୱସ୍ମା’ତି ୱଦାମି।

‘‘ଉପଧିଞ୍ହି ପଟିଚ୍ଚ ଦୁକ୍ଖମିଦଂ ସମ୍ଭୋତି, ସବ୍ବୁପାଦାନକ୍ଖଯା ନତ୍ଥି ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ସମ୍ଭୱୋ। ଲୋକମିମଂ ପସ୍ସ; ପୁଥୂ ଅୱିଜ୍ଜାଯ ପରେତା ଭୂତା ଭୂତରତା ଅପରିମୁତ୍ତା; ଯେ ହି କେଚି ଭୱା ସବ୍ବଧି ସବ୍ବତ୍ଥତାଯ ସବ୍ବେ ତେ ଭୱା ଅନିଚ୍ଚା ଦୁକ୍ଖା ୱିପରିଣାମଧମ୍ମା’’ତି।

‘‘ଏୱମେତଂ ଯଥାଭୂତଂ, ସମ୍ମପ୍ପଞ୍ଞାଯ ପସ୍ସତୋ;

ଭୱତଣ୍ହା ପହୀଯତି, ୱିଭୱଂ ନାଭିନନ୍ଦତି।

‘‘ସବ୍ବସୋ ତଣ୍ହାନଂ ଖଯା,

ଅସେସୱିରାଗନିରୋଧୋ ନିବ୍ବାନଂ;

ତସ୍ସ ନିବ୍ବୁତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ,

ଅନୁପାଦା [ଅନୁପାଦାନା (ସୀ।)] ପୁନବ୍ଭୱୋ ନ ହୋତି;

ଅଭିଭୂତୋ ମାରୋ ୱିଜିତସଙ୍ଗାମୋ,

ଉପଚ୍ଚଗା ସବ୍ବଭୱାନି ତାଦୀ’’ତି। ଦସମଂ;

ନନ୍ଦୱଗ୍ଗୋ ତତିୟୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

କମ୍ମଂ ନନ୍ଦୋ ଯସୋଜୋ ଚ, ସାରିପୁତ୍ତୋ ଚ କୋଲିତୋ;

ପିଲିନ୍ଦୋ [ପିଲିନ୍ଦି (ସୀ।)] କସ୍ସପୋ ପିଣ୍ଡୋ, ସିପ୍ପଂ ଲୋକେନ ତେ ଦସାତି।

୪। ମେଘିୟୱଗ୍ଗୋ

୧। ମେଘିୟସୁତ୍ତଂ

୩୧। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମୟଂ ଭଗୱା ଚାଲିକାୟଂ ୱିହରତି ଚାଲିକେ ପବ୍ବତେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନ ଆୟସ୍ମା ମେଘିୟୋ ଭଗୱତୋ ଉପଟ୍ଠାକୋ ହୋତି। ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ମେଘିୟୋ ୟେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତୋ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ମେଘିୟୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଇଚ୍ଛାମହଂ, ଭନ୍ତେ, ଜନ୍ତୁଗାମଂ ପିଣ୍ଡାୟ ପୱିସିତୁ''ନ୍ତି। ''ୟସ୍ସଦାନି ତ୍ୱଂ, ମେଘିୟ, କାଲଂ ମଞ୍ଞସୀ''ତି।

ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ମେଘିୟୋ ପୁବ୍ବଣ୍ହସମୟଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାୟ ଜନ୍ତୁଗାମଂ ପିଣ୍ଡାୟ ପାୱିସି। ଜନ୍ତୁଗାମେ ପିଣ୍ଡାୟ ଚରିତ୍ୱା ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ପିଣ୍ଡପାତପଟିକ୍କନ୍ତୋ ୟେନ କିମିକାଳାୟ ନଦିୟା ତୀରଂ ତେନୁପସଙ୍କମି। [ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା (ସବ୍ବତ୍ଥ) ଅ। ନି। ୯।୩ ପସ୍ସିତବ୍ବଂ] ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ଆୟସ୍ମା ମେଘିୟୋ [ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା (ସବ୍ବତ୍ଥ) ଅ। ନି। ୯।୩ ପସ୍ସିତବ୍ବଂ] କିମିକାଳାୟ ନଦିୟା ତୀରେ ଜଙ୍ଘାୱିହାରଂ [ଜଙ୍ଘୱିହାରଂ (କ।)] ଅନୁଚଙ୍କମମାନୋ ଅନୁୱିଚରମାନୋ [ଅନୁୱିଚରମାନୋ ଅଦ୍ଦସା ଖୋ (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।), ଅନୁୱିଚରମାନୋ ଅଦ୍ଦସ (କ।)] ଅମ୍ବୱନଂ ପାସାଦିକଂ ମନୁଞ୍ଞଂ ରମଣୀୟଂ। ଦିସ୍ୱାନସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ''ପାସାଦିକଂ ୱତିଦଂ ଅମ୍ବୱନଂ ମନୁଞ୍ଞଂ [ଇଦଂ ପଦଂ ୱିଦେସପୋତ୍ଥକେସୁ ନତ୍ଥି, ଅଙ୍ଗୁତ୍ତରେପି] ରମଣୀୟଂ। ଅଲଂ ୱତିଦଂ କୁଲପୁତ୍ତସ୍ସ ପଧାନତ୍ଥିକସ୍ସ ପଧାନାୟ। ସଚେ ମଂ ଭଗୱା ଅନୁଜାନେୟ୍ୟ, ଆଗଚ୍ଛେୟ୍ୟାହଂ ଇମଂ ଅମ୍ବୱନଂ ପଧାନାୟା''ତି।

ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ମେଘିୟୋ ୟେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ମେଘିୟୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ –

''ଇଧାହଂ, ଭନ୍ତେ, ପୁବ୍ବଣ୍ହସମୟଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାୟ ଜନ୍ତୁଗାମଂ ପିଣ୍ଡାୟ ପାୱିସିଂ। ଜନ୍ତୁଗାମେ ପିଣ୍ଡାୟ ଚରିତ୍ୱା ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ପିଣ୍ଡପାତପଟିକ୍କନ୍ତୋ ୟେନ କିମିକାଳାୟ ନଦିୟା ତୀରଂ ତେନୁପସଙ୍କମିଂ [ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା (ସବ୍ବତ୍ଥ)]। ଅଦ୍ଦସଂ ଖୋ ଅହଂ, ଭନ୍ତେ [ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା (ସବ୍ବତ୍ଥ)], କିମିକାଳାୟ ନଦିୟା ତୀରେ ଜଙ୍ଘାୱିହାରଂ ଅନୁଚଙ୍କମମାନୋ ଅନୁୱିଚରମାନୋ [ଅନୁୱିଚରମାନୋ ଅଦ୍ଦସଂ (ସବ୍ବତ୍ଥ)] ଅମ୍ବୱନଂ ପାସାଦିକଂ ମନୁଞ୍ଞଂ ରମଣୀୟଂ। ଦିସ୍ୱାନ ମେ ଏତଦହୋସି – 'ପାସାଦିକଂ ୱତିଦଂ ଅମ୍ବୱନଂ ମନୁଞ୍ଞଂ ରମଣୀୟଂ। ଅଲଂ ୱତିଦଂ କୁଲପୁତ୍ତସ୍ସ ପଧାନତ୍ଥିକସ୍ସ ପଧାନାୟ। ସଚେ ମଂ ଭଗୱା ଅନୁଜାନେୟ୍ୟ, ଆଗଚ୍ଛେୟ୍ୟାହଂ ଇମଂ ଅମ୍ବୱନଂ ପଧାନାୟା'ତି। ସଚେ ମଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ଅନୁଜାନାତି [ଅନୁଜାନେୟ୍ୟ (ଅ। ନି। ୯।୩)], ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟାହଂ ତଂ ଅମ୍ବୱନଂ ପଧାନାୟା''ତି।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ଭଗୱା ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ମେଘିୟଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଆଗମେହି ତାୱ, ମେଘିୟ, ଏକକମ୍ହି [ଏକକମ୍ହା (ସୀ। ପୀ।), ଏକକୋମ୍ହି (ସ୍ୟା।)] ତାୱ, ୟାୱ ଅଞ୍ଞୋପି କୋଚି ଭିକ୍ଖୁ ଆଗଚ୍ଛତୀ''ତି।

ଦୁତିୟମ୍ପି ଖୋ ଆୟସ୍ମା ମେଘିୟୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଭଗୱତୋ, ଭନ୍ତେ, ନତ୍ଥି କିଞ୍ଚି ଉତ୍ତରି [ଉତ୍ତରିଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] କରଣୀୟଂ, ନତ୍ଥି କତସ୍ସ ୱା ପତିଚୟୋ। ମୟ୍ହଂ ଖୋ ପନ, ଭନ୍ତେ, ଅତ୍ଥି ଉତ୍ତରି କରଣୀୟଂ, ଅତ୍ଥି କତସ୍ସ ପତିଚୟୋ। ସଚେ ମଂ ଭଗୱା ଅନୁଜାନାତି, ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟାହଂ ତଂ ଅମ୍ବୱନଂ ପଧାନାୟା''ତି। ଦୁତିୟମ୍ପି ଖୋ ଭଗୱା ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ମେଘିୟଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଆଗମେହି ତାୱ, ମେଘିୟ, ଏକକମ୍ହି ତାୱ, ୟାୱ ଅଞ୍ଞୋପି କୋଚି ଭିକ୍ଖୁ ଆଗଚ୍ଛତୀ''ତି।

ତତିୟମ୍ପି ଖୋ ଆୟସ୍ମା ମେଘିୟୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଭଗୱତୋ, ଭନ୍ତେ, ନତ୍ଥି କିଞ୍ଚି ଉତ୍ତରି କରଣୀୟଂ, ନତ୍ଥି କତସ୍ସ ୱା ପତିଚୟୋ। ମୟ୍ହଂ ଖୋ ପନ, ଭନ୍ତେ, ଅତ୍ଥି ଉତ୍ତରି କରଣୀୟଂ, ଅତ୍ଥି କତସ୍ସ ପତିଚୟୋ। ସଚେ ମଂ ଭଗୱା ଅନୁଜାନାତି, ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟାହଂ ତଂ ଅମ୍ବୱନଂ ପଧାନାୟା''ତି। ''ପଧାନନ୍ତି ଖୋ, ମେଘିୟ, ୱଦମାନଂ କିନ୍ତି ୱଦେୟ୍ୟାମ? ୟସ୍ସଦାନି ତ୍ୱଂ, ମେଘିୟ, କାଲଂ ମଞ୍ଞସୀ''ତି।

ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ମେଘିୟୋ ଉଟ୍ଠାୟାସନା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ୟେନ ତଂ ଅମ୍ବୱନଂ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ତଂ ଅମ୍ବୱନଂ ଅଜ୍ଝୋଗାହେତ୍ୱା [ଅଜ୍ଝୋଗହେତ୍ୱା (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।)] ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ଦିୱାୱିହାରଂ ନିସୀଦି। ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମତୋ ମେଘିୟସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ଅମ୍ବୱନେ ୱିହରନ୍ତସ୍ସ ୟେଭୁୟ୍ୟେନ ତୟୋ ପାପକା ଅକୁସଲା ୱିତକ୍କା ସମୁଦାଚରନ୍ତି, ସେୟ୍ୟଥିଦଂ – କାମୱିତକ୍କୋ, ବ୍ୟାପାଦୱିତକ୍କୋ,

ୱିହିଂସାୱିତକ୍କୋ [ୱିତକ୍କୋତି (ସୀ। ପୀ। କ।)]।

ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମତୋ ମେଘିୟସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ''ଅଚ୍ଛରିୟଂ ୱତ ଭୋ, ଅବ୍ଭୁତଂ ୱତ ଭୋ! ସଦ୍ଧାୟ ଚ ୱତମ୍ହା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିୟଂ ପବ୍ବଜିତା। ଅଥ ଚ ପନିମେହି ତୀହି ପାପକେହି ଅକୁସଲେହି ୱିତକ୍କେହି ଅନ୍ୱାସତ୍ତା, ସେୟ୍ୟଥିଦଂ – କାମୱିତକ୍କେନ, ବ୍ୟାପାଦୱିତକ୍କେନ, ୱିହିଂସାୱିତକ୍କେନ''।

ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ମେଘିୟୋ ସାୟନ୍ହସମୟଂ ପଟିସଲ୍ଲାନା ୱୁଟ୍ଠିତୋ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ମେଘିୟୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଇଧ ମୟ୍ହଂ, ଭନ୍ତେ, ତସ୍ମିଂ ଅମ୍ବୱନେ ୱିହରନ୍ତସ୍ସ ଯେଭୁୟ୍ୟେନ ତୟୋ ପାପକା ଅକୁସଲା ୱିତକ୍କା ସମୁଦାଚରନ୍ତି, ସେୟ୍ୟଥିଦଂ – କାମୱିତକ୍କୋ, ବ୍ୟାପାଦୱିତକ୍କୋ, ୱିହିଂସାୱିତକ୍କୋ । ତସ୍ସ ମୟ୍ହଂ, ଭନ୍ତେ, ଏତଦହୋସି – 'ଅଚ୍ଛରିୟଂ ୱତ, ଭୋ, ଅବ୍ଭୁତଂ ୱତ, ଭୋ! ସଦ୍ଧାୟ ଚ ୱତମ୍ହା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିୟଂ ପବ୍ବଜିତା। ଅଥ ଚ ପନିମେହି ତୀହି ପାପକେହି ଅକୁସଲେହି ୱିତକ୍କେହି ଅନ୍ୱାସତ୍ତା, ସେୟ୍ୟଥିଦଂ – କାମୱିତକ୍କେନ, ବ୍ୟାପାଦୱିତକ୍କେନ, ୱିହିଂସାୱିତକ୍କେନ'''।

''ଅପରିପକ୍କାୟ , ମେଘିୟ, ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିୟା ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ପରିପାକାୟ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି। କତମେ ପଞ୍ଚ?

''ଇଧ, ମେଘିୟ, ଭିକ୍ଖୁ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତୋ ହୋତି କଲ୍ୟାଣସହାୟୋ କଲ୍ୟାଣସମ୍ପୱଙ୍କୋ। ଅପରିପକ୍କାୟ, ମେଘିୟ, ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିୟା ଅୟଂ ପଠମୋ ଧମ୍ମୋ ପରିପାକାୟ ସଂୱତ୍ତତି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ମେଘିୟ, ଭିକ୍ଖୁ ସୀଲୱା ହୋତି, ପାତିମୋକ୍ଖସଂୱରସଂୱୁତୋ ୱିହରତି ଆଚାରଗୋଚରସମ୍ପନ୍ନୋ, ଅଣୁମତ୍ତେସୁ ୱଜ୍ଜେସୁ ଭୟଦସ୍ସାୱୀ, ସମାଦାୟ ସିକ୍ଖତି ସିକ୍ଖାପଦେସୁ। ଅପରିପକ୍କାୟ, ମେଘିୟ, ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିୟା ଅୟଂ ଦୁତିୟୋ ଧମ୍ମୋ ପରିପାକାୟ ସଂୱତ୍ତତି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ମେଘିୟ, ଭିକ୍ଖୁ ଯାୟଂ କଥା ଅଭିସଲ୍ଲେଖିକା ଚେତୋୱିୱରଣସପ୍ପାୟା ଏକନ୍ତନିବ୍ବିଦାୟ ୱିରାଗାୟ ନିରୋଧାୟ ଉପସମାୟ ଅଭିଞ୍ଞାୟ ସମ୍ବୋଧାୟ ନିବ୍ବାନାୟ ସଂୱତ୍ତତି, ସେୟ୍ୟଥିଦଂ – ଅପ୍ପିଚ୍ଛକଥା, ସନ୍ତୁଟ୍ଠିକଥା, ପୱିୱେକକଥା, ଅସଂସଗ୍ଗକଥା, ୱୀରିୟାରମ୍ଭକଥା, ସୀଲକଥା, ସମାଧିକଥା, ପଞ୍ଞାକଥା, ୱିମୁତ୍ତିକଥା, ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନକଥା; ଏୱରୂପାୟ କଥାୟ ନିକାମଲାଭୀ ହୋତି ଅକିଚ୍ଛଲାଭୀ ଅକସିରଲାଭୀ। ଅପରିପାକାୟ, ମେଘିୟ, ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିୟା ଅୟଂ ତତିୟୋ ଧମ୍ମୋ ପରିପାକାୟ ସଂୱତ୍ତତି।

''ପୁନ ଚପରଂ , ମେଘିୟ, ଭିକ୍ଖୁ ଆରଦ୍ଧୱୀରିୟୋ ୱିହରତି, ଅକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ପହାନାୟ, କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଉପସମ୍ପଦାୟ [ଉପ୍ପାଦାୟ (ସ୍ୟା।)], ଥାମୱା ଦଳ୍ହପରକ୍କମୋ ଅନିକ୍ଖିତ୍ତଧୁରୋ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ। ଅପରିପକ୍କାୟ, ମେଘିୟ, ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିୟା ଅୟଂ ଚତୁତ୍ଥୋ ଧମ୍ମୋ ପରିପାକାୟ ସଂୱତ୍ତତି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ମେଘିୟ, ଭିକ୍ଖୁ ପଞ୍ଞୱା ହୋତି ଉଦୟତ୍ଥଗାମିନିୟା ପଞ୍ଞାୟ ସମନ୍ନାଗତୋ ଅରିୟାୟ ନିବ୍ବେଧିକାୟ ସମ୍ମା ଦୁକ୍ଖକ୍ଖୟଗାମିନିୟା। ଅପରିପକ୍କାୟ, ମେଘିୟ, ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିୟା ଅୟଂ ପଞ୍ଚମୋ ଧମ୍ମୋ ପରିପାକାୟ ସଂୱତ୍ତତି। ଅପରିପକ୍କାୟ, ମେଘିୟ, ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିୟା ଇମେ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ପରିପାକାୟ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି।

''କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତସ୍ସେତଂ , ମେଘିୟ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ପାଟିକଙ୍ଖଂ କଲ୍ୟାଣସହାୟସ୍ସ କଲ୍ୟାଣସମ୍ପୱଙ୍କସ୍ସ ଯଂ ସୀଲୱା ଭୱିସ୍ସତି, ପାତିମୋକ୍ଖସଂୱରସଂୱୁତୋ ୱିହରିସ୍ସତି, ଆଚାରଗୋଚରସମ୍ପନ୍ନୋ, ଅଣୁମତ୍ତେସୁ ୱଜ୍ଜେସୁ ଭୟଦସ୍ସାୱୀ, ସମାଦାୟ ସିକ୍ଖିସ୍ସତି ସିକ୍ଖାପଦେସୁ।

''କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତସ୍ସେତଂ , ମେଘିୟ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ପାଟିକଙ୍ଖଂ କଲ୍ୟାଣସହାୟସ୍ସ କଲ୍ୟାଣସମ୍ପୱଙ୍କସ୍ସ ଯଂ ଯାୟଂ କଥା ଅଭିସଲ୍ଲେଖିକା ଚେତୋୱିୱରଣସପ୍ପାୟା ଏକନ୍ତନିବ୍ବିଦାୟ ୱିରାଗାୟ ନିରୋଧାୟ ଉପସମାୟ ଅଭିଞ୍ଞାୟ ସମ୍ବୋଧାୟ ନିବ୍ବାନାୟ ସଂୱତ୍ତତି, ସେୟ୍ୟଥିଦଂ – ଅପ୍ପିଚ୍ଛକଥା, ସନ୍ତୁଟ୍ଠିକଥା, ପୱିୱେକକଥା, ଅସଂସଗ୍ଗକଥା, ୱୀରିୟାରମ୍ଭକଥା, ସୀଲକଥା, ସମାଧିକଥା, ପଞ୍ଞାକଥା, ୱିମୁତ୍ତିକଥା, ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନକଥା; ଏୱରୂପାୟ କଥାୟ ନିକାମଲାଭୀ ଭୱିସ୍ସତି ଅକିଚ୍ଛଲାଭୀ ଅକସିରଲାଭୀ।

''କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତସ୍ସେତଂ, ମେଘିୟ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ପାଟିକଙ୍ଖଂ କଲ୍ୟାଣସହାୟସ୍ସ କଲ୍ୟାଣସମ୍ପୱଙ୍କସ୍ସ ଯଂ ଆରଦ୍ଧୱୀରିୟୋ ୱିହରିସ୍ସତି ଅକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ପହାନାୟ, କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଉପସମ୍ପଦାୟ, ଥାମୱା ଦଳ୍ହପରକ୍କମୋ ଅନିକ୍ଖିତ୍ତଧୁରୋ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ।

‘‘କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତସ୍ସେତଂ, ମେଘିୟ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ପାଟିକଙ୍ଖଂ କଲ୍ୟାଣସହାୟସ୍ସ କଲ୍ୟାଣସମ୍ପୱଙ୍କସ୍ସ ଯଂ ପଞ୍ଞୱା ଭୱିସ୍ସତି, ଉଦୟତ୍ଥଗାମିନିୟା ପଞ୍ଞାୟ ସମନ୍ନାଗତୋ ଅରିୟାୟ ନିବ୍ବେଧିକାୟ ସମ୍ମା ଦୁକ୍ଖକ୍ଖୟଗାମିନିୟା।

‘‘ତେନ ଚ ପନ, ମେଘିୟ, ଭିକ୍ଖୁନା ଇମେସୁ ପଞ୍ଚସୁ ଧମ୍ମେସୁ ପତିଟ୍ଠାୟ ଚତ୍ତାରୋ ଧମ୍ମା ଉତ୍ତରି ଭାୱେତବ୍ବା – ଅସୁଭା ଭାୱେତବ୍ବା ରାଗସ୍ସ ପହାନାୟ, ମେତ୍ତା ଭାୱେତବ୍ବା ବ୍ୟାପାଦସ୍ସ ପହାନାୟ, ଆନାପାନସ୍ସତି ଭାୱେତବ୍ବା ୱିତକ୍କୁପଚ୍ଛେଦାୟ, ଅନିଚ୍ଚସଞ୍ଞା ଭାୱେତବ୍ବା ଅସ୍ମିମାନସମୁଗ୍ଘାତାୟ। ଅନିଚ୍ଚସଞ୍ଞିନୋ ହି, ମେଘିୟ, ଅନତ୍ତସଞ୍ଞା ସଣ୍ଠାତି, ଅନତ୍ତସଞ୍ଞୀ ଅସ୍ମିମାନସମୁଗ୍ଘାତଂ ପାପୁଣାତି ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ନିବ୍ବାନ’’ନ୍ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଏତମତ୍ଥଂ ୱିଦିତ୍ୱା ତାୟଂ ୱେଲାୟଂ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

‘‘ଖୁଦ୍ଦା ୱିତକ୍କା ସୁଖୁମା ୱିତକ୍କା,

ଅନୁଗତା [ଅନୁଗ୍ଗତା (ସୀ। କ। ଅଟ୍ଠକଥାୟଂ ପାଠନ୍ତରଂ)] ମନସୋ ଉପ୍ପିଲାୱା [ଉବ୍ବିଲାପା (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।)];

ଏତେ ଅୱିଦ୍ୱା ମନସୋ ୱିତକ୍କେ,

ହୁରା ହୁରଂ ଧାୱତି ଭନ୍ତଚିତ୍ତୋ।

‘‘ଏତେ ଚ ୱିଦ୍ୱା ମନସୋ ୱିତକ୍କେ,

ଆତାପିୟୋ ସଂୱରତୀ ସତୀମା;

ଅନୁଗତେ ମନସୋ ଉପ୍ପିଲାୱେ,

ଅସେସମେତେ ପଜହାସି ବୁଦ୍ଧୋ’’ତି। ପଠମଂ;

୨। ଉଦ୍ଧତସୁତ୍ତଂ

୩୨। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମୟଂ ଭଗୱା କୁସିନାରାୟଂ ୱିହରତି ଉପୱତ୍ତନେ ମଲ୍ଲାନଂ ସାଲୱନେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନ ସମ୍ବହୁଲା ଭିକ୍ଖୂ ଭଗୱତୋ ଅୱିଦୂରେ ଅରଞ୍ଞକୁଟିକାୟଂ ୱିହରନ୍ତି ଉଦ୍ଧତା ଉନ୍ନଳା ଚପଲା ମୁଖରା ୱିକିଣ୍ଣୱାଚା ମୁଟ୍ଠସ୍ସତିନୋ ଅସମ୍ପଜାନା ଅସମାହିତା ୱିବ୍ଭନ୍ତଚିତ୍ତା ପାକତିନ୍ଦ୍ରିୟା।

ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ଭଗୱା ତେ ସମ୍ବହୁଲେ ଭିକ୍ଖୂ ଅୱିଦୂରେ ଅରଞ୍ଞକୁଟିକାୟଂ ୱିହରନ୍ତେ ଉଦ୍ଧତେ ଉନ୍ନଳେ ଚପଲେ ମୁଖରେ ୱିକିଣ୍ଣୱାଚେ ମୁଟ୍ଠସ୍ସତିନୋ ଅସମ୍ପଜାନେ ଅସମାହିତେ ୱିବ୍ଭନ୍ତଚିତ୍ତେ ପାକତିନ୍ଦ୍ରିୟେ।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଏତମତ୍ଥଂ ୱିଦିତ୍ୱା ତାୟଂ ୱେଲାୟଂ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

‘‘ଅରକ୍ଖିତେନ କାୟେନ [ଚିତ୍ତେନ (ନେତ୍ତିୟଂ)], ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିହତେନ [ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିଗତେନ (ବହୂସୁ)] ଚ;

ଥିନମିଦ୍ଧା [ଥୀନମିଦ୍ଧା (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ଭିଭୂତେନ, ୱସଂ ମାରସ୍ସ ଗଚ୍ଛତି।

‘‘ତସ୍ମା ରକ୍ଖିତଚିତ୍ତସ୍ସ, ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପଗୋଚରୋ;

ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିପୁରେକ୍ଖାରୋ, ଞତ୍ୱାନ ଉଦୟବ୍ବୟଂ;

ଥୀନମିଦ୍ଧାଭିଭୂ ଭିକ୍ଖୁ, ସବ୍ବା ଦୁଗ୍ଗତିୟୋ ଜହେ’’ତି। ଦୁତିୟଂ;

୩। ଗୋପାଲକସୁତ୍ତଂ

୩୩। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା କୋସଲେସୁ ଚାରିକଂ ଚରତି ମହତା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ ସଦ୍ଧିଂ। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ମଗ୍ଗା ଓକ୍କମ୍ମ ଯେନ ଅଞ୍ଞତରଂ ରୁକ୍ଖମୂଲଂ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପଞ୍ଞତ୍ତେ ଆସନେ ନିସୀଦି।

ଅଥ ଖୋ ଅଞ୍ଞତରୋ ଗୋପାଲକୋ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନଂ ଖୋ ତଂ ଗୋପାଲକଂ ଭଗୱା ଧମ୍ମିଯା କଥାଯ ସନ୍ଦସ୍ସେସି ସମାଦପେସି [ସମାଦାପେସି (?)] ସମୁତ୍ତେଜେସି ସମ୍ପହଂସେସି।

ଅଥ ଖୋ ସୋ ଗୋପାଲକୋ ଭଗୱତା ଧମ୍ମିଯା କଥାଯ ସନ୍ଦସ୍ସିତୋ ସମାଦପିତୋ [ସମାଦିପିତୋ (?)] ସମୁତ୍ତେଜିତୋ ସମ୍ପହଂସିତୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଅଧିୱାସେତୁ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ସ୍ୱାତନାଯ ଭତ୍ତଂ ସଦ୍ଧିଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନା''ତି। ଅଧିୱାସେସି ଭଗୱା ତୁଣ୍ହୀଭାୱେନ। ଅଥ ଖୋ ସୋ ଗୋପାଲକୋ ଭଗୱତୋ ଅଧିୱାସନଂ ୱିଦିତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାଯାସନା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ପକ୍କାମି।

ଅଥ ଖୋ ସୋ ଗୋପାଲକୋ ତସ୍ସା ରତ୍ତିଯା ଅଚ୍ଚଯେନ ସକେ ନିୱେସନେ ପହୂତଂ ଅପ୍ପୋଦକପାଯସଂ [ଅପ୍ପୋଦକପାଯାସଂ (ସବ୍ବତ୍ଥ)] ପଟିଯାଦାପେତ୍ୱା ନୱଞ୍ଚ ସପ୍ପିଂ ଭଗୱତୋ କାଲଂ ଆରୋଚେସି – ''କାଲୋ, ଭନ୍ତେ, ନିଟ୍ଠିତଂ ଭତ୍ତ''ନ୍ତି। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାଯ ସଦ୍ଧିଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ ଯେନ ତସ୍ସ ଗୋପାଲକସ୍ସ ନିୱେସନଂ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପଞ୍ଞତ୍ତେ ଆସନେ ନିସୀଦି। ଅଥ ଖୋ ସୋ ଗୋପାଲକୋ ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ଅପ୍ପୋଦକପାଯସେନ [ଅପ୍ପୋଦକପାଯାସେନ ଚ (ସ୍ୟା। ପୀ।)] ନୱେନ ଚ ସପ୍ପିନା ସହତ୍ଥା ସନ୍ତପ୍ପେସି ସମ୍ପୱାରେସି। ଅଥ ଖୋ ସୋ ଗୋପାଲକୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଭୁତ୍ତାୱିଂ ଓନୀତପତ୍ତପାଣିଂ ଅଞ୍ଞତରଂ ନୀଚଂ ଆସନଂ ଗହେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନଂ ଖୋ ତଂ ଗୋପାଲକଂ ଭଗୱା ଧମ୍ମିଯା କଥାଯ ସନ୍ଦସ୍ସେତ୍ୱା ସମାଦପେତ୍ୱା ସମୁତ୍ତେଜେତ୍ୱା ସମ୍ପହଂସେତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାଯାସନା ପକ୍କାମି। ଅଥ ଖୋ ଅଚିରପକ୍କନ୍ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ତଂ ଗୋପାଲକଂ ଅଞ୍ଞତରୋ ପୁରିସୋ ସୀମନ୍ତରିକାଯ ଜୀୱିତା ୱୋରୋପେସି।

ଅଥ ଖୋ ସମ୍ବହୁଲା ଭିକ୍ଖୂ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିଂସୁ। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନା ଖୋ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚୁଂ – ''ଯେନ, ଭନ୍ତେ, ଗୋପାଲକେନ ଅଜ୍ଜ ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖୋ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ ଅପ୍ପୋଦକପାଯସେନ ନୱେନ ଚ ସପ୍ପିନା ସହତ୍ଥା ସନ୍ତପ୍ପିତୋ ସମ୍ପୱାରିତୋ ସୋ କିର, ଭନ୍ତେ, ଗୋପାଲକୋ ଅଞ୍ଞତରେନ ପୁରିସେନ ସୀମନ୍ତରିକାଯ ଜୀୱିତା ୱୋରୋପିତୋ''ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଏତମତ୍ଥଂ ୱିଦିତ୍ୱା ତାଯଂ ୱେଲାଯଂ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

''ଦିସୋ ଦିସଂ ଯଂ ତଂ କଯିରା, ୱେରୀ ୱା ପନ ୱେରିନଂ;

ମିଚ୍ଛାପଣିହିତଂ ଚିତ୍ତଂ, ପାପିଯୋ ନଂ ତତୋ କରେ''ତି। ତତିଯଂ;

୪। ଯକ୍ଖପହାରସୁତ୍ତଂ

୩୪। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ରାଜଗହେ ୱିହରତି ୱେଳୁୱନେ କଲନ୍ଦକନିୱାପେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଆଯସ୍ମା ଚ ସାରିପୁତ୍ତୋ ଆଯସ୍ମା ଚ ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ କପୋତକନ୍ଦରାଯଂ ୱିହରନ୍ତି। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଆଯସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ଜୁଣ୍ହାଯ ରତ୍ତିଯା ନୱୋରୋପିତେହି କେସେହି ଅବ୍ଭୋକାସେ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି ଅଞ୍ଞତରଂ ସମାଧିଂ ସମାପଜ୍ଜିତ୍ୱା।

ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଦ୍ୱେ ଯକ୍ଖା ସହାଯକା ଉତ୍ତରାଯ ଦିସାଯ ଦକ୍ଖିଣଂ ଦିସଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି କେନଚିଦେୱ କରଣୀଯେନ। ଅଦ୍ଦସଂସୁ ଖୋ ତେ ଯକ୍ଖା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ସାରିପୁତ୍ତଂ ଜୁଣ୍ହାଯ ରତ୍ତିଯା ନୱୋରୋପିତେହି କେସେହି ଅବ୍ଭୋକାସେ ନିସିନ୍ନଂ। ଦିସ୍ୱାନ ଏକୋ ଯକ୍ଖୋ ଦୁତିଯଂ ଯକ୍ଖଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ପଟିଭାତି ମଂ, ସମ୍ମ, ଇମସ୍ସ ସମଣସ୍ସ ସୀସେ ପହାରଂ ଦାତୁ''ନ୍ତି। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ସୋ ଯକ୍ଖୋ ତଂ ଯକ୍ଖଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଅଲଂ, ସମ୍ମ, ମା ସମଣଂ ଆସାଦେସି। ଉଳାରୋ ସୋ, ସମ୍ମ, ସମଣୋ ମହିଦ୍ଧିକୋ ମହାନୁଭାୱୋ''ତି।

ଦୁତିଯମ୍ପି ଖୋ ସୋ ଯକ୍ଖୋ ତଂ ଯକ୍ଖଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ପଟିଭାତି ମଂ, ସମ୍ମ, ଇମସ୍ସ ସମଣସ୍ସ ସୀସେ ପହାରଂ ଦାତୁ''ନ୍ତି। ଦୁତିଯମ୍ପି ଖୋ ସୋ ଯକ୍ଖୋ ତଂ ଯକ୍ଖଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଅଲଂ, ସମ୍ମ, ମା ସମଣଂ ଆସାଦେସି। ଉଳାରୋ ସୋ, ସମ୍ମ, ସମଣୋ ମହିଦ୍ଧିକୋ ମହାନୁଭାୱୋ''ତି। ତତିଯମ୍ପି ଖୋ

ସୋ ଯକ୍ଖୋ ତଂ ଯକ୍ଖଂ ଏତଦଵୋଚ – ''ପଟିଭାତି ମଂ, ସମ୍ମ, ଇମସ୍ସ ସମଣସ୍ସ ସୀସେ ପହାରଂ ଦାତୁ''ନ୍ତି। ତତିଯମ୍ପି ଖୋ ସୋ ଯକ୍ଖୋ ତଂ ଯକ୍ଖଂ ଏତଦଵୋଚ – ''ଅଲଂ, ସମ୍ମ, ମା ସମଣଂ ଆସାଦେସି। ଉଳାରୋ ସୋ, ସମ୍ମ, ସମଣୋ ମହିଦ୍ଧିକୋ ମହାନୁଭାଵୋ''ତି।

ଅଥ ଖୋ ସୋ ଯକ୍ଖୋ ତଂ ଯକ୍ଖଂ ଅନାଦିଯିତ୍ଵା ଆଯସ୍ମତୋ ସାରିପୁତ୍ତତ୍ଥେରସ୍ସ ସୀସେ ପହାରଂ ଅଦାସି। ତାଵ ମହା ପହାରୋ ଅହୋସି, ଅପି ତେନ ପହାରେନ ସତ୍ତରତନଂ ଵା ଅଡ୍ଢଟ୍ଠମରତନଂ ଵା ନାଗଂ ଓସାଦେଯ୍ଯ, ମହନ୍ତଂ ଵା ପବ୍ବତକୂଟଂ ପଦାଲେଯ୍ଯ। ଅଥ ଚ ପନ ସୋ ଯକ୍ଖୋ 'ଡଯ୍ହାମି ଡଯ୍ହାମୀ'ତି ଵତ୍ଵା ତତ୍ଥେଵ ମହାନିରଯଂ ଅପତାସି [ଅଵତ୍ଥାସି (କ। ସୀ।)]।

ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ଆଯସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ଦିବ୍ବେନ ଚକ୍ଖୁନା ଵିସୁଦ୍ଧେନ ଅତିକ୍କନ୍ତମାନୁସକେନ ତେନ ଯକ୍ଖେନ ଆଯସ୍ମତୋ ସାରିପୁତ୍ତତ୍ଥେରସ୍ସ ସୀସେ ପହାରଂ ଦୀଯମାନଂ। ଦିସ୍ଵା ଯେନ ଆଯସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ସାରିପୁତ୍ତଂ ଏତଦଵୋଚ – ''କଚ୍ଚି ତେ, ଆଵୁସୋ, ଖମନୀଯଂ, କଚ୍ଚି ଯାପନୀଯଂ, କଚ୍ଚି ନ କିଞ୍ଚି ଦୁକ୍ଖ''ନ୍ତି ? ''ଖମନୀଯଂ ମେ, ଆଵୁସୋ ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ, ଯାପନୀଯଂ ମେ, ଆଵୁସୋ ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ; ଅପି ଚ ମେ ସୀସଂ ଥୋକଂ ଦୁକ୍ଖ''ନ୍ତି।

''ଅଚ୍ଛରିଯଂ, ଆଵୁସୋ ସାରିପୁତ୍ତ, ଅବ୍ଭୁତଂ, ଆଵୁସୋ ସାରିପୁତ୍ତ! ଯାଵ [ଯଂ ତ୍ଵଂ (ସୀ। କ।), ଯଂ (ସ୍ୟା।)] ମହିଦ୍ଧିକୋ ଆଯସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ମହାନୁଭାଵୋ! ଇଧ ତେ, ଆଵୁସୋ ସାରିପୁତ୍ତ, ଅଞ୍ଞତରୋ ଯକ୍ଖୋ ସୀସେ ପହାରଂ ଅଦାସି। ତାଵ ମହା ପହାରୋ ଅହୋସି, ଅପି ତେନ ପହାରେନ ସତ୍ତରତନଂ ଵା ଅଡ୍ଢଟ୍ଠମରତନଂ ଵା ନାଗଂ ଓସାଦେଯ୍ଯ, ମହନ୍ତଂ ଵା ପବ୍ବତକୂଟଂ ପଦାଲେଯ୍ଯ, ଅଥ ଚ ପନାଯସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ଏଵମାହ – 'ଖମନୀଯଂ ମେ, ଆଵୁସୋ ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ, ଯାପନୀଯଂ ମେ, ଆଵୁସୋ ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ; ଅପି ଚ ମେ ସୀସଂ ଥୋକଂ ଦୁକ୍ଖ'''ନ୍ତି।

''ଅଚ୍ଛରିଯଂ, ଆଵୁସୋ ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ, ଅବ୍ଭୁତଂ, ଆଵୁସୋ ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ! ଯାଵ [ଯଂ (ସ୍ୟା।)] ମହିଦ୍ଧିକୋ ଆଯସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ମହାନୁଭାଵୋ ଯତ୍ର ହି ନାମ ଯକ୍ଖମ୍ପି ପସ୍ସିସ୍ସତି! ମଯଂ ପନେତରହି ପଂସୁପିସାଚକମ୍ପି ନ ପସ୍ସାମା''ତି।

ଅସ୍ସୋସି ଖୋ ଭଗଵା ଦିବ୍ବାଯ ସୋତଧାତୁଯା ଵିସୁଦ୍ଧାଯ ଅତିକ୍କନ୍ତମାନୁସିକାଯ ତେସଂ ଉଭିନ୍ନଂ ମହାନାଗାନଂ ଇମଂ ଏଵରୂପଂ କଥାସଲ୍ଲାପଂ।

ଅଥ ଖୋ ଭଗଵା ଏତମତ୍ଥଂ ଵିଦିତ୍ଵା ତାଯଂ ଵେଲାଯଂ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

''ଯସ୍ସ ସେଲୂପମଂ ଚିତ୍ତଂ, ଠିତଂ ନାନୁପକମ୍ପତି;

ଵିରତ୍ତଂ ରଜନୀଯେସୁ, କୋପନେଯ୍ଯେ ନ କୁପ୍ପତି;

ଯସ୍ସେଵଂ ଭାଵିତଂ ଚିତ୍ତଂ, କୁତୋ ତଂ ଦୁକ୍ଖମେସ୍ସତୀ''ତି। ଚତୁତ୍ଥଂ;

୫। ନାଗସୁତ୍ତଂ

୩୫। ଏଵଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗଵା କୋସମ୍ବିଯଂ ଵିହରତି ଘୋସିତାରାମେ । ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଭଗଵା ଆକିଣ୍ଣୋ ଵିହରତି ଭିକ୍ଖୂହି ଭିକ୍ଖୁନୀହି ଉପାସକେହି ଉପାସିକାହି ରାଜୂହି ରାଜମହାମତ୍ତେହି ତିତ୍ଥିଯେହି ତିତ୍ଥିଯସାଵକେହି। ଆକିଣ୍ଣୋ ଦୁକ୍ଖଂ ନ ଫାସୁ ଵିହରତି। ଅଥ ଖୋ ଭଗଵତୋ ଏତଦହୋସି – ''ଅହଂ ଖୋ ଏତରହି ଆକିଣ୍ଣୋ ଵିହରାମି ଭିକ୍ଖୂହି ଭିକ୍ଖୁନୀହି ଉପାସକେହି ଉପାସିକାହି ରାଜୂହି ରାଜମହାମତ୍ତେହି ତିତ୍ଥିଯେହି ତିତ୍ଥିଯସାଵକେହି। ଆକିଣ୍ଣୋ ଦୁକ୍ଖଂ ନ ଫାସୁ ଵିହରାମି। ଯଂନୂନାହଂ ଏକୋ ଗଣସ୍ମା ଵୂପକଟ୍ଠୋ ଵିହରେଯ୍ଯ''ନ୍ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗଵା ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯଂ ନିଵାସେତ୍ଵା ପତ୍ତଚୀଵରମାଦାଯ କୋସମ୍ବିଂ ପିଣ୍ଡାଯ ପାଵିସି। କୋସମ୍ବିଯଂ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିତ୍ଵା ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ପିଣ୍ଡପାତପଟିକ୍କନ୍ତୋ ସାମଂ ସେନାସନଂ ସଂସାମେତ୍ଵା ପତ୍ତଚୀଵରମାଦାଯ ଅନାମନ୍ତେତ୍ଵା ଉପଟ୍ଠାକଂ ଅନପଲୋକେତ୍ଵା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ଏକୋ ଅଦୁତିଯୋ ଯେନ ପାଲିଲେଯ୍ଯକଂ ତେନ ଚାରିକଂ ପକ୍କାମି। ଅନୁପୁବ୍ବେନ ଚାରିକଂ ଚରମାନୋ ଯେନ ପାଲିଲେଯ୍ଯକଂ ତଦଵସରି। ତତ୍ର ସୁଦଂ ଭଗଵା ପାଲିଲେଯ୍ଯକେ ଵିହରତି ରକ୍ଖିତଵନସଣ୍ଡେ ଭଦ୍ଦସାଲମୂଲେ।

ଅଞ୍ଞତରୋପି ଖୋ ହତ୍ଥିନାଗୋ ଆକିଣ୍ଣୋ ଵିହରତି ହତ୍ଥୀହି ହତ୍ଥିନୀହି ହତ୍ଥିକଲଭେହି ହତ୍ଥିଚ୍ଛାପେହି। ଛିନ୍ନଗ୍ଗାନି ଚେଵ ତିଣାନି ଖାଦତି, ଓଭଗ୍ଗୋଭଗ୍ଗଞ୍ଚସ୍ସ ସାଖାଭଙ୍ଗଂ ଖାଦନ୍ତି, ଆଵିଲାନି ଚ ପାନୀଯାନି ପିଵତି, ଓଗାହା ଚସ୍ସ ଉତ୍ତିଣ୍ଣସ୍ସ ହତ୍ଥିନିଯୋ କାଯଂ ଉପନିଘଂସନ୍ତିଯୋ ଗଚ୍ଛନ୍ତି।

ଆକିଣ୍ଣୋ ଦୁକ୍ଖଂ ନ ଫାସୁ ୱିହରତି। ଅଥ ଖୋ ତସ୍ସ ହତ୍ଥିନାଗସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ‘‘ଅହଂ ଖୋ ଏତରହି ଆକିଣ୍ଣୋ ୱିହରାମି ହତ୍ଥୀହି ହତ୍ଥିନୀହି ହତ୍ଥିକଲଭେହି ହତ୍ଥିଚ୍ଛାପେହି, ଛିନ୍ନଗ୍ଗାନି ଚେୱ ତିଣାନି ଖାଦାମି, ଓଭଗ୍ଗୋଭଗ୍ଗଞ୍ଚ ମେ ସାଖାଭଙ୍ଗଂ ଖାଦନ୍ତି, ଆୱିଲାନି ଚ ପାନୀୟାନି ପିୱାମି, ଓଗାହା ଚ ମେ ଉତ୍ତିଣ୍ଣସ୍ସ ହତ୍ଥିନିଯୋ କାଯଂ ଉପନିଘଂସନ୍ତିଯୋ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ଆକିଣ୍ଣୋ ଦୁକ୍ଖଂ ନ ଫାସୁ ୱିହରାମି। ଯଂନୂନାହଂ ଏକୋ ଗଣସ୍ମା ୱୂପକଟ୍ଠୋ ୱିହରେୟ୍ୟ’’ନ୍ତି।

ଅଥ ଖୋ ସୋ ହତ୍ଥିନାଗୋ ୟୂଥା ଅପକ୍କମ୍ମ ଯେନ ପାଲିଲେୟ୍ୟକଂ ରକ୍ଖିତୱନସଣ୍ଡୋ ଭଦ୍ଦସାଲମୂଲଂ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି। ତତ୍ର ସୁଦଂ [ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ତତ୍ର ସୁଦଂ (ସ୍ୟା। ପୀ। କ।)] ସୋ ହତ୍ଥିନାଗୋ ଯସ୍ମିଂ ପଦେସେ ଭଗୱା ୱିହରତି ତଂ ପଦେସଂ [ଅପ୍ପହରିତଞ୍ଚ କରୋତି, ସୋଣ୍ଡାଯ (ବହୂସୁ)] ଅପ୍ପହରିତଂ କରୋତି, ସୋଣ୍ଡାଯ ଚ [ଅପ୍ପହରିତଞ୍ଚ କରୋତି, ସୋଣ୍ଡାଯ (ବହୂସୁ)] ଭଗୱତୋ ପାନୀୟଂ ପରିଭୋଜନୀୟଂ ଉପଟ୍ଠାପେତି [ଉପଟ୍ଠପେତି (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)]।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱତୋ ରହୋଗତସ୍ସ ପଟିସଲ୍ଲୀନସ୍ସ ଏୱଂ ଚେତସୋ ପରିୱିତକ୍କୋ ଉଦପାଦି – ‘‘ଅହଂ ଖୋ ପୁବ୍ବେ ଆକିଣ୍ଣୋ ୱିହାସିଂ ଭିକ୍ଖୂହି ଭିକ୍ଖୁନୀହି ଉପାସକେହି ଉପାସିକାହି ରାଜୂହି ରାଜମହାମତ୍ତେହି ତିତ୍ଥିଯେହି ତିତ୍ଥିଯସାୱକେହି, ଆକିଣ୍ଣୋ ଦୁକ୍ଖଂ ନ ଫାସୁ ୱିହାସିଂ। ସୋମ୍ହି ଏତରହି ଅନାକିଣ୍ଣୋ ୱିହରାମି ଭିକ୍ଖୂହି ଭିକ୍ଖୁନୀହି ଉପାସକେହି ଉପାସିକାହି ରାଜୂହି ରାଜମହାମତ୍ତେହି ତିତ୍ଥିଯେହି ତିତ୍ଥିଯସାୱକେହି, ଅନାକିଣ୍ଣୋ ସୁଖଂ ଫାସୁ ୱିହରାମୀ’’ତି।

ତସ୍ସପି ଖୋ ହତ୍ଥିନାଗସ୍ସ ଏୱଂ ଚେତସୋ ପରିୱିତକ୍କୋ ଉଦପାଦି – ‘‘ଅହଂ ଖୋ ପୁବ୍ବେ ଆକିଣ୍ଣୋ ୱିହାସିଂ ହତ୍ଥୀହି ହତ୍ଥିନୀହି ହତ୍ଥିକଲଭେହି ହତ୍ଥିଚ୍ଛାପେହି, ଛିନ୍ନଗ୍ଗାନି ଚେୱ ତିଣାନି ଖାଦିଂ, ଓଭଗ୍ଗୋଭଗ୍ଗଞ୍ଚ ମେ ସାଖାଭଙ୍ଗଂ ଖାଦିଂସୁ, ଆୱିଲାନି ଚ ପାନୀୟାନି ଅପାଯିଂ, ଓଗାହା ଚ ମେ ଉତ୍ତିଣ୍ଣସ୍ସ ହତ୍ଥିନିଯୋ କାଯଂ ଉପନିଘଂସନ୍ତିଯୋ ଅଗମଂସୁ, ଆକିଣ୍ଣୋ ଦୁକ୍ଖଂ ନ ଫାସୁ ୱିହାସିଂ। ସୋମ୍ହି ଏତରହି ଅନାକିଣ୍ଣୋ ୱିହରାମି ହତ୍ଥୀହି ହତ୍ଥିନୀହି ହତ୍ଥିକଲଭେହି ହତ୍ଥିଚ୍ଛାପେହି, ଅଚ୍ଛିନ୍ନଗ୍ଗାନି ଚେୱ ତିଣାନି ଖାଦାମି, ଓଭଗ୍ଗୋଭଗ୍ଗଞ୍ଚ ମେ ସାଖାଭଙ୍ଗଂ ନ ଖାଦନ୍ତି, ଅନାୱିଲାନି ଚ ପାନୀୟାନି ପିୱାମି, ଓଗାହା ଚ ମେ ଉତ୍ତିଣ୍ଣସ୍ସ ହତ୍ଥିନିଯୋ ନ କାଯଂ ଉପନିଘଂସନ୍ତିଯୋ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ଅନାକିଣ୍ଣୋ ସୁଖଂ ଫାସୁ ୱିହରାମୀ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଅତ୍ତନୋ ଚ ପୱିୱେକଂ ୱିଦିତ୍ୱା ତସ୍ସ ଚ ହତ୍ଥିନାଗସ୍ସ ଚେତସା ଚେତୋପରିୱିତକ୍କମଞ୍ଞାଯ ତାଯଂ ୱେଲାଯଂ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

‘‘ଏତଂ [ଏୱଂ (କ।)] ନାଗସ୍ସ ନାଗେନ, ଈସାଦନ୍ତସ୍ସ ହତ୍ଥିନୋ;

ସମେତି ଚିତ୍ତଂ ଚିତ୍ତେନ, ଯଦେକୋ ରମତୀ ମନୋ’’ତି। ପଞ୍ଚମଂ;

୬। ପିଣ୍ଡୋଲସୁତ୍ତଂ

୩୬। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଆଯସ୍ମା ପିଣ୍ଡୋଲଭାରଦ୍ୱାଜୋ ଭଗୱତୋ ଅୱିଦୂରେ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଆଭୁଜିତ୍ୱା ଉଜୁଂ କାଯଂ ପଣିଧାଯ ଆରଞ୍ଞିକୋ ପିଣ୍ଡପାତିକୋ ପଂସୁକୂଲିକୋ ତେଚୀୱରିକୋ ଅପ୍ପିଚ୍ଛୋ ସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ ପୱିୱିତ୍ତୋ ଅସଂସଟ୍ଠୋ ଆରଦ୍ଧୱୀରିଯୋ [ଆରଦ୍ଧୱିରିଯୋ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ଧୁତୱାଦୋ ଅଧିଚିତ୍ତମନୁଯୁତ୍ତୋ।

ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ଭଗୱା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ପିଣ୍ଡୋଲଭାରଦ୍ୱାଜଂ ଅୱିଦୂରେ ନିସିନ୍ନଂ ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଆଭୁଜିତ୍ୱା ଉଜୁଂ କାଯଂ ପଣିଧାଯ ଆରଞ୍ଞିକଂ ପିଣ୍ଡପାତିକଂ ପଂସୁକୂଲିକଂ ତେଚୀୱରିକଂ ଅପ୍ପିଚ୍ଛଂ ସନ୍ତୁଟ୍ଠଂ ପୱିୱିତ୍ତଂ ଅସଂସଟ୍ଠଂ ଆରଦ୍ଧୱୀରିଯଂ ଧୁତୱାଦଂ ଅଧିଚିତ୍ତମନୁଯୁତ୍ତଂ ।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଏତମତ୍ଥଂ ୱିଦିତ୍ୱା ତାଯଂ ୱେଲାଯଂ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

‘‘ଅନୂପୱାଦୋ ଅନୂପଘାତୋ [ଅନୁପୱାଦୋ ଅନୁପଘାତୋ (ସ୍ୟା। ପୀ। କ।)], ପାତିମୋକ୍ଖେ ଚ ସଂୱରୋ;

ମତ୍ତଞ୍ଞୁତା ଚ ଭତ୍ତସ୍ମିଂ, ପନ୍ତଞ୍ଚ ସଯନାସନଂ;

ଅଧିଚିତ୍ତେ ଚ ଆୟୋଗୋ, ଏତଂ ବୁଦ୍ଧାନ ସାସନ’’ନ୍ତି। ଛଟ୍ଠଂ;

୭। ସାରିପୁତ୍ତସୁତ୍ତଂ

୩୭। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମୟଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିୟଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନ ଆୟସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ଭଗୱତୋ ଅୱିଦୂରେ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଆଭୁଜିତ୍ୱା ଉଜୁଂ କାୟଂ ପଣିଧାୟ ଅପ୍ପିଚ୍ଛୋ ସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ ପୱିୱିତ୍ତୋ ଅସଂସଟ୍ଠୋ ଆରଦ୍ଧୱୀରିୟୋ ଅଧିଚିତ୍ତମନୁୟୁତ୍ତୋ।

ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ଭଗୱା ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ସାରିପୁତ୍ତଂ ଅୱିଦୂରେ ନିସିନ୍ନଂ ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଆଭୁଜିତ୍ୱା ଉଜୁଂ କାୟଂ ପଣିଧାୟ ଅପ୍ପିଚ୍ଛଂ ସନ୍ତୁଟ୍ଠଂ ପୱିୱିତ୍ତଂ ଅସଂସଟ୍ଠଂ ଆରଦ୍ଧୱୀରିୟଂ ଅଧିଚିତ୍ତମନୁୟୁତ୍ତଂ।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଏତମତ୍ଥଂ ୱିଦିତ୍ୱା ତାୟଂ ୱେଲାୟଂ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

‘‘ଅଧିଚେତସୋ ଅପ୍ପମଜ୍ଜତୋ,

ମୁନିନୋ ମୋନପଥେସୁ ସିକ୍ଖତୋ;

ସୋକା ନ ଭୱନ୍ତି ତାଦିନୋ,

ଉପସନ୍ତସ୍ସ ସଦା ସତୀମତୋ’’ତି। ସତ୍ତମଂ;

୮। ସୁନ୍ଦରୀସୁତ୍ତଂ

୩୮। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମୟଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିୟଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନ ଭଗୱା ସକ୍କତୋ ହୋତି ଗରୁକତୋ ମାନିତୋ ପୂଜିତୋ ଅପଚିତୋ ଲାଭୀ ଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପଚ୍ଚୟଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରାନଂ । ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋପି ସକ୍କତୋ ହୋତି ଗରୁକତୋ ମାନିତୋ ପୂଜିତୋ ଅପଚିତୋ ଲାଭୀ ଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପଚ୍ଚୟଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରାନଂ। ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିୟା ପନ ପରିବ୍ବାଜକା ଅସକ୍କତା ହୋନ୍ତି ଅଗରୁକତା ଅମାନିତା ଅପୂଜିତା ଅନପଚିତା ନ ଲାଭିନୋ ଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପଚ୍ଚୟଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରାନଂ।

ଅଥ ଖୋ ତେ ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିୟା ପରିବ୍ବାଜକା ଭଗୱତୋ ସକ୍କାରଂ ଅସହମାନା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ଚ ଯେନ ସୁନ୍ଦରୀ ପରିବ୍ବାଜିକା ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ସୁନ୍ଦରିଂ ପରିବ୍ବାଜିକଂ ଏତଦୱୋଚୁଂ – ‘‘ଉସ୍ସହସି ତ୍ୱଂ, ଭଗିନି, ଞାତୀନଂ ଅତ୍ଥଂ କାତୁ’’ନ୍ତି? ‘‘କ୍ୟାହଂ, ଅୟ୍ୟା, କରୋମି? କିଂ ମୟା ନ ସକ୍କା [କିଂ ମୟା ସକ୍କା (ସ୍ୟା। ପୀ।)] କାତୁଂ? ଜୀୱିତମ୍ପି ମେ ପରିଚ୍ଚତ୍ତଂ ଞାତୀନଂ ଅତ୍ଥାୟା’’ତି।

‘‘ତେନ ହି, ଭଗିନି, ଅଭିକ୍ଖଣଂ ଜେତୱନଂ ଗଚ୍ଛାହୀ’’ତି। ‘‘ଏୱଂ, ଅୟ୍ୟା’’ତି ଖୋ ସୁନ୍ଦରୀ ପରିବ୍ବାଜିକା ତେସଂ ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିୟାନଂ ପରିବ୍ବାଜକାନଂ ପଟିସ୍ସୁତ୍ୱା ଅଭିକ୍ଖଣଂ ଜେତୱନଂ ଅଗମାସି।

ଯଦା ତେ ଅଞ୍ଞିଂସୁ ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିୟା ପରିବ୍ବାଜକା – ‘‘ୱୋଦିଟ୍ଠା ଖୋ ସୁନ୍ଦରୀ ପରିବ୍ବାଜିକା ବହୁଜନେନ ଅଭିକ୍ଖଣଂ ଜେତୱନଂ ଗଚ୍ଛତୀ’’ତି [ଗଚ୍ଛତୀତି (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)]। ଅଥ ନଂ ଜୀୱିତା ୱୋରୋପେତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ ଜେତୱନସ୍ସ ପରିଖାକୂପେ ନିକ୍ଖିପିତ୍ୱା [ନିଖନିତ୍ୱା (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।)] ଯେନ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ରାଜାନଂ ପସେନଦିଂ କୋସଲଂ ଏତଦୱୋଚୁଂ – ‘‘ଯା ସା, ମହାରାଜ, ସୁନ୍ଦରୀ ପରିବ୍ବାଜିକା; ସା ନୋ ନ ଦିସ୍ସତୀ’’ତି। ‘‘କତ୍ଥ ପନ ତୁମ୍ହେ ଆସଙ୍କଥା’’ତି ? ‘‘ଜେତୱନେ, ମହାରାଜା’’ତି। ‘‘ତେନ ହି ଜେତୱନଂ ୱିଚିନଥା’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ତେ ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିୟା ପରିବ୍ବାଜକା ଜେତୱନଂ ୱିଚିନିତ୍ୱା ଯଥାନିକ୍ଖିତ୍ତଂ ପରିଖାକୂପା ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ମଞ୍ଚକଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ସାୱତ୍ଥିଂ ପୱେସେତ୍ୱା ରଥିୟାୟ ରଥିୟଂ ସିଙ୍ଘାଟକେନ ସିଙ୍ଘାଟକଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ମନୁସ୍ସେ ଉଜ୍ଝାପେସୁଂ –

‘‘ପସ୍ସଥାୟସ୍ମା ସମଣାନଂ ସକ୍ୟପୁତ୍ତିୟାନଂ କମ୍ମଂ! ଅଲଜ୍ଜିନୋ ଇମେ ସମଣା ସକ୍ୟପୁତ୍ତିୟା ଦୁସ୍ସୀଲା ପାପଧମ୍ମା ମୁସାୱାଦିନୋ ଅବ୍ରହ୍ମଚାରିନୋ। ଇମେ ହି ନାମ ଧମ୍ମଚାରିନୋ ସମଚାରିନୋ ବ୍ରହ୍ମଚାରିନୋ ସଚ୍ଚୱାଦିନୋ ସୀଲୱନ୍ତୋ କଲ୍ୟାଣଧମ୍ମା ପଟିଜାନିସ୍ସନ୍ତି! ନତ୍ଥି ଇମେସଂ ସାମଞ୍ଞଂ, ନତ୍ଥି ଇମେସଂ ବ୍ରହ୍ମଞ୍ଞଂ। ନଟ୍ଠଂ ଇମେସଂ ସାମଞ୍ଞଂ, ନଟ୍ଠଂ ଇମେସଂ ବ୍ରହ୍ମଞ୍ଞଂ। କୁତୋ ଇମେସଂ ସାମଞ୍ଞଂ, କୁତୋ ଇମେସଂ ବ୍ରହ୍ମଞ୍ଞଂ? ଅପଗତା ଇମେ ସାମଞ୍ଞା, ଅପଗତା ଇମେ ବ୍ରହ୍ମଞ୍ଞା। କଥଞ୍ହି ନାମ ପୁରିସୋ ପୁରିସକିଚ୍ଚଂ କରିତ୍ୱା ଇତ୍ଥିଂ ଜୀୱିତା ୱୋରୋପେସ୍ସତୀ’’ତି!

ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନ ସାୱତ୍ଥିୟଂ ମନୁସ୍ସା ଭିକ୍ଖୂ ଦିସ୍ୱା ଅସବ୍ଭାହି ଫରୁସାହି ୱାଚାହି ଅକ୍କୋସନ୍ତି ପରିଭାସନ୍ତି ରୋସନ୍ତି ୱିହେସନ୍ତି –

‘‘ଅଲଜ୍ଜିନୋ ଇମେ ସମଣା ସକ୍ୟପୁତ୍ତିୟା ଦୁସ୍ସୀଲା ପାପଧମ୍ମା ମୁସାୱାଦିନୋ ଅବ୍ରହ୍ମଚାରିନୋ । ଇମେ ହି ନାମ ଧମ୍ମଚାରିନୋ ସମଚାରିନୋ ବ୍ରହ୍ମଚାରିନୋ ସଚ୍ଚୱାଦିନୋ ସୀଲୱନ୍ତୋ କଲ୍ୟାଣଧମ୍ମା ପଟିଜାନିସ୍ସନ୍ତି! ନତ୍ଥି ଇମେସଂ ସାମଞ୍ଞଂ, ନତ୍ଥି ଇମେସଂ ବ୍ରହ୍ମଞ୍ଞଂ। ନଟ୍ଠଂ ଇମେସଂ ସାମଞ୍ଞଂ, ନଟ୍ଠଂ ଇମେସଂ ବ୍ରହ୍ମଞ୍ଞଂ। କୁତୋ ଇମେସଂ ସାମଞ୍ଞଂ, କୁତୋ ଇମେସଂ ବ୍ରହ୍ମଞ୍ଞଂ? ଅପଗତା ଇମେ ସାମଞ୍ଞା, ଅପଗତା ଇମେ ବ୍ରହ୍ମଞ୍ଞା। କଥଞ୍ହି ନାମ ପୁରିସୋ ପୁରିସକିଚ୍ଚଂ କରିତ୍ୱା ଇତ୍ଥିଂ ଜୀୱିତା ୱୋରୋପେସ୍ସତୀ’’ତି!

ଅଥ ଖୋ ସମ୍ବହୁଲା ଭିକ୍ଖୂ ପୁବ୍ବଣ୍ହସମୟଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାୟ ସାୱତ୍ଥିଂ ପିଣ୍ଡାୟ ପାୱିସିଂସୁ। ସାୱତ୍ଥିୟଂ ପିଣ୍ଡାୟ ଚରିତ୍ୱା ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ପିଣ୍ଡପାତପଟିକ୍କନ୍ତା ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିଂସୁ। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନା ଖୋ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚୁଂ –

‘‘ଏତରହି, ଭନ୍ତେ, ସାୱତ୍ଥିୟଂ ମନୁସ୍ସା ଭିକ୍ଖୂ ଦିସ୍ୱା ଅସବ୍ଭାହି ଫରୁସାହି ୱାଚାହି ଅକ୍କୋସନ୍ତି ପରିଭାସନ୍ତି ରୋସନ୍ତି ୱିହେସନ୍ତି – ‘ଅଲଜ୍ଜିନୋ ଇମେ ସମଣା ସକ୍ୟପୁତ୍ତିୟା ଦୁସ୍ସୀଲା ପାପଧମ୍ମା ମୁସାୱାଦିନୋ ଅବ୍ରହ୍ମଚାରିନୋ। ଇମେ ହି ନାମ ଧମ୍ମଚାରିନୋ ସମଚାରିନୋ ବ୍ରହ୍ମଚାରିନୋ ସଚ୍ଚୱାଦିନୋ ସୀଲୱନ୍ତୋ କଲ୍ୟାଣଧମ୍ମା ପଟିଜାନିସ୍ସନ୍ତି। ନତ୍ଥି ଇମେସଂ ସାମଞ୍ଞଂ, ନତ୍ଥି ଇମେସଂ ବ୍ରହ୍ମଞ୍ଞଂ। ନଟ୍ଠଂ ଇମେସଂ ସାମଞ୍ଞଂ, ନଟ୍ଠଂ ଇମେସଂ ବ୍ରହ୍ମଞ୍ଞଂ। କୁତୋ ଇମେସଂ ସାମଞ୍ଞଂ, କୁତୋ ଇମେସଂ ବ୍ରହ୍ମଞ୍ଞଂ? ଅପଗତା ଇମେ ସାମଞ୍ଞା, ଅପଗତା ଇମେ ବ୍ରହ୍ମଞ୍ଞା। କଥଞ୍ହି ନାମ ପୁରିସୋ ପୁରିସକିଚ୍ଚଂ କରିତ୍ୱା ଇତ୍ଥିଂ ଜୀୱିତା ୱୋରୋପେସ୍ସତୀ’’’ତି!

‘‘ନେସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସଦ୍ଦୋ ଚିରଂ ଭୱିସ୍ସତି ସତ୍ତାହମେୱ ଭୱିସ୍ସତି। ସତ୍ତାହସ୍ସ ଅଚ୍ଚୟେନ ଅନ୍ତରଧାୟିସ୍ସତି। ତେନ ହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଯେ ମନୁସ୍ସା ଭିକ୍ଖୂ ଦିସ୍ୱା ଅସବ୍ଭାହି ଫରୁସାହି ୱାଚାହି ଅକ୍କୋସନ୍ତି ପରିଭାସନ୍ତି ରୋସନ୍ତି ୱିହେସନ୍ତି, ତେ ତୁମ୍ହେ ଇମାୟ ଗାଥାୟ ପଟିଚୋଦେଥ –

‘‘‘ଅଭୂତୱାଦୀ ନିରୟଂ ଉପେତି,

ଯୋ ୱାପି [ଯୋ ଚାପି (ସୀ। ପୀ। କ।)] କତ୍ୱା ନ କରୋମି ଚାହ;

ଉଭୋପି ତେ ପେଚ୍ଚ ସମା ଭୱନ୍ତି,

ନିହୀନକମ୍ମା ମନୁଜା ପରତ୍ଥା’’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ଇମଂ ଗାଥଂ ପରିୟାପୁଣିତ୍ୱା ଯେ ମନୁସ୍ସା ଭିକ୍ଖୂ ଦିସ୍ୱା ଅସବ୍ଭାହି ଫରୁସାହି ୱାଚାହି ଅକ୍କୋସନ୍ତି ପରିଭାସନ୍ତି ରୋସନ୍ତି ୱିହେସନ୍ତି ତେ ଇମାୟ ଗାଥାୟ ପଟିଚୋଦେନ୍ତି –

‘‘ଅଭୂତୱାଦୀ ନିରୟଂ ଉପେତି,

ଯୋ ୱାପି କତ୍ୱା ନ କରୋମିଚାହ;

ଉଭୋପି ତେ ପେଚ୍ଚ ସମା ଭୱନ୍ତି,

ନିହୀନକମ୍ମା ମନୁଜା ପରତ୍ଥା’’ତି।

ମନୁସ୍ସାନଂ ଏତଦହୋସି – ‘‘ଅକାରକା ଇମେ ସମଣା ସକ୍ୟପୁତ୍ତିଯା। ନଯିମେହି କତଂ। ସପନ୍ତିମେ ସମଣା ସକ୍ୟପୁତ୍ତିଯା’’ତି। ନେଵ ସୋ ସଦ୍ଦୋ ଚିରଂ ଅହୋସି। ସତ୍ତାହମେଵ ଅହୋସି। ସତ୍ତାହସ୍ସ ଅଚ୍ଚଯେନ ଅନ୍ତରଧାଯି।

ଅଥ ଖୋ ସମ୍ବହୁଲା ଭିକ୍ଖୂ ଯେନ ଭଗଵା ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ଭଗଵନ୍ତଂ ଅଭିଵାଦେତ୍ଵା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିଂସୁ। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନା ଖୋ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗଵତୋ ଏତଦଵୋଚୁଂ –

‘‘ଅଚ୍ଛରିଯଂ, ଭନ୍ତେ, ଅବ୍ଭୁତଂ, ଭନ୍ତେ! ଯାଵ ସୁଭାସିତଂ ଚିଦଂ ଭନ୍ତେ ଭଗଵତା – ‘ନେସୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ସଦ୍ଦୋ ଚିରଂ ଭଵିସ୍ସତି। ସତ୍ତାହମେଵ ଭଵିସ୍ସତି। ସତ୍ତାହସ୍ସ ଅଚ୍ଚଯେନ ଅନ୍ତରଧାଯିସ୍ସତୀ’ତି। ଅନ୍ତରହିତୋ ସୋ, ଭନ୍ତେ, ସଦ୍ଦୋ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗଵା ଏତମତ୍ଥଂ ଵିଦିତ୍ଵା ତାଯଂ ଵେଲାଯଂ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

‘‘ତୁଦନ୍ତି ଵାଚାଯ ଜନା ଅସଞ୍ଞତା,

ସରେହି ସଙ୍ଗାମଗତଂଵ କୁଞ୍ଜରଂ;

ସୁତ୍ଵାନ ଵାକ୍ୟଂ ଫରୁସଂ ଉଦୀରିତଂ,

ଅଧିଵାସଯେ ଭିକ୍ଖୁ ଅଦୁଟ୍ଠଚିତ୍ତୋ’’ତି। ଅଟ୍ଠମଂ;

୯। ଉପସେନସୁତ୍ତଂ

୩୯। ଏଵଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗଵା ରାଜଗହେ ଵିହରତି ଵେଳୁଵନେ କଲନ୍ଦକନିଵାପେ। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମତୋ ଉପସେନସ୍ସ ଵଙ୍ଗନ୍ତପୁତ୍ତସ୍ସ ରହୋଗତସ୍ସ ପଟିସଲ୍ଲୀନସ୍ସ ଏଵଂ ଚେତସୋ ପରିଵିତକ୍କୋ ଉଦପାଦି – ‘‘ଲାଭା ଵତ ମେ, ସୁଲଦ୍ଧଂ ଵତ ମେ, ସତ୍ଥା ଚ ମେ ଭଗଵା ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ; ସ୍ଵାକ୍ଖାତେ ଚମ୍ହି ଧମ୍ମଵିନଯେ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜିତୋ; ସବ୍ରହ୍ମଚାରିନୋ ଚ ମେ ସୀଲଵନ୍ତୋ କଲ୍ୟାଣଧମ୍ମା; ସୀଲେସୁ ଚମ୍ହି ପରିପୂରକାରୀ; ସୁସମାହିତୋ ଚମ୍ହି ଏକଗ୍ଗଚିତ୍ତୋ; ଅରହା ଚମ୍ହି ଖୀଣାସଵୋ; ମହିଦ୍ଧିକୋ ଚମ୍ହି ମହାନୁଭାଵୋ। ଭଦ୍ଦକଂ ମେ ଜୀଵିତଂ, ଭଦ୍ଦକଂ ମରଣ’’ନ୍ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗଵା ଆଯସ୍ମତୋ ଉପସେନସ୍ସ ଵଙ୍ଗନ୍ତପୁତ୍ତସ୍ସ ଚେତସା ଚେତୋପରିଵିତକ୍କମଞ୍ଞାଯ ତାଯଂ ଵେଲାଯଂ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

‘‘ଯଂ ଜୀଵିତଂ ନ ତପତି, ମରଣନ୍ତେ ନ ସୋଚତି;

ସ ଵେ ଦିଟ୍ଠପଦୋ ଧୀରୋ, ସୋକମଜ୍ଝେ ନ ସୋଚତି।

‘‘ଉଚ୍ଛିନ୍ନଭଵତଣ୍ହସ୍ସ , ସନ୍ତଚିତ୍ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ;

ଵିକ୍ଖୀଣୋ ଜାତିସଂସାରୋ, ନତ୍ଥି ତସ୍ସ ପୁନବ୍ଭଵୋ’’ତି। ନଵମଂ;

୧୦। ସାରିପୁତ୍ତୋପସମସୁତ୍ତଂ

୪୦। ଏଵଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗଵା ସାଵତ୍ଥିଯଂ ଵିହରତି ଜେତଵନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଆଯସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ଭଗଵତୋ ଅଵିଦୂରେ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଆଭୁଜିତ୍ଵା ଉଜୁଂ କାଯଂ ପଣିଧାଯ ଅତ୍ତନୋ ଉପସମଂ ପଚ୍ଚଵେକ୍ଖମାନୋ।

ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ଭଗଵା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ସାରିପୁତ୍ତଂ ଅଵିଦୂରେ ନିସିନ୍ନଂ ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଆଭୁଜିତ୍ଵା ଉଜୁଂ କାଯଂ ପଣିଧାଯ ଅତ୍ତନୋ ଉପସମଂ ପଚ୍ଚଵେକ୍ଖମାନଂ।

ଅଥ ଖୋ ଭଗଵା ଏତମତ୍ଥଂ ଵିଦିତ୍ଵା ତାଯଂ ଵେଲାଯଂ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

‘‘ଉପସନ୍ତସନ୍ତଚିତ୍ତସ୍ସ, ନେତ୍ତିଚ୍ଛିନ୍ନସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ;

ୱିକ୍ଖୀଣୋ ଜାତିସଂସାରୋ, ମୁତ୍ତୋ ସୋ ମାରବନ୍ଧନା’’ତି। ଦସମଂ;

ମେଘିଯୱଗ୍ଗୋ ଚତୁତ୍ଥୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ମେଘିଯୋ ଉଦ୍ଧତା ଗୋପାଲୋ, ଯକ୍ଖୋ [ଜୁଣ୍ହା (ସୀ। ସ୍ଯା। ପୀ।), ଜୁଣ୍ହଂ (କ।)] ନାଗେନ ପଞ୍ଚମଂ;

ପିଣ୍ଡୋଲୋ ସାରିପୁତ୍ତୋ ଚ, ସୁନ୍ଦରୀ ଭୱତି ଅଟ୍ଠମଂ;

ଉପସେନୋ ୱଙ୍ଗନ୍ତପୁତ୍ତୋ, ସାରିପୁତ୍ତୋ ଚ ତେ ଦସାତି।

୫। ସୋଣୱଗ୍ଗୋ [ମହାୱଗ୍ଗ (ଅଟ୍ଠକଥାଯ ସମେତି)]

୧। ପିଯତରସୁତ୍ତଂ

୪୧। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ମଲ୍ଲିକାଯ ଦେୱିଯା ସଦ୍ଧିଂ ଉପରିପାସାଦୱରଗତୋ ହୋତି। ଅଥ ଖୋ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ମଲ୍ଲିକଂ ଦେୱିଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ ତେ, ମଲ୍ଲିକେ, କୋଚଞ୍ଞୋ ଅତ୍ତନା ପିଯତରୋ’’ତି?

‘‘ନତ୍ଥି ଖୋ ମେ, ମହାରାଜ, କୋଚଞ୍ଞୋ ଅତ୍ତନା ପିଯତରୋ। ତୁଯ୍ହଂ ପନ, ମହାରାଜ, ଅତ୍ଥଞ୍ଞୋ କୋଚି ଅତ୍ତନା ପିଯତରୋ’’ତି? ‘‘ମଯ୍ହମ୍ପି ଖୋ, ମଲ୍ଲିକେ, ନତ୍ଥଞ୍ଞୋ କୋଚି ଅତ୍ତନା ପିଯତରୋ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ପାସାଦା ଓରୋହିତ୍ୱା ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ –

‘‘ଇଧାହଂ, ଭନ୍ତେ, ମଲ୍ଲିକାଯ ଦେୱିଯା ସଦ୍ଧିଂ ଉପରିପାସାଦୱରଗତୋ ମଲ୍ଲିକଂ ଦେୱିଂ ଏତଦୱୋଚଂ – ‘ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ ତେ, ମଲ୍ଲିକେ, କୋଚଞ୍ଞୋ ଅତ୍ତନା ପିଯତରୋ’ତି? ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ମଲ୍ଲିକା ଦେୱୀ ମଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘ନତ୍ଥି ଖୋ ମେ, ମହାରାଜ, କୋଚଞ୍ଞୋ ଅତ୍ତନା ପିଯତରୋ। ତୁଯ୍ହଂ ପନ, ମହାରାଜ, ଅତ୍ଥଞ୍ଞୋ କୋଚି ଅତ୍ତନା ପିଯତରୋ’ତି? ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ମଲ୍ଲିକଂ ଦେୱିଂ ଏତଦୱୋଚଂ – ‘ମଯ୍ହମ୍ପି ଖୋ, ମଲ୍ଲିକେ, ନତ୍ଥଞ୍ଞୋ କୋଚି ଅତ୍ତନା ପିଯତରୋ’’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଏତମତ୍ଥଂ ୱିଦିତ୍ୱା ତାଯଂ ୱେଲାଯଂ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

‘‘ସବ୍ବା ଦିସା ଅନୁପରିଗମ୍ମ ଚେତସା,

ନେୱଜ୍ଝଗା ପିଯତରମତ୍ତନା କ୍ୱଚି;

ଏୱଂ ପିଯୋ ପୁଥୁ ଅତ୍ତା ପରେସଂ,

ତସ୍ମା ନ ହିଂସେ ପରମତ୍ତକାମୋ’’ତି। ପଠମଂ;

୨। ଅପ୍ପାଯୁକସୁତ୍ତଂ

୪୨। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ସାଯନ୍ହସମଯଂ ପଟିସଲ୍ଲାନା [ପଟିସଲ୍ଲାଣା (ସୀ।)] ୱୁଟ୍ଠିତୋ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଅଚ୍ଛରିଯଂ, ଭନ୍ତେ, ଅବ୍ଭୁତଂ, ଭନ୍ତେ! ଯାୱ ଅପ୍ପାଯୁକା ହି, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତୋ ମାତା ଅହୋସି, ସତ୍ତାହଜାତେ ଭଗୱତି ଭଗୱତୋ ମାତା କାଲମକାସି, ତୁସିତଂ କାଯଂ ଉପପଜ୍ଜୀ’’ତି।

‘‘ଏୱମେତଂ, ଆନନ୍ଦ [ଏୱମେତଂ ଆନନ୍ଦ ଏୱମେତଂ ଆନନ୍ଦ (ସ୍ୟା।)], ଅପ୍ପାଯୁକା ହି, ଆନନ୍ଦ, ବୋଧିସତ୍ତମାତରୋ ହୋନ୍ତି। ସତ୍ତାହଜାତେସୁ ବୋଧିସତ୍ତେସୁ ବୋଧିସତ୍ତମାତରୋ କାଲଂ କରୋନ୍ତି, ତୁସିତଂ କାଯଂ ଉପପଜ୍ଜନ୍ତୀ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଏତମତ୍ଥଂ ୱିଦିତ୍ୱା ତାଯଂ ୱେଲାଯଂ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

‘‘ଯେ କେଚି ଭୂତା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ଯେ ୱାପି,

ସବ୍ବେ ଗମିସ୍ସନ୍ତି ପହାୟ ଦେହଂ;

ତଂ ସଙ୍ଖଜାନିଂ କୁସଲୋ ୱିଦିତ୍ୱା,

ଆତାପିୟୋ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ଚରେୟ୍ୟା’’ତି। ଦୁତିୟଂ;

୩। ସୁପ୍ପବୁଦ୍ଧକୁଟ୍ଠିସୁତ୍ତଂ

୪୩। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମୟଂ ଭଗୱା ରାଜଗହେ ୱିହରତି ୱେଳୁୱନେ କଲନ୍ଦକନିୱାପେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନ ରାଜଗହେ ସୁପ୍ପବୁଦ୍ଧୋ ନାମ କୁଟ୍ଠୀ ଅହୋସି – ମନୁସ୍ସଦଲିଦ୍ଦୋ, ମନୁସ୍ସକପଣୋ , ମନୁସ୍ସୱରାକୋ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନ ଭଗୱା ମହତିୟା ପରିସାୟ ପରିୱୁତୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତୋ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି।

ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ସୁପ୍ପବୁଦ୍ଧୋ କୁଟ୍ଠୀ ତଂ ମହାଜନକାୟଂ ଦୂରତୋୱ ସନ୍ନିପତିତଂ। ଦିସ୍ୱାନସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ‘‘ନିସ୍ସଂସୟଂ ଖୋ ଏତ୍ଥ କିଞ୍ଚି ଖାଦନୀୟଂ ୱା ଭୋଜନୀୟଂ ୱା ଭାଜୀୟତି [ଭାଜୀୟିସ୍ସତି (ସୀ।)]। ୟଂନୂନାହଂ ୟେନ ସୋ ମହାଜନକାୟୋ ତେନୁପସଙ୍କମେୟ୍ୟଂ। ଅପ୍ପେୱ ନାମେତ୍ଥ କିଞ୍ଚି ଖାଦନୀୟଂ ୱା ଭୋଜନୀୟଂ ୱା ଲଭେୟ୍ୟ’’ନ୍ତି।

ଅଥ ଖୋ ସୁପ୍ପବୁଦ୍ଧୋ କୁଟ୍ଠୀ ୟେନ ସୋ ମହାଜନକାୟୋ ତେନୁପସଙ୍କମି। ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ସୁପ୍ପବୁଦ୍ଧୋ କୁଟ୍ଠୀ ଭଗୱନ୍ତଂ ମହତିୟା ପରିସାୟ ପରିୱୁତଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନଂ। ଦିସ୍ୱାନସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ‘‘ନ ଖୋ ଏତ୍ଥ କିଞ୍ଚି ଖାଦନୀୟଂ ୱା ଭୋଜନୀୟଂ ୱା ଭାଜୀୟତି। ସମଣୋ ଅୟଂ ଗୋତମୋ ପରିସତି ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି। ୟଂନୂନାହମ୍ପି ଧମ୍ମଂ ସୁଣେୟ୍ୟ’’ନ୍ତି। ତତ୍ଥେୱ ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି – ‘‘ଅହମ୍ପି ଧମ୍ମଂ ସୋସ୍ସାମୀ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ସବ୍ବାୱନ୍ତଂ ପରିସଂ ଚେତସା ଚେତୋ ପରିଚ୍ଚ ମନସାକାସି ‘‘କୋ ନୁ ଖୋ ଇଧ ଭବ୍ବୋ ଧମ୍ମଂ ୱିଞ୍ଞାତୁ’’ନ୍ତି? ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ଭଗୱା ସୁପ୍ପବୁଦ୍ଧଂ କୁଟ୍ଠିଂ ତସ୍ସଂ ପରିସାୟଂ ନିସିନ୍ନଂ। ଦିସ୍ୱାନସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ‘‘ଅୟଂ ଖୋ ଇଧ ଭବ୍ବୋ ଧମ୍ମଂ ୱିଞ୍ଞାତୁ’’ନ୍ତି। ସୁପ୍ପବୁଦ୍ଧଂ କୁଟ୍ଠିଂ ଆରବ୍ଭ ଆନୁପୁବ୍ବିଂ କଥଂ [ଆନୁପୁବ୍ବିକଥଂ (ସୀ।), ଅନୁପୁବ୍ବିକଥଂ (ସ୍ୟା। ପୀ। କ।)] କଥେସି, ସେୟ୍ୟଥିଦଂ – ଦାନକଥଂ ସୀଲକଥଂ ସଗ୍ଗକଥଂ; କାମାନଂ ଆଦୀନୱଂ ଓକାରଂ ସଙ୍କିଲେସଂ; ନେକ୍ଖମ୍ମେ [ନେକ୍ଖମ୍ମେ ଚ (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।)] ଆନିସଂସଂ ପକାସେସି। ୟଦା ଭଗୱା ଅଞ୍ଞାସି ସୁପ୍ପବୁଦ୍ଧଂ କୁଟ୍ଠିଂ କଲ୍ଲଚିତ୍ତଂ ମୁଦୁଚିତ୍ତଂ ୱିନୀୱରଣଚିତ୍ତଂ ଉଦଗ୍ଗଚିତ୍ତଂ ପସନ୍ନଚିତ୍ତଂ, ଅଥ ୟା ବୁଦ୍ଧାନଂ ସାମୁକ୍କଂସିକା ଧମ୍ମଦେସନା ତଂ ପକାସେସି – ଦୁକ୍ଖଂ, ସମୁଦୟଂ, ନିରୋଧଂ, ମଗ୍ଗଂ। ସେୟ୍ୟଥାପି ନାମ ସୁଦ୍ଧଂ ୱତ୍ଥଂ ଅପଗତକାଳକଂ ସମ୍ମଦେୱ ରଜନଂ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହେୟ୍ୟ, ଏୱମେୱ ସୁପ୍ପବୁଦ୍ଧସ୍ସ କୁଟ୍ଠିସ୍ସ ତସ୍ମିଂୟେୱ ଆସନେ ୱିରଜଂ ୱୀତମଲଂ ଧମ୍ମଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦି – ‘‘ୟଂ କିଞ୍ଚି ସମୁଦୟଧମ୍ମଂ ସବ୍ବଂ ତଂ ନିରୋଧଧମ୍ମ’’ନ୍ତି।

ଅଥ ଖୋ ସୁପ୍ପବୁଦ୍ଧୋ କୁଟ୍ଠୀ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମୋ ପତ୍ତଧମ୍ମୋ ୱିଦିତଧମ୍ମୋ ପରିୟୋଗାଳ୍ହଧମ୍ମୋ ତିଣ୍ଣୱିଚିକିଚ୍ଛୋ ୱିଗତକଥଂକଥୋ ୱେସାରଜ୍ଜପ୍ପତ୍ତୋ ଅପରପ୍ପଚ୍ଚୟୋ ସତ୍ଥୁ ସାସନେ ଉଟ୍ଠାୟାସନା ୟେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ସୁପ୍ପବୁଦ୍ଧୋ କୁଟ୍ଠୀ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ –

‘‘ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ , ଭନ୍ତେ, ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭନ୍ତେ! ସେୟ୍ୟଥାପି, ଭନ୍ତେ, ନିକ୍କୁଜ୍ଜିତଂ ୱା ଉକ୍କୁଜ୍ଜେୟ୍ୟ, ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ ୱା ୱିୱରେୟ୍ୟ, ମୂଳ୍ହସ୍ସ ୱା ମଗ୍ଗଂ ଆଚିକ୍ଖେୟ୍ୟ, ଅନ୍ଧକାରେ ୱା ତେଲପଜ୍ଜୋତଂ ଧାରେୟ୍ୟ – ଚକ୍ଖୁମନ୍ତୋ ରୂପାନି ଦକ୍ଖନ୍ତୀତି; ଏୱମେୱଂ ଭଗୱତା ଅନେକପରିୟାୟେନ ଧମ୍ମୋ ପକାସିତୋ। ଏସାହଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱନ୍ତଂ ସରଣଂ ଗଚ୍ଛାମି ଧମ୍ମଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଞ୍ଚ। ଉପାସକଂ ମଂ ଭଗୱା ଧାରେତୁ ଅଜ୍ଜତଗ୍ଗେ ପାଣୁପେତଂ ସରଣଂ ଗତ’’ନ୍ତି।

ଅଥ ଖୋ ସୁପ୍ପବୁଦ୍ଧୋ କୁଟ୍ଠୀ ଭଗୱତା ଧମ୍ମିୟା କଥାୟ ସନ୍ଦସ୍ସିତୋ ସମାଦପିତୋ ସମୁତ୍ତେଜିତୋ ସମ୍ପହଂସିତୋ ଭଗୱତୋ ଭାସିତଂ ଅଭିନନ୍ଦିତ୍ୱା ଅନୁମୋଦିତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାୟାସନା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ଅଥ ଖୋ ଅଚିରପକ୍କନ୍ତଂ ସୁପ୍ପବୁଦ୍ଧଂ କୁଟ୍ଠିଂ ଗାୱୀ ତରୁଣୱଚ୍ଛା ଅଧିପତିତ୍ୱା ଜୀୱିତା ୱୋରୋପେସି।

ଅଥ ଖୋ ସମ୍ବହୁଲା ଭିକ୍ଖୂ ୟେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିଂସୁ। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନା ଖୋ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚୁଂ – ‘‘ୟୋ ସୋ, ଭନ୍ତେ, ସୁପ୍ପବୁଦ୍ଧୋ ନାମ କୁଟ୍ଠୀ ଭଗୱତା ଧମ୍ମିୟା କଥାୟ ସନ୍ଦସ୍ସିତୋ ସମାଦପିତୋ ସମୁତ୍ତେଜିତୋ ସମ୍ପହଂସିତୋ, ସୋ କାଲଙ୍କତୋ। ତସ୍ସ କା ଗତି, କୋ ଅଭିସମ୍ପରାୟୋ’’ତି?

‘‘ପଣ୍ଡିତୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୁପ୍ପବୁଦ୍ଧୋ କୁଟ୍ଠୀ; ପଚ୍ଚପାଦି ଧମ୍ମସ୍ସାନୁଧମ୍ମଂ; ନ ଚ ମଂ ଧମ୍ମାଧିକରଣଂ ୱିହେସେସି। ସୁପ୍ପବୁଦ୍ଧୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, କୁଟ୍ଠୀ ତିଣ୍ଣଂ ସଂୟୋଜନାନଂ ପରିକ୍ଖଯା ସୋତାପନ୍ନୋ ଅୱିନିପାତଧମ୍ମୋ ନିଯତୋ ସମ୍ବୋଧିପରାଯଣୋ’’ତି।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ଅଞ୍ଞତରୋ ଭିକ୍ଖୁ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘କୋ ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ହେତୁ, କୋ ପଚ୍ଚଯୋ ଯେନ ସୁପ୍ପବୁଦ୍ଧୋ କୁଟ୍ଠୀ ଅହୋସି – ମନୁସ୍ସଦଲିଦ୍ଦୋ, ମନୁସ୍ସକପଣୋ, ମନୁସ୍ସୱରାକୋ’’ତି?

‘‘ଭୂତପୁବ୍ବଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୁପ୍ପବୁଦ୍ଧୋ କୁଟ୍ଠୀ ଇମସ୍ମିଂଯେୱ ରାଜଗହେ ସେଟ୍ଠିପୁତ୍ତୋ ଅହୋସି। ସୋ ଉୟ୍ୟାନଭୂମିଂ ନିୟ୍ୟନ୍ତୋ ଅଦ୍ଦସ ତଗରସିଖିଂ [ତଗ୍ଗରସିଖିଂ (କ।)] ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧଂ ନଗରଂ ପିଣ୍ଡାଯ ପୱିସନ୍ତଂ। ଦିସ୍ୱାନସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ‘କ୍ୱାଯଂ କୁଟ୍ଠୀ କୁଟ୍ଠିଚୀୱରେନ ୱିଚରତୀ’ତି? ନିଟ୍ଠୁଭିତ୍ୱା ଅପସବ୍ଯତୋ [ଅପବ୍ଯାମତୋ (ସ୍ୟା। ସଂ। ନି। ୧।୨୫୫)] କରିତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ସୋ ତସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ୱିପାକେନ ବହୂନି ୱସ୍ସସତାନି ବହୂନି ୱସ୍ସସହସ୍ସାନି ବହୂନି ୱସ୍ସସତସହସ୍ସାନି ନିରଯେ ପଚ୍ଚିତ୍ଥ। ତସ୍ସେୱ କମ୍ମସ୍ସ ୱିପାକାୱସେସେନ ଇମସ୍ମିଂଯେୱ ରାଜଗହେ କୁଟ୍ଠୀ ଅହୋସି ମନୁସ୍ସଦଲିଦ୍ଦୋ, ମନୁସ୍ସକପଣୋ, ମନୁସ୍ସୱରାକୋ। ସୋ ତଥାଗତପ୍ପୱେଦିତଂ ଧମ୍ମୱିନଯଂ ଆଗମ୍ମ ସଦ୍ଧଂ ସମାଦିଯି ସୀଲଂ ସମାଦିଯି ସୁତଂ ସମାଦିଯି ଚାଗଂ ସମାଦିଯି ପଞ୍ଞଂ ସମାଦିଯି। ସୋ ତଥାଗତପ୍ପୱେଦିତଂ ଧମ୍ମୱିନଯଂ ଆଗମ୍ମ ସଦ୍ଧଂ ସମାଦିଯିତ୍ୱା ସୀଲଂ ସମାଦିଯିତ୍ୱା ସୁତଂ ସମାଦିଯିତ୍ୱା ଚାଗଂ ସମାଦିଯିତ୍ୱା ପଞ୍ଞଂ ସମାଦିଯିତ୍ୱା କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଗତିଂ ସଗ୍ଗଂ ଲୋକଂ ଉପପନ୍ନୋ ଦେୱାନଂ ତାୱତିଂସାନଂ ସହବ୍ଯତଂ। ସୋ ତତ୍ଥ ଅଞ୍ଞେ ଦେୱେ ଅତିରୋଚତି ୱଣ୍ଣେନ ଚେୱ ଯସସା ଚା’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଏତମତ୍ଥଂ ୱିଦିତ୍ୱା ତାଯଂ ୱେଲାଯଂ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

‘‘ଚକ୍ଖୁମା ୱିସମାନୀୱ, ୱିଜ୍ଜମାନେ ପରକ୍କମେ;

ପଣ୍ଡିତୋ ଜୀୱଲୋକସ୍ମିଂ, ପାପାନି ପରିୱଜ୍ଜଯେ’’ତି। ତତିଯଂ;

୪। କୁମାରକସୁତ୍ତଂ

୪୪। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ସମ୍ବହୁଲା କୁମାରକା ଅନ୍ତରା ଚ ସାୱତ୍ଥିଂ ଅନ୍ତରା ଚ ଜେତୱନଂ ମଚ୍ଛକେ ବାଧେନ୍ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାଯ ସାୱତ୍ଥିଂ ପିଣ୍ଡାଯ ପାୱିସି। ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ଭଗୱା ତେ ସମ୍ବହୁଲେ କୁମାରକେ ଅନ୍ତରା ଚ ସାୱତ୍ଥିଂ ଅନ୍ତରା ଚ ଜେତୱନଂ ମଚ୍ଛକେ ବାଧେନ୍ତେ। ଦିସ୍ୱାନ ଯେନ ତେ କୁମାରକା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ତେ କୁମାରକେ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଭାଯଥ ୱୋ, ତୁମ୍ହେ କୁମାରକା, ଦୁକ୍ଖସ୍ସ, ଅପ୍ପିଯଂ ୱୋ ଦୁକ୍ଖ’’ନ୍ତି? ‘‘ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ, ଭାଯାମ ମଯଂ, ଭନ୍ତେ, ଦୁକ୍ଖସ୍ସ , ଅପ୍ପିଯଂ ନୋ ଦୁକ୍ଖ’’ନ୍ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଏତମତ୍ଥଂ ୱିଦିତ୍ୱା ତାଯଂ ୱେଲାଯଂ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

‘‘ସଚେ ଭାଯଥ ଦୁକ୍ଖସ୍ସ, ସଚେ ୱୋ ଦୁକ୍ଖମପ୍ପିଯଂ;

ମାକତ୍ଥ ପାପକଂ କମ୍ମଂ, ଆୱି ୱା ଯଦି ୱା ରହୋ।

‘‘ସଚେ ଚ ପାପକଂ କମ୍ମଂ, କରିସ୍ସଥ କରୋଥ ୱା;

ନ ୱୋ ଦୁକ୍ଖା ପମୁତ୍ୟତ୍ଥି, ଉପେଚ୍ଚପି [ଉପଚ୍ଚପି (କ।), ଉପ୍ପଚ୍ଚପି (?), ଉପ୍ପତିତ୍ୱାପି ଇତି ଅତ୍ଥୋ] ପଲାଯତ’’ନ୍ତି। ଚତୁତ୍ଥଂ;

୫। ଉପୋସଥସୁତ୍ତଂ

୪୫। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ପୁବ୍ବାରାମେ ମିଗାରମାତୁପାସାଦେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଭଗୱା ତଦହୁପୋସଥେ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘପରିୱୁତୋ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି।

ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଅଭିକ୍କନ୍ତାୟ ରତ୍ତିୟା, ନିକ୍ଖନ୍ତେ ପଠମେ ୟାମେ, ଉଟ୍ଠାୟାସନା ଏକଂସଂ ଉତ୍ତରାସଙ୍ଗଂ [ଚୀୱରଂ (ସଙ୍ଖ୍ୟ)] କରିତ୍ୱା ୟେନ ଭଗୱା ତେନଞ୍ଜଲିଂ ପଣାମେତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଅଭିକ୍କନ୍ତା, ଭନ୍ତେ, ରତ୍ତି; ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ପଠମୋ ୟାମୋ; ଚିରନିସିନ୍ନୋ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ; ଉଦ୍ଦିସତୁ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୂନଂ ପାତିମୋକ୍ଖ''ନ୍ତି। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ଭଗୱା ତୁଣ୍ହୀ ଅହୋସି।

ଦୁତିୟମ୍ପି ଖୋ ଆୟସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଅଭିକ୍କନ୍ତାୟ ରତ୍ତିୟା, ନିକ୍ଖନ୍ତେ ମଜ୍ଝିମେ ୟାମେ, ଉଟ୍ଠାୟାସନା ଏକଂସଂ ଉତ୍ତରାସଙ୍ଗଂ କରିତ୍ୱା ୟେନ ଭଗୱା ତେନଞ୍ଜଲିଂ ପଣାମେତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଅଭିକ୍କନ୍ତା, ଭନ୍ତେ, ରତ୍ତି; ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ମଜ୍ଝିମୋ ୟାମୋ; ଚିରନିସିନ୍ନୋ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ; ଉଦ୍ଦିସତୁ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୂନଂ ପାତିମୋକ୍ଖ''ନ୍ତି। ଦୁତିୟମ୍ପି ଖୋ ଭଗୱା ତୁଣ୍ହୀ ଅହୋସି।

ତତିୟମ୍ପି ଖୋ ଆୟସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଅଭିକ୍କନ୍ତାୟ ରତ୍ତିୟା, ନିକ୍ଖନ୍ତେ ପଚ୍ଛିମେ ୟାମେ, ଉଦ୍ଧସ୍ତେ ଅରୁଣେ, ନନ୍ଦିମୁଖିୟା ରତ୍ତିୟା ଉଟ୍ଠାୟାସନା ଏକଂସଂ ଉତ୍ତରାସଙ୍ଗଂ କରିତ୍ୱା ୟେନ ଭଗୱା ତେନଞ୍ଜଲିଂ ପଣାମେତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଅଭିକ୍କନ୍ତା, ଭନ୍ତେ, ରତ୍ତି; ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ପଚ୍ଛିମୋ ୟାମୋ; ଉଦ୍ଧସ୍ତୋ ଅରୁଣୋ; ନନ୍ଦିମୁଖୀ ରତ୍ତି; ଚିରନିସିନ୍ନୋ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ; ଉଦ୍ଦିସତୁ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୂନଂ ପାତିମୋକ୍ଖ''ନ୍ତି। ''ଅପରିସୁଦ୍ଧା, ଆନନ୍ଦ, ପରିସା''ତି।

ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମତୋ ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ''କଂ ନୁ ଖୋ ଭଗୱା ପୁଗ୍ଗଲଂ ସନ୍ଧାୟ ଏୱମାହ – 'ଅପରିସୁଦ୍ଧା, ଆନନ୍ଦ, ପରିସା'ତି? ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ସବ୍ବାୱନ୍ତଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ଚେତସା ଚେତୋ ପରିଚ୍ଚ ମନସାକାସି। ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ଆୟସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ତଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ଦୁସ୍ସୀଲଂ ପାପଧମ୍ମଂ ଅସୁଚିଂ ସଙ୍କସ୍ସରସମାଚାରଂ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନକମ୍ମନ୍ତଂ ଅସମଣଂ ସମଣପଟିଞ୍ଞଂ ଅବ୍ରହ୍ମଚାରିଂ ବ୍ରହ୍ମଚାରିପଟିଞ୍ଞଂ ଅନ୍ତୋପୂତିଂ ଅୱସ୍ସୁତଂ କସମ୍ବୁଜାତଂ ମଜ୍ଝେ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ନିସିନ୍ନଂ। ଦିସ୍ୱାନ ଉଟ୍ଠାୟାସନା ୟେନ ସୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ତଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଉଟ୍ଠେହି, ଆୱୁସୋ, ଦିଟ୍ଠୋସି ଭଗୱତା; ନତ୍ଥି ତେ ଭିକ୍ଖୂହି ସଦ୍ଧିଂ ସଂୱାସୋ''ତି। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ [ଅଥ ଖୋ (ସଙ୍ଖ୍ୟ), ଚୂଳୱ. ୩୮୩; ଅ. ନି. ୮.୨୦ ପସ୍ସିତବ୍ବଂ], ସୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ତୁଣ୍ହୀ ଅହୋସି।

ଦୁତିୟମ୍ପି ଖୋ ଆୟସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ତଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଉଟ୍ଠେହି, ଆୱୁସୋ, ଦିଟ୍ଠୋସି ଭଗୱତା; ନତ୍ଥି ତେ ଭିକ୍ଖୂହି ସଦ୍ଧିଂ ସଂୱାସୋ''ତି। ଦୁତିୟମ୍ପି ଖୋ…ପେ… ତତିୟମ୍ପି ଖୋ ସୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ତୁଣ୍ହୀ ଅହୋସି।

ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ତଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ବାହାୟଂ ଗହେତ୍ୱା ବହିଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକା ନିକ୍ଖାମେତ୍ୱା ସୂଚିଘଟିକଂ ଦତ୍ୱା ୟେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ନିକ୍ଖାମିତୋ, ଭନ୍ତେ, ସୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ମୟା। ପରିସୁଦ୍ଧା ପରିସା। ଉଦ୍ଦିସତୁ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୂନଂ ପାତିମୋକ୍ଖ''ନ୍ତି। ''ଅଚ୍ଛରିୟଂ, ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ, ଅବ୍ଭୁତଂ, ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ! ୟାୱ ବାହାଗହଣାପି ନାମ ସୋ ମୋଘପୁରିସୋ ଆଗମେସ୍ସତୀ''ତି!

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ''ନ ଦାନାହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇତୋ ପରଂ [ନ ଦାନାହଂ ଭିକ୍ଖୱେ ଅଜ୍ଜତଗ୍ଗେ (ଅ. ନି. ୮.୨୦)] ଉପୋସଥଂ କରିସ୍ସାମି, ପାତିମୋକ୍ଖଂ ଉଦ୍ଦିସିସ୍ସାମି। ତୁମ୍ହେୱ ଦାନି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇତୋ ପରଂ ଉପୋସଥଂ କରେୟ୍ୟାଥ, ପାତିମୋକ୍ଖଂ ଉଦ୍ଦିସେୟ୍ୟାଥ। ଅଟ୍ଠାନମେତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅନୱକାସୋ ୟଂ ତଥାଗତୋ ଅପରିସୁଦ୍ଧାୟ ପରିସାୟ ଉପୋସଥଂ କରେୟ୍ୟ, ପାତିମୋକ୍ଖଂ ଉଦ୍ଦିସେୟ୍ୟ।

''ଅଟ୍ଠିମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମହାସମୁଦ୍ଦେ ଅଚ୍ଛରିୟା ଅବ୍ଭୁତା ଧମ୍ମା, ୟେ ଦିସ୍ୱା ଦିସ୍ୱା ଅସୁରା ମହାସମୁଦ୍ଦେ ଅଭିରମନ୍ତି। କତମେ ଅଟ୍ଠ?

''ମହାସମୁଦ୍ଦୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅନୁପୁବ୍ବନିନ୍ନୋ ଅନୁପୁବ୍ବପୋଣୋ ଅନୁପୁବ୍ବପବ୍ଭାରୋ, ନ ଆୟତକେନେୱ ପପାତୋ। ୟମ୍ପି [ୟଂ (ସୀ. ସ୍ୟା. କଂ.)], ଭିକ୍ଖୱେ, ମହାସମୁଦ୍ଦୋ ଅନୁପୁବ୍ବନିନ୍ନୋ ଅନୁପୁବ୍ବପୋଣୋ ଅନୁପୁବ୍ବପବ୍ଭାରୋ ନ ଆୟତକେନେୱ ପପାତୋ; ଅୟଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମହାସମୁଦ୍ଦେ ପଠମୋ ଅଚ୍ଛରିୟୋ ଅବ୍ଭୁତୋ ଧମ୍ମୋ, ୟଂ ଦିସ୍ୱା ଦିସ୍ୱା ଅସୁରା ମହାସମୁଦ୍ଦେ ଅଭିରମନ୍ତି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମହାସମୁଦ୍ଦୋ ଠିତଧମ୍ମୋ ୱେଲଂ ନାତିୱତ୍ତତି। ୟମ୍ପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ମହାସମୁଦ୍ଦୋ ଠିତଧମ୍ମୋ ୱେଲଂ ନାତିୱତ୍ତତି; ଅୟଂ, ଭିକ୍ଖୱେ [ଅୟମ୍ପି (ସଙ୍ଖ୍ୟ)], ମହାସମୁଦ୍ଦେ ଦୁତିୟୋ ଅଚ୍ଛରିୟୋ ଅବ୍ଭୁତୋ ଧମ୍ମୋ, ୟଂ ଦିସ୍ୱା ଦିସ୍ୱା ଅସୁରା ମହାସମୁଦ୍ଦେ ଅଭିରମନ୍ତି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମହାସମୁଦ୍ଦୋ ନ ମତେନ କୁଣପେନ ସଂୱସତି। ୟଂ ହୋତି ମହାସମୁଦ୍ଦେ ମତଂ କୁଣପଂ ତଂ ଖିପ୍ପମେୱ [ଖିପ୍ପଞ୍ଞେୱ (ସୀ.), ଖିପ୍ପଂୟେୱ (କଂ.)] ତୀରଂ ୱାହେତି, ଥଲଂ ଉସ୍ସାରେତି। ୟମ୍ପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ମହାସମୁଦ୍ଦୋ ନ ମତେନ କୁଣପେନ ସଂୱସତି, ୟଂ ହୋତି

ମହାସମୁଦ୍ଦେ ମତଂ କୁଣପଂ ତଂ ଖିପ୍ପମେୱ ତୀରଂ ୱାହେତି ଥଲଂ ଉସ୍ସାରେତି; ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମହାସମୁଦ୍ଦେ ତତିଯୋ ଅଚ୍ଛରିଯୋ ଅବ୍ଭୁତୋ ଧମ୍ମୋ, ଯଂ ଦିସ୍ୱା ଦିସ୍ୱା ଅସୁରା ମହାସମୁଦ୍ଦେ ଅଭିରମନ୍ତି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଯା କାଚି ମହାନଦିଯୋ, ସେଯ୍ୟଥିଦଂ – ଗଙ୍ଗା ଯମୁନା ଅଚିରୱତୀ ସରଭୂ ମହୀ, ତା ମହାସମୁଦ୍ଦଂ ପତ୍ୱା [ପତ୍ତା (ସ୍ୟା। ପୀ। କ।)] ଜହନ୍ତି ପୁରିମାନି ନାମଗୋତ୍ତାନି; ‘ମହାସମୁଦ୍ଦୋ’ତ୍ୱେୱ ସଙ୍ଖଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ଯମ୍ପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଯା କାଚି ମହାନଦିଯୋ, ସେଯ୍ୟଥିଦଂ – ଗଙ୍ଗା ଯମୁନା ଅଚିରୱତୀ ସରଭୂ ମହୀ ତା ମହାସମୁଦ୍ଦଂ ପତ୍ୱା ଜହନ୍ତି ପୁରିମାନି ନାମଗୋତ୍ତାନି, ‘ମହାସମୁଦ୍ଦୋ’ତ୍ୱେୱ ସଙ୍ଖଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି; ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମହାସମୁଦ୍ଦେ ଚତୁତ୍ଥୋ ଅଚ୍ଛରିଯୋ ଅବ୍ଭୁତୋ ଧମ୍ମୋ, ଯଂ ଦିସ୍ୱା ଦିସ୍ୱା ଅସୁରା ମହାସମୁଦ୍ଦେ ଅଭିରମନ୍ତି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଯା ଚ ଲୋକେ ସୱନ୍ତିଯୋ ମହାସମୁଦ୍ଦଂ ଅପ୍ପେନ୍ତି, ଯା ଚ ଅନ୍ତଲିକ୍ଖା ଧାରା ପପତନ୍ତି, ନ ତେନ ମହାସମୁଦ୍ଦସ୍ସ ଊନତ୍ତଂ ୱା ପୂରତ୍ତଂ ୱା ପଞ୍ଞାଯତି। ଯମ୍ପି, ଭିକ୍ଖୱେ , ଯା ଚ ଲୋକେ ସୱନ୍ତିଯୋ ମହାସମୁଦ୍ଦଂ ଅପ୍ପେନ୍ତି, ଯା ଚ ଅନ୍ତଲିକ୍ଖା ଧାରା ପପତନ୍ତି, ନ ତେନ ମହାସମ୍ମୁଦ୍ଦସ୍ସ ଊନତ୍ତଂ ୱା ପୂରତ୍ତଂ ୱା ପଞ୍ଞାଯତି; ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମହାସମୁଦ୍ଦେ ପଞ୍ଚମୋ ଅଚ୍ଛରିଯୋ ଅବ୍ଭୁତୋ ଧମ୍ମୋ, ଯଂ ଦିସ୍ୱା ଦିସ୍ୱା ଅସୁରା ମହାସମୁଦ୍ଦେ ଅଭିରମନ୍ତି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମହାସମୁଦ୍ଦୋ ଏକରସୋ ଲୋଣରସୋ। ଯମ୍ପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ମହାସମୁଦ୍ଦୋ ଏକରସୋ ଲୋଣରସୋ; ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମହାସମୁଦ୍ଦେ ଛଟ୍ଠୋ ଅଚ୍ଛରିଯୋ ଅବ୍ଭୁତୋ ଧମ୍ମୋ, ଯଂ ଦିସ୍ୱା ଦିସ୍ୱା ଅସୁରା ମହାସମୁଦ୍ଦେ ଅଭିରମନ୍ତି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମହାସମୁଦ୍ଦୋ ବହୁରତନୋ ଅନେକରତନୋ। ତତ୍ରିମାନି ରତନାନି, ସେଯ୍ୟଥିଦଂ – ମୁତ୍ତା ମଣି ୱେଳୁରିଯୋ ସଙ୍ଖୋ ସିଲା ପୱାଳଂ ରଜତଂ ଜାତରୂପଂ ଲୋହିତଙ୍ଗୋ ମସାରଗଲ୍ଲଂ। ଯମ୍ପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ମହାସମୁଦ୍ଦୋ ବହୁରତନୋ ଅନେକରତନୋ, ତତ୍ରିମାନି ରତନାନି, ସେଯ୍ୟଥିଦଂ – ମୁତ୍ତା ମଣି ୱେଳୁରିଯୋ ସଙ୍ଖୋ ସିଲା ପୱାଳଂ ରଜତଂ ଜାତରୂପଂ ଲୋହିତଙ୍ଗୋ [ଲୋହିତଙ୍କୋ (ସୀ। ପୀ।), ଲୋହିତକୋ (?)] ମସାରଗଲ୍ଲଂ; ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମହାସମୁଦ୍ଦେ ସତ୍ତମୋ ଅଚ୍ଛରିଯୋ ଅବ୍ଭୁତୋ ଧମ୍ମୋ, ଯଂ ଦିସ୍ୱା ଦିସ୍ୱା ଅସୁରା ମହାସମୁଦ୍ଦେ ଅଭିରମନ୍ତି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମହାସମୁଦ୍ଦୋ ମହତଂ ଭୂତାନଂ ଆୱାସୋ। ତତ୍ରିମେ ଭୂତା – ତିମି ତିମିଙ୍ଗଲୋ ତିମିତିମିଙ୍ଗଲୋ [ତିମି ତିମିଙ୍ଗଲୋ ତିମିରପିଙ୍ଗଲୋ (ସୀ। ପୀ।, ଅ। ନି। ୮।୧୯)] ଅସୁରା ନାଗା ଗନ୍ଧବ୍ବା। ସନ୍ତି ମହାସମୁଦ୍ଦେ ଯୋଜନସତିକାପି ଅତ୍ତଭାୱା, ଦ୍ୱିଯୋଜନସତିକାପି ଅତ୍ତଭାୱା, ତିଯୋଜନସତିକାପି ଅତ୍ତଭାୱା, ଚତୁଯୋଜନସତିକାପି ଅତ୍ତଭାୱା, ପଞ୍ଚଯୋଜନସତିକାପି ଅତ୍ତଭାୱା। ଯମ୍ପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ମହାସମୁଦ୍ଦୋ ମହତଂ ଭୂତାନଂ ଆୱାସୋ, ତତ୍ରିମେ ଭୂତା – ତିମି ତିମିଙ୍ଗଲୋ ତିମିତିମିଙ୍ଗଲୋ ଅସୁରା ନାଗା ଗନ୍ଧବ୍ବା, ସନ୍ତି ମହାସମୁଦ୍ଦେ ଯୋଜନସତିକାପି ଅତ୍ତଭାୱା ଦ୍ୱିଯୋଜନସତିକାପି ଅତ୍ତଭାୱା…ପେ… ପଞ୍ଚଯୋଜନସତିକାପି ଅତ୍ତଭାୱା; ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମହାସମୁଦ୍ଦେ ଅଟ୍ଠମୋ ଅଚ୍ଛରିଯୋ ଅବ୍ଭୁତୋ ଧମ୍ମୋ, ଯଂ ଦିସ୍ୱା ଦିସ୍ୱା ଅସୁରା ମହାସମୁଦ୍ଦେ ଅଭିରମନ୍ତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଟ୍ଠ ମହାସମୁଦ୍ଦେ ଅଚ୍ଛରିଯା ଅବ୍ଭୁତା ଧମ୍ମା ଯେ ଦିସ୍ୱା ଦିସ୍ୱା ଅସୁରା ମହାସମୁଦ୍ଦେ ଅଭିରମନ୍ତି।

‘‘ଏୱମେୱ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମସ୍ମିଂ ଧମ୍ମୱିନଯେ ଅଟ୍ଠ ଅଚ୍ଛରିଯା ଅବ୍ଭୁତା ଧମ୍ମା, ଯେ ଦିସ୍ୱା ଦିସ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂ ଇମସ୍ମିଂ ଧମ୍ମୱିନଯେ ଅଭିରମନ୍ତି। କତମେ ଅଟ୍ଠ?

‘‘ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ମହାସମୁଦ୍ଦୋ ଅନୁପୁବ୍ବନିନ୍ନୋ ଅନୁପୁବ୍ବପୋଣୋ ଅନୁପୁବ୍ବପବ୍ଭାରୋ, ନ ଆଯତକେନେୱ ପପାତୋ; ଏୱମେୱ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମସ୍ମିଂ ଧମ୍ମୱିନଯେ ଅନୁପୁବ୍ବସିକ୍ଖା ଅନୁପୁବ୍ବକିରିଯା ଅନୁପୁବ୍ବପଟିପଦା, ନ ଆଯତକେନେୱ ଅଞ୍ଞାପଟିୱେଧୋ। ଯମ୍ପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମସ୍ମିଂ ଧମ୍ମୱିନଯେ ଅନୁପୁବ୍ବସିକ୍ଖା ଅନୁପୁବ୍ବକିରିଯା ଅନୁପୁବ୍ବପଟିପଦା, ନ ଆଯତକେନେୱ ଅଞ୍ଞାପଟିୱେଧୋ; ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମସ୍ମିଂ ଧମ୍ମୱିନଯେ ପଠମୋ ଅଚ୍ଛରିଯୋ ଅବ୍ଭୁତୋ ଧମ୍ମୋ, ଯଂ ଦିସ୍ୱା ଦିସ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂ ଇମସ୍ମିଂ ଧମ୍ମୱିନଯେ ଅଭିରମନ୍ତି।

‘‘ସେଯ୍ୟଥାପି , ଭିକ୍ଖୱେ, ମହାସମୁଦ୍ଦୋ ଠିତଧମ୍ମୋ ୱେଲଂ ନାତିୱତ୍ତତି; ଏୱମେୱ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଯଂ ମଯା ସାୱକାନଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ ପଞ୍ଞତ୍ତଂ ତଂ ମମ ସାୱକା ଜୀୱିତହେତୁପି ନାତିକ୍କମନ୍ତି। ଯମ୍ପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ମଯା ସାୱକାନଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ ପଞ୍ଞତ୍ତଂ ତଂ ମମ ସାୱକା ଜୀୱିତହେତୁପି ନାତିକ୍କମନ୍ତି; ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମସ୍ମିଂ ଧମ୍ମୱିନଯେ ଦୁତିଯୋ ଅଚ୍ଛରିଯୋ ଅବ୍ଭୁତୋ ଧମ୍ମୋ, ଯଂ ଦିସ୍ୱା ଦିସ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂ ଇମସ୍ମିଂ ଧମ୍ମୱିନଯେ ଅଭିରମନ୍ତି।

‘‘ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ମହାସମୁଦ୍ଦୋ ନ ମତେନ କୁଣପେନ ସଂୱସତି; ଯଂ ହୋତି ମହାସମୁଦ୍ଦେ ମତଂ କୁଣପଂ ତଂ ଖିପ୍ପମେୱ ତୀରଂ ୱାହେତି, ଥଲଂ ଉସ୍ସାରେତି; ଏୱମେୱ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଯୋ ସୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଦୁସ୍ସୀଲୋ ପାପଧମ୍ମୋ ଅସୁଚି ସଙ୍କସ୍ସରସମାଚାରୋ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନକମ୍ମନ୍ତୋ ଅସ୍ସମଣୋ

ସମଣପଟିଞ୍ଞୋ ଅବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ବ୍ରହ୍ମଚାରିପଟିଞ୍ଞୋ ଅନ୍ତୋପୂତି ଅୱସ୍ସୁତୋ କସମ୍ବୁଜାତୋ, ନ ତେନ ସଙ୍ଘୋ ସଂୱସତି; ଅଥ ଖୋ ନଂ ଖିପ୍ପମେୱ ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ଉକ୍ଖିପତି। କିଞ୍ଚାପି ସୋ ହୋତି ମଜ୍ଝେ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ନିସିନ୍ନୋ, ଅଥ ଖୋ ସୋ ଆରକାୱ ସଙ୍ଘମ୍ହା, ସଙ୍ଘୋ ଚ ତେନ। ଯମ୍ପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଯୋ ସୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଦୁସ୍ସୀଲୋ ପାପଧମ୍ମୋ ଅସୁଚି ସଙ୍କସ୍ସରସମାଚାରୋ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନକମ୍ମନ୍ତୋ ଅସ୍ସମଣୋ ସମଣପଟିଞ୍ଞୋ ଅବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ବ୍ରହ୍ମଚାରିପଟିଞ୍ଞୋ ଅନ୍ତୋପୂତି ଅୱସ୍ସୁତୋ କସମ୍ବୁଜାତୋ, ନ ତେନ ସଙ୍ଘୋ ସଂୱସତି; ଖିପ୍ପମେୱ ନଂ ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ଉକ୍ଖିପତି। କିଞ୍ଚାପି ସୋ ହୋତି ମଜ୍ଝେ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ନିସିନ୍ନୋ, ଅଥ ଖୋ ସୋ ଆରକାୱ ସଙ୍ଘମ୍ହା, ସଙ୍ଘୋ ଚ ତେନ; ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମସ୍ମିଂ ଧମ୍ମୱିନଯେ ତତିଯୋ ଅଚ୍ଛରିଯୋ ଅବ୍ଭୁତୋ ଧମ୍ମୋ, ଯଂ ଦିସ୍ୱା ଦିସ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂ ଇମସ୍ମିଂ ଧମ୍ମୱିନଯେ ଅଭିରମନ୍ତି।

''ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଯା କାଚି ମହାନଦିଯୋ, ସେଯ୍ୟଥିଦଂ – ଗଙ୍ଗା ଯମୁନା ଅଚିରୱତୀ ସରଭୂ ମହୀ ତା ମହାସମୁଦ୍ଦଂ ପତ୍ୱା ଜହନ୍ତି ପୁରିମାନି ନାମଗୋତ୍ତାନି, 'ମହାସମୁଦ୍ଦୋ'ତ୍ୱେୱ ସଙ୍ଖଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି; ଏୱମେୱ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ୱଣ୍ଣା – ଖତ୍ତିଯା, ବ୍ରାହ୍ମଣା, ୱେସ୍ସା, ସୁଦ୍ଦା ତେ ତଥାଗତପ୍ପୱେଦିତେ ଧମ୍ମୱିନଯେ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା [ପବ୍ବଜିତା (କ। ସୀ।)] ଜହନ୍ତି ପୁରିମାନି ନାମଗୋତ୍ତାନି, 'ସମଣା ସକ୍ୟପୁତ୍ତିଯା'ତ୍ୱେୱ ସଙ୍ଖଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ଯମ୍ପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ୱଣ୍ଣା – ଖତ୍ତିଯା, ବ୍ରାହ୍ମଣା, ୱେସ୍ସା, ସୁଦ୍ଦା ତେ ତଥାଗତପ୍ପୱେଦିତେ ଧମ୍ମୱିନଯେ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଜହନ୍ତି ପୁରିମାନି ନାମଗୋତ୍ତାନି , 'ସମଣା ସକ୍ୟପୁତ୍ତିଯା'ତ୍ୱେୱ ସଙ୍ଖଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି; ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମସ୍ମିଂ ଧମ୍ମୱିନଯେ ଚତୁତ୍ଥୋ ଅଚ୍ଛରିଯୋ ଅବ୍ଭୁତୋ ଧମ୍ମୋ, ଯଂ ଦିସ୍ୱା ଦିସ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂ ଇମସ୍ମିଂ ଧମ୍ମୱିନଯେ ଅଭିରମନ୍ତି।

''ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଯା ଚ ଲୋକେ ସୱନ୍ତିଯୋ ମହାସମୁଦ୍ଦଂ ଅପ୍ପେନ୍ତି, ଯା ଚ ଅନ୍ତଲିକ୍ଖା ଧାରା ପପତନ୍ତି, ନ ତେନ ମହାସମୁଦ୍ଦସ୍ସ ଊନତ୍ତଂ ୱା ପୂରତ୍ତଂ ୱା ପଞ୍ଞାଯତି; ଏୱମେୱ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ବହୂ ଚେପି ଭିକ୍ଖୂ ଅନୁପାଦିସେସାଯ ନିବ୍ବାନଧାତୁଯା ପରିନିବ୍ବାଯନ୍ତି, ନ ତେନ ନିବ୍ବାନଧାତୁଯା ଊନତ୍ତଂ ୱା ପୂରତ୍ତଂ ୱା ପଞ୍ଞାଯତି। ଯମ୍ପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ବହୂ ଚେପି ଭିକ୍ଖୂ ଅନୁପାଦିସେସାଯ ନିବ୍ବାନଧାତୁଯା ପରିନିବ୍ବାଯନ୍ତି, ନ ତେନ ନିବ୍ବାନଧାତୁଯା ଊନତ୍ତଂ ୱା ପୂରତ୍ତଂ ୱା ପଞ୍ଞାଯତି; ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମସ୍ମିଂ ଧମ୍ମୱିନଯେ ପଞ୍ଚମୋ ଅଚ୍ଛରିଯୋ ଅବ୍ଭୁତୋ ଧମ୍ମୋ, ଯଂ ଦିସ୍ୱା ଦିସ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂ ଇମସ୍ମିଂ ଧମ୍ମୱିନଯେ ଅଭିରମନ୍ତି।

''ସେଯ୍ୟଥାପି , ଭିକ୍ଖୱେ, ମହାସମୁଦ୍ଦୋ ଏକରସୋ ଲୋଣରସୋ; ଏୱମେୱ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଯଂ ଧମ୍ମୱିନଯୋ ଏକରସୋ ୱିମୁତ୍ତିରସୋ। ଯମ୍ପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଯଂ ଧମ୍ମୱିନଯୋ ଏକରସୋ ୱିମୁତ୍ତିରସୋ; ଅଯଂ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମସ୍ମିଂ ଧମ୍ମୱିନଯେ ଛଟ୍ଠୋ ଅଚ୍ଛରିଯୋ ଅବ୍ଭୁତୋ ଧମ୍ମୋ, ଯଂ ଦିସ୍ୱା ଦିସ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂ ଇମସ୍ମିଂ ଧମ୍ମୱିନଯେ ଅଭିରମନ୍ତି।

''ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ମହାସମୁଦ୍ଦୋ ବହୁରତନୋ ଅନେକରତନୋ, ତତ୍ରିମାନି ରତନାନି, ସେଯ୍ୟଥିଦଂ – ମୁତ୍ତା ମଣି ୱେଳୁରିଯୋ ସଙ୍ଖୋ ସିଲା ପୱାଳଂ ରଜତଂ ଜାତରୂପଂ ଲୋହିତଙ୍କୋ ମସାରଗଲ୍ଲଂ; ଏୱମେୱ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଯଂ ଧମ୍ମୱିନଯୋ ବହୁରତନୋ ଅନେକରତନୋ; ତତ୍ରିମାନି ରତନାନି, ସେଯ୍ୟଥିଦଂ – ଚତ୍ତାରୋ ସତିପଟ୍ଠାନା, ଚତ୍ତାରୋ ସମ୍ମପ୍ପଧାନା, ଚତ୍ତାରୋ ଇଦ୍ଧିପାଦା, ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି, ପଞ୍ଚ ବଲାନି, ସତ୍ତ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ଅରିଯୋ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ମଗ୍ଗୋ। ଯମ୍ପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଯଂ ଧମ୍ମୱିନଯୋ ବହୁରତନୋ ଅନେକରତନୋ, ତତ୍ରିମାନି ରତନାନି, ସେଯ୍ୟଥିଦଂ – ଚତ୍ତାରୋ ସତିପଟ୍ଠାନା, ଚତ୍ତାରୋ ସମ୍ମପ୍ପଧାନା, ଚତ୍ତାରୋ ଇଦ୍ଧିପାଦା, ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି, ପଞ୍ଚ ବଲାନି, ସତ୍ତ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ଅରିଯୋ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ମଗ୍ଗୋ; ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମସ୍ମିଂ ଧମ୍ମୱିନଯେ ସତ୍ତମୋ ଅଚ୍ଛରିଯୋ ଅବ୍ଭୁତୋ ଧମ୍ମୋ, ଯଂ ଦିସ୍ୱା ଦିସ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂ ଇମସ୍ମିଂ ଧମ୍ମୱିନଯେ ଅଭିରମନ୍ତି।

''ସେଯ୍ୟଥାପି , ଭିକ୍ଖୱେ, ମହାସମୁଦ୍ଦୋ ମହତଂ ଭୂତାନଂ ଆୱାସୋ, ତତ୍ରିମେ ଭୂତା – ତିମି ତିମିଙ୍ଗଲୋ ତିମିତିମିଙ୍ଗଲୋ ଅସୁରା ନାଗା ଗନ୍ଧବ୍ବା, ସନ୍ତି ମହାସମୁଦ୍ଦେ ଯୋଜନସତିକାପି ଅତ୍ତଭାୱା ଦ୍ୱିଯୋଜନସତିକାପି ଅତ୍ତଭାୱା ତିଯୋଜନସତିକାପି ଅତ୍ତଭାୱା ଚତୁଯୋଜନସତିକାପି ଅତ୍ତଭାୱା ପଞ୍ଚଯୋଜନସତିକାପି ଅତ୍ତଭାୱା; ଏୱମେୱ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଯଂ ଧମ୍ମୱିନଯୋ ମହତଂ ଭୂତାନଂ ଆୱାସୋ; ତତ୍ରିମେ ଭୂତା – ସୋତାପନ୍ନୋ, ସୋତାପତ୍ତିଫଲସଚ୍ଛିକିରିଯାଯ ପଟିପନ୍ନୋ, ସକଦାଗାମି, ସକଦାଗାମିଫଲସଚ୍ଛିକିରିଯାଯ ପଟିପନ୍ନୋ, ଅନାଗାମୀ, ଅନାଗାମୀଫଲସଚ୍ଛିକିରିଯାଯ ପଟିପନ୍ନୋ, ଅରହା, ଅରହତ୍ତାଯ ପଟିପନ୍ନୋ [ଅରହତ୍ତଫଲସଚ୍ଛିକିରିଯାଯ (ସୀ।)]। ଯମ୍ପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଯଂ ଧମ୍ମୱିନଯୋ ମହତଂ ଭୂତାନଂ ଆୱାସୋ, ତତ୍ରିମେ ଭୂତା – ସୋତାପନ୍ନୋ, ସୋତାପତ୍ତିଫଲସଚ୍ଛିକିରିଯାଯ ପଟିପନ୍ନୋ, ସକଦାଗାମୀ, ସକଦାଗାମିଫଲସଚ୍ଛିକିରିଯାଯ ପଟିପନ୍ନୋ, ଅନାଗାମୀ, ଅନାଗାମିଫଲସଚ୍ଛିକିରିଯାଯ ପଟିପନ୍ନୋ, ଅରହା, ଅରହତ୍ତାଯ ପଟିପନ୍ନୋ; ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମସ୍ମିଂ ଧମ୍ମୱିନଯେ ଅଟ୍ଠମୋ ଅଚ୍ଛରିଯୋ ଅବ୍ଭୁତୋ ଧମ୍ମୋ, ଯଂ ଦିସ୍ୱା ଦିସ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂ ଇମସ୍ମିଂ ଧମ୍ମୱିନଯେ ଅଭିରମନ୍ତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମସ୍ମିଂ ଧମ୍ମୱିନଯେ ଅଟ୍ଠ ଅଚ୍ଛରିଯା ଅବ୍ଭୁତା ଧମ୍ମା, ଯେ ଦିସ୍ୱା ଦିସ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂ ଇମସ୍ମିଂ ଧମ୍ମୱିନଯେ ଅଭିରମନ୍ତୀ''ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଏତମତ୍ଥଂ ୱିଦିତ୍ୱା ତାଯଂ ୱେଲାଯଂ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

‘‘ଛନ୍ନମତିୱସ୍ସତି, ୱିୱଟଂ ନାତିୱସ୍ସତି;

ତସ୍ମା ଛନ୍ନଂ ୱିୱରେଥ, ଏୱଂ ତଂ ନାତିୱସ୍ସତୀ’’ତି। ପଞ୍ଚମଂ;

୬। ସୋଣସୁତ୍ତଂ

୪୬। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଆଯସ୍ମା ମହାକଚ୍ଚାନୋ ଅୱନ୍ତୀସୁ ୱିହରତି କୁରରଘରେ [କୁରୁରଘରେ (ସ୍ୟା। ମହାୱ। ୨୫୭), କୁଲଘରେ (କ।)] ପୱତ୍ତେ ପବ୍ବତେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ସୋଣୋ ଉପାସକୋ କୁଟିକଣ୍ଣୋ ଆଯସ୍ମତୋ ମହାକଚ୍ଚାନସ୍ସ ଉପଟ୍ଠାକୋ ହୋତି।

ଅଥ ଖୋ ସୋଣସ୍ସ ଉପାସକସ୍ସ କୁଟିକଣ୍ଣସ୍ସ ରହୋଗତସ୍ସ ପଟିସଲ୍ଲୀନସ୍ସ ଏୱଂ ଚେତସୋ ପରିୱିତକ୍କୋ ଉଦପାଦି – ‘‘ଯଥା ଯଥା ଖୋ ଅୟ୍ୟୋ ମହାକଚ୍ଚାନୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି ନଯିଦଂ ସୁକରଂ ଅଗାରଂ ଅଜ୍ଝାୱସତା ଏକନ୍ତପରିପୁଣ୍ଣଂ ଏକନ୍ତପରିସୁଦ୍ଧଂ ସଙ୍ଖଲିଖିତଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରିତୁଂ। ଯଂନୂନାହଂ କେସମସ୍ସୁଂ ଓହାରେତ୍ୱା କାସାଯାନି ୱତ୍ଥାନି ଅଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜେୟ୍ୟ’’ନ୍ତି।

ଅଥ ଖୋ ସୋଣୋ ଉପାସକୋ କୁଟିକଣ୍ଣୋ ଯେନାଯସ୍ମା ମହାକଚ୍ଚାନୋ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ମହାକଚ୍ଚାନଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ସୋଣୋ ଉପାସକୋ କୁଟିକଣ୍ଣୋ ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ମହାକଚ୍ଚାନଂ ଏତଦୱୋଚ –

‘‘ଇଧ ମଯ୍ହଂ, ଭନ୍ତେ, ରହୋଗତସ୍ସ ପଟିସଲ୍ଲୀନସ୍ସ ଏୱଂ ଚେତସୋ ପରିୱିତକ୍କୋ ଉଦପାଦି – ‘ଯଥା ଯଥା ଖୋ ଅୟ୍ୟୋ ମହାକଚ୍ଚାନୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି ନଯିଦଂ ସୁକରଂ ଅଗାରଂ ଅଜ୍ଝାୱସତା ଏକନ୍ତପରିପୁଣ୍ଣଂ ଏକନ୍ତପରିସୁଦ୍ଧଂ ସଙ୍ଖଲିଖିତଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରିତୁଂ। ଯଂନୂନାହଂ କେସମସ୍ସୁଂ ଓହାରେତ୍ୱା କାସାଯାନି ୱତ୍ଥାନି ଅଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜେୟ୍ୟ’ନ୍ତି। ପବ୍ବାଜେତୁ ମଂ, ଭନ୍ତେ , ଅୟ୍ୟୋ ମହାକଚ୍ଚାନୋ’’ତି।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ଆଯସ୍ମା ମହାକଚ୍ଚାନୋ ସୋଣଂ ଉପାସକଂ କୁଟିକଣ୍ଣଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଦୁକ୍କରଂ ଖୋ, ସୋଣ, ଯାୱଜୀୱଂ ଏକଭତ୍ତଂ ଏକସେୟ୍ୟଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ। ଇଙ୍ଘ ତ୍ୱଂ, ସୋଣ, ତତ୍ଥେୱ ଆଗାରିକଭୂତୋ ସମାନୋ ବୁଦ୍ଧାନଂ ସାସନଂ ଅନୁଯୁଞ୍ଜ କାଲଯୁତ୍ତଂ ଏକଭତ୍ତଂ ଏକସେୟ୍ୟଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯ’’ନ୍ତି। ଅଥ ଖୋ ସୋଣସ୍ସ ଉପାସକସ୍ସ କୁଟିକଣ୍ଣସ୍ସ ଯୋ ଅହୋସି ପବ୍ବଜ୍ଜାଭିସଙ୍ଖାରୋ ସୋ ପଟିପସ୍ସମ୍ଭି।

ଦୁତିଯମ୍ପି ଖୋ…ପେ… ଦୁତିଯମ୍ପି ଖୋ ଆଯସ୍ମା ମହାକଚ୍ଚାନୋ ସୋଣଂ ଉପାସକଂ କୁଟିକଣ୍ଣଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଦୁକ୍କରଂ ଖୋ, ସୋଣ, ଯାୱଜୀୱଂ ଏକଭତ୍ତଂ ଏକସେୟ୍ୟଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ। ଇଙ୍ଘ ତ୍ୱଂ, ସୋଣ, ତତ୍ଥେୱ ଆଗାରିକଭୂତୋ ସମାନୋ ବୁଦ୍ଧାନଂ ସାସନଂ ଅନୁଯୁଞ୍ଜ କାଲଯୁତ୍ତଂ ଏକଭତ୍ତଂ ଏକସେୟ୍ୟଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯ’’ନ୍ତି। ଦୁତିଯମ୍ପି ଖୋ ସୋଣସ୍ସ ଉପାସକସ୍ସ କୁଟିକଣ୍ଣସ୍ସ ଯୋ ଅହୋସି ପବ୍ବଜ୍ଜାଭିସଙ୍ଖାରୋ ସୋ ପଟିପସ୍ସମ୍ଭି।

ତତିଯମ୍ପି ଖୋ ସୋଣସ୍ସ ଉପାସକସ୍ସ କୁଟିକଣ୍ଣସ୍ସ ରହୋଗତସ୍ସ ପଟିସଲ୍ଲୀନସ୍ସ ଏୱଂ ଚେତସୋ ପରିୱିତକ୍କୋ ଉଦପାଦି – ‘‘ଯଥା ଯଥା ଖୋ ଅୟ୍ୟୋ ମହାକଚ୍ଚାନୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି ନଯିଦଂ ସୁକରଂ ଅଗାରଂ ଅଜ୍ଝାୱସତା ଏକନ୍ତପରିପୁଣ୍ଣଂ ଏକନ୍ତପରିସୁଦ୍ଧଂ ସଙ୍ଖଲିଖିତଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରିତୁଂ। ଯଂନୂନାହଂ କେସମସ୍ସୁଂ ଓହାରେତ୍ୱା କାସାଯାନି ୱତ୍ଥାନି ଅଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜେୟ୍ୟ’’ନ୍ତି। ତତିଯମ୍ପି ଖୋ ସୋଣୋ ଉପାସକୋ କୁଟିକଣ୍ଣୋ ଯେନାଯସ୍ମା ମହାକଚ୍ଚାନୋ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ମହାକଚ୍ଚାନଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ସୋଣୋ ଉପାସକୋ କୁଟିକଣ୍ଣୋ ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ମହାକଚ୍ଚାନଂ ଏତଦୱୋଚ –

‘‘ଇଧ ମଯ୍ହଂ, ଭନ୍ତେ, ରହୋଗତସ୍ସ ପଟିସଲ୍ଲୀନସ୍ସ ଏୱଂ ଚେତସୋ ପରିୱିତକ୍କୋ ଉଦପାଦି – ‘ଯଥା ଯଥା ଖୋ ଅୟ୍ୟୋ ମହାକଚ୍ଚାନୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି ନଯିଦଂ ସୁକରଂ ଅଗାରଂ ଅଜ୍ଝାୱସତା ଏକନ୍ତପରିପୁଣ୍ଣଂ ଏକନ୍ତପରିସୁଦ୍ଧଂ ସଙ୍ଖଲିଖିତଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରିତୁଂ। ଯଂନୂନାହଂ କେସମସ୍ସୁଂ ଓହାରେତ୍ୱା କାସାଯାନି ୱତ୍ଥାନି ଅଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜେୟ୍ୟ’ନ୍ତି। ପବ୍ବାଜେତୁ ମଂ, ଭନ୍ତେ, ଅୟ୍ୟୋ ମହାକଚ୍ଚାନୋ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ମହାକଚ୍ଚାନୋ ସୋଣଂ ଉପାସକଂ କୁଟିକଣ୍ଣଂ ପବ୍ବାଜେସି। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଅୱନ୍ତିଦକ୍ଖିଣାପଥୋ [ଅୱନ୍ତି ଦକ୍ଖିଣପଥୋ (ସୀ।)] ଅପ୍ପଭିକ୍ଖୁକୋ ହୋତି। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ମହାକଚ୍ଚାନୋ ତିଣ୍ଣଂ ୱସ୍ସାନଂ ଅଚ୍ଚଯେନ କିଚ୍ଛେନ କସିରେନ ତତୋ ତତୋ ଦସୱଗ୍ଗଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ସନ୍ନିପାତେତ୍ୱା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ସୋଣଂ ଉପସମ୍ପାଦେସି।

ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମତୋ ସୋଣସ୍ସ ଓସ୍ସଂୱୁଟ୍ଟସ୍ସ [ଓସ୍ସଂୱୁଦ୍ଧସ୍ସ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ରହୋଗତସ୍ସ ପଟିସଲ୍ଲୀନସ୍ସ ଏୱଂ ଚେତସୋ ପରିୱିତକ୍କୋ ଉଦପାଦି – ''ନ ଖୋ ମେ ସୋ ଭଗୱା ସମ୍ମୁଖା ଦିଟ୍ଠୋ, ଅପି ଚ ସୁତୋଯେୱ ମେ ସୋ ଭଗୱା – 'ଈଦିସୋ ଚ ଈଦିସୋ ଚା'ତି। ସଚେ ମଂ ଉପଜ୍ଝାୟୋ ଅନୁଜାନେୟ୍ୟ, ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟାହଂ ତଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଦସ୍ସନାୟ ଅରହନ୍ତଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧ''ନ୍ତି।

ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ସୋଣୋ ସାୟନ୍ହସମୟଂ ପଟିସଲ୍ଲାନା ୱୁଟ୍ଠିତୋ ଯେନାୟସ୍ମା ମହାକଚ୍ଚାନୋ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ମହାକଚ୍ଚାନଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ସୋଣୋ ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ମହାକଚ୍ଚାନଂ ଏତଦୱୋଚ –

''ଇଧ ମୟ୍ହଂ, ଭନ୍ତେ, ରହୋଗତସ୍ସ ପଟିସଲ୍ଲୀନସ୍ସ ଏୱଂ ଚେତସୋ ପରିୱିତକ୍କୋ ଉଦପାଦି – 'ନ ଖୋ ମେ ସୋ ଭଗୱା ସମ୍ମୁଖା ଦିଟ୍ଠୋ, ଅପି ଚ ସୁତୋଯେୱ ମେ ସୋ ଭଗୱା – ଈଦିସୋ ଚ ଈଦିସୋ ଚା'ତି। ସଚେ ମଂ ଉପଜ୍ଝାୟୋ ଅନୁଜାନେୟ୍ୟ, ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟାହଂ ତଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଦସ୍ସନାୟ ଅରହନ୍ତଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧ''ନ୍ତି ( ) [(ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟାହଂ ଭନ୍ତେ ତଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଦସ୍ସନାୟ ଅରହନ୍ତଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ, ସଚେ ମଂ ଉପଜ୍ଝାୟୋ ଅନୁଜାନାତୀତି (ମହାୱ। ୨୫୭)]।

''ସାଧୁ ସାଧୁ, ସୋଣ; ଗଚ୍ଛ ତ୍ୱଂ, ସୋଣ, ତଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଦସ୍ସନାୟ ଅରହନ୍ତଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ [ସମାସମ୍ବୁଦ୍ଧନ୍ତି (ସଙ୍ଗଣ)]। ଦକ୍ଖିସ୍ସସି ତ୍ୱଂ, ସୋଣ, ତଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ପାସାଦିକଂ ପସାଦନୀୟଂ ସନ୍ତିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ସନ୍ତମାନସଂ ଉତ୍ତମଦମଥସମଥମନୁପ୍ପତ୍ତଂ ଦନ୍ତଂ ଗୁତ୍ତଂ ୟତିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ନାଗଂ। ଦିସ୍ୱାନ ମମ ୱଚନେନ ଭଗୱତୋ ପାଦେ ସିରସା ୱନ୍ଦାହି, ଅପ୍ପାବାଧଂ ଅପ୍ପାତଙ୍କଂ ଲହୁଟ୍ଠାନଂ ବଲଂ ଫାସୁୱିହାରଂ [ଫାସୁୱିହାରଞ୍ଚ (ସୀ।)] ପୁଚ୍ଛ – 'ଉପଜ୍ଝାୟୋ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଆୟସ୍ମା ମହାକଚ୍ଚାନୋ ଭଗୱତୋ ପାଦେ ସିରସା ୱନ୍ଦତି, ଅପ୍ପାବାଧଂ ଅପ୍ପାତଙ୍କଂ ଲହୁଟ୍ଠାନଂ ବଲଂ ଫାସୁୱିହାରଂ [ଫାସୁୱିହାରଞ୍ଚ (ସୀ।)] ପୁଚ୍ଛତୀ'''ତି।

''ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ''ତି ଖୋ ଆୟସ୍ମା ସୋଣୋ ଆୟସ୍ମତୋ ମହାକଚ୍ଚାନସ୍ସ ଭାସିତଂ ଅଭିନନ୍ଦିତ୍ୱା ଅନୁମୋଦିତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାୟାସନା ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ମହାକଚ୍ଚାନଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ସେନାସନଂ ସଂସାମେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାୟ ଯେନ ସାୱତ୍ଥି ତେନ ଚାରିକଂ ପକ୍କାମି। ଅନୁପୁବ୍ବେନ ଚାରିକଂ ଚରମାନୋ ଯେନ ସାୱତ୍ଥି ଜେତୱନଂ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମୋ, ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି, ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ସୋଣୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଉପଜ୍ଝାୟୋ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଆୟସ୍ମା ମହାକଚ୍ଚାନୋ ଭଗୱତୋ ପାଦେ ସିରସା ୱନ୍ଦତି, ଅପ୍ପାବାଧଂ ଅପ୍ପାତଙ୍କଂ ଲହୁଟ୍ଠାନଂ ବଲଂ ଫାସୁୱିହାରଂ [ଫାସୁୱିହାରଞ୍ଚ (ସୀ।)] ପୁଚ୍ଛତୀ''ତି।

''କଚ୍ଚି, ଭିକ୍ଖୁ, ଖମନୀୟଂ, କଚ୍ଚି ୟାପନୀୟଂ, କଚ୍ଚିସି ଅପ୍ପକିଲମଥେନ ଅଦ୍ଧାନଂ ଆଗତୋ, ନ ଚ ପିଣ୍ଡକେନ କିଲନ୍ତୋସୀ''ତି? ''ଖମନୀୟଂ ଭଗୱା, ୟାପନୀୟଂ ଭଗୱା, ଅପ୍ପକିଲମଥେନ ଚାହଂ, ଭନ୍ତେ, ଅଦ୍ଧାନଂ ଆଗତୋ, ନ ପିଣ୍ଡକେନ କିଲନ୍ତୋମ୍ହୀ''ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ଆନନ୍ଦଂ ଆମନ୍ତେସି – ''ଇମସ୍ସାନନ୍ଦ, ଆଗନ୍ତୁକସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ସେନାସନଂ ପଞ୍ଞାପେହୀ''ତି। ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମତୋ ଆନନ୍ଦସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ''ୟସ୍ସ ଖୋ ମଂ ଭଗୱା ଆଣାପେତି – 'ଇମସ୍ସାନନ୍ଦ, ଆଗନ୍ତୁକସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ସେନାସନଂ ପଞ୍ଞାପେହୀ'ତି, ଇଚ୍ଛତି ଭଗୱା ତେନ ଭିକ୍ଖୁନା ସଦ୍ଧିଂ ଏକୱିହାରେ ୱତ୍ଥୁଂ, ଇଚ୍ଛତି ଭଗୱା ଆୟସ୍ମତା ସୋଣେନ ସଦ୍ଧିଂ ଏକୱିହାରେ ୱତ୍ଥୁ''ନ୍ତି। ୟସ୍ମିଂ ୱିହାରେ ଭଗୱା ୱିହରତି, ତସ୍ମିଂ ୱିହାରେ ଆୟସ୍ମତୋ ସୋଣସ୍ସ ସେନାସନଂ ପଞ୍ଞାପେସି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ବହୁଦେୱ ରତ୍ତିଂ ଅବ୍ଭୋକାସେ ନିସଜ୍ଜାୟ ୱୀତିନାମେତ୍ୱା ପାଦେ ପକ୍ଖାଲେତ୍ୱା ୱିହାରଂ ପାୱିସି। ଆୟସ୍ମାପି ଖୋ ସୋଣୋ ବହୁଦେୱ ରତ୍ତିଂ ଅବ୍ଭୋକାସେ ନିସଜ୍ଜାୟ ୱୀତିନାମେତ୍ୱା ପାଦେ ପକ୍ଖାଲେତ୍ୱା ୱିହାରଂ ପାୱିସି। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ରତ୍ତିୟା ପଚ୍ଚୂସସମୟଂ ପଚ୍ଚୁଟ୍ଠାୟ ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ସୋଣଂ ଅଜ୍ଝେସି – ''ପଟିଭାତୁ ତଂ ଭିକ୍ଖୁ ଧମ୍ମୋ ଭାସିତୁ''ନ୍ତି।

''ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ''ତି ଖୋ ଆୟସ୍ମା ସୋଣୋ ଭଗୱତୋ ପଟିସ୍ସୁତ୍ୱା ସୋଳସ ଅଟ୍ଠକୱଗ୍ଗିକାନି ସବ୍ବାନେୱ ସରେନ ଅଭଣି। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଆୟସ୍ମତୋ ସୋଣସ୍ସ ସରଭଞ୍ଞପରିୟୋସାନେ ଅବ୍ଭନୁମୋଦି – ''ସାଧୁ ସାଧୁ, ଭିକ୍ଖୁ, ସୁଗ୍ଗହିତାନି ତେ, ଭିକ୍ଖୁ, ସୋଳସ ଅଟ୍ଠକୱଗ୍ଗିକାନି ସୁମନସିକତାନି ସୂପଧାରିତାନି, କଲ୍ୟାଣିୟାସି [କଲ୍ୟାଣିୟା ଚ (କ।), କଲ୍ୟାଣିୟା ଚାସି (?)] ୱାଚାୟ ସମନ୍ନାଗତୋ ୱିସ୍ସଟ୍ଠାୟ ଅନେଲଗଳାୟ ଅତ୍ଥସ୍ସ ୱିଞ୍ଞାପନିୟା। କତି ୱସ୍ସୋସି ତ୍ୱଂ, ଭିକ୍ଖୂ''ତି? ''ଏକୱସ୍ସୋ ଅହଂ ଭଗୱା''ତି। ''କିସ୍ସ ପନ ତ୍ୱଂ , ଭିକ୍ଖୁ, ଏୱଂ ଚିରଂ ଅକାସୀ''ତି? ''ଚିରଂ ଦିଟ୍ଠୋ [ଚିରଦିଟ୍ଠୋ (ସୀ।)] ମେ, ଭନ୍ତେ, କାମେସୁ ଆଦୀନୱୋ; ଅପି ଚ ସମ୍ବାଧୋ ଘରାୱାସୋ ବହୁକିଚ୍ଚୋ ବହୁକରଣୀୟୋ''ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଏତମତ୍ଥଂ ୱିଦିତ୍ୱା ତାୟଂ ୱେଲାୟଂ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

‘‘ଦିସ୍ୱା ଆଦୀନଵଂ ଲୋକେ, ଞତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ନିରୂପଧିଂ;

ଅରିଯୋ ନ ରମତୀ ପାପେ, ପାପେ ନ ରମତୀ ସୁଚୀ’’ତି। ଛଟ୍ଠଂ;

୭। କଙ୍ଖାରେଵତସୁତ୍ତଂ

୪୭। ଏଵଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗଵା ସାଵତ୍ଥିଯଂ ଵିହରତି ଜେତଵନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଆଯସ୍ମା କଙ୍ଖାରେଵତୋ ଭଗଵତୋ ଅଵିଦୂରେ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଆଭୁଜିତ୍ୱା ଉଜୁଂ କାଯଂ ପଣିଧାଯ ଅତ୍ତନୋ କଙ୍ଖାଵିତରଣଵିସୁଦ୍ଧିଂ ପଚ୍ଚଵେକ୍ଖମାନୋ।

ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ଭଗଵା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ କଙ୍ଖାରେଵତଂ ଅଵିଦୂରେ ନିସିନ୍ନଂ ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଆଭୁଜିତ୍ୱା ଉଜୁଂ କାଯଂ ପଣିଧାଯ ଅତ୍ତନୋ କଙ୍ଖାଵିତରଣଵିସୁଦ୍ଧିଂ ପଚ୍ଚଵେକ୍ଖମାନଂ।

ଅଥ ଖୋ ଭଗଵା ଏତମତ୍ଥଂ ଵିଦିତ୍ୱା ତାଯଂ ଵେଲାଯଂ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

‘‘ଯା କାଚି କଙ୍ଖା ଇଧ ଵା ହୁରଂ ଵା,

ସକଵେଦିଯା ଵା ପରଵେଦିଯା ଵା;

ଯେ ଝାଯିନୋ ତା ପଜହନ୍ତି ସବ୍ବା,

ଆତାପିନୋ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରନ୍ତା’’ତି। ସତ୍ତମଂ;

୮। ସଙ୍ଘଭେଦସୁତ୍ତଂ

୪୮। ଏଵଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗଵା ରାଜଗହେ ଵିହରତି ଵେଳୁଵନେ କଲନ୍ଦକନିଵାପେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ତଦହୁପୋସଥେ ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯଂ ନିଵାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀଵରମାଦାଯ ରାଜଗହଂ ପିଣ୍ଡାଯ ପାଵିସି।

ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ଦେଵଦତ୍ତୋ ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ଆନନ୍ଦଂ ରାଜଗହେ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରନ୍ତଂ। ଦିସ୍ୱାନ ଯେନାଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ଆନନ୍ଦଂ ଏତଦଵୋଚ – ‘‘ଅଜ୍ଜତଗ୍ଗେ ଦାନାହଂ, ଆଵୁସୋ ଆନନ୍ଦ, ଅଞ୍ଞତ୍ରେଵ ଭଗଵତା ଅଞ୍ଞତ୍ର ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘା ଉପୋସଥଂ କରିସ୍ସାମି ସଙ୍ଘକମ୍ମାନି ଚା’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ରାଜଗହେ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିତ୍ୱା ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ପିଣ୍ଡପାତପଟିକ୍କନ୍ତୋ ଯେନ ଭଗଵା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗଵନ୍ତଂ ଅଭିଵାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଭଗଵନ୍ତଂ ଏତଦଵୋଚ –

‘‘ଇଧାହଂ, ଭନ୍ତେ, ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯଂ ନିଵାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀଵରମାଦାଯ ରାଜଗହଂ ପିଣ୍ଡାଯ ପାଵିସିଂ। ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ମଂ, ଭନ୍ତେ, ଦେଵଦତ୍ତୋ ରାଜଗହେ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରନ୍ତଂ। ଦିସ୍ୱାନ ଯେନାହଂ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ମଂ ଏତଦଵୋଚ – ‘ଅଜ୍ଜତଗ୍ଗେ ଦାନାହଂ, ଆଵୁସୋ ଆନନ୍ଦ, ଅଞ୍ଞତ୍ରେଵ ଭଗଵତା ଅଞ୍ଞତ୍ର ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘା ଉପୋସଥଂ କରିସ୍ସାମି ସଙ୍ଘକମ୍ମାନି ଚା’ତି। ଅଜ୍ଜ, ଭନ୍ତେ, ଦେଵଦତ୍ତୋ ସଙ୍ଘଂ ଭିନ୍ଦିସ୍ସତି, ଉପୋସଥଞ୍ଚ କରିସ୍ସତି ସଙ୍ଘକମ୍ମାନି ଚା’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗଵା ଏତମତ୍ଥଂ ଵିଦିତ୍ୱା ତାଯଂ ଵେଲାଯଂ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

‘‘ସୁକରଂ ସାଧୁନା ସାଧୁ, ସାଧୁ ପାପେନ ଦୁକ୍କରଂ [ସୁକରଂ ସାଧୁନା ସାଧୁଂ, ସାଧୁଂ ପାପେନ ଦୁକ୍କରଂ (କ।)];

ପାପଂ ପାପେନ ସୁକରଂ, ପାପମରିଯେହି ଦୁକ୍କର’’ନ୍ତି। ଅଟ୍ଠମଂ;

୯। ସଧାଯମାନସୁତ୍ତଂ

୪୯। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା କୋସଲେସୁ ଚାରିକଂ ଚରତି ମହତା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ ସଦ୍ଧିଂ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ସମ୍ବହୁଲା ମାଣୱକା ଭଗୱତୋ ଅୱିଦୂରେ ସଧାଯମାନରୂପା [ସଦ୍ଦାଯମାନରୂପା (ସ୍ଯା। ପୀ। ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ପାଠନ୍ତରଂ), ପଥାଯମାନରୂପା (କ।), ୱଧାଯମାନରୂପା (କ। ସୀ।, କ। ଅଟ୍ଠ।), ସଦ୍ଧାଯମାନରୂପା (?), ସଦ୍ଧୁଧାତୁଯା ସଧୁଧାତୁଯା ୱା ସିଦ୍ଧମିଦନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ] ଅତିକ୍କମନ୍ତି। ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ଭଗୱା ସମ୍ବହୁଲେ ମାଣୱକେ ଅୱିଦୂରେ ସଧାଯମାନରୂପେ ଅତିକ୍କନ୍ତେ।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଏତମତ୍ଥଂ ୱିଦିତ୍ୱା ତାଯଂ ୱେଲାଯଂ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

‘‘ପରିମୁଟ୍ଠା ପଣ୍ଡିତାଭାସା, ୱାଚାଗୋଚରଭାଣିନୋ;

ଯାୱିଚ୍ଛନ୍ତି ମୁଖାଯାମଂ, ଯେନ ନୀତା ନ ତଂ ୱିଦୂ’’ତି। ନୱମଂ;

୧୦। ତୂଢଅପନ୍ଥକସୁତ୍ତଂ

୫୦। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଆଯସ୍ମା ତୂଢଅପନ୍ଥକୋ [ଚୁଲ୍ଲପନ୍ଥକୋ (ସୀ।), ଚୂଲପନ୍ଥକୋ (ପୀ।)] ଭଗୱତୋ ଅୱିଦୂରେ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଆଭୁଜିତ୍ୱା ଉଜୁଂ କାଯଂ ପଣିଧାଯ ପରିମୁଖଂ ସତିଂ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱା।

ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ଭଗୱା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ତୂଢଅପନ୍ଥକଂ ଅୱିଦୂରେ ନିସିନ୍ନଂ ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଆଭୁଜିତ୍ୱା ଉଜୁଂ କାଯଂ ପଣିଧାଯ ପରିମୁଖଂ ସତିଂ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱା।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଏତମତ୍ଥଂ ୱିଦିତ୍ୱା ତାଯଂ ୱେଲାଯଂ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

‘‘ଠିତେନ କାଯେନ ଠିତେନ ଚେତସା,

ତିଟ୍ଠଂ ନିସିନ୍ନୋ ଉଦ ୱା ସଯାନୋ;

ଏତଂ [ଏୱଂ (କ।)] ସତିଂ ଭିକ୍ଖୁ ଅଧିଟ୍ଠହାନୋ,

ଲଭେଥ ପୁବ୍ବାପରିଯଂ ୱିସେସଂ;

ଲଦ୍ଧାନ ପୁବ୍ବାପରିଯଂ ୱିସେସଂ,

ଅଦସ୍ସନଂ ମଚ୍ଚୁରାଜସ୍ସ ଗଚ୍ଛେ’’ତି। ଦସମଂ;

ସୋଣୱଗ୍ଗୋ [ସୋଣଥେରୱଗ୍ଗୋ (ସ୍ଯା। କଂ। କ।) ମହାୱଗ୍ଗୋ (ଅଟ୍ଠକଥାଯ ସମେତି)] ପଞ୍ଚମୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ପିଯୋ ଅପ୍ପାଯୁକା କୁଟ୍ଠୀ, କୁମାରକା ଉପୋସଥୋ;

ସୋଣୋ ଚ ରେୱତୋ ଭେଦୋ, ସଧାଯ ପନ୍ଥକେନ ଚାତି।

୬। ଚାପାଲଵଗ୍ଗୋ

୧। ଆୟୁସଙ୍ଖାରୋସ୍ସଜ୍ଜନସୁତ୍ତଂ

୫୧। ଏଵଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗଵା ଵେସାଲିଯଂ ଵିହରତି ମହାଵନେ କୂଟାଗାରସାଲାଯଂ। ଅଥ ଖୋ ଭଗଵା ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯଂ ନିଵାସେତ୍ଵା ପତ୍ତଚୀଵରମାଦାଯ ଵେସାଲିଂ ପିଣ୍ଡାଯ ପାଵିସି। ଵେସାଲିଯଂ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିତ୍ଵା ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ପିଣ୍ଡପାତପଟିକ୍କନ୍ତୋ ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ଆନନ୍ଦଂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘ଗଣ୍ହାହି, ଆନନ୍ଦ, ନିସୀଦନଂ। ଯେନ ଚାପାଲଂ [ପାଵାଲଂ (ସ୍ୟା।)] ଚେତିଯଂ ତେନୁପସଙ୍କମିସ୍ସାମ ଦିଵାଵିହାରାଯା’’ତି।

‘‘ଏଵଂ, ଭନ୍ତେ’’ତି ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଭଗଵତୋ ପଟିସ୍ସୁତ୍ଵା ନିସୀଦନଂ ଆଦାଯ ଭଗଵନ୍ତଂ ପିଟ୍ଠିତୋ ପିଟ୍ଠିତୋ ଅନୁବନ୍ଧି। ଅଥ ଖୋ ଭଗଵା ଯେନ ଚାପାଲଂ ଚେତିଯଂ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ପଞ୍ଞତ୍ତେ ଆସନେ ନିସୀଦି। ନିସଜ୍ଜ ଖୋ ଭଗଵା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ଆନନ୍ଦଂ ଆମନ୍ତେସି –

‘‘ରମଣୀଯା, ଆନନ୍ଦ, ଵେସାଲୀ; ରମଣୀଯଂ ଉଦେନଂ ଚେତିଯଂ; ରମଣୀଯଂ ଗୋତମକଂ ଚେତିଯଂ; ରମଣୀଯଂ ସତ୍ତମ୍ବଂ ଚେତିଯଂ; ରମଣୀଯଂ ବହୁପୁତ୍ତଂ ଚେତିଯଂ; ରମଣୀଯଂ ସାରନ୍ଦଦଂ ଚେତିଯଂ; ରମଣୀଯଂ ଚାପାଲଂ ଚେତିଯଂ। ଯସ୍ସ କସ୍ସଚି, ଆନନ୍ଦ , ଚତ୍ତାରୋ ଇଦ୍ଧିପାଦା ଭାଵିତା ବହୁଲୀକତା ଯାନୀକତା ଵତ୍ଥୁକତା ଅନୁଟ୍ଠିତା ପରିଚିତା ସୁସମାରଦ୍ଧା, ସୋ ଆକଙ୍ଖମାନୋ ( ) [(ଆନନ୍ଦ) (କ।)] କପ୍ପଂ ଵା ତିଟ୍ଠେଯ୍ୟ କପ୍ପାଵସେସଂ ଵା। ତଥାଗତସ୍ସ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ଚତ୍ତାରୋ ଇଦ୍ଧିପାଦା ଭାଵିତା ବହୁଲୀକତା ଯାନୀକତା ଵତ୍ଥୁକତା ଅନୁଟ୍ଠିତା ପରିଚିତା ସୁସମାରଦ୍ଧା। ଆକଙ୍ଖମାନୋ, ଆନନ୍ଦ, ତଥାଗତୋ କପ୍ପଂ ଵା ତିଟ୍ଠେଯ୍ୟ କପ୍ପାଵସେସଂ ଵା’’ତି।

ଏଵମ୍ପି ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଭଗଵତା ଓଳାରିକେ ନିମିତ୍ତେ କଯିରମାନେ, ଓଳାରିକେ ଓଭାସେ କଯିରମାନେ, ନାସକ୍ଖି ପଟିଵିଜ୍ଝିତୁଂ; ନ ଭଗଵନ୍ତଂ ଯାଚି – ‘‘ତିଟ୍ଠତୁ, ଭନ୍ତେ, ଭଗଵା କପ୍ପଂ; ତିଟ୍ଠତୁ ସୁଗତୋ କପ୍ପଂ ବହୁଜନହିତାଯ ବହୁଜନସୁଖାଯ ଲୋକାନୁକମ୍ପାଯ ଅତ୍ଥାଯ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ଦେଵମନୁସ୍ସାନ’’ନ୍ତି, ଯଥା ତଂ ମାରେନ ପରିଯୁଟ୍ଠିତଚିତ୍ତୋ । ଦୁତିଯମ୍ପି ଖୋ…ପେ… ତତିଯମ୍ପି ଖୋ ଭଗଵା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ଆନନ୍ଦଂ ଆମନ୍ତେସି –

‘‘ରମଣୀଯା, ଆନନ୍ଦ, ଵେସାଲୀ; ରମଣୀଯଂ ଉଦେନଂ ଚେତିଯଂ; ରମଣୀଯଂ ଗୋତମକଂ ଚେତିଯଂ; ରମଣୀଯଂ ସତ୍ତମ୍ବଂ ଚେତିଯଂ; ରମଣୀଯଂ ବହୁପୁତ୍ତଂ ଚେତିଯଂ; ରମଣୀଯଂ ସାରନ୍ଦଦଂ ଚେତିଯଂ; ରମଣୀଯଂ ଚାପାଲଂ ଚେତିଯଂ। ଯସ୍ସ କସ୍ସଚି, ଆନନ୍ଦ, ଚତ୍ତାରୋ ଇଦ୍ଧିପାଦା ଭାଵିତା ବହୁଲୀକତା ଯାନୀକତା ଵତ୍ଥୁକତା ଅନୁଟ୍ଠିତା ପରିଚିତା ସୁସମାରଦ୍ଧା, ସୋ ଆକଙ୍ଖମାନୋ କପ୍ପଂ ଵା ତିଟ୍ଠେଯ୍ୟ କପ୍ପାଵସେସଂ ଵା। ତଥାଗତସ୍ସ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ଚତ୍ତାରୋ ଇଦ୍ଧିପାଦା ଭାଵିତା ବହୁଲୀକତା ଯାନୀକତା ଵତ୍ଥୁକତା ଅନୁଟ୍ଠିତା ପରିଚିତା ସୁସମାରଦ୍ଧା। ଆକଙ୍ଖମାନୋ, ଆନନ୍ଦ, ତଥାଗତୋ କପ୍ପଂ ଵା ତିଟ୍ଠେଯ୍ୟ କପ୍ପାଵସେସଂ ଵା’’ତି।

ଏଵମ୍ପି ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଭଗଵତା ଓଳାରିକେ ନିମିତ୍ତେ କଯିରମାନେ, ଓଳାରିକେ ଓଭାସେ କଯିରମାନେ, ନାସକ୍ଖି ପଟିଵିଜ୍ଝିତୁଂ; ନ ଭଗଵନ୍ତଂ ଯାଚି – ‘‘ତିଟ୍ଠତୁ, ଭନ୍ତେ, ଭଗଵା କପ୍ପଂ; ତିଟ୍ଠତୁ ସୁଗତୋ କପ୍ପଂ ବହୁଜନହିତାଯ ବହୁଜନସୁଖାଯ ଲୋକାନୁକମ୍ପାଯ ଅତ୍ଥାଯ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ଦେଵମନୁସ୍ସାନ’’ନ୍ତି, ଯଥା ତଂ ମାରେନ ପରିଯୁଟ୍ଠିତଚିତ୍ତୋ।

ଅଥ ଖୋ ଭଗଵା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ଆନନ୍ଦଂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘ଗଚ୍ଛ ତ୍ଵଂ, ଆନନ୍ଦ, ଯସ୍ସଦାନି କାଲଂ ମଞ୍ଞସୀ’’ତି। ‘‘ଏଵଂ, ଭନ୍ତେ’’ତି ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଭଗଵତୋ ପଟିସ୍ସୁତ୍ଵା ଉଟ୍ଠାଯାସନା ଭଗଵନ୍ତଂ ଅଭିଵାଦେତ୍ଵା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ଵା ଅଵିଦୂରେ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ନିସୀଦି।

ଅଥ ଖୋ ମାରୋ ପାପିମା, ଅଚିରପକ୍କନ୍ତେ ଆଯସ୍ମନ୍ତେ ଆନନ୍ଦେ, ଯେନ ଭଗଵା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତୋ ଖୋ ମାରୋ ପାପିମା ଭଗଵନ୍ତଂ ଏତଦଵୋଚ –

‘‘ପରିନିବ୍ବାତୁ ଦାନି, ଭନ୍ତେ, ଭଗଵା; ପରିନିବ୍ବାତୁ ସୁଗତୋ; ପରିନିବ୍ବାନକାଲୋ ଦାନି, ଭନ୍ତେ, ଭଗଵତୋ। ଭାସିତା ଖୋ ପନେସା, ଭନ୍ତେ, ଭଗଵତା ଵାଚା – ‘ନ ତାଵାହଂ, ପାପିମ, ପରିନିବ୍ବାଯିସ୍ସାମି ଯାଵ ମେ ଭିକ୍ଖୂ ନ ସାଵକା ଭଵିସ୍ସନ୍ତି ଵିଯତ୍ତା ଵିନୀତା ଵିସାରଦା [ଵିସାରଦା ପତ୍ତଯୋଗକ୍ଖେମା (ଅ। ନି। ୮।୭୦), ଵିସାରଦପ୍ପତ୍ତା ଯୋଗକ୍ଖେମା (ସୀ। ପୀ। କ।), ଵିସାରଦପ୍ପତ୍ତା ଯୋଗକ୍ଖେମକାମା (ସ୍ୟା।)] ବହୁସ୍ସୁତା ଧମ୍ମଧରା ଧମ୍ମାନୁଧମ୍ମପ୍ପଟିପନ୍ନା ସାମୀଚିପ୍ପଟିପନ୍ନା ଅନୁଧମ୍ମଚାରିନୋ, ସକଂ ଆଚରିଯକଂ ଉଗ୍ଗହେତ୍ଵା ଆଚିକ୍ଖିସ୍ସନ୍ତି ଦେସେସ୍ସନ୍ତି ପଞ୍ଞପେସ୍ସନ୍ତି ପଟ୍ଠପେସ୍ସନ୍ତି ଵିଵରିସ୍ସନ୍ତି ଵିଭଜିସ୍ସନ୍ତି

ଉତ୍ତାନୀକରିସ୍ସନ୍ତି ଉପ୍ପନ୍ନଂ ପରପ୍ପୱାଦଂ ସହଧମ୍ମେନ ସୁନିଗ୍ଗହିତଂ ନିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ସପ୍ପାଟିହାରିଯଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସ୍ସନ୍ତୀ'ତି। ଏତରହି ଖୋ ପନ, ଭନ୍ତେ [ସନ୍ତି ଖୋ ପନ ଭନ୍ତେ ଏତରହି (ସୀ। ପୀ। ସଂ। ନି। ୫।୮୨୨)] ଭିକ୍ଖୂ ଭଗୱତୋ ସାୱକା ୱିଯତ୍ତା ୱିନୀତା ୱିସାରଦା ବହୁସ୍ସୁତା ଧମ୍ମଧରା ଧମ୍ମାନୁଧମ୍ମପ୍ପଟିପନ୍ନା ସାମୀଚିପ୍ପଟିପନ୍ନା ଅନୁଧମ୍ମଚାରିନୋ ସକଂ ଆଚରିଯକଂ ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଆଚିକ୍ଖନ୍ତି ଦେସେନ୍ତି ପଞ୍ଞପେନ୍ତି ପଟ୍ଠପେନ୍ତି ୱିୱରନ୍ତି ୱିଭଜନ୍ତି ଉତ୍ତାନୀକରୋନ୍ତି ଉପ୍ପନ୍ନଂ ପରପ୍ପୱାଦଂ ସହଧମ୍ମେନ ସୁନିଗ୍ଗହିତଂ ନିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ସପ୍ପାଟିହାରିଯଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତି। ପରିନିବ୍ବାତୁ ଦାନି, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା; ପରିନିବ୍ବାତୁ ସୁଗତୋ; ପରିନିବ୍ବାନକାଲୋ ଦାନି, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତୋ।

''ଭାସିତା ଖୋ ପନେସା, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତା ୱାଚା – 'ନ ତାୱାହଂ, ପାପିମ, ପରିନିବ୍ବାଯିସ୍ସାମି ଯାୱ ମେ ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ ନ ସାୱିକା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ୱିଯତ୍ତା ୱିନୀତା ୱିସାରଦା ବହୁସ୍ସୁତା ଧମ୍ମଧରା ଧମ୍ମାନୁଧମ୍ମପ୍ପଟିପନ୍ନା ସାମୀଚିପ୍ପଟିପନ୍ନା ଅନୁଧମ୍ମଚାରିନିଯୋ ସକଂ ଆଚରିଯକଂ ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଆଚିକ୍ଖିସ୍ସନ୍ତି ଦେସେସ୍ସନ୍ତି ପଞ୍ଞପେସ୍ସନ୍ତି ପଟ୍ଠପେସ୍ସନ୍ତି ୱିୱରିସ୍ସନ୍ତି ୱିଭଜିସ୍ସନ୍ତି ଉତ୍ତାନୀକରିସ୍ସନ୍ତି ଉପ୍ପନ୍ନଂ ପରପ୍ପୱାଦଂ ସହଧମ୍ମେନ ସୁନିଗ୍ଗହିତଂ ନିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ସପ୍ପାଟିହାରିଯଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସ୍ସନ୍ତୀ'ତି। ଏତରହି ଖୋ ପନ, ଭନ୍ତେ , ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ ଭଗୱତୋ ସାୱିକା ୱିଯତ୍ତା ୱିନୀତା ୱିସାରଦା ବହୁସ୍ସୁତା ଧମ୍ମଧରା ଧମ୍ମାନୁଧମ୍ମପ୍ପଟିପନ୍ନା ସାମୀଚିପ୍ପଟିପନ୍ନା ଅନୁଧମ୍ମଚାରିନିଯୋ ସକଂ ଆଚରିଯକଂ ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଆଚିକ୍ଖନ୍ତି ଦେସେନ୍ତି ପଞ୍ଞପେନ୍ତି ପଟ୍ଠପେନ୍ତି ୱିୱରନ୍ତି ୱିଭଜନ୍ତି ଉତ୍ତାନୀକରୋନ୍ତି ଉପ୍ପନ୍ନଂ ପରପ୍ପୱାଦଂ ସହଧମ୍ମେନ ସୁନିଗ୍ଗହିତଂ ନିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ସପ୍ପାଟିହାରିଯଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତି। ପରିନିବ୍ବାତୁ ଦାନି, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା; ପରିନିବ୍ବାତୁ ସୁଗତୋ; ପରିନିବ୍ବାନକାଲୋ ଦାନି, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତୋ।

''ଭାସିତା ଖୋ ପନେସା, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତା ୱାଚା – 'ନ ତାୱାହଂ, ପାପିମ, ପରିନିବ୍ବାଯିସ୍ସାମି ଯାୱ ମେ ଉପାସକା ନ ସାୱକା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ୱିଯତ୍ତା ୱିନୀତା ୱିସାରଦା ବହୁସ୍ସୁତା ଧମ୍ମଧରା ଧମ୍ମାନୁଧମ୍ମପ୍ପଟିପନ୍ନା ସାମୀଚିପ୍ପଟିପନ୍ନା ଅନୁଧମ୍ମଚାରିନୋ ସକଂ ଆଚରିଯକଂ ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଆଚିକ୍ଖିସ୍ସନ୍ତି ଦେସେସ୍ସନ୍ତି ପଞ୍ଞପେସ୍ସନ୍ତି ପଟ୍ଠପେସ୍ସନ୍ତି ୱିୱରିସ୍ସନ୍ତି ୱିଭଜିସ୍ସନ୍ତି ଉତ୍ତାନୀକରିସ୍ସନ୍ତି ଉପ୍ପନ୍ନଂ ପରପ୍ପୱାଦଂ ସହଧମ୍ମେନ ସୁନିଗ୍ଗହିତଂ ନିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ସପ୍ପାଟିହାରିଯଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସ୍ସନ୍ତୀ'ତି। ଏତରହି ଖୋ ପନ, ଭନ୍ତେ, ଉପାସକା ଭଗୱତୋ ସାୱକା ୱିଯତ୍ତା ୱିନୀତା ୱିସାରଦା ବହୁସ୍ସୁତା ଧମ୍ମଧରା ଧମ୍ମାନୁଧମ୍ମପ୍ପଟିପନ୍ନା ସାମୀଚିପ୍ପଟିପନ୍ନା ଅନୁଧମ୍ମଚାରିନୋ ସକଂ ଆଚରିଯକଂ ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଆଚିକ୍ଖନ୍ତି ଦେସେନ୍ତି ପଞ୍ଞପେନ୍ତି ପଟ୍ଠପେନ୍ତି ୱିୱରନ୍ତି ୱିଭଜନ୍ତି ଉତ୍ତାନୀକରୋନ୍ତି ଉପ୍ପନ୍ନଂ ପରପ୍ପୱାଦଂ ସହଧମ୍ମେନ ସୁନିଗ୍ଗହିତଂ ନିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ସପ୍ପାଟିହାରିଯଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତି। ପରିନିବ୍ବାତୁ ଦାନି, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା; ପରିନିବ୍ବାତୁ ସୁଗତୋ; ପରିନିବ୍ବାନକାଲୋ ଦାନି, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତୋ।

''ଭାସିତା ଖୋ ପନେସା, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତା ୱାଚା – 'ନ ତାୱାହଂ, ପାପିମ, ପରିନିବ୍ବାଯିସ୍ସାମି ଯାୱ ମେ ଉପାସିକା ନ ସାୱିକା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ୱିଯତ୍ତା ୱିନୀତା ୱିସାରଦା ବହୁସ୍ସୁତା ଧମ୍ମଧରା ଧମ୍ମାନୁଧମ୍ମପ୍ପଟିପନ୍ନା ସାମୀଚିପ୍ପଟିପନ୍ନା ଅନୁଧମ୍ମଚାରିନିଯୋ ସକଂ ଆଚରିଯକଂ ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଆଚିକ୍ଖିସ୍ସନ୍ତି ଦେସେସ୍ସନ୍ତି ପଞ୍ଞପେସ୍ସନ୍ତି ପଟ୍ଠପେସ୍ସନ୍ତି ୱିୱରିସ୍ସନ୍ତି ୱିଭଜିସ୍ସନ୍ତି ଉତ୍ତାନୀକରିସ୍ସନ୍ତି ଉପ୍ପନ୍ନଂ ପରପ୍ପୱାଦଂ ସହଧମ୍ମେନ ସୁନିଗ୍ଗହିତଂ ନିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ସପ୍ପାଟିହାରିଯଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସ୍ସନ୍ତୀ'ତି। ଏତରହି ଖୋ ପନ, ଭନ୍ତେ, ଉପାସିକା ଭଗୱତୋ ସାୱିକା ୱିଯତ୍ତା ୱିନୀତା ୱିସାରଦା ବହୁସ୍ସୁତା ଧମ୍ମଧରା ଧମ୍ମାନୁଧମ୍ମପ୍ପଟିପନ୍ନା ସାମୀଚିପ୍ପଟିପନ୍ନା ଅନୁଧମ୍ମଚାରିନିଯୋ ସକଂ ଆଚରିଯକଂ ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଆଚିକ୍ଖନ୍ତି ଦେସେନ୍ତି ପଞ୍ଞପେନ୍ତି ପଟ୍ଠପେନ୍ତି ୱିୱରନ୍ତି ୱିଭଜନ୍ତି ଉତ୍ତାନୀକରୋନ୍ତି ଉପ୍ପନ୍ନଂ ପରପ୍ପୱାଦଂ ସହଧମ୍ମେନ ସୁନିଗ୍ଗହିତଂ ନିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ସପ୍ପାଟିହାରିଯଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତି। ପରିନିବ୍ବାତୁ ଦାନି, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା; ପରିନିବ୍ବାତୁ ସୁଗତୋ; ପରିନିବ୍ବାନକାଲୋ ଦାନି, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତୋ।

''ଭାସିତା ଖୋ ପନେସା, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତା ୱାଚା – 'ନ ତାୱାହଂ, ପାପିମ, ପରିନିବ୍ବାଯିସ୍ସାମି ଯାୱ ମେ ଇଦଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ନ ଇଦ୍ଧଞ୍ଚେୱ ଭୱିସ୍ସତି ଫୀତଞ୍ଚ ୱିତ୍ଥାରିକଂ ବାହୁଜଞ୍ଞଂ ପୁଥୁଭୂତଂ ଯାୱ ଦେୱମନୁସ୍ସେହି ସୁପ୍ପକାସିତ'ନ୍ତି। ଏତରହି ଖୋ ପନ, ଭନ୍ତେ [ତଯିଦଂ ଭନ୍ତେ (ସଂ। ନି। ୫।୮୨୨)], ଭଗୱତୋ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଇଦ୍ଧଞ୍ଚେୱ ଫୀତଞ୍ଚ ୱିତ୍ଥାରିକଂ ବାହୁଜଞ୍ଞଂ ପୁଥୁଭୂତଂ ଯାୱ ଦେୱମନୁସ୍ସେହି ସୁପ୍ପକାସିତଂ। ପରିନିବ୍ବାତୁ ଦାନି, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା; ପରିନିବ୍ବାତୁ ସୁଗତୋ; ପରିନିବ୍ବାନକାଲୋ ଦାନି, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତୋ''ତି।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ଭଗୱା ମାରଂ ପାପିମନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଅପ୍ପୋସ୍ସୁକ୍କୋ ତ୍ୱଂ, ପାପିମ, ହୋହି। ନ ଚିରଂ ତଥାଗତସ୍ସ ପରିନିବ୍ବାନଂ ଭୱିସ୍ସତି। ଇତୋ ତିଣ୍ଣଂ ମାସାନଂ ଅଚ୍ଚଯେନ ତଥାଗତୋ ପରିନିବ୍ବାଯିସ୍ସତୀ''ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଚାପାଲେ ଚେତିଯେ ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ ଆଯୁସଙ୍ଖାରଂ ଓସ୍ସଜ୍ଜି। ଓସ୍ସଟ୍ଠେ ଚ ଭଗୱତା ଆଯୁସଙ୍ଖାରେ ମହାଭୂମିଚାଲୋ ଅହୋସି ଭିଂସନକୋ ଲୋମହଂସୋ, ଦେୱଦୁନ୍ଦୁଭିଯୋ [ଦେୱଦୁନ୍ଦ୍ରଭିଯୋ (କ।)] ଚ ଫଲିଂସୁ।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଏତମତ୍ଥଂ ୱିଦିତ୍ୱା ତାଯଂ ୱେଲାଯଂ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

‘‘ତୁଲମତୁଲଞ୍ଚ ସମ୍ଭଵଂ,

ଭଵସଙ୍ଖାରମଵସ୍ସଜି ମୁନି;

ଅଜ୍ଝତ୍ତରତୋ ସମାହିତୋ,

ଅଭିନ୍ଦି କଵଚମିଵତ୍ତସମ୍ଭଵ’’ନ୍ତି। ପଠମଂ;

୨। ସତ୍ତଜଟିଲସୁତ୍ତଂ

୫୨। ଏଵଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗଵା ସାଵତ୍ଥିଯଂ ଵିହରତି ପୁବ୍ବାରାମେ ମିଗାରମାତୁପାସାଦେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଭଗଵା ସାଯନ୍ହସମଯଂ ପଟିସଲ୍ଲାନା ଵୁଟ୍ଠିତୋ ବହିଦ୍ଵାରକୋଟ୍ଠକେ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି। ଅଥ ଖୋ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ଯେନ ଭଗଵା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ଭଗଵନ୍ତଂ ଅଭିଵାଦେତ୍ଵା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି।

ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ସତ୍ତ ଚ ଜଟିଲା, ସତ୍ତ ଚ ନିଗଣ୍ଠା, ସତ୍ତ ଚ ଅଚେଲକା, ସତ୍ତ ଚ ଏକସାଟକା, ସତ୍ତ ଚ ପରିବ୍ବାଜକା, ପରୂଳ୍ହକଚ୍ଛନଖଲୋମା ଖାରିଵିଵିଧମାଦାଯ [ଖାରୀଵିଧମାଦାଯ (କ। ସଂ। ନି। ୧।୧୨୨; ଦୀ। ନି। ୧।୨୮୦)] ଭଗଵତୋ ଅଵିଦୂରେ ଅତିକ୍କମନ୍ତି।

ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ତେ ସତ୍ତ ଚ ଜଟିଲେ, ସତ୍ତ ଚ ନିଗଣ୍ଠେ, ସତ୍ତ ଚ ଅଚେଲକେ, ସତ୍ତ ଚ ଏକସାଟକେ, ସତ୍ତ ଚ ପରିବ୍ବାଜକେ , ପରୂଳ୍ହକଚ୍ଛନଖଲୋମେ ଖାରିଵିଵିଧମାଦାଯ ଭଗଵତୋ ଅଵିଦୂରେ ଅତିକ୍କମନ୍ତେ। ଦିସ୍ଵାନ ଉଟ୍ଠାଯାସନା ଏକଂସଂ ଉତ୍ତରାସଙ୍ଗଂ କରିତ୍ଵା ଦକ୍ଖିଣଜାଣୁମଣ୍ଡଲଂ ପଥଵିଯଂ [ପଠଵିଯଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।)] ନିହନ୍ତ୍ଵା ଯେନ ତେ ସତ୍ତ ଚ ଜଟିଲା, ସତ୍ତ ଚ ନିଗଣ୍ଠା, ସତ୍ତ ଚ ଅଚେଲକା, ସତ୍ତ ଚ ଏକସାଟକା, ସତ୍ତ ଚ ପରିବ୍ବାଜକା, ତେନଞ୍ଜଲିଂ ପଣାମେତ୍ଵା ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ନାମଂ ସାଵେସି – ‘‘ରାଜାହଂ, ଭନ୍ତେ, ପସେନଦି କୋସଲୋ; ରାଜାହଂ, ଭନ୍ତେ, ପସେନଦି କୋସଲୋ; ରାଜାହଂ, ଭନ୍ତେ, ପସେନଦି କୋସଲୋ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ଅଚିରପକ୍କନ୍ତେସୁ ତେସୁ ସତ୍ତସୁ ଚ ଜଟିଲେସୁ, ସତ୍ତସୁ ଚ ନିଗଣ୍ଠେସୁ, ସତ୍ତସୁ ଚ ଅଚେଲକେସୁ, ସତ୍ତସୁ ଚ ଏକସାଟକେସୁ, ସତ୍ତସୁ ଚ ପରିବ୍ବାଜକେସୁ, ଯେନ ଭଗଵା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ଭଗଵନ୍ତଂ ଅଭିଵାଦେତ୍ଵା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ଭଗଵନ୍ତଂ ଏତଦଵୋଚ – ‘‘ଯେ ଖୋ [ଯେ ଚ ଖୋ (ସୀ।), ଯେ ଚ ତେ (ସ୍ୟା।), ଯେ ନୁ କେଚି ଖୋ (ପୀ।), ଯେ ତେ (ସଂ। ନି। ୧।୧୨୨), ଯେ ନୁ ଖୋ କେଚି (?)] ଭନ୍ତେ, ଲୋକେ ଅରହନ୍ତୋ ଵା ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗଂ ଵା ସମାପନ୍ନା ଏତେ ତେସଂ ଅଞ୍ଞତରେ’’ତି [ଅଞ୍ଞତରାତି (ସୀ। କ।), ଅଞ୍ଞତରୋତି (ସ୍ୟା। ପୀ।)]।

‘‘ଦୁଜ୍ଜାନଂ ଖୋ ଏତଂ, ମହାରାଜ, ତଯା ଗିହିନା କାମଭୋଗିନା ପୁତ୍ତସମ୍ବାଧସଯନଂ ଅଜ୍ଝାଵସନ୍ତେନ କାସିକଚନ୍ଦନଂ ପଚ୍ଚନୁଭୋନ୍ତେନ ମାଲାଗନ୍ଧଵିଲେପନଂ ଧାରଯନ୍ତେନ ଜାତରୂପରଜତଂ ସାଦିଯନ୍ତେନ – ଇମେ ଵା ଅରହନ୍ତୋ, ଇମେ ଵା ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗଂ ସମାପନ୍ନାତି।

‘‘ସଂଵାସେନ ଖୋ, ମହାରାଜ, ସୀଲଂ ଵେଦିତବ୍ବଂ। ତଞ୍ଚ ଖୋ ଦୀଘେନ ଅଦ୍ଧୁନା ନ ଇତ୍ତରଂ [ନ ଇତ୍ତରେନ (ସ୍ୟା। ସୀ। ସ୍ୟା। ଅଟ୍ଠ।)], ମନସିକରୋତା ନୋ ଅମନସିକରୋତା, ପଞ୍ଞଵତା ନୋ ଦୁପ୍ପଞ୍ଞେନ। ସଂଵୋହାରେନ ଖୋ, ମହାରାଜ, ସୋଚେଯ୍ୟଂ ଵେଦିତବ୍ବଂ। ତଞ୍ଚ ଖୋ ଦୀଘେନ ଅଦ୍ଧୁନା ନ ଇତ୍ତରଂ, ମନସିକରୋତା ନୋ ଅମନସିକରୋତା, ପଞ୍ଞଵତା ନୋ ଦୁପ୍ପଞ୍ଞେନ। ଆପଦାସୁ ଖୋ, ମହାରାଜ, ଥାମୋ ଵେଦିତବ୍ବୋ। ସୋ ଚ ଖୋ ଦୀଘେନ ଅଦ୍ଧୁନା ନ ଇତ୍ତରଂ, ମନସିକରୋତା ନୋ ଅମନସିକରୋତା, ପଞ୍ଞଵତା ନୋ ଦୁପ୍ପଞ୍ଞେନ। ସାକଚ୍ଛାଯ ଖୋ, ମହାରାଜ, ପଞ୍ଞା ଵେଦିତବ୍ବା। ସା ଚ ଖୋ ଦୀଘେନ ଅଦ୍ଧୁନା ନ ଇତ୍ତରଂ, ମନସିକରୋତା ନୋ ଅମନସିକରୋତା, ପଞ୍ଞଵତା ନୋ ଦୁପ୍ପଞ୍ଞେନା’’ତି ।

‘‘ଅଚ୍ଛରିଯଂ, ଭନ୍ତେ, ଅବ୍ଭୁତଂ, ଭନ୍ତେ! ଯାଵ ସୁଭାସିତଂ ଚିଦଂ [ସୁଭାସିତମିଦଂ (ସଂ। ନି। ୧।୧୨୨)], ଭନ୍ତେ, ଭଗଵତା – ‘ଦୁଜ୍ଜାନଂ ଖୋ ଏତଂ, ମହାରାଜ, ତଯା ଗିହିନା ପୁତ୍ତସମ୍ବାଧସଯନଂ ଅଜ୍ଝାଵସନ୍ତେନ କାସିକଚନ୍ଦନଂ ପଚ୍ଚନୁଭୋନ୍ତେନ ମାଲାଗନ୍ଧଵିଲେପନଂ ଧାରଯନ୍ତେନ ଜାତରୂପରଜତଂ ସାଦିଯନ୍ତେନ – ଇମେ ଵା ଅରହନ୍ତୋ, ଇମେ ଵା ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗଂ ସମାପନ୍ନାତି। ସଂଵାସେନ ଖୋ, ମହାରାଜ, ସୀଲଂ ଵେଦିତବ୍ବଂ…ପେ… ସାକଚ୍ଛାଯ ଖୋ, ମହାରାଜ, ପଞ୍ଞା ଵେଦିତବ୍ବା। ସା ଚ ଖୋ ଦୀଘେନ ଅଦ୍ଧୁନା ନ ଇତ୍ତରଂ, ମନସିକରୋତା ନୋ ଅମନସିକରୋତା, ପଞ୍ଞଵତା ନୋ

ଦୁପ୍ପଞ୍ଞେନା’’ତି।

‘‘ଏତେ, ଭନ୍ତେ, ମମ ପୁରିସା ଚୋରା [ଚରା (ସଂ॰ ନି॰ ୧।୧୨୨)] ଓଚରକା ଜନପଦଂ ଓଚରିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ତେହି ପଠମଂ ଓଚିଣ୍ଣଂ ଅହଂ ପଚ୍ଛା ଓସାରିସ୍ସାମି [ଓତରିସ୍ସାମି (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।), ଓଯ୍ୟାଯିସ୍ସାମି (ସୀ। ସ୍ୟା। ଅଟ୍ଠ।), ଓସାପଯିସ୍ସାମି (ସଂ॰ ନି॰ ୧।୧୨୨)]। ଇଦାନି ତେ, ଭନ୍ତେ, ତଂ ରଜୋଜଲ୍ଲଂ ପୱାହେତ୍ୱା ସୁନ୍ହାତା ସୁୱିଲିତ୍ତା କପ୍ପିତକେସମସ୍ସୂ ଓଦାତୱତ୍ଥୱସନା ପଞ୍ଚହି କାମଗୁଣେହି ସମପ୍ପିତା ସମଙ୍ଗିଭୂତା ପରିଚାରେସ୍ସନ୍ତୀ’’ [ଚାରିଯନ୍ତି (ସ୍ୟା।)] ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଏତମତ୍ଥଂ ୱିଦିତ୍ୱା ତାଯଂ ୱେଲାଯଂ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

‘‘ନ ୱାଯମେଯ୍ୟ ସବ୍ବତ୍ଥ, ନାଞ୍ଞସ୍ସ ପୁରିସୋ ସିଯା;

ନାଞ୍ଞଂ ନିସ୍ସାଯ ଜୀୱେଯ୍ୟ, ଧମ୍ମେନ ନ ୱଣିଂ [ୱାଣିଂ (ସୀ।), ୱଣୀ (ସ୍ୟା। ପୀ।), ୱାଣିଜଂ (କ।)] ଚରେ’’ତି। ଦୁତିଯଂ;

୩। ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣସୁତ୍ତଂ

୫୩। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଭଗୱା ଅତ୍ତନୋ ଅନେକେ ପାପକେ ଅକୁସଲେ ଧମ୍ମେ ପହୀନେ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖମାନୋ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି, ଅନେକେ ଚ କୁସଲେ ଧମ୍ମେ ଭାୱନାପାରିପୂରିଂ ଗତେ।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା [ଏତମତ୍ଥଂ ୱିଦିତ୍ୱା (ସୀ। କ।)] ଅତ୍ତନୋ ଅନେକେ ପାପକେ ଅକୁସଲେ ଧମ୍ମେ ପହୀନେ ୱିଦିତ୍ୱା ଅନେକେ ଚ କୁସଲେ ଧମ୍ମେ ଭାୱନାପାରିପୂରିଂ ଗତେ [ଏତମତ୍ଥଂ ୱିଦିତ୍ୱା (ସୀ। କ।)] ତାଯଂ ୱେଲାଯଂ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

‘‘ଅହୁ ପୁବ୍ବେ ତଦା ନାହୁ, ନାହୁ ପୁବ୍ବେ ତଦା ଅହୁ;

ନ ଚାହୁ ନ ଚ ଭୱିସ୍ସତି, ନ ଚେତରହି ୱିଜ୍ଜତୀ’’ତି। ତତିଯଂ;

୪। ପଠମନାନାତିତ୍ଥିଯସୁତ୍ତଂ

୫୪। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ସମ୍ବହୁଲା ନାନାତିତ୍ଥିଯସମଣବ୍ରାହ୍ମଣପରିବ୍ବାଜକା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ପଟିୱସନ୍ତି ନାନାଦିଟ୍ଠିକା ନାନାଖନ୍ତିକା ନାନାରୁଚିକା ନାନାଦିଟ୍ଠିନିସ୍ସଯନିସ୍ସିତା।

ସନ୍ତେକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଏୱଂୱାଦିନୋ ଏୱଂଦିଟ୍ଠିନୋ – ‘‘ସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’’ନ୍ତି। ସନ୍ତି ପନେକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଏୱଂୱାଦିନୋ ଏୱଂଦିଟ୍ଠିନୋ – ‘‘ଅସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’’ନ୍ତି। ସନ୍ତେକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଏୱଂୱାଦିନୋ ଏୱଂଦିଟ୍ଠିନୋ – ‘‘ଅନ୍ତୱା ଲୋକୋ, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’’ନ୍ତି। ସନ୍ତି ପନେକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଏୱଂୱାଦିନୋ ଏୱଂଦିଟ୍ଠିନୋ – ‘‘ଅନନ୍ତୱା ଲୋକୋ, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’’ନ୍ତି। ସନ୍ତେକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଏୱଂୱାଦିନୋ ଏୱଂଦିଟ୍ଠିନୋ – ‘‘ତଂ ଜୀୱଂ ତଂ ସରୀରଂ, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’’ନ୍ତି। ସନ୍ତି ପନେକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଏୱଂୱାଦିନୋ ଏୱଂଦିଟ୍ଠିନୋ – ‘‘ଅଞ୍ଞଂ ଜୀୱଂ ଅଞ୍ଞଂ ସରୀରଂ, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’’ନ୍ତି। ସନ୍ତେକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଏୱଂୱାଦିନୋ ଏୱଂଦିଟ୍ଠିନୋ – ‘‘ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା , ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’’ନ୍ତି। ସନ୍ତି ପନେକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଏୱଂୱାଦିନୋ ଏୱଂଦିଟ୍ଠିନୋ – ‘‘ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’’ନ୍ତି। ସନ୍ତେକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଏୱଂୱାଦିନୋ ଏୱଂଦିଟ୍ଠିନୋ – ‘‘ହୋତି ଚ ନ ଚ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’’ନ୍ତି। ସନ୍ତି ପନେକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଏୱଂୱାଦିନୋ ଏୱଂଦିଟ୍ଠିନୋ – ‘‘ନେୱ ହୋତି ନ ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’’ନ୍ତି।

ତେ ଭଣ୍ଡନଜାତା କଲହଜାତା ୱିୱାଦାପନ୍ନା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ମୁଖସତ୍ତୀହି ୱିତୁଦନ୍ତା ୱିହରନ୍ତି – ‘‘ଏଦିସୋ ଧମ୍ମୋ, ନେଦିସୋ ଧମ୍ମୋ; ନେଦିସୋ ଧମ୍ମୋ, ଏଦିସୋ ଧମ୍ମୋ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ସମ୍ବହୁଲା ଭିକ୍ଖୂ ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାଯ ସାୱତ୍ଥିଂ ପିଣ୍ଡାଯ ପାୱିସିଂସୁ। ସାୱତ୍ଥିଯଂ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିତ୍ୱା ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ପିଣ୍ଡପାତପଟିକ୍କନ୍ତା ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିଂସୁ। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନା ଖୋ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚୁଂ –

''ଇଧ, ଭନ୍ତେ, ସମ୍ବହୁଲା ନାନାତିତ୍ଥିଯସମଣବ୍ରାହ୍ମଣପରିବ୍ବାଜକା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ପଟିୱସନ୍ତି ନାନାଦିଟ୍ଠିକା ନାନାଖନ୍ତିକା ନାନାରୁଚିକା ନାନାଦିଟ୍ଠିନିସ୍ସଯନିସ୍ସିତା।

''ସନ୍ତେକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଏୱଂୱାଦିନୋ ଏୱଂଦିଟ୍ଠିନୋ – 'ସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ'ନ୍ତି...ପେ... ତେ ଭଣ୍ଡନଜାତା କଲହଜାତା ୱିୱାଦାପନ୍ନା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ମୁଖସତ୍ତୀହି ୱିତୁଦନ୍ତା ୱିହରନ୍ତି – 'ଏଦିସୋ ଧମ୍ମୋ, ନେଦିସୋ ଧମ୍ମୋ; ନେଦିସୋ ଧମ୍ମୋ, ଏଦିସୋ ଧମ୍ମୋ''' ତି।

''ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯା, ଭିକ୍ଖୱେ, ପରିବ୍ବାଜକା ଅନ୍ଧା ଅଚକ୍ଖୁକା; ଅତ୍ଥଂ ନ ଜାନନ୍ତି, ଅନତ୍ଥଂ ନ ଜାନନ୍ତି, ଧମ୍ମଂ ନ ଜାନନ୍ତି, ଅଧମ୍ମଂ ନ ଜାନନ୍ତି। ତେ ଅତ୍ଥଂ ଅଜାନନ୍ତା ଅନତ୍ଥଂ ଅଜାନନ୍ତା ଧମ୍ମଂ ଅଜାନନ୍ତା ଅଧମ୍ମଂ ଅଜାନନ୍ତା ଭଣ୍ଡନଜାତା କଲହଜାତା ୱିୱାଦାପନ୍ନା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ମୁଖସତ୍ତୀହି ୱିତୁଦନ୍ତା ୱିହରନ୍ତି – 'ଏଦିସୋ ଧମ୍ମୋ, ନେଦିସୋ ଧମ୍ମୋ; ନେଦିସୋ ଧମ୍ମୋ, ଏଦିସୋ ଧମ୍ମୋ'''ତି।

''ଭୂତପୁବ୍ବଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମିସ୍ସାଯେୱ ସାୱତ୍ଥିଯା ଅଞ୍ଞତରୋ ରାଜା ଅହୋସି। ଅଥ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୋ ରାଜା ଅଞ୍ଞତରଂ ପୁରିସଂ ଆମନ୍ତେସି – 'ଏହି ତ୍ୱଂ, ଅମ୍ଭୋ ପୁରିସ, ଯାୱତକା ସାୱତ୍ଥିଯା ଜଚ୍ଚନ୍ଧା ତେ ସବ୍ବେ ଏକଜ୍ଝଂ ସନ୍ନିପାତେହୀ'ତି। 'ଏୱଂ, ଦେୱା'ତି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୋ ପୁରିସୋ ତସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ପଟିସ୍ସୁତ୍ୱା ଯାୱତକା ସାୱତ୍ଥିଯା ଜଚ୍ଚନ୍ଧା ତେ ସବ୍ବେ ଗହେତ୍ୱା ଯେନ ସୋ ରାଜା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ତଂ ରାଜାନଂ ଏତଦୱୋଚ – 'ସନ୍ନିପାତିତା ଖୋ ତେ, ଦେୱ, ଯାୱତକା ସାୱତ୍ଥିଯା ଜଚ୍ଚନ୍ଧା'ତି । 'ତେନ ହି, ଭଣେ, ଜଚ୍ଚନ୍ଧାନଂ ହତ୍ଥିଂ ଦସ୍ସେହୀ'ତି। 'ଏୱଂ, ଦେୱା'ତି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୋ ପୁରିସୋ ତସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ପଟିସ୍ସୁତ୍ୱା ଜଚ୍ଚନ୍ଧାନଂ ହତ୍ଥିଂ ଦସ୍ସେସି।

''ଏକଚ୍ଚାନଂ ଜଚ୍ଚନ୍ଧାନଂ ହତ୍ଥିସ୍ସ ସୀସଂ ଦସ୍ସେସି – 'ଏଦିସୋ, ଜଚ୍ଚନ୍ଧା, ହତ୍ଥୀ'ତି। ଏକଚ୍ଚାନଂ ଜଚ୍ଚନ୍ଧାନଂ ହତ୍ଥିସ୍ସ କଣ୍ଣଂ ଦସ୍ସେସି – 'ଏଦିସୋ, ଜଚ୍ଚନ୍ଧା, ହତ୍ଥୀ'ତି। ଏକଚ୍ଚାନଂ ଜଚ୍ଚନ୍ଧାନଂ ହତ୍ଥିସ୍ସ ଦନ୍ତଂ ଦସ୍ସେସି – 'ଏଦିସୋ, ଜଚ୍ଚନ୍ଧା, ହତ୍ଥୀ'ତି। ଏକଚ୍ଚାନଂ ଜଚ୍ଚନ୍ଧାନଂ ହତ୍ଥିସ୍ସ ସୋଣ୍ଡଂ ଦସ୍ସେସି – 'ଏଦିସୋ, ଜଚ୍ଚନ୍ଧା, ହତ୍ଥୀ'ତି। ଏକଚ୍ଚାନଂ ଜଚ୍ଚନ୍ଧାନଂ ହତ୍ଥିସ୍ସ କାଯଂ ଦସ୍ସେସି – 'ଏଦିସୋ, ଜଚ୍ଚନ୍ଧା, ହତ୍ଥୀ'ତି। ଏକଚ୍ଚାନଂ ଜଚ୍ଚନ୍ଧାନଂ ହତ୍ଥିସ୍ସ ପାଦଂ ଦସ୍ସେସି – 'ଏଦିସୋ, ଜଚ୍ଚନ୍ଧା, ହତ୍ଥୀ'ତି। ଏକଚ୍ଚାନଂ ଜଚ୍ଚନ୍ଧାନଂ ହତ୍ଥିସ୍ସ ସତ୍ଥିଂ [ପିଟ୍ଠିଂ (ସ୍ୟା।)] ଦସ୍ସେସି – 'ଏଦିସୋ, ଜଚ୍ଚନ୍ଧା, ହତ୍ଥୀ'ତି। ଏକଚ୍ଚାନଂ ଜଚ୍ଚନ୍ଧାନଂ ହତ୍ଥିସ୍ସ ନଙ୍ଗୁଟ୍ଠଂ ଦସ୍ସେସି – 'ଏଦିସୋ, ଜଚ୍ଚନ୍ଧା, ହତ୍ଥୀ'ତି। ଏକଚ୍ଚାନଂ ଜଚ୍ଚନ୍ଧାନଂ ହତ୍ଥିସ୍ସ ୱାଲଧିଂ ଦସ୍ସେସି – 'ଏଦିସୋ, ଜଚ୍ଚନ୍ଧା, ହତ୍ଥୀ'''ତି।

''ଅଥ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୋ ପୁରିସୋ ଜଚ୍ଚନ୍ଧାନଂ ହତ୍ଥିଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଯେନ ସୋ ରାଜା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ତଂ ରାଜାନଂ ଏତଦୱୋଚ – 'ଦିଟ୍ଠୋ ଖୋ ତେହି, ଦେୱ, ଜଚ୍ଚନ୍ଧେହି ହତ୍ଥୀ; ଯସ୍ସ ଦାନି କାଲଂ ମଞ୍ଞସୀ'ତି।

''ଅଥ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୋ ରାଜା ଯେନ ତେ ଜଚ୍ଚନ୍ଧା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ତେ ଜଚ୍ଚନ୍ଧେ ଏତଦୱୋଚ – 'ଦିଟ୍ଠୋ ୱୋ, ଜଚ୍ଚନ୍ଧା, ହତ୍ଥୀ'ତି ? 'ଏୱଂ, ଦେୱ, ଦିଟ୍ଠୋ ନୋ ହତ୍ଥୀ'ତି। 'ୱଦେଥ, ଜଚ୍ଚନ୍ଧା, କୀଦିସୋ ହତ୍ଥୀ'ତି?

''ଯେହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଜଚ୍ଚନ୍ଧେହି ହତ୍ଥିସ୍ସ ସୀସଂ ଦିଟ୍ଠଂ ଅହୋସି, ତେ ଏୱମାହଂସୁ – 'ଏଦିସୋ, ଦେୱ, ହତ୍ଥୀ ସେଯ୍ୟଥାପି କୁମ୍ଭୋ'ତି।

''ଯେହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଜଚ୍ଚନ୍ଧେହି ହତ୍ଥିସ୍ସ କଣ୍ଣୋ ଦିଟ୍ଠୋ ଅହୋସି, ତେ ଏୱମାହଂସୁ – 'ଏଦିସୋ, ଦେୱ, ହତ୍ଥୀ ସେଯ୍ୟଥାପି ସୁପ୍ପୋ'ତି।

''ଯେହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଜଚ୍ଚନ୍ଧେହି ହତ୍ଥିସ୍ସ ଦନ୍ତୋ ଦିଟ୍ଠୋ ଅହୋସି, ତେ ଏୱମାହଂସୁ – 'ଏଦିସୋ, ଦେୱ, ହତ୍ଥୀ ସେଯ୍ୟଥାପି ଖୀଲୋ'ତି।

''ଯେହି , ଭିକ୍ଖୱେ, ଜଚ୍ଚନ୍ଧେହି ହତ୍ଥିସ୍ସ ସୋଣ୍ଡୋ ଦିଟ୍ଠୋ ଅହୋସି, ତେ ଏୱମାହଂସୁ – 'ଏଦିସୋ, ଦେୱ, ହତ୍ଥୀ ସେଯ୍ୟଥାପି ନଙ୍ଗଲୀସା'ତି।

''ଯେହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଜଚ୍ଚନ୍ଧେହି ହତ୍ଥିସ୍ସ କାଯୋ ଦିଟ୍ଠୋ ଅହୋସି, ତେ ଏୱମାହଂସୁ – 'ଏଦିସୋ, ଦେୱ, ହତ୍ଥୀ ସେଯ୍ୟଥାପି କୋଟ୍ଠୋ'ତି।

''ଯେହି , ଭିକ୍ଖୱେ, ଜଚ୍ଚନ୍ଧେହି ହତ୍ଥିସ୍ସ ପାଦୋ ଦିଟ୍ଠୋ ଅହୋସି, ତେ ଏୱମାହଂସୁ – 'ଏଦିସୋ, ଦେୱ, ହତ୍ଥୀ ସେଯ୍ୟଥାପି ଥୂଣୋ'ତି।

‘‘ଯେହି, ଭିକ୍ଖବେ, ଜଚ୍ଚନ୍ଧେହି ହତ୍ଥିସ୍ସ ସତ୍ଥି ଦିଟ୍ଠୋ [ପିଟ୍ଠି ଦିଟ୍ଠା (କ। ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।), ସତ୍ଥି ଦିଟ୍ଠା (କ। ସୀ।)] ହୋସି, ତେ ଏୱମାହଂସୁ – ‘ଏଦିସୋ, ଦେୱ, ହତ୍ଥୀ ସେୟ୍ୟଥାପି ଉଦୁକ୍ଖଲୋ’ତି।

‘‘ଯେହି, ଭିକ୍ଖବେ, ଜଚ୍ଚନ୍ଧେହି ହତ୍ଥିସ୍ସ ନଙ୍ଗୁଟ୍ଠଂ ଦିଟ୍ଠଂ ଅହୋସି, ତେ ଏୱମାହଂସୁ – ‘ଏଦିସୋ, ଦେୱ, ହତ୍ଥୀ ସେୟ୍ୟଥାପି ମୁସଲୋ’ତି।

‘‘ଯେହି, ଭିକ୍ଖବେ, ଜଚ୍ଚନ୍ଧେହି ହତ୍ଥିସ୍ସ ୱାଲଧି ଦିଟ୍ଠୋ ଅହୋସି, ତେ ଏୱମାହଂସୁ – ‘ଏଦିସୋ, ଦେୱ, ହତ୍ଥୀ ସେୟ୍ୟଥାପି ସମ୍ମଜ୍ଜନୀ’ତି।

‘‘ତେ ‘ଏଦିସୋ ହତ୍ଥୀ, ନେଦିସୋ ହତ୍ଥୀ; ନେଦିସୋ ହତ୍ଥୀ, ଏଦିସୋ ହତ୍ଥୀ’’’ତି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ମୁଟ୍ଠୀହି ସଂସୁମ୍ଭିଂସୁ [ସଂଯୁଜ୍ଝିଂସୁ (କ। ସୀ।, ସ୍ୟା। ପୀ।)]। ତେନ ଚ ପନ, ଭିକ୍ଖବେ, ସୋ ରାଜା ଅତ୍ତମନୋ ଅହୋସି।

‘‘ଏୱମେୱ ଖୋ, ଭିକ୍ଖବେ, ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିୟା ପରିବ୍ବାଜକା ଅନ୍ଧା ଅଚକ୍ଖୁକା। ତେ ଅତ୍ଥଂ ନ ଜାନନ୍ତି ଅନତ୍ଥଂ ନ ଜାନନ୍ତି, ଧମ୍ମଂ ନ ଜାନନ୍ତି ଅଧମ୍ମଂ ନ ଜାନନ୍ତି। ତେ ଅତ୍ଥଂ ଅଜାନନ୍ତା ଅନତ୍ଥଂ ଅଜାନନ୍ତା, ଧମ୍ମଂ ଅଜାନନ୍ତା ଅଧମ୍ମଂ ଅଜାନନ୍ତା ଭଣ୍ଡନଜାତା କଲହଜାତା ୱିୱାଦାପନ୍ନା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ମୁଖସତ୍ତୀହି ୱିତୁଦନ୍ତା ୱିହରନ୍ତି – ‘ଏଦିସୋ ଧମ୍ମୋ, ନେଦିସୋ ଧମ୍ମୋ; ନେଦିସୋ ଧମ୍ମୋ, ଏଦିସୋ ଧମ୍ମୋ’’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଏତମତ୍ଥଂ ୱିଦିତ୍ୱା ତାୟଂ ୱେଲାୟଂ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

‘‘ଇମେସୁ କିର ସଜ୍ଜନ୍ତି, ଏକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା;

ୱିଗ୍ଗୟ୍ହ ନଂ ୱିୱଦନ୍ତି, ଜନା ଏକଙ୍ଗଦସ୍ସିନୋ’’ତି। ଚତୁତ୍ଥଂ;

୫। ଦୁତିୟନାନାତିତ୍ଥିୟସୁତ୍ତଂ

୫୫। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମୟଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିୟଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନ ସମ୍ବହୁଲା ନାନାତିତ୍ଥିୟସମଣବ୍ରାହ୍ମଣପରିବ୍ବାଜକା ସାୱତ୍ଥିୟଂ ପଟିୱସନ୍ତି ନାନାଦିଟ୍ଠିକା ନାନାଖନ୍ତିକା ନାନାରୁଚିକା ନାନାଦିଟ୍ଠିନିସ୍ସୟନିସ୍ସିତା।

ସନ୍ତେକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଏୱଂୱାଦିନୋ ଏୱଂଦିଟ୍ଠିନୋ – ‘‘ସସ୍ସତୋ ଅତ୍ତା ଚ ଲୋକୋ ଚ, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’’ନ୍ତି। ସନ୍ତି ପନେକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଏୱଂୱାଦିନୋ ଏୱଂଦିଟ୍ଠିନୋ – ‘‘ଅସସ୍ସତୋ ଅତ୍ତା ଚ ଲୋକୋ ଚ, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’’ନ୍ତି। ସନ୍ତେକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଏୱଂୱାଦିନୋ ଏୱଂଦିଟ୍ଠିନୋ – ‘‘ସସ୍ସତୋ ଚ ଅସସ୍ସତୋ ଚ [ସସ୍ସତୋ ଅସସ୍ସତୋ (ସୀ।)] ଅତ୍ତା ଚ ଲୋକୋ ଚ, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’’ନ୍ତି। ସନ୍ତି ପନେକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଏୱଂୱାଦିନୋ ଏୱଂଦିଟ୍ଠିନୋ – ‘‘ନେୱ ସସ୍ସତୋ ନାସସ୍ସତୋ ଅତ୍ତା ଚ ଲୋକୋ ଚ, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’’ନ୍ତି। ସନ୍ତେକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଏୱଂୱାଦିନୋ ଏୱଂଦିଟ୍ଠିନୋ – ‘‘ସୟଂକତୋ ଅତ୍ତା ଚ ଲୋକୋ ଚ, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’’ନ୍ତି। ସନ୍ତି ପନେକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଏୱଂୱାଦିନୋ ଏୱଂଦିଟ୍ଠିନୋ – ‘‘ପରଂକତୋ ଅତ୍ତା ଚ ଲୋକୋ ଚ, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’’ନ୍ତି। ସନ୍ତେକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଏୱଂୱାଦିନୋ ଏୱଂଦିଟ୍ଠିନୋ – ‘‘ସୟଂକତୋ ଚ ପରଂକତୋ ଚ [ସୟଂକତୋ ପରଂକତୋ (ସୀ।)] ଅତ୍ତା ଚ ଲୋକୋ ଚ, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’’ନ୍ତି। ସନ୍ତି ପନେକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଏୱଂୱାଦିନୋ ଏୱଂଦିଟ୍ଠିନୋ – ‘‘ଅସୟଂକାରୋ ଅପରଂକାରୋ [ଅସୟଂକାରୋ ଚ ଅପରଂକାରୋ ଚ (ସ୍ୟା। ପୀ।)] ଅଧିଚ୍ଚସମୁପ୍ପନ୍ନୋ ଅତ୍ତା ଚ ଲୋକୋ ଚ, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’’ନ୍ତି। ସନ୍ତେକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଏୱଂୱାଦିନୋ ଏୱଂଦିଟ୍ଠିନୋ – ‘‘ସସ୍ସତଂ ସୁଖଦୁକ୍ଖଂ ଅତ୍ତା ଚ ଲୋକୋ ଚ, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’’ନ୍ତି। ସନ୍ତି ପନେକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଏୱଂୱାଦିନୋ ଏୱଂଦିଟ୍ଠିନୋ – ‘‘ଅସସ୍ସତଂ ସୁଖଦୁକ୍ଖଂ ଅତ୍ତା ଚ ଲୋକୋ ଚ, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’’ନ୍ତି। ସନ୍ତେକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଏୱଂୱାଦିନୋ ଏୱଂଦିଟ୍ଠିନୋ – ‘‘ସସ୍ସତଞ୍ଚ ଅସସ୍ସତଞ୍ଚ [ସସ୍ସତଂ ଅସସ୍ସତଂ (ସୀ।)] ସୁଖଦୁକ୍ଖଂ ଅତ୍ତା ଚ ଲୋକୋ ଚ, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’’ନ୍ତି। ସନ୍ତି ପନେକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଏୱଂୱାଦିନୋ ଏୱଂଦିଟ୍ଠିନୋ – ‘‘ନେୱ ସସ୍ସତଂ ନାସସ୍ସତଂ ସୁଖଦୁକ୍ଖଂ ଅତ୍ତା ଚ ଲୋକୋ ଚ, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’’ନ୍ତି। ସନ୍ତେକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଏୱଂୱାଦିନୋ ଏୱଂଦିଟ୍ଠିନୋ – ‘‘ସୟଂକତଂ ସୁଖଦୁକ୍ଖଂ ଅତ୍ତା ଚ ଲୋକୋ ଚ, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’’ନ୍ତି। ସନ୍ତି ପନେକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଏୱଂୱାଦିନୋ ଏୱଦିଟ୍ଠିନୋ – ‘‘ପରଂକତଂ ସୁଖଦୁକ୍ଖଂ ଅତ୍ତା ଚ ଲୋକୋ ଚ, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’’ନ୍ତି। ସନ୍ତେକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଏୱଂୱାଦିନୋ ଏୱଂଦିଟ୍ଠିନୋ – ‘‘ସୟଂକତଞ୍ଚ ପରଂକତଞ୍ଚ [ସୟଂକଥଂ ପରଂକତଂ (ସୀ।)] ସୁଖଦୁକ୍ଖଂ ଅତ୍ତା ଚ ଲୋକୋ ଚ, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’’ନ୍ତି। ସନ୍ତି ପନେକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଏୱଂୱାଦିନୋ ଏୱଂଦିଟ୍ଠିନୋ –

‘‘ଅସୟଂକାରଂ ଅପରଂକାରଂ ଅଧିଚ୍ଚସମୁପ୍ପନ୍ନଂ ସୁଖଦୁକ୍ଖଂ ଅତ୍ତା ଚ ଲୋକୋ ଚ, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’’ନ୍ତି।

ତେ ଭଣ୍ଡନଜାତା କଲହଜାତା ୱିୱାଦାପନ୍ନା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ମୁଖସତ୍ତୀହି ୱିତୁଦନ୍ତା ୱିହରନ୍ତି – ‘‘ଏଦିସୋ ଧମ୍ମୋ, ନେଦିସୋ ଧମ୍ମୋ; ନେଦିସୋ ଧମ୍ମୋ, ଏଦିସୋ ଧମ୍ମୋ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ସମ୍ବହୁଲା ଭିକ୍ଖୂ ପୁବ୍ବଣ୍ହସମୟଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାୟ ସାୱତ୍ଥିଂ ପିଣ୍ଡାୟ ପାୱିସିଂସୁ। ସାୱତ୍ଥିୟଂ ପିଣ୍ଡାୟ ଚରିତ୍ୱା ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ପିଣ୍ଡପାତପଟିକ୍କନ୍ତା ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିଂସୁ। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନା ଖୋ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚୁଂ –

‘‘ଇଧ, ଭନ୍ତେ, ସମ୍ବହୁଲା ନାନାତିତ୍ଥିୟସମଣବ୍ରାହ୍ମଣପରିବ୍ବାଜକା ସାୱତ୍ଥିୟଂ ପଟିୱସନ୍ତି ନାନାଦିଟ୍ଠିକା ନାନାଖନ୍ତିକା ନାନାରୁଚିକା ନାନାଦିଟ୍ଠିନିସ୍ସୟନିସ୍ସିତା।

‘‘ସନ୍ତେକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଏୱଂୱାଦିନୋ ଏୱଂଦିଟ୍ଠିନୋ – ‘ସସ୍ସତୋ ଅତ୍ତା ଚ ଲୋକୋ ଚ, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’ନ୍ତି…ପେ… ତେ ଭଣ୍ଡନଜାତା କଲହଜାତା ୱିୱାଦାପନ୍ନା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ମୁଖସତ୍ତୀହି ୱିତୁଦନ୍ତା ୱିହରନ୍ତି – ‘ଏଦିସୋ ଧମ୍ମୋ, ନେଦିସୋ ଧମ୍ମୋ; ନେଦିସୋ ଧମ୍ମୋ, ଏଦିସୋ ଧମ୍ମୋ’’’ତି।

‘‘ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିୟା, ଭିକ୍ଖୱେ, ପରିବ୍ବାଜକା ଅନ୍ଧା ଅଚକ୍ଖୁକା; ଅତ୍ଥଂ ନ ଜାନନ୍ତି ଅନତ୍ଥଂ ନ ଜାନନ୍ତି, ଧମ୍ମଂ ନ ଜାନନ୍ତି ଅଧମ୍ମଂ ନ ଜାନନ୍ତି। ତେ ଅତ୍ଥଂ ଅଜାନନ୍ତା ଅନତ୍ଥଂ ଅଜାନନ୍ତା, ଧମ୍ମଂ ଅଜାନନ୍ତା ଅଧମ୍ମଂ ଅଜାନନ୍ତା ଭଣ୍ଡନଜାତା କଲହଜାତା ୱିୱାଦାପନ୍ନା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ମୁଖସତ୍ତୀହି ୱିତୁଦନ୍ତା ୱିହରନ୍ତି – ‘ଏଦିସୋ ଧମ୍ମୋ, ନେଦିସୋ ଧମ୍ମୋ; ନେଦିସୋ ଧମ୍ମୋ, ଏଦିସୋ ଧମ୍ମୋ’’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଏତମତ୍ଥଂ ୱିଦିତ୍ୱା ତାୟଂ ୱେଲାୟଂ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

‘‘ଇମେସୁ କିର ସଜ୍ଜନ୍ତି, ଏକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା;

ଅନ୍ତରାୱ ୱିସୀଦନ୍ତି, ଅପ୍ପତ୍ୱାୱ ତମୋଗଧ’’ନ୍ତି। ପଞ୍ଚମଂ;

୬। ତତିୟନାନାତିତ୍ଥିୟସୁତ୍ତଂ

୫୬। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମୟଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିୟଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନ ସମ୍ବହୁଲା ନାନାତିତ୍ଥିୟସମଣବ୍ରାହ୍ମଣପରିବ୍ବାଜକା ସାୱତ୍ଥିୟଂ ପଟିୱସନ୍ତି ନାନାଦିଟ୍ଠିକା ନାନାଖନ୍ତିକା ନାନାରୁଚିକା ନାନାଦିଟ୍ଠିନିସ୍ସୟନିସ୍ସିତା।

ସନ୍ତେକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଏୱଂୱାଦିନୋ ଏୱଂଦିଟ୍ଠିନୋ – ‘‘ସସ୍ସତୋ ଅତ୍ତା ଚ ଲୋକୋ ଚ, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’’ନ୍ତି। ସନ୍ତି ପନେକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଏୱଂୱାଦିନୋ ଏୱଂଦିଟ୍ଠିନୋ – ‘‘ଅସସ୍ସତୋ ଅତ୍ତା ଚ ଲୋକୋ ଚ, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’’ନ୍ତି। ସନ୍ତେକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଏୱଂୱାଦିନୋ ଏୱଂଦିଟ୍ଠିନୋ – ‘‘ସସ୍ସତୋ ଚ ଅସସ୍ସତୋ ଚ ଅତ୍ତା ଚ ଲୋକୋ ଚ, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’’ନ୍ତି। ସନ୍ତି ପନେକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଏୱଂୱାଦିନୋ ଏୱଂଦିଟ୍ଠିନୋ – ‘‘ନେୱ ସସ୍ସତୋ ନାସସ୍ସତୋ ଅତ୍ତା ଚ ଲୋକୋ ଚ, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’’ନ୍ତି। ସନ୍ତେକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଏୱଂୱାଦିନୋ ଏୱଂଦିଟ୍ଠିନୋ – ‘‘ସୟଂକତୋ ଅତ୍ତା ଚ ଲୋକୋ ଚ, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’’ନ୍ତି। ସନ୍ତି ପନେକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଏୱଂୱାଦିନୋ ଏୱଂଦିଟ୍ଠିନୋ – ‘‘ପରଂକତୋ ଅତ୍ତା ଚ ଲୋକୋ ଚ, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’’ନ୍ତି। ସନ୍ତେକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଏୱଂୱାଦିନୋ ଏୱଂଦିଟ୍ଠିନୋ – ‘‘ସୟଂକତୋ ଚ ପରଂକତୋ ଚ ଅତ୍ତା ଚ ଲୋକୋ ଚ, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’’ନ୍ତି। ସନ୍ତି ପନେକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଏୱଂୱାଦିନୋ ଏୱଂଦିଟ୍ଠିନୋ – ‘‘ଅସୟଂକାରୋ ଅପରଂକାରୋ ଅଧିଚ୍ଚସମୁପ୍ପନ୍ନୋ ଅତ୍ତା ଚ ଲୋକୋ ଚ, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’’ନ୍ତି। ସନ୍ତେକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଏୱଂୱାଦିନୋ ଏୱଂଦିଟ୍ଠିନୋ – ‘‘ସସ୍ସତଂ ସୁଖଦୁକ୍ଖଂ ଅତ୍ତା ଚ ଲୋକୋ ଚ, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’’ନ୍ତି। ସନ୍ତି ପନେକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଏୱଂୱାଦିନୋ ଏୱଂଦିଟ୍ଠିନୋ – ‘‘ଅସସ୍ସତଂ ସୁଖଦୁକ୍ଖଂ ଅତ୍ତା ଚ ଲୋକୋ ଚ, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’’ନ୍ତି। ସନ୍ତେକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଏୱଂୱାଦିନୋ ଏୱଂଦିଟ୍ଠିନୋ – ‘‘ସସ୍ସତଞ୍ଚ ଅସସ୍ସତଞ୍ଚ ସୁଖଦୁକ୍ଖଂ ଅତ୍ତା ଚ ଲୋକୋ ଚ, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’’ନ୍ତି। ସନ୍ତି ପନେକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଏୱଂୱାଦିନୋ ଏୱଂଦିଟ୍ଠିନୋ – ‘‘ନେୱ ସସ୍ସତଂ ନାସସ୍ସତଂ ସୁଖଦୁକ୍ଖଂ ଅତ୍ତା ଚ ଲୋକୋ ଚ,

ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ''ନ୍ତି। ସନ୍ତେକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଏୱଂୱାଦିନୋ ଏୱଂଦିଟ୍ଠିନୋ – ''ସଯଂକତଂ ସୁଖଦୁକ୍ଖଂ ଅତ୍ତା ଚ ଲୋକୋ ଚ, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ''ନ୍ତି। ସନ୍ତି ପନେକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଏୱଂୱାଦିନୋ ଏୱଂଦିଟ୍ଠିନୋ – ''ପରଂକତଂ ସୁଖଦୁକ୍ଖଂ ଅତ୍ତା ଚ ଲୋକୋ ଚ, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ''ନ୍ତି । ସନ୍ତେକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଏୱଂୱାଦିନୋ ଏୱଂଦିଟ୍ଠିନୋ – ''ସଯଂକତଞ୍ଚ ପରଂକତଞ୍ଚ ସୁଖଦୁକ୍ଖଂ ଅତ୍ତା ଚ ଲୋକୋ ଚ, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ''ନ୍ତି। ସନ୍ତି ପନେକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଏୱଂୱାଦିନୋ ଏୱଂଦିଟ୍ଠିନୋ – ''ଅସଯଂକାରଂ ଅପରଂକାରଂ ଅଧିଚ୍ଚସମୁପ୍ପନ୍ନଂ ସୁଖଦୁକ୍ଖଂ ଅତ୍ତା ଚ ଲୋକୋ ଚ, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ''ନ୍ତି।

ତେ ଭଣ୍ଡନଜାତା କଲହଜାତା ୱିୱାଦାପନ୍ନା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ମୁଖସତ୍ତୀହି ୱିତୁଦନ୍ତା ୱିହରନ୍ତି – ''ଏଦିସୋ ଧମ୍ମୋ, ନେଦିସୋ ଧମ୍ମୋ; ନେଦିସୋ ଧମ୍ମୋ, ଏଦିସୋ ଧମ୍ମୋ''ତି।

ଅଥ ଖୋ ସମ୍ବହୁଲା ଭିକ୍ଖୂ ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାଯ ସାୱତ୍ଥିଂ ପିଣ୍ଡାଯ ପାୱିସିଂସୁ। ସାୱତ୍ଥିଯଂ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିତ୍ୱା ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ପିଣ୍ଡପାତପଟିକ୍କନ୍ତା ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିଂସୁ। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନା ଖୋ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚୁଂ –

''ଇଧ, ଭନ୍ତେ, ସମ୍ବହୁଲା ନାନାତିତ୍ଥିଯସମଣବ୍ରାହ୍ମଣପରିବ୍ବାଜକା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ପଟିୱସନ୍ତି ନାନାଦିଟ୍ଠିକା ନାନାଖନ୍ତିକା ନାନାରୁଚିକା ନାନାଦିଟ୍ଠିନିସ୍ସଯନିସ୍ସିତା।

''ସନ୍ତେକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଏୱଂୱାଦିନୋ ଏୱଂଦିଟ୍ଠିନୋ – 'ସସ୍ସତୋ ଅତ୍ତା ଚ ଲୋକୋ ଚ, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ'ନ୍ତି …ପେ… ତେ ଭଣ୍ଡନଜାତା କଲହଜାତା ୱିୱାଦାପନ୍ନା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ମୁଖସତ୍ତୀହି ୱିତୁଦନ୍ତା ୱିହରନ୍ତି – 'ଏଦିସୋ ଧମ୍ମୋ, ନେଦିସୋ ଧମ୍ମୋ; ନେଦିସୋ ଧମ୍ମୋ, ଏଦିସୋ ଧମ୍ମୋ'''ତି।

''ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯା, ଭିକ୍ଖୱେ, ପରିବ୍ବାଜକା ଅନ୍ଧା ଅଚକ୍ଖୁକା। ତେ ଅତ୍ଥଂ ନ ଜାନନ୍ତି ଅନତ୍ଥଂ ନ ଜାନନ୍ତି, ଧମ୍ମଂ ନ ଜାନନ୍ତି ଅଧମ୍ମଂ ନ ଜାନନ୍ତି। ତେ ଅତ୍ଥଂ ଅଜାନନ୍ତା ଅନତ୍ଥଂ ଅଜାନନ୍ତା, ଧମ୍ମଂ ଅଜାନନ୍ତା ଅଧମ୍ମଂ ଅଜାନନ୍ତା ଭଣ୍ଡନଜାତା କଲହଜାତା ୱିୱାଦାପନ୍ନା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ମୁଖସତ୍ତୀହି ୱିତୁଦନ୍ତା ୱିହରନ୍ତି – 'ଏଦିସୋ ଧମ୍ମୋ, ନେଦିସୋ ଧମ୍ମୋ; ନେଦିସୋ ଧମ୍ମୋ, ଏଦିସୋ ଧମ୍ମୋ'''ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଏତମତ୍ଥଂ ୱିଦିତ୍ୱା ତାଯଂ ୱେଲାଯଂ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

''ଅହଙ୍କାରପସୁତାଯଂ ପଜା, ପରଂକାରୂପସଂହିତା;

ଏତଦେକେ ନାବ୍ଭଞ୍ଞଂସୁ, ନ ନଂ ସଲ୍ଲନ୍ତି ଅଦ୍ଦସୁଂ।

''ଏତଞ୍ଚ ସଲ୍ଲଂ ପଟିକଚ୍ଚ [ପଟିଗଚ୍ଚ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ପସ୍ସତୋ;

ଅହଂ କରୋମୀତି ନ ତସ୍ସ ହୋତି;

ପରୋ କରୋତୀତି ନ ତସ୍ସ ହୋତି।

''ମାନୁପେତା ଅଯଂ ପଜା, ମାନଗନ୍ଥା ମାନୱିନିବଦ୍ଧା [ମାନୱିନିବନ୍ଧା (ସୀ।)];

ଦିଟ୍ଠୀସୁ ସାରମ୍ଭକଥା, ସଂସାରଂ ନାତିୱତ୍ତତୀ''ତି। ଛଟ୍ଠଂ;

୭। ସୁଭୂତିସୁତ୍ତଂ

୫୭। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଆଯସ୍ମା ସୁଭୂତି ଭଗୱତୋ ଅୱିଦୂରେ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଆଭୁଜିତ୍ୱା ଉଜୁଂ କାଯଂ ପଣିଧାଯ ଅୱିତକ୍କଂ ସମାଧିଂ ସମାପଜ୍ଜିତ୍ୱା।

ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ଭଗଵା ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ସୁଭୂତିଂ ଅଵିଦୂରେ ନିସିନ୍ନଂ ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଆଭୁଜିତ୍ଵା ଉଜୁଂ କାୟଂ ପଣିଧାୟ ଅଵିତକ୍କଂ ସମାଧିଂ ସମାପନ୍ନଂ।

ଅଥ ଖୋ ଭଗଵା ଏତମତ୍ଥଂ ଵିଦିତ୍ଵା ତାୟଂ ଵେଲାୟଂ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

''ୟସ୍ସ ଵିତକ୍କା ଵିଧୂପିତା,

ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ସୁଵିକପ୍ପିତା ଅସେସା;

ତଂ ସଙ୍ଗମତିଚ୍ଚ ଅରୂପସଞ୍ଞୀ,

ଚତୁୟୋଗାତିଗତୋ ନ ଜାତୁ ମେତୀ''ତି [ନ ଜାତିମେତୀତି (ସ୍ୟା। ପୀ। ଅଟ୍ଠ। ପାଠନ୍ତରଂ)]। ସତ୍ତମଂ;

୮। ଗଣିକାସୁତ୍ତଂ

୫୮। ଏଵଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମୟଂ ଭଗଵା ରାଜଗହେ ଵିହରତି ଵେଳୁଵନେ କଲନ୍ଦକନିଵାପେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନ ରାଜଗହେ ଦ୍ଵେ ପୂଗା ଅଞ୍ଞତରିସ୍ସା ଗଣିକାୟ ସାରତ୍ତା ହୋନ୍ତି ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତା; ଭଣ୍ଡନଜାତା କଲହଜାତା ଵିଵାଦାପନ୍ନା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ପାଣୀହିପି ଉପକ୍କମନ୍ତି , ଲେଡ୍ଡୂହିପି ଉପକ୍କମନ୍ତି , ଦଣ୍ଡେହିପି ଉପକ୍କମନ୍ତି, ସତ୍ଥେହିପି ଉପକ୍କମନ୍ତି। ତେ ତତ୍ଥ ମରଣମ୍ପି ନିଗଚ୍ଛନ୍ତି ମରଣମତ୍ତମ୍ପି ଦୁକ୍ଖଂ।

ଅଥ ଖୋ ସମ୍ବହୁଲା ଭିକ୍ଖୂ ପୁବ୍ବଣ୍ହସମୟଂ ନିଵାସେତ୍ଵା ପତ୍ତଚୀଵରମାଦାୟ ରାଜଗହଂ ପିଣ୍ଡାୟ ପାଵିସିଂସୁ। ରାଜଗହେ ପିଣ୍ଡାୟ ଚରିତ୍ଵା ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ପିଣ୍ଡପାତପଟିକ୍କନ୍ତା ୟେନ ଭଗଵା ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ଭଗଵନ୍ତଂ ଅଭିଵାଦେତ୍ଵା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିଂସୁ। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନା ଖୋ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗଵନ୍ତଂ ଏତଦଵୋଚୁଂ –

''ଇଧ, ଭନ୍ତେ, ରାଜଗହେ ଦ୍ଵେ ପୂଗା ଅଞ୍ଞତରିସ୍ସା ଗଣିକାୟ ସାରତ୍ତା ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତା; ଭଣ୍ଡନଜାତା କଲହଜାତା ଵିଵାଦାପନ୍ନା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ପାଣୀହିପି ଉପକ୍କମନ୍ତି, ଲେଡ୍ଡୂହିପି ଉପକ୍କମନ୍ତି, ଦଣ୍ଡେହିପି ଉପକ୍କମନ୍ତି, ସତ୍ଥେହିପି ଉପକ୍କମନ୍ତି। ତେ ତତ୍ଥ ମରଣମ୍ପି ନିଗଚ୍ଛନ୍ତି ମରଣମତ୍ତମ୍ପି ଦୁକ୍ଖ''ନ୍ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗଵା ଏତମତ୍ଥଂ ଵିଦିତ୍ଵା ତାୟଂ ଵେଲାୟଂ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

''ୟଞ୍ଚ ପତ୍ତଂ ୟଞ୍ଚ ପତ୍ତବ୍ବଂ, ଉଭୟମେତଂ ରଜାନୁକିଣ୍ଣଂ, ଆତୁରସ୍ସାନୁସିକ୍ଖତୋ। ୟେ ଚ ସିକ୍ଖାସାରା ସୀଲବ୍ବତଂ ଜୀଵିତଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ଉପଟ୍ଠାନସାରା, ଅୟମେକୋ ଅନ୍ତୋ। ୟେ ଚ ଏଵଂଵାଦିନୋ – 'ନତ୍ଥି କାମେସୁ ଦୋସୋ'ତି, ଅୟଂ ଦୁତିୟୋ ଅନ୍ତୋ। ଇଚ୍ଚେତେ ଉଭୋ ଅନ୍ତା କଟସିଵଡ୍ଢନା, କଟସିୟୋ ଦିଟ୍ଠିଂ ଵଡ୍ଢେନ୍ତି। ଏତେତେ ଉଭୋ ଅନ୍ତେ ଅନଭିଞ୍ଞାୟ ଓଲୀୟନ୍ତି ଏକେ, ଅତିଧାଵନ୍ତି ଏକେ। ୟେ ଚ ଖୋ ତେ ଅଭିଞ୍ଞାୟ ତତ୍ର ଚ ନାହେସୁଂ, ତେନ ଚ ନାମଞ୍ଞିଂସୁ, ଵଟ୍ଟଂ ତେସଂ ନତ୍ଥି ପଞ୍ଞାପନାୟା''ତି। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ଉପାତିଧାଵନ୍ତିସୁତ୍ତଂ

୫୯। ଏଵଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମୟଂ ଭଗଵା ସାଵତ୍ଥିୟଂ ଵିହରତି ଜେତଵନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନ ଭଗଵା ରତ୍ତନ୍ଧକାରତିମିସାୟଂ ଅବ୍ଭୋକାସେ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି ତେଲପ୍ପଦୀପେସୁ ଝାୟମାନେସୁ।

ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନ ସମ୍ବହୁଲା ଅଧିପାତକା ତେସୁ ତେଲପ୍ପଦୀପେସୁ ଆପାତପରିପାତଂ ଅନୟଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତି, ବ୍ୟସନଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତି [ନତ୍ଥି ସୀହଳଅପୋତ୍ଥକେ], ଅନୟବ୍ୟସନଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତି [ନତ୍ଥି ସୀହଳଅପୋତ୍ଥକେ]। ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ଭଗଵା ତେ ସମ୍ବହୁଲେ ଅଧିପାତକେ ତେସୁ ତେଲପ୍ପଦୀପେସୁ ଆପାତପରିପାତଂ ଅନୟଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତେ, ବ୍ୟସନଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତେ, ଅନୟବ୍ୟସନଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତେ।

ଅଥ ଖୋ ଭଗଵା ଏତମତ୍ଥଂ ଵିଦିତ୍ଵା ତାୟଂ ଵେଲାୟଂ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

''ଉପାତିଧାଵନ୍ତି ନ ସାରମେନ୍ତି,

ନୱଂ ନୱଂ ବନ୍ଧନଂ ବୃହଯନ୍ତି;

ପତନ୍ତି ପଜ୍ଜୋତମିୱାଧିପାତକା [… ଧିପାତା (ସୀ। ସ୍ୟା।)],

ଦିଟ୍ଠେ ସୁତେ ଇତିହେକେ ନିୱିଟ୍ଠା’’ତି। ନୱମଂ;

୧୦। ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତିସୁତ୍ତଂ

୬୦। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ –

‘‘ଯାୱକୀୱଞ୍ଚ, ଭନ୍ତେ, ତଥାଗତା ଲୋକେ ନୁପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ଅରହନ୍ତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧା ତାୱ ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯା ପରିବ୍ବାଜକା ସକ୍କତା ହୋନ୍ତି ଗରୁକତା ମାନିତା ପୂଜିତା ଅପଚିତା ଲାଭିନୋ ଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରାନଂ। ଯତୋ ଚ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ତଥାଗତା ଲୋକେ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ଅରହନ୍ତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧା ଅଥ ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯା ପରିବ୍ବାଜକା ଅସକ୍କତା ହୋନ୍ତି ଅଗରୁକତା ଅମାନିତା ଅପୂଜିତା ଅନପଚିତା ନ ଲାଭିନୋ ଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରାନଂ। ଭଗୱା ଯେୱ [ଭଗୱା ଚେୱ (ସ୍ୟା।)] ଦାନି, ଭନ୍ତେ, ସକ୍କତୋ ହୋତି ଗରୁକତୋ ମାନିତୋ ପୂଜିତୋ ଅପଚିତୋ ଲାଭୀ ଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରାନଂ, ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ ଚା’’ତି।

‘‘ଏୱମେତଂ , ଆନନ୍ଦ, ଯାୱକୀୱଞ୍ଚ, ଆନନ୍ଦ, ତଥାଗତା ଲୋକେ ନୁପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ଅରହନ୍ତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧା ତାୱ ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯା ପରିବ୍ବାଜକା ସକ୍କତା ହୋନ୍ତି ଗରୁକତା ମାନିତା ପୂଜିତା ଅପଚିତା ଲାଭିନୋ ଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରାନଂ। ଯତୋ ଚ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ତଥାଗତା ଲୋକେ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ଅରହନ୍ତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧା ଅଥ ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯା ପରିବ୍ବାଜକା ଅସକ୍କତା ହୋନ୍ତି ଅଗରୁକତା ଅମାନିତା ଅପୂଜିତା ଅନପଚିତା ନ ଲାଭିନୋ ଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରାନଂ। ତଥାଗତୋୱ [ତଥାଗତୋ ଚେୱ (ସ୍ୟା।)] ଦାନି ସକ୍କତୋ ହୋତି ଗରୁକତୋ ମାନିତୋ ପୂଜିତୋ ଅପଚିତୋ ଲାଭୀ ଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରାନଂ, ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ ଚା’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଏତମତ୍ଥଂ ୱିଦିତ୍ୱା ତାଯଂ ୱେଲାଯଂ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

‘‘ଓଭାସତି ତାୱ ସୋ କିମି,

ଯାୱ ନ ଉନ୍ନମତେ [ଉଗ୍ଗମତି (ସୀ।), ଉନ୍ନମତି (ସ୍ୟା।)] ପଭଙ୍କରୋ;

(ସ) [( ) ନତ୍ଥି ସୀ। ସ୍ୟା। ପୋତ୍ଥକେସୁ] ୱେରୋଚନମ୍ହି ଉଗ୍ଗତେ,

ହତପ୍ପଭୋ ହୋତି ନ ଚାପି ଭାସତି।

‘‘ଏୱଂ ଓଭାସିତମେୱ ତକ୍କିକାନଂ [ତିତ୍ଥିଯାନଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।)],

ଯାୱ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧା ଲୋକେ ନୁପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି;

ନ ତକ୍କିକା ସୁଜ୍ଝନ୍ତି ନ ଚାପି ସାୱକା,

ଦୁଦ୍ଦିଟ୍ଠୀ ନ ଦୁକ୍ଖା ପମୁଚ୍ଚରେ’’ତି। ଦସମଂ;

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ଆଯୁଜଟିଲୱେକ୍ଖଣା, ତଯୋ ତିତ୍ଥିଯା ସୁଭୂତି;

ଗଣିକା ଉପାତି ନଵମୋ, ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ଚ ତେ ଦସାତି।

ଜଙ୍ଘଵଗ୍ଗୋ ଛଟ୍ଠୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

୭। ଚୂଳଵଗ୍ଗୋ

୧। ପଠମଲକୁଣ୍ଡକଭଦ୍ଦିୟସୁତ୍ତଂ

୬୧। ଏଵଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମୟଂ ଭଗଵା ସାଵତ୍ଥିୟଂ ଵିହରତି ଜେତଵନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନ ଆୟସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ଲକୁଣ୍ଡକଭଦ୍ଦିୟଂ ଅନେକପରିୟାୟେନ ଧମ୍ମିୟା କଥାୟ ସନ୍ଦସ୍ସେତି ସମାଦପେତି [ସମାଦାପେତି (?)] ସମୁତ୍ତେଜେତି ସମ୍ପହଂସେତି।

ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମତୋ ଲକୁଣ୍ଡକଭଦ୍ଦିୟସ୍ସ ଆୟସ୍ମତା ସାରିପୁତ୍ତେନ ଅନେକପରିୟାୟେନ ଧମ୍ମିୟା କଥାୟ ସନ୍ଦସ୍ସିୟମାନସ୍ସ ସମାଦପିୟମାନସ୍ସ ସମୁତ୍ତେଜିୟମାନସ୍ସ ସମ୍ପହଂସିୟମାନସ୍ସ ଅନୁପାଦାୟ ଆସଵେହି ଚିତ୍ତଂ ଵିମୁଚ୍ଚି।

ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ଭଗଵା ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ଲକୁଣ୍ଡକଭଦ୍ଦିୟଂ ଆୟସ୍ମତା ସାରିପୁତ୍ତେନ ଅନେକପରିୟାୟେନ ଧମ୍ମିୟା କଥାୟ ସନ୍ଦସ୍ସିୟମାନଂ ସମାଦପିୟମାନଂ ସମୁତ୍ତେଜିୟମାନଂ ସମ୍ପହଂସିୟମାନଂ ଅନୁପାଦାୟ ଆସଵେହି ଚିତ୍ତଂ ଵିମୁତ୍ତଂ [ଵିମୁତ୍ତଚିତ୍ତଂ (?)]।

ଅଥ ଖୋ ଭଗଵା ଏତମତ୍ଥଂ ଵିଦିତ୍ଵା ତାୟଂ ଵେଲାୟଂ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

‘‘ଉଦ୍ଧଂ ଅଧୋ ସବ୍ବଧି ଵିପ୍ପମୁତ୍ତୋ, ଅୟଂହମସ୍ମୀତି [ଅୟମହମସ୍ମୀତି (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।)] ଅନାନୁପସ୍ସୀ;

ଏଵଂ ଵିମୁତ୍ତୋ ଉଦତାରି ଓଘଂ, ଅତିଣ୍ଣପୁବ୍ବଂ ଅପୁନବ୍ଭଵାୟା’’ତି। ପଠମଂ;

୨। ଦୁତିୟଲକୁଣ୍ଡକଭଦ୍ଦିୟସୁତ୍ତଂ

୬୨। ଏଵଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମୟଂ ଭଗଵା ସାଵତ୍ଥିୟଂ ଵିହରତି ଜେତଵନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନ ଆୟସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ଲକୁଣ୍ଡକଭଦ୍ଦିୟଂ ସେଖଂ [ସେକ୍ଖୋତି (ସ୍ୟା।), ସେଖୋତି (ପୀ।)] ମଞ୍ଞମାନୋ ଭିୟ୍ୟୋସୋମତ୍ତାୟ ଅନେକପରିୟାୟେନ ଧମ୍ମିୟା କଥାୟ ସନ୍ଦସ୍ସେତି ସମାଦପେତି ସମୁତ୍ତେଜେତି ସମ୍ପହଂସେତି।

ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ଭଗଵା ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ସାରିପୁତ୍ତଂ ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ଲକୁଣ୍ଡକଭଦ୍ଦିୟଂ ସେଖଂ ମଞ୍ଞମାନଂ ଭିୟ୍ୟୋସୋମତ୍ତାୟ ଅନେକପରିୟାୟେନ ଧମ୍ମିୟା କଥାୟ ସନ୍ଦସ୍ସେନ୍ତଂ ସମାଦପେନ୍ତଂ ସମୁତ୍ତେଜେନ୍ତଂ ସମ୍ପହଂସେନ୍ତଂ।

ଅଥ ଖୋ ଭଗଵା ଏତମତ୍ଥଂ ଵିଦିତ୍ଵା ତାୟଂ ଵେଲାୟଂ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

‘‘ଅଚ୍ଛେଚ୍ଛି [ଅଚ୍ଛେଜ୍ଜି (କ। ସୀ।), ଅଚ୍ଛିଜ୍ଜି (କ। ସୀ। ସ୍ୟା।), ଅଚ୍ଛିଜ୍ଜି (କ।)] ଵଟ୍ଟଂ ବ୍ୟଗା ନିରାସଂ, ଵିସୁକ୍ଖା ସରିତା ନ ସନ୍ଦତି;

ଛିନ୍ନଂ ଵଟ୍ଟଂ ନ ଵତ୍ତତି, ଏସେଵନ୍ତୋ ଦୁକ୍ଖସ୍ସା’’ତି। ଦୁତିୟଂ;

୩। ପଠମସତ୍ତସୁତ୍ତଂ

୬୩। ଏଵଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମୟଂ ଭଗଵା ସାଵତ୍ଥିୟଂ ଵିହରତି ଜେତଵନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନ ସାଵତ୍ଥିୟା ମନୁସ୍ସା ୟେଭୁୟ୍ୟେନ କାମେସୁ ଅତିଵେଲଂ ସତ୍ତା ( ) [(ହୋନ୍ତି) (ବହୂସୁ) ଅଟ୍ଠକଥାୟ ସଂସନ୍ଦେତବ୍ବଂ] ରତ୍ତା ଗିଦ୍ଧା ଗଧିତା [ଗଥିତା (ସୀ।)] ମୁଚ୍ଛିତା ଅଜ୍ଝୋପନ୍ନା ସମ୍ମତ୍ତକଜାତା କାମେସୁ ଵିହରନ୍ତି।

ଅଥ ଖୋ ସମ୍ବହୁଲା ଭିକ୍ଖୂ ପୁବ୍ବଣ୍ହସମୟଂ ନିଵାସେତ୍ଵା ପତ୍ତଚୀଵରମାଦାୟ ସାଵତ୍ଥିଂ ପିଣ୍ଡାୟ ପାଵିସିଂସୁ। ସାଵତ୍ଥିୟଂ ପିଣ୍ଡାୟ ଚରିତ୍ଵା ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ପିଣ୍ଡପାତପଟିକ୍କନ୍ତା ୟେନ ଭଗଵା ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ଭଗଵନ୍ତଂ ଅଭିଵାଦେତ୍ଵା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିଂସୁ। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନା ଖୋ ତେ

ଭିକ୍ଖୂ ଭଗଵନ୍ତଂ ଏତଦଵୋଚୁଂ – ‘‘ଇଧ, ଭନ୍ତେ, ସାଵତ୍ଥିଯା ମନୁସ୍ସା ଯେଭୁଯ୍ୟେନ କାମେସୁ ଅତିଵେଲଂ ସତ୍ତା ରତ୍ତା ଗିଦ୍ଧା ଗଧିତା ମୁଚ୍ଛିତା ଅଜ୍ଝୋପନ୍ନା ସମ୍ମତ୍ତକଜାତା କାମେସୁ ଵିହରନ୍ତୀ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗଵା ଏତମତ୍ଥଂ ଵିଦିତ୍ଵା ତାଯଂ ଵେଲାଯଂ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

‘‘କାମେସୁ ସତ୍ତା କାମସଙ୍ଗସତ୍ତା,

ସଂଯୋଜନେ ଵଜ୍ଜମପସ୍ସମାନା;

ନ ହି ଜାତୁ ସଂଯୋଜନସଙ୍ଗସତ୍ତା,

ଓଘଂ ତରେଯ୍ୟୁଂ ଵିପୁଲଂ ମହନ୍ତ’’ନ୍ତି। ତତିଯଂ;

୪। ଦୁତିଯସତ୍ତସୁତ୍ତଂ

୬୪। ଏଵଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗଵା ସାଵତ୍ଥିଯଂ ଵିହରତି ଜେତଵନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ସାଵତ୍ଥିଯା ମନୁସ୍ସା ଯେଭୁଯ୍ୟେନ କାମେସୁ ସତ୍ତା ( ) [(ହୋନ୍ତି) (ବହୂସୁ) ଅଟ୍ଠକଥାଯ ସଂସନ୍ଦେତବ୍ବଂ] ରତ୍ତା ଗିଦ୍ଧା ଗଧିତା ମୁଚ୍ଛିତା ଅଜ୍ଝୋପନ୍ନା ଅନ୍ଧୀକତା ସମ୍ମତ୍ତକଜାତା କାମେସୁ ଵିହରନ୍ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗଵା ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯଂ ନିଵାସେତ୍ଵା ପତ୍ତଚୀଵରମାଦାଯ ସାଵତ୍ଥିଂ ପିଣ୍ଡାଯ ପାଵିସି। ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ଭଗଵା ସାଵତ୍ଥିଯା ତେ ମନୁସ୍ସେ ଯେଭୁଯ୍ୟେନ କାମେସୁ ସତ୍ତେ ରତ୍ତେ ଗିଦ୍ଧେ ଗଧିତେ ମୁଚ୍ଛିତେ ଅଜ୍ଝୋପନ୍ନେ ଅନ୍ଧୀକତେ ସମ୍ମତ୍ତକଜାତେ କାମେସୁ ଵିହରନ୍ତେ।

ଅଥ ଖୋ ଭଗଵା ଏତମତ୍ଥଂ ଵିଦିତ୍ଵା ତାଯଂ ଵେଲାଯଂ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

‘‘କାମନ୍ଧା ଜାଲସଞ୍ଛନ୍ନା, ତଣ୍ହାଛଦନଛାଦିତା;

ପମତ୍ତବନ୍ଧୁନା ବଦ୍ଧା, ମଚ୍ଛାଵ କୁମିନାମୁଖେ;

ଜରାମରଣମନ୍ଵେନ୍ତି [ଜରାମରଣଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି (ସୀ। ସ୍ୟା।)], ଵଚ୍ଛୋ ଖୀରପକୋଵ ମାତର’’ନ୍ତି। ଚତୁତ୍ଥଂ;

୫। ଅପରଲକୁଣ୍ଡକଭଦ୍ଦିଯସୁତ୍ତଂ

୬୫। ଏଵଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗଵା ସାଵତ୍ଥିଯଂ ଵିହରତି ଜେତଵନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଆଯସ୍ମା ଲକୁଣ୍ଡକଭଦ୍ଦିଯୋ ସମ୍ବହୁଲାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ପିଟ୍ଠିତୋ ପିଟ୍ଠିତୋ ଯେନ ଭଗଵା ତେନୁପସଙ୍କମି।

ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ଭଗଵା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ଲକୁଣ୍ଡକଭଦ୍ଦିଯଂ ଦୂରତୋଵ ସମ୍ବହୁଲାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ପିଟ୍ଠିତୋ ପିଟ୍ଠିତୋ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଦୁବ୍ବଣ୍ଣଂ ଦୁଦ୍ଦସିକଂ ଓକୋଟିମକଂ ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ଭିକ୍ଖୂନଂ ପରିଭୂତରୂପଂ । ଦିସ୍ଵାନ ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି –

‘‘ପସ୍ସଥ ନୋ ତୁମ୍ହେ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଏତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଦୂରତୋଵ ସମ୍ବହୁଲାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ପିଟ୍ଠିତୋ ପିଟ୍ଠିତୋ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଦୁବ୍ବଣ୍ଣଂ ଦୁଦ୍ଦସିକଂ ଓକୋଟିମକଂ ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ଭିକ୍ଖୂନଂ ପରିଭୂତରୂପ’’ନ୍ତି? ‘‘ଏଵଂ, ଭନ୍ତେ’’ତି।

‘‘ଏସୋ , ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁ ମହିଦ୍ଧିକୋ ମହାନୁଭାଵୋ। ନ ଚ ସା ସମାପତ୍ତି ସୁଲଭରୂପା ଯା ତେନ ଭିକ୍ଖୁନା ଅସମାପନ୍ନପୁବ୍ବା। ଯସ୍ସ ଚତ୍ଥାଯ [ଯସ୍ସତ୍ଥାଯ (ସୀ। କ।)] କୁଲପୁତ୍ତା ସମ୍ମଦେଵ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜନ୍ତି ତଦନୁତ୍ତରଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯପରିଯୋସାନଂ ଦିଟ୍ଠେଵ ଧମ୍ମେ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ଵା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ଵିହରତୀ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଏତମତ୍ଥଂ ୱିଦିତ୍ୱା ତାଯଂ ୱେଲାଯଂ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

‘‘ନେଲଙ୍ଗୋ ସେତପଚ୍ଛାଦୋ, ଏକାରୋ ୱତ୍ତତୀ ରଥୋ;

ଅନୀଘଂ ପସ୍ସ ଆଯନ୍ତଂ, ଛିନ୍ନସୋତଂ ଅବନ୍ଧନ’’ନ୍ତି। ପଞ୍ଚମଂ;

୬। ତଣ୍ହାସଙ୍ଖଯସୁତ୍ତଂ

୬୬। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଆଯସ୍ମା ଅଞ୍ଞାସିକୋଣ୍ଡଞ୍ଞୋ [ଅଞ୍ଞାତକୋଣ୍ଡଞ୍ଞୋ (ସଦ୍ଦହ୍ତ)] ଭଗୱତୋ ଅୱିଦୂରେ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଆଭୁଜିତ୍ୱା ଉଜୁଂ କାଯଂ ପଣିଧାଯ ତଣ୍ହାସଙ୍ଖଯୱିମୁତ୍ତିଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖମାନୋ।

ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ଭଗୱା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ଅଞ୍ଞାସିକୋଣ୍ଡଞ୍ଞଂ ଅୱିଦୂରେ ନିସିନ୍ନଂ ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଆଭୁଜିତ୍ୱା ଉଜୁଂ କାଯଂ ପଣିଧାଯ ତଣ୍ହାସଙ୍ଖଯୱିମୁତ୍ତିଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖମାନଂ।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଏତମତ୍ଥଂ ୱିଦିତ୍ୱା ତାଯଂ ୱେଲାଯଂ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

‘‘ଯସ୍ସ ମୂଲଂ ଛମା ନତ୍ଥି, ପଣ୍ଣା ନତ୍ଥି କୁତୋ ଲତା;

ତଂ ଧୀରଂ ବନ୍ଧନା ମୁତ୍ତଂ, କୋ ତଂ ନିନ୍ଦିତୁମରହତି;

ଦେୱାପି ନଂ ପସଂସନ୍ତି, ବ୍ରହ୍ମୁନାପି ପସଂସିତୋ’’ତି। ଛଟ୍ଠଂ;

୭। ପପଞ୍ଚଖଯସୁତ୍ତଂ

୬୭। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଭଗୱା ଅତ୍ତନୋ ପପଞ୍ଚସଞ୍ଞାସଙ୍ଖାପହାନଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖମାନୋ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଅତ୍ତନୋ ପପଞ୍ଚସଞ୍ଞାସଙ୍ଖାପହାନଂ ୱିଦିତ୍ୱା ତାଯଂ ୱେଲାଯଂ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

‘‘ଯସ୍ସ ପପଞ୍ଚା ଠିତି ଚ ନତ୍ଥି,

ସନ୍ଦାନଂ ପଲିଘଞ୍ଚ ୱୀତିୱତ୍ତୋ;

ତଂ ନିତ୍ତଣ୍ହଂ ମୁନିଂ ଚରନ୍ତଂ,

ନାୱଜାନାତି ସଦେୱକୋପି ଲୋକୋ’’ତି। ସତ୍ତମଂ;

୮। କଚ୍ଚାନସୁତ୍ତଂ

୬୮। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଆଯସ୍ମା ମହାକଚ୍ଚାନୋ ଭଗୱତୋ ଅୱିଦୂରେ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଆଭୁଜିତ୍ୱା ଉଜୁଂ କାଯଂ ପଣିଧାଯ କାଯଗତାଯ ସତିଯା ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ପରିମୁଖଂ ସୂପଟ୍ଠିତାଯ।

ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ଭଗୱା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ମହାକଚ୍ଚାନଂ ଅୱିଦୂରେ ନିସିନ୍ନଂ ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଆଭୁଜିତ୍ୱା ଉଜୁଂ କାଯଂ ପଣିଧାଯ କାଯଗତାଯ ସତିଯା ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ପରିମୁଖଂ ସୂପଟ୍ଠିତାଯ।

ଅଥ ଖୋ ଭଗଵା ଏତମତ୍ଥଂ ଵିଦିତ୍ଵା ତାଯଂ ଵେଲାଯଂ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

''ଯସ୍ସ ସିଯା ସବ୍ବଦା ସତି,

ସତତଂ କାଯଗତା ଉପଟ୍ଠିତା;

ନୋ ଚସ୍ସ ନୋ ଚ ମେ ସିଯା,

ନ ଭଵିସ୍ସତି ନ ଚ ମେ ଭଵିସ୍ସତି;

ଅନୁପୁବ୍ବଵିହାରି ତତ୍ଥ ସୋ,

କାଲେନେଵ ତରେ ଵିସତ୍ତିକ''ନ୍ତି। ଅଟ୍ଠମଂ;

୯। ଉଦପାନସୁତ୍ତଂ

୬୯। ଏଵଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗଵା ମଲ୍ଲେସୁ ଚାରିକଂ ଚରମାନୋ ମହତା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ ସଦ୍ଧିଂ ଯେନ ଥୂଣଂ [ଥୂନଂ (ସୀ। ସ୍ଯା। ପୀ।)] ନାମ ମଲ୍ଲାନଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଗାମୋ ତଦଵସରି। ଅସ୍ସୋସୁଂ ଖୋ ଥୂଣେଯ୍ୟକା ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକା – ''ସମଣୋ ଖଲୁ, ଭୋ, ଗୋତମୋ ସକ୍ୟପୁତ୍ତୋ ସକ୍ୟକୁଲା ପବ୍ବଜିତୋ ମଲ୍ଲେସୁ ଚାରିକଂ ଚରମାନୋ ମହତା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ ସଦ୍ଧିଂ ଥୂଣଂ ଅନୁପ୍ପତ୍ତୋ''ତି।( ) [(ଅଥ ଖୋ ତେ ଥୂଣେଯ୍ୟକା ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକା) (?)] ଉଦପାନଂ ତିଣସ୍ସ ଚ ଭୁସସ୍ସ ଚ ଯାଵ ମୁଖତୋ ପୂରେସୁଂ – ''ମା ତେ ମୁଣ୍ଡକା ସମଣକା ପାନୀଯଂ ଅପଂସୂ''ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗଵା ମଗ୍ଗା ଓକ୍କମ୍ମ ଯେନ ରୁକ୍ଖମୂଲଂ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ପଞ୍ଞତ୍ତେ ଆସନେ ନିସୀଦି। ନିସଜ୍ଜ ଖୋ ଭଗଵା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ଆନନ୍ଦଂ ଆମନ୍ତେସି – ''ଇଙ୍ଘ ମେ ତ୍ଵଂ, ଆନନ୍ଦ, ଏତମ୍ହା ଉଦପାନା ପାନୀଯଂ ଆହରା''ତି।

ଏଵଂ ଵୁତ୍ତେ, ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଭଗଵନ୍ତଂ ଏତଦଵୋଚ – ''ଇଦାନି ସୋ, ଭନ୍ତେ, ଉଦପାନୋ ଥୂଣେଯ୍ୟକେହି ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକେହି ତିଣସ୍ସ ଚ ଭୁସସ୍ସ ଚ ଯାଵ ମୁଖତୋ ପୂରିତୋ – 'ମା ତେ ମୁଣ୍ଡକା ସମଣକା ପାନୀଯଂ ଅପଂସୂ''’ତି।

ଦୁତିଯମ୍ପି ଖୋ...ପେ... ତତିଯମ୍ପି ଖୋ ଭଗଵା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ଆନନ୍ଦଂ ଆମନ୍ତେସି – ''ଇଙ୍ଘ ମେ ତ୍ଵଂ, ଆନନ୍ଦ, ଏତମ୍ହା ଉଦପାନା ପାନୀଯଂ ଆହରା''ତି। ''ଏଵଂ, ଭନ୍ତେ''ତି ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଭଗଵତୋ ପଟିସ୍ସୁତ୍ଵା ପତ୍ତଂ ଗହେତ୍ଵା ଯେନ ସୋ ଉଦପାନୋ ତେନୁପସଙ୍କମି। ଅଥ ଖୋ ସୋ ଉଦପାନୋ ଆଯସ୍ମନ୍ତେ ଆନନ୍ଦେ ଉପସଙ୍କମନ୍ତେ ସବ୍ବଂ ତଂ ତିଣଞ୍ଚ ଭୁସଞ୍ଚ ମୁଖତୋ ଓଵମିତ୍ଵା ଅଚ୍ଛସ୍ସ ଉଦକସ୍ସ ଅନାଵିଲସ୍ସ ଵିପ୍ପସନ୍ନସ୍ସ ଯାଵ ମୁଖତୋ ପୂରିତୋ ଵିସ୍ସନ୍ଦନ୍ତୋ [ଵିସ୍ସନ୍ଦୋ (କ।)] ମଞ୍ଞେ ଅଟ୍ଠାସି।

ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମତୋ ଆନନ୍ଦସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ''ଅଚ୍ଛରିଯଂ ଵତ, ଭୋ, ଅବ୍ଭୁତଂ ଵତ, ଭୋ, ତଥାଗତସ୍ସ ମହିଦ୍ଧିକତା ମହାନୁଭାଵତା! ଅଯଞ୍ହି ସୋ ଉଦପାନୋ ମଯି ଉପସଙ୍କମନ୍ତେ ସବ୍ବଂ ତଂ ତିଣଞ୍ଚ ଭୁସଞ୍ଚ ମୁଖତୋ ଓଵମିତ୍ଵା ଅଚ୍ଛସ୍ସ ଉଦକସ୍ସ ଅନାଵିଲସ୍ସ ଵିପ୍ପସନ୍ନସ୍ସ ଯାଵ ମୁଖତୋ ପୂରିତୋ ଵିସ୍ସନ୍ଦନ୍ତୋ ମଞ୍ଞେ ଠିତୋ''ତି!! ପତ୍ତେନ ପାନୀଯଂ ଆଦାଯ ଯେନ ଭଗଵା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ଭଗଵନ୍ତଂ ଏତଦଵୋଚ – ''ଅଚ୍ଛରିଯଂ, ଭନ୍ତେ, ଅବ୍ଭୁତଂ, ଭନ୍ତେ, ତଥାଗତସ୍ସ ମହିଦ୍ଧିକତା ମହାନୁଭାଵତା! ଅଯଞ୍ହି ସୋ, ଭନ୍ତେ, ଉଦପାନୋ ମଯି ଉପସଙ୍କମନ୍ତେ ସବ୍ବଂ ତଂ ତିଣଞ୍ଚ ଭୁସଞ୍ଚ ମୁଖତୋ ଓଵମିତ୍ଵା ଅଚ୍ଛସ୍ସ ଉଦକସ୍ସ ଅନାଵିଲସ୍ସ ଵିପ୍ପସନ୍ନସ୍ସ ଯାଵ ମୁଖତୋ ପୂରିତୋ ଵିସ୍ସନ୍ଦନ୍ତୋ ମଞ୍ଞେ ଅଟ୍ଠାସି!! ପିଵତୁ ଭଗଵା ପାନୀଯଂ, ପିଵତୁ ସୁଗତୋ ପାନୀଯ''ନ୍ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗଵା ଏତମତ୍ଥଂ ଵିଦିତ୍ଵା ତାଯଂ ଵେଲାଯଂ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

''କିଂ କଯିରା ଉଦପାନେନ,

ଆପା ଚେ ସବ୍ବଦା ସିଯୁଂ;

ତଣ୍ହାଯ ମୂଲତୋ ଛେତ୍ୱା,

କିସ୍ସ ପରିଯେସନଂ ଚରେ’’ତି। ନୱମଂ;

୧୦। ଉତେନସୁତ୍ତଂ

୭୦। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା କୋସମ୍ବିଯଂ ୱିହରତି ଘୋସିତାରାମେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ରଞ୍ଞୋ ଉତେନସ୍ସ [ଉଦେନସ୍ସ (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।)] ଉଯ୍ୟାନଗତସ୍ସ ଅନ୍ତେପୁରଂ ଦଡ୍ଢଂ ହୋତି, ପଞ୍ଚ ଚ ଇତ୍ଥିସତାନି [ପଞ୍ଚ ଇତ୍ଥିସତାନି (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।)] କାଲଙ୍କତାନି ହୋନ୍ତି ସାମାୱତୀପମୁଖାନି।

ଅଥ ଖୋ ସମ୍ବହୁଲା ଭିକ୍ଖୂ ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାଯ କୋସମ୍ବିଂ ପିଣ୍ଡାଯ ପାୱିସିଂସୁ। କୋସମ୍ବିଯଂ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିତ୍ୱା ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ପିଣ୍ଡପାତପଟିକ୍କନ୍ତା ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିଂସୁ। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନା ଖୋ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚୁଂ – ‘‘ଇଧ, ଭନ୍ତେ, ରଞ୍ଞୋ ଉତେନସ୍ସ ଉଯ୍ୟାନଗତସ୍ସ ଅନ୍ତେପୁରଂ ଦଡ୍ଢଂ, ପଞ୍ଚ ଚ ଇତ୍ଥିସତାନି କାଲଙ୍କତାନି ସାମାୱତୀପମୁଖାନି। ତାସଂ, ଭନ୍ତେ, ଉପାସିକାନଂ କା ଗତି କୋ ଅଭିସମ୍ପରାଯୋ’’ତି?

‘‘ସନ୍ତେତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଉପାସିକାଯୋ ସୋତାପନ୍ନା, ସନ୍ତି ସକଦାଗାମିନିଯୋ, ସନ୍ତି ଅନାଗାମିନିଯୋ। ସବ୍ବା ତା, ଭିକ୍ଖୱେ, ଉପାସିକାଯୋ ଅନିପ୍ଫଲା କାଲଙ୍କତା’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଏତମତ୍ଥଂ ୱିଦିତ୍ୱା ତାଯଂ ୱେଲାଯଂ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

‘‘ମୋହସମ୍ବନ୍ଧନୋ ଲୋକୋ, ଭବ୍ବରୂପୋୱ ଦିସ୍ସତି;

ଉପଧିବନ୍ଧନୋ [ଉପଧିସମ୍ବନ୍ଧନୋ (କ। ସୀ।)] ବାଲୋ, ତମସା ପରିୱାରିତୋ;

ସସ୍ସତୋରିୱ [ସସ୍ସତି ୱିଯ (କ। ସୀ।)] ଖାଯତି, ପସ୍ସତୋ ନତ୍ଥି କିଞ୍ଚନ’’ନ୍ତି। ଦସମଂ;

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ଦ୍ୱେ ଭଦ୍ଦିଯା ଦ୍ୱେ ଚ ସତ୍ତା, ଲକୁଣ୍ଡକୋ ତଣ୍ହାଖଯୋ;

ପପଞ୍ଚଖଯୋ ଚ କଚ୍ଚାନୋ, ଉଦପାନଞ୍ଚ ଉତେନୋତି।

ଚୂଳଅୱଗ୍ଗୋ [ଚୁଲ୍ଲୱଗ୍ଗୋ (ସୀ।), ଚୂଲୱଗ୍ଗୋ (ପୀ।)] ସତ୍ତମୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

୮। ପାଟଲିଗାମିୟୱଗ୍ଗୋ

୧। ପଠମନିବ୍ବାନପଟିସଂଯୁତ୍ତସୁତ୍ତଂ

୭୧। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୂ ନିବ୍ବାନପଟିସଂଯୁତ୍ତାଯ ଧମ୍ମିଯା କଥାଯ ସନ୍ଦସ୍ସେତି ସମାଦପେତି ସମୁତ୍ତେଜେତି ସମ୍ପହଂସେତି। ତେଧ ଭିକ୍ଖୂ [ତେ ଚ ଭିକ୍ଖୂ (ସୀ। ସ୍ଯା। ପୀ। ତଦଟ୍ଠକଥାପି ଓଲୋକେତବ୍ବା] ଅଟ୍ଠିଂ କତ୍ୱା [ଅଟ୍ଠୀକତ୍ୱା (ସୀ। ସ୍ଯା।), ଅଟ୍ଠିକତ୍ୱା (ପୀ।)] ମନସି କତ୍ୱା ସବ୍ବଂ ଚେତସୋ [ସବ୍ବଂ ଚେତସା (ଇତିପି ଅଞ୍ଞତ୍ଥସୁତ୍ତେସୁ)] ସମନ୍ନାହରିତ୍ୱା ଓହିତସୋତା ଧମ୍ମଂ ସୁଣନ୍ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଏତମତ୍ଥଂ ୱିଦିତ୍ୱା ତାଯଂ ୱେଲାଯଂ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

‘‘ଅତ୍ଥି, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଦାଯତନଂ, ଯତ୍ଥ ନେୱ ପଥୱୀ, ନ ଆପୋ, ନ ତେଜୋ, ନ ୱାଯୋ, ନ ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନଂ, ନ ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନଂ, ନ ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନଂ, ନ ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନଂ, ନାଯଂ ଲୋକୋ, ନ ପରଲୋକୋ, ନ ଉଭୋ ଚନ୍ଦିମସୂରିଯା। ତତ୍ରାପାହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ନେୱ ଆଗତିଂ ୱଦାମି , ନ ଗତିଂ, ନ ଠିତିଂ, ନ ଚୁତିଂ, ନ ଉପପତ୍ତିଂ; ଅପ୍ପତିଟ୍ଠଂ, ଅପ୍ପୱତ୍ତଂ, ଅନାରମ୍ମଣମେୱେତଂ। ଏସେୱନ୍ତୋ ଦୁକ୍ଖସ୍ସା’’ତି। ପଠମଂ।

୨। ଦୁତିଯନିବ୍ବାନପଟିସଂଯୁତ୍ତସୁତ୍ତଂ

୭୨। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୂ ନିବ୍ବାନପଟିସଂଯୁତ୍ତାଯ ଧମ୍ମିଯା କଥାଯ ସନ୍ଦସ୍ସେତି ସମାଦପେତି ସମୁତ୍ତେଜେତି ସମ୍ପହଂସେତି। ତେଧ ଭିକ୍ଖୂ ଅଟ୍ଠିଂ କତ୍ୱା ମନସି କତ୍ୱା ସବ୍ବଂ ଚେତସୋ ସମନ୍ନାହରିତ୍ୱା ଓହିତସୋତା ଧମ୍ମଂ ସୁଣନ୍ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଏତମତ୍ଥଂ ୱିଦିତ୍ୱା ତାଯଂ ୱେଲାଯଂ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

‘‘ଦୁଦ୍ଦସଂ ଅନତଂ ନାମ, ନ ହି ସଚ୍ଚଂ ସୁଦସ୍ସନଂ;

ପଟିୱିଦ୍ଧା ତଣ୍ହା ଜାନତୋ, ପସ୍ସତୋ ନତ୍ଥି କିଞ୍ଚନ’’ନ୍ତି। ଦୁତିଯଂ;

୩। ତତିଯନିବ୍ବାନପଟିସଂଯୁତ୍ତସୁତ୍ତଂ

୭୩। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୂ ନିବ୍ବାନପଟିସଂଯୁତ୍ତାଯ ଧମ୍ମିଯା କଥାଯ ସନ୍ଦସ୍ସେତି ସମାଦପେତି ସମୁତ୍ତେଜେତି ସମ୍ପହଂସେତି। ତେଧ ଭିକ୍ଖୂ ଅଟ୍ଠିଂ କତ୍ୱା, ମନସି କତ୍ୱା, ସବ୍ବଂ ଚେତସୋ ସମନ୍ନାହରିତ୍ୱା, ଓହିତସୋତା ଧମ୍ମଂ ସୁଣନ୍ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଏତମତ୍ଥଂ ୱିଦିତ୍ୱା ତାଯଂ ୱେଲାଯଂ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

‘‘ଅତ୍ଥି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଜାତଂ ଅଭୂତଂ ଅକତଂ ଅସଙ୍ଖତଂ। ନୋ ଚେତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଭୱିସ୍ସ ଅଜାତଂ ଅଭୂତଂ ଅକତଂ ଅସଙ୍ଖତଂ, ନଯିଧ ଜାତସ୍ସ ଭୂତସ୍ସ କତସ୍ସ ସଙ୍ଖତସ୍ସ ନିସ୍ସରଣଂ ପଞ୍ଞାଯେଥ। ଯସ୍ମା ଚ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅତ୍ଥି ଅଜାତଂ ଅଭୂତଂ ଅକତଂ ଅସଙ୍ଖତଂ, ତସ୍ମା ଜାତସ୍ସ ଭୂତସ୍ସ କତସ୍ସ ସଙ୍ଖତସ୍ସ ନିସ୍ସରଣଂ ପଞ୍ଞାଯତୀ’’ତି। ତତିଯଂ।

୪। ଚତୁତ୍ଥନିବ୍ବାନପଟିସଂଯୁତ୍ତସୁତ୍ତଂ

୭୪। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୂ ନିବ୍ବାନପଟିସଂଯୁତ୍ତାଯ ଧମ୍ମିଯା କଥାଯ ସନ୍ଦସ୍ସେତି ସମାଦପେତି ସମୁତ୍ତେଜେତି ସମ୍ପହଂସେତି। ତେଧ ଭିକ୍ଖୂ ଅଟ୍ଠିଂ କତ୍ୱା ମନସି କତ୍ୱା ସବ୍ବଂ

ଚେତସୋ ସମନ୍ନାହରିତ୍ୱା ଓହିତସୋତା ଧମ୍ମଂ ସୁଣନ୍ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଏତମତ୍ଥଂ ୱିଦିତ୍ୱା ତାଯଂ ୱେଲାଯଂ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

''ନିସ୍ସିତସ୍ସ ଚଲିତଂ, ଅନିସ୍ସିତସ୍ସ ଚଲିତଂ ନତ୍ଥି। ଚଲିତେ ଅସତି ପସ୍ସଦ୍ଧି, ପସ୍ସଦ୍ଧିଯା ସତି ନତି ନ ହୋତି। ନତିଯା ଅସତି ଆଗତିଗତି ନ ହୋତି। ଆଗତିଗତିଯା ଅସତି ଚୁତୂପପାତୋ ନ ହୋତି। ଚୁତୂପପାତେ ଅସତି ନେୱିଧ ନ ହୁରଂ ନ ଉଭଯମନ୍ତରେନ [ନ ଉଭଯମନ୍ତରେ (ସଦ୍ଧତ୍ଥ) ମ। ନି। ୩। ୩୯୩; ସଂ। ନି। ୪।୮୭ ପସ୍ସିତବ୍ବଂ]। ଏସେୱନ୍ତୋ ଦୁକ୍ଖସ୍ସା''ତି। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ଚୁନ୍ଦସୁତ୍ତଂ

୭୫। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ମଲ୍ଲେସୁ ଚାରିକଂ ଚରମାନୋ ମହତା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ ସଦ୍ଧିଂ ଯେନ ପାୱା ତଦୱସରି। ତତ୍ର ସୁଦଂ ଭଗୱା ପାୱାଯଂ ୱିହରତି ଚୁନ୍ଦସ୍ସ କମ୍ମାରପୁତ୍ତସ୍ସ ଅମ୍ବୱନେ।

ଅସ୍ସୋସି ଖୋ ଚୁନ୍ଦୋ କମ୍ମାରପୁତ୍ତୋ – ''ଭଗୱା କିର ମଲ୍ଲେସୁ ଚାରିକଂ ଚରମାନୋ ମହତା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ ସଦ୍ଧିଂ ପାୱଂ ଅନୁପ୍ପତ୍ତୋ ପାୱାଯଂ ୱିହରତି ମଯ୍ହଂ ଅମ୍ବୱନେ''ତି। ଅଥ ଖୋ ଚୁନ୍ଦୋ କମ୍ମାରପୁତ୍ତୋ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନଂ ଖୋ ଚୁନ୍ଦଂ କମ୍ମାରପୁତ୍ତଂ ଭଗୱା ଧମ୍ମିଯା କଥାଯ ସନ୍ଦସ୍ସେସି ସମାଦପେସି ସମୁତ୍ତେଜେସି ସମ୍ପହଂସେସି। ଅଥ ଖୋ ଚୁନ୍ଦୋ କମ୍ମାରପୁତ୍ତୋ ଭଗୱତା ଧମ୍ମିଯା କଥାଯ ସନ୍ଦସ୍ସିତୋ ସମାଦପିତୋ ସମୁତ୍ତେଜିତୋ ସମ୍ପହଂସିତୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଅଧିୱାସେତୁ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ସ୍ୱାତନାଯ ଭତ୍ତଂ ସଦ୍ଧିଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନା''ତି। ଅଧିୱାସେସି ଭଗୱା ତୁଣ୍ହୀଭାୱେନ।

ଅଥ ଖୋ ଚୁନ୍ଦୋ କମ୍ମାରପୁତ୍ତୋ ଭଗୱତୋ ଅଧିୱାସନଂ ୱିଦିତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାଯାସନା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ଅଥ ଖୋ ଚୁନ୍ଦୋ କମ୍ମାରପୁତ୍ତୋ ତସ୍ସା ରତ୍ତିଯା ଅଚ୍ଚଯେନ ସକେ ନିୱେସନେ ପଣୀତଂ ଖାଦନୀଯଂ ଭୋଜନୀଯଂ ପଟିଯାଦାପେତ୍ୱା ପହୂତଞ୍ଚ ସୂକରମଦ୍ଦୱଂ ଭଗୱତୋ କାଲଂ ଆରୋଚାପେସି – ''କାଲୋ, ଭନ୍ତେ, ନିଟ୍ଠିତଂ ଭତ୍ତ''ନ୍ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାଯ ସଦ୍ଧିଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ ଯେନ ଚୁନ୍ଦସ୍ସ କମ୍ମାରପୁତ୍ତସ୍ସ ନିୱେସନଂ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପଞ୍ଞତ୍ତେ ଆସନେ ନିସୀଦି। ନିସଜ୍ଜ ଖୋ ଭଗୱା ଚୁନ୍ଦଂ କମ୍ମାରପୁତ୍ତଂ ଆମନ୍ତେସି – ''ଯଂ ତେ, ଚୁନ୍ଦ, ସୂକରମଦ୍ଦୱଂ ପଟିଯତ୍ତଂ ତେନ ମଂ ପରିୱିସ, ଯଂ ପନଞ୍ଞଂ ଖାଦନୀଯଂ ଭୋଜନୀଯଂ ପଟିଯତ୍ତଂ ତେନ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ପରିୱିସା''ତି। ''ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ''ତି ଖୋ ଚୁନ୍ଦୋ କମ୍ମାରପୁତ୍ତୋ ଭଗୱତୋ ପଟିସ୍ସୁତ୍ୱା ଯଂ ଅହୋସି ସୂକରମଦ୍ଦୱଂ ପଟିଯତ୍ତଂ ତେନ ଭଗୱନ୍ତଂ ପରିୱିସି; ଯଂ ପନଞ୍ଞଂ ଖାଦନୀଯଂ ଭୋଜନୀଯଂ ପଟିଯତ୍ତଂ ତେନ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ପରିୱିସି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଚୁନ୍ଦଂ କମ୍ମାରପୁତ୍ତଂ ଆମନ୍ତେସି – ''ଯଂ ତେ, ଚୁନ୍ଦ, ସୂକରମଦ୍ଦୱଂ ଅୱସିଟ୍ଠଂ ତଂ ସୋବ୍ଭେ ନିଖଣାହି। ନାହଂ ତଂ, ଚୁନ୍ଦ, ପସ୍ସାମି ସଦେୱକେ ଲୋକେ ସମାରକେ ସବ୍ରହ୍ମକେ ସସ୍ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣିଯା ପଜାଯ ସଦେୱମନୁସ୍ସାଯ ଯସ୍ସ ତଂ ପରିଭୁତ୍ତଂ ସମ୍ମା ପରିଣାମଂ ଗଚ୍ଛେୟ୍ଯ ଅଞ୍ଞତ୍ର ତଥାଗତସ୍ସା''ତି [ଅଞ୍ଞତ୍ର ତଥାଗତେନାତି (କ। ସୀ।)]। ''ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ''ତି ଖୋ ଚୁନ୍ଦୋ କମ୍ମାରପୁତ୍ତୋ ଭଗୱତୋ ପଟିସ୍ସୁତ୍ୱା ଯଂ ଅହୋସି ସୂକରମଦ୍ଦୱଂ ଅୱସିଟ୍ଠଂ ତଂ ସୋବ୍ଭେ ନିଖଣିତ୍ୱା ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନଂ ଖୋ ଚୁନ୍ଦଂ କମ୍ମାରପୁତ୍ତଂ ଭଗୱା ଧମ୍ମିଯା କଥାଯ ସନ୍ଦସ୍ସେତ୍ୱା ସମାଦପେତ୍ୱା ସମୁତ୍ତେଜେତ୍ୱା ସମ୍ପହଂସେତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାଯାସନା ପକ୍କାମି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱତୋ ଚୁନ୍ଦସ୍ସ କମ୍ମାରପୁତ୍ତସ୍ସ ଭତ୍ତଂ ଭୁତ୍ତାୱିସ୍ସ ଖରୋ ଆବାଧୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ଲୋହିତପକ୍ଖନ୍ଦିକା ପବାଳ୍ହା [ବାଳ୍ହା (ସୀ। ସ୍ଯା। ପୀ।)] ୱେଦନା ୱତ୍ତନ୍ତି ମାରଣନ୍ତିକା। ତତ୍ର ସୁଦଂ ଭଗୱା ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ ଅଧିୱାସେସି ଅୱିହଞ୍ଞମାନୋ। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ଆନନ୍ଦଂ ଆମନ୍ତେସି – ''ଆଯାମାନନ୍ଦ, ଯେନ କୁସିନାରା ତେନୁପସଙ୍କମିସ୍ସାମା''ତି। ''ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ''ତି ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଭଗୱତୋ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସି।

''ଚୁନ୍ଦସ୍ସ ଭତ୍ତଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା, କମ୍ମାରସ୍ସାତି ମେ ସୁତଂ;

ଆବାଧଂ ସମ୍ଫୁସୀ ଧୀରୋ, ପବାଳ୍ହଂ ମାରଣନ୍ତିକଂ।

‘‘ଭୁତ୍ତସ୍ସ ଚ ସୂକରମଦ୍ଦୱେନ, ବ୍ଯାଧିପ୍ପବାଳ୍ହୋ ଉଦପାଦି ସତ୍ଥୁନୋ;

ୱିରିଚ୍ଚମାନୋ [ୱିରିଞ୍ଚମାନୋ (?) ୱିରେଚମାନୋ (ଦୀ। ନି। ୨।୧୯୦)] ଭଗୱା ଅୱୋଚ, ‘ଗଚ୍ଛାମହଂ କୁସିନାରଂ ନଗର’’’ନ୍ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ମଗ୍ଗା ଓକ୍କମ୍ମ ଯେନ ଅଞ୍ଞତରଂ ରୁକ୍ଖମୂଲଂ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ଆନନ୍ଦଂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘ଇଙ୍ଘ ମେ ତ୍ୱଂ, ଆନନ୍ଦ, ଚତୁଗ୍ଗୁଣଂ ସଙ୍ଘାଟିଂ ପଞ୍ଞାପେହି; କିଲନ୍ତୋସ୍ମି, ଆନନ୍ଦ, ନିସୀଦିସ୍ସାମୀ’’ତି। ‘‘ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ’’ତି ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଭଗୱତୋ ପଟିସ୍ସୁତ୍ୱା ଚତୁଗ୍ଗୁଣଂ ସଙ୍ଘାଟିଂ ପଞ୍ଞାପେସି। ନିସୀଦି ଭଗୱା ପଞ୍ଞତ୍ତେ ଆସନେ। ନିସଜ୍ଜ ଖୋ ଭଗୱା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ଆନନ୍ଦଂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘ଇଙ୍ଘ ମେ ତ୍ୱଂ, ଆନନ୍ଦ, ପାନୀଯଂ ଆହର; ପିପାସିତୋସ୍ମି, ଆନନ୍ଦ, ପିୱିସ୍ସାମୀ’’ତି।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଇଦାନି, ଭନ୍ତେ, ପଞ୍ଚମତ୍ତାନି ସକଟସତାନି ଅତିକ୍କନ୍ତାନି। ତଂ ଚକ୍କଚ୍ଛିନ୍ନଂ ଉଦକଂ ପରିତ୍ତଂ ଲୁଳିତଂ ଆୱିଲଂ ସନ୍ଦତି। ଅଯଂ, ଭନ୍ତେ, କୁକୁଟ୍ଠା [କକୁଥା (ସୀ।), କୁକୁଟା (ସ୍ଯା।), କକୁଧା (ଦୀ। ନି। ୨।୧୯୧)] ନଦୀ ଅୱିଦୂରେ ଅଚ୍ଛୋଦକା ସାତୋଦକା ସୀତୋଦକା ସେତୋଦକା ସୁପତିତ୍ଥା ରମଣୀଯା। ଏତ୍ଥ ଭଗୱା ପାନୀଯଞ୍ଚ ପିୱିସ୍ସତି ଗତ୍ତାନି ଚ ସୀତୀକରିସ୍ସତୀ’’ତି [ସୀତିଂ କରିସ୍ସତୀତି (ସୀ।), ସୀତଂ କରିସ୍ସତୀତି (ସ୍ଯା। ପୀ। କ।)]।

ଦୁତିଯମ୍ପି ଖୋ…ପେ… ତତିଯମ୍ପି ଖୋ ଭଗୱା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ଆନନ୍ଦଂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘ଇଙ୍ଘ ମେ ତ୍ୱଂ, ଆନନ୍ଦ, ପାନୀଯଂ ଆହର; ପିପାସିତୋସ୍ମି, ଆନନ୍ଦ, ପିୱିସ୍ସାମୀ’’ତି। ‘‘ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ’’ତି ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଭଗୱତୋ ପଟିସ୍ସୁତ୍ୱା ପତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଯେନ ସା ନଦୀ ତେନୁପସଙ୍କମି। ଅଥ ଖୋ ସା ନଦୀ ଚକ୍କଚ୍ଛିନ୍ନା ପରିତ୍ତା ଲୁଳିତା ଆୱିଲା ସନ୍ଦମାନା ଆଯସ୍ମନ୍ତେ ଆନନ୍ଦେ ଉପସଙ୍କମନ୍ତେ ଅଚ୍ଛା ୱିପ୍ପସନ୍ନା ଅନାୱିଲା ସନ୍ଦତି।

ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମତୋ ଆନନ୍ଦସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ‘‘ଅଚ୍ଛରିଯଂ ୱତ, ଭୋ, ଅବ୍ଭୁତଂ ୱତ, ଭୋ, ତଥାଗତସ୍ସ ମହିଦ୍ଧିକତା ମହାନୁଭାୱତା! ଅଯଞ୍ହି ସା ନଦୀ ଚକ୍କଚ୍ଛିନ୍ନା ପରିତ୍ତା ଲୁଳିତା ଆୱିଲା ସନ୍ଦମାନା ମଯି ଉପସଙ୍କମନ୍ତେ ଅଚ୍ଛା ୱିପ୍ପସନ୍ନା ଅନାୱିଲା ସନ୍ଦତୀ’’ତି!! ପତ୍ତେନ ପାନୀଯଂ ଆଦାଯ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଅଚ୍ଛରିଯଂ, ଭନ୍ତେ, ଅବ୍ଭୁତଂ, ଭନ୍ତେ, ତଥାଗତସ୍ସ ମହିଦ୍ଧିକତା ମହାନୁଭାୱତା! ଅଯଞ୍ହି ସା, ଭନ୍ତେ, ନଦୀ ଚକ୍କଚ୍ଛିନ୍ନା ପରିତ୍ତା ଲୁଳିତା ଆୱିଲା ସନ୍ଦମାନା ମଯି ଉପସଙ୍କମନ୍ତେ ଅଚ୍ଛା ୱିପ୍ପସନ୍ନା ଅନାୱିଲା ସନ୍ଦତି!! ପିୱତୁ ଭଗୱା ପାନୀଯଂ , ପିୱତୁ ସୁଗତୋ ପାନୀଯ’’ନ୍ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ପାନୀଯଂ ଅପାଯି [ଅପାସି (ସୀ।)]। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ମହତା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ ସଦ୍ଧିଂ ଯେନ କୁକୁଟ୍ଠା ନଦୀ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା କୁକୁଟ୍ଠଂ ନଦିଂ ଅଜ୍ଝୋଗାହେତ୍ୱା ନ୍ହତ୍ୱା ଚ ପିୱିତ୍ୱା ଚ ପଚ୍ଚୁତ୍ତରିତ୍ୱା ଯେନ ଅମ୍ବୱନଂ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ଚୁନ୍ଦକଂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘ଇଙ୍ଘ ମେ ତ୍ୱଂ, ଚୁନ୍ଦକ, ଚତୁଗ୍ଗୁଣଂ ସଙ୍ଘାଟିଂ ପଞ୍ଞାପେହି; କିଲନ୍ତୋସ୍ମି, ଚୁନ୍ଦକ, ନିପଜ୍ଜିସ୍ସାମୀ’’ତି । ‘‘ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ’’ତି ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଚୁନ୍ଦକୋ ଭଗୱତୋ ପଟିସ୍ସୁତ୍ୱା ଚତୁଗ୍ଗୁଣଂ ସଙ୍ଘାଟିଂ ପଞ୍ଞାପେସି। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଦକ୍ଖିଣେନ ପସ୍ସେନ ସୀହସେଯ୍ଯଂ କପ୍ପେସି ପାଦେ ପାଦଂ ଅଚ୍ଚାଧାଯ ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ ଉଟ୍ଠାନସଞ୍ଞଂ ମନସି କରିତ୍ୱା। ଆଯସ୍ମା ପନ ଚୁନ୍ଦକୋ ତତ୍ଥେୱ ଭଗୱତୋ ପୁରତୋ ନିସୀଦି।

‘‘ଗନ୍ତ୍ୱାନ ବୁଦ୍ଧୋ ନଦିକଂ କୁକୁଟ୍ଠଂ,

ଅଚ୍ଛୋଦକଂ ସାତୁଦକଂ [ସାତୋଦକଂ (ସବ୍ବତ୍ଥ)] ୱିପ୍ପସନ୍ନଂ;

ଓଗାହି ସତ୍ଥା ସୁକିଲନ୍ତରୂପୋ,

ତଥାଗତୋ ଅପ୍ପଟିମୋଧ ଲୋକେ।

‘‘ନ୍ହତ୍ୱା ଚ ପିୱିତ୍ୱା ଚୁଦତାରି [ନ୍ହତ୍ୱା ଚ ଉତ୍ତରି (କ।)] ସତ୍ଥା,

ପୁରକ୍ଖତୋ ଭିକ୍ଖୁଗଣସ୍ସ ମଜ୍ଝେ;

ସତ୍ଥା ପୱତ୍ତା ଭଗୱା ଇଧ ଧମ୍ମେ,

ଉପାଗମି ଅମ୍ବୱନଂ ମହେସି;

ଆମନ୍ତୟି ଚୁନ୍ଦକଂ ନାମ ଭିକ୍ଖୁଂ,

ଚତୁଗ୍ଗୁଣଂ ସନ୍ଥର [ପତ୍ଥର (ସୀ। ପୀ।)] ମେ ନିପଜ୍ଜଂ।

''ସୋ ଚୋଦିତୋ ଭାୱିତତ୍ତେନ ଚୁନ୍ଦୋ,

ଚତୁଗ୍ଗୁଣଂ ସନ୍ଥରି [ପତ୍ଥରି (ସୀ। ପୀ।)] ଖିପ୍ପମେୱ;

ନିପଜ୍ଜି ସତ୍ଥା ସୁକିଲନ୍ତରୂପୋ,

ଚୁନ୍ଦୋପି ତତ୍ଥ ପମୁଖେ ନିସୀଦୀ''ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ଆନନ୍ଦଂ ଆମନ୍ତେସି – ''ସିୟା ଖୋ , ପନାନନ୍ଦ, ଚୁନ୍ଦସ୍ସ କମ୍ମାରପୁତ୍ତସ୍ସ କୋଚି ୱିପ୍ପଟିସାରଂ ଉପଦହେୟ୍ୟ – 'ତସ୍ସ ତେ, ଆୱୁସୋ ଚୁନ୍ଦ, ଅଲାଭା, ତସ୍ସ ତେ ଦୁଲ୍ଲଦ୍ଧଂ ୟସ୍ସ ତେ ତଥାଗତୋ ପଚ୍ଛିମଂ ପିଣ୍ଡପାତଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ପରିନିବ୍ବୁତୋ'ତି। ଚୁନ୍ଦସ୍ସାନନ୍ଦ, କମ୍ମାରପୁତ୍ତସ୍ସ ଏୱଂ ୱିପ୍ପଟିସାରୋ ପଟିୱିନୋଦେତବ୍ବୋ –

'''ତସ୍ସ ତେ, ଆୱୁସୋ ଚୁନ୍ଦ, ଲାଭା, ତସ୍ସ ତେ ସୁଲଦ୍ଧଂ ୟସ୍ସ ତେ ତଥାଗତୋ ପଚ୍ଛିମଂ ପିଣ୍ଡପାତଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ପରିନିବ୍ବୁତୋ। ସମ୍ମୁଖା ମେତଂ, ଆୱୁସୋ ଚୁନ୍ଦ, ଭଗୱତୋ ସୁତଂ, ସମ୍ମୁଖା ପଟିଗ୍ଗହିତଂ – ଦ୍ୱେମେ ପିଣ୍ଡପାତା ସମସମଫଲା ସମସମୱିପାକା ଅତିୱିୟ ଅଞ୍ଞେହି ପିଣ୍ଡପାତେହି ମହପ୍ଫଲତରା ଚ ମହାନିସଂସତରା ଚ। କତମେ ଦ୍ୱେ? ୟଞ୍ଚ ପିଣ୍ଡପାତଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ତଥାଗତୋ ଅନୁତ୍ତରଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧିଂ ଅଭିସମ୍ବୁଜ୍ଝତି, ୟଞ୍ଚ ପିଣ୍ଡପାତଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ଅନୁପାଦିସେସାୟ ନିବ୍ବାନଧାତୁୟା ପରିନିବ୍ବାୟତି। ଇମେ ଦ୍ୱେ ପିଣ୍ଡପାତା ସମସମଫଲା ସମସମୱିପାକା ଅତିୱିୟ ଅଞ୍ଞେହି ପିଣ୍ଡପାତେହି ମହପ୍ଫଲତରା ଚ ମହାନିସଂସତରା ଚ।

'''ଆୟୁସଂୱତ୍ତନିକଂ ଆୟସ୍ମତା ଚୁନ୍ଦେନ କମ୍ମାରପୁତ୍ତେନ କମ୍ମଂ ଉପଚିତଂ, ୱଣ୍ଣସଂୱତ୍ତନିକଂ ଆୟସ୍ମତା ଚୁନ୍ଦେନ କମ୍ମାରପୁତ୍ତେନ କମ୍ମଂ ଉପଚିତଂ, ସୁଖସଂୱତ୍ତନିକଂ ଆୟସ୍ମତା ଚୁନ୍ଦେନ କମ୍ମାରପୁତ୍ତେନ କମ୍ମଂ ଉପଚିତଂ, ସଗ୍ଗସଂୱତ୍ତନିକଂ ଆୟସ୍ମତା ଚୁନ୍ଦେନ କମ୍ମାରପୁତ୍ତେନ କମ୍ମଂ ଉପଚିତଂ, ୟସସଂୱତ୍ତନିକଂ ଆୟସ୍ମତା ଚୁନ୍ଦେନ କମ୍ମାରପୁତ୍ତେନ କମ୍ମଂ ଉପଚିତଂ, ଆଧିପତେୟ୍ୟସଂୱତ୍ତନିକଂ ଆୟସ୍ମତା ଚୁନ୍ଦେନ କମ୍ମାରପୁତ୍ତେନ କମ୍ମଂ ଉପଚିତ'ନ୍ତି। ଚୁନ୍ଦସ୍ସାନନ୍ଦ, କମ୍ମାରପୁତ୍ତସ୍ସ ଏୱଂ ୱିପ୍ପଟିସାରୋ ପଟିୱିନୋଦେତବ୍ବୋ''ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଏତମତ୍ଥଂ ୱିଦିତ୍ୱା ତାୟଂ ୱେଲାୟଂ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

''ଦଦତୋ ପୁଞ୍ଞଂ ପୱଡ୍ଢତି,

ସଂୟମତୋ ୱେରଂ ନ ଚୀୟତି;

କୁସଲୋ ଚ ଜହାତି ପାପକଂ,

ରାଗଦୋସମୋହକ୍ଖୟା ସନିବ୍ବୁତୋ''ତି [ପରିନିବ୍ବୁତୋତି (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।)]। ପଞ୍ଚମଂ;

୬। ପାଟଲିଗାମିୟସୁତ୍ତଂ

୭୬। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମୟଂ ଭଗୱା ମଗଧେସୁ ଚାରିକଂ ଚରମାନୋ ମହତା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ ସଦ୍ଧିଂ ୟେନ ପାଟଲିଗାମୋ ତଦୱସରି। ଅସ୍ସୋସୁଂ ଖୋ ପାଟଲିଗାମିୟା [ପାଟଲିଗାମିକା (ଦୀ। ନି। ୨।୧୪୮)] ଉପାସକା – ''ଭଗୱା କିର ମଗଧେସୁ ଚାରିକଂ ଚରମାନୋ ମହତା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ ସଦ୍ଧିଂ ପାଟଲିଗାମଂ ଅନୁପ୍ପତ୍ତୋ''ତି। ଅଥ ଖୋ ପାଟଲିଗାମିୟା ଉପାସକା ୟେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିଂସୁ। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନା ଖୋ ପାଟଲିଗାମିୟା ଉପାସକା ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚୁଂ – ''ଅଧିୱାସେତୁ ନୋ, ଭନ୍ତେ,

ଭଗଵା ଆଵସଥାଗାର’’ନ୍ତି। ଅଧିଵାସେସି ଭଗଵା ତୁଣ୍ହୀଭାଵେନ।

ଅଥ ଖୋ ପାଟଲିଗାମିୟା ଉପାସକା ଭଗଵତୋ ଅଧିଵାସନଂ ଵିଦିତ୍ଵା ଉଟ୍ଠାୟାସନା ଭଗଵନ୍ତଂ ଅଭିଵାଦେତ୍ଵା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ଵା ଯେନାଵସଥାଗାରଂ ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ସବ୍ବସନ୍ଥରିଂ ଆଵସଥାଗାରଂ ସନ୍ଥରିତ୍ଵା ଆସନାନି ପଞ୍ଞପେତ୍ଵା ଉଦକମଣିକଂ ପତିଟ୍ଠପେତ୍ଵା ତେଲପ୍ପଦୀପଂ ଆରୋପେତ୍ଵା ଯେନ ଭଗଵା ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ଭଗଵନ୍ତଂ ଅଭିଵାଦେତ୍ଵା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠଂସୁ। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତା ଖୋ ପାଟଲିଗାମିୟା ଉପାସକା ଭଗଵନ୍ତଂ ଏତଦଵୋଚୁଂ – ‘‘ସବ୍ବସନ୍ଥରିସନ୍ଥତଂ [ସବ୍ବସନ୍ଥରିଂ ସନ୍ଥତଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।)], ଭନ୍ତେ, ଆଵସଥାଗାରଂ; ଆସନାନି ପଞ୍ଞତ୍ତାନି; ଉଦକମଣିକୋ ପତିଟ୍ଠାପିତୋ [ଉଦକମଣିକଂ ପତିଟ୍ଠାପିତଂ (ସ୍ୟା।)] ତେଲପ୍ପଦୀପୋ ଆରୋପିତୋ। ଯସ୍ସଦାନି, ଭନ୍ତେ, ଭଗଵା କାଲଂ ମଞ୍ଞତୀ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗଵା ନିଵାସେତ୍ଵା ପତ୍ତଚୀଵରମାଦାୟ ସଦ୍ଧିଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ ଯେନ ଆଵସଥାଗାରଂ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ପାଦେ ପକ୍ଖାଲେତ୍ଵା ଆଵସଥାଗାରଂ ପଵିସିତ୍ଵା ମଜ୍ଝିମଂ ଥମ୍ଭଂ ନିସ୍ସାୟ ପୁରତ୍ଥାଭିମୁଖୋ ନିସୀଦି। ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋପି ଖୋ ପାଦେ ପକ୍ଖାଲେତ୍ଵା ଆଵସଥାଗାରଂ ପଵିସିତ୍ଵା ପଚ୍ଛିମଂ ଭିତ୍ତିଂ ନିସ୍ସାୟ ପୁରତ୍ଥାଭିମୁଖୋ ନିସୀଦି ଭଗଵନ୍ତଂୟେଵ ପୁରକ୍ଖତ୍ଵା। ପାଟଲିଗାମିୟାପି ଖୋ ଉପାସକା ପାଦେ ପକ୍ଖାଲେତ୍ଵା ଆଵସଥାଗାରଂ ପଵିସିତ୍ଵା ପୁରତ୍ଥିମଂ ଭିତ୍ତିଂ ନିସ୍ସାୟ ପଚ୍ଛିମାଭିମୁଖା ନିସୀଦିଂସୁ ଭଗଵନ୍ତଂୟେଵ ପୁରକ୍ଖତ୍ଵା। ଅଥ ଖୋ ଭଗଵା ପାଟଲିଗାମିୟେ ଉପାସକେ ଆମନ୍ତେସି –

‘‘ପଞ୍ଚିମେ, ଗହପତୟୋ, ଆଦୀନଵା ଦୁସ୍ସୀଲସ୍ସ ସୀଲଵିପତ୍ତିୟା। କତମେ ପଞ୍ଚ? ଇଧ, ଗହପତୟୋ, ଦୁସ୍ସୀଲୋ ସୀଲଵିପନ୍ନୋ ପମାଦାଧିକରଣଂ ମହତିଂ ଭୋଗଜାନିଂ ନିଗଚ୍ଛତି। ଅୟଂ ପଠମୋ ଆଦୀନଵୋ ଦୁସ୍ସୀଲସ୍ସ ସୀଲଵିପତ୍ତିୟା।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଗହପତୟୋ, ଦୁସ୍ସୀଲସ୍ସ ସୀଲଵିପନ୍ନସ୍ସ ପାପକୋ କିତ୍ତିସଦ୍ଦୋ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗଚ୍ଛତି। ଅୟଂ ଦୁତିୟୋ ଆଦୀନଵୋ ଦୁସ୍ସୀଲସ୍ସ ସୀଲଵିପତ୍ତିୟା।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଗହପତୟୋ, ଦୁସ୍ସୀଲୋ ସୀଲଵିପନ୍ନୋ ଯଞ୍ଞଦେଵ ପରିସଂ ଉପସଙ୍କମତି – ଯଦି ଖତ୍ତିୟପରିସଂ, ଯଦି ବ୍ରାହ୍ମଣପରିସଂ, ଯଦି ଗହପତିପରିସଂ, ଯଦି ସମଣପରିସଂ – ଅଵିସାରଦୋ ଉପସଙ୍କମତି ମଙ୍କୁଭୂତୋ। ଅୟଂ ତତିୟୋ ଆଦୀନଵୋ ଦୁସ୍ସୀଲସ୍ସ ସୀଲଵିପତ୍ତିୟା।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଗହପତୟୋ, ଦୁସ୍ସୀଲୋ ସୀଲଵିପନ୍ନୋ ସମ୍ମୂଳ୍ହୋ କାଲଂ କରୋତି। ଅୟଂ ଚତୁତ୍ଥୋ ଆଦୀନଵୋ ଦୁସ୍ସୀଲସ୍ସ ସୀଲଵିପତ୍ତିୟା।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଗହପତୟୋ, ଦୁସ୍ସୀଲୋ ସୀଲଵିପନ୍ନୋ କାୟସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଅପାୟଂ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ଵିନିପାତଂ ନିରୟଂ ଉପପଜ୍ଜତି। ଅୟଂ ପଞ୍ଚମୋ ଆଦୀନଵୋ ଦୁସ୍ସୀଲସ୍ସ ସୀଲଵିପତ୍ତିୟା। ଇମେ ଖୋ, ଗହପତୟୋ, ପଞ୍ଚ ଆଦୀନଵା ଦୁସ୍ସୀଲସ୍ସ ସୀଲଵିପତ୍ତିୟା।

‘‘ପଞ୍ଚିମେ, ଗହପତୟୋ, ଆନିସଂସା ସୀଲଵତୋ ସୀଲସମ୍ପଦାୟ। କତମେ ପଞ୍ଚ? ଇଧ, ଗହପତୟୋ, ସୀଲଵା ସୀଲସମ୍ପନ୍ନୋ ଅପ୍ପମାଦାଧିକରଣଂ ମହନ୍ତଂ ଭୋଗକ୍ଖନ୍ଧଂ ଅଧିଗଚ୍ଛତି। ଅୟଂ ପଠମୋ ଆନିସଂସୋ ସୀଲଵତୋ ସୀଲସମ୍ପଦାୟ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଗହପତୟୋ, ସୀଲଵତୋ ସୀଲସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ କଲ୍ୟାଣୋ କିତ୍ତିସଦ୍ଦୋ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗଚ୍ଛତି। ଅୟଂ ଦୁତିୟୋ ଆନିସଂସୋ ସୀଲଵତୋ ସୀଲସମ୍ପଦାୟ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଗହପତୟୋ, ସୀଲଵା ସୀଲସମ୍ପନ୍ନୋ ଯଞ୍ଞଦେଵ ପରିସଂ ଉପସଙ୍କମତି – ଯଦି ଖତ୍ତିୟପରିସଂ , ଯଦି ବ୍ରାହ୍ମଣପରିସଂ, ଯଦି ଗହପତିପରିସଂ, ଯଦି ସମଣପରିସଂ – ଵିସାରଦୋ ଉପସଙ୍କମତି ଅମଙ୍କୁଭୂତୋ। ଅୟଂ ତତିୟୋ ଆନିସଂସୋ ସୀଲଵତୋ ସୀଲସମ୍ପଦାୟ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଗହପତୟୋ, ସୀଲଵା ସୀଲସମ୍ପନ୍ନୋ ଅସମ୍ମୂଳ୍ହୋ କାଲଙ୍କରୋତି। ଅୟଂ ଚତୁତ୍ଥୋ ଆନିସଂସୋ ସୀଲଵତୋ ସୀଲସମ୍ପଦାୟ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଗହପତୟୋ, ସୀଲଵା ସୀଲସମ୍ପନ୍ନୋ କାୟସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଗତିଂ ସଗ୍ଗଂ ଲୋକଂ ଉପପଜ୍ଜତି। ଅୟଂ ପଞ୍ଚମୋ ଆନିସଂସୋ ସୀଲଵତୋ ସୀଲସମ୍ପଦାୟ। ଇମେ ଖୋ, ଗହପତୟୋ, ପଞ୍ଚ ଆନିସଂସା ସୀଲଵତୋ ସୀଲସମ୍ପଦାୟା’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗଵା ପାଟଲିଗାମିୟେ ଉପାସକେ ବହୁଦେଵ ରତ୍ତିଂ ଧମ୍ମିୟା କଥାୟ ସନ୍ଦସ୍ସେତ୍ଵା ସମାଦପେତ୍ଵା ସମୁତ୍ତେଜେତ୍ଵା ସମ୍ପହଂସେତ୍ଵା ଉୟ୍ୟୋଜେସି – ‘‘ଅଭିକ୍କନ୍ତା ଖୋ, ଗହପତୟୋ, ରତ୍ତି; ଯସ୍ସଦାନି ତୁମ୍ହେ କାଲଂ ମଞ୍ଞଥା’’ତି। [‘‘ଏଵଂ ଭନ୍ତେ‘‘ତି ଖୋପାଟଲିଗାମିୟା ଉପାସକା ଭଗଵତୋ ପଟିସ୍ସୁତ୍ଵା (ମହାଵ। ୨୮୫; ଦୀ। ନି। ୨।୧୫୧)] ଅଥ ଖୋ ପାଟଲିଗାମିୟା ଉପାସକା ଭଗଵତୋ ଭାସିତଂ ଅଭିନନ୍ଦିତ୍ଵା ଅନୁମୋଦିତ୍ଵା

[''ଏଵଂ ଭନ୍ତେ''ତି ଖୋପାଟଲିଗାମିୟା ଉପାସକା ଭଗଵତୋ ପଟିସ୍ସୁତ୍ଵା (ମହାଵ। ୨୮୫; ଦୀ। ନି। ୨।୧୫୧)] ଉଟ୍ଠାୟାସନା ଭଗଵନ୍ତଂ ଅଭିଵାଦେତ୍ଵା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ଵା ପକ୍କମିଂସୁ। ଅଥ ଖୋ ଭଗଵା ଅଚିରପକ୍କନ୍ତେସୁ ପାଟଲିଗାମିୟେସୁ ଉପାସକେସୁ ସୁଞ୍ଞାଗାରଂ ପାଵିସି।

ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନ ସୁନିଧଵସ୍ସକାରା [ସୁନୀଧଵସ୍ସକାରା (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।)] ମଗଧମହାମତ୍ତା ପାଟଲିଗାମେ ନଗରଂ ମାପେନ୍ତି ଵଜ୍ଜୀନଂ ପଟିବାହାୟ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନ ସମ୍ବହୁଲା ଦେଵତାୟୋ ସହସ୍ସସହସ୍ସେଵ [ସହସ୍ସେଵ (ସ୍ୟା। କ।), ସହସ୍ସସ୍ସେଵ (ପୀ।)] ପାଟଲିଗାମେ ଵତ୍ଥୂନି ପରିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତି। ୟସ୍ମିଂ ପଦେସେ ମହେସକ୍ଖା ଦେଵତା ଵତ୍ଥୂନି ପରିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତି ମହେସକ୍ଖାନଂ ତତ୍ଥ ରଞ୍ଞଂ ରାଜମହାମତ୍ତାନଂ ଚିତ୍ତାନି ନମନ୍ତି ନିଵେସନାନି ମାପେତୁଂ। ୟସ୍ମିଂ ପଦେସେ ମଜ୍ଝିମା ଦେଵତା ଵତ୍ଥୂନି ପରିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତି ମଜ୍ଝିମାନଂ ତତ୍ଥ ରଞ୍ଞଂ ରାଜମହାମତ୍ତାନଂ ଚିତ୍ତାନି ନମନ୍ତି ନିଵେସନାନି ମାପେତୁଂ। ୟସ୍ମିଂ ପଦେସେ ନୀଚା ଦେଵତା ଵତ୍ଥୂନି ପରିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତି ନୀଚାନଂ ତତ୍ଥ ରଞ୍ଞଂ ରାଜମହାମତ୍ତାନଂ ଚିତ୍ତାନି ନମନ୍ତି ନିଵେସନାନି ମାପେତୁଂ।

ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ଭଗଵା ଦିବ୍ବେନ ଚକ୍ଖୁନା ଵିସୁଦ୍ଧେନ ଅତିକ୍କନ୍ତମାନୁସକେନ ତା ଦେଵତାୟୋ ସହସ୍ସସହସ୍ସେଵ ପାଟଲିଗାମେ ଵତ୍ଥୂନି ପରିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତିୟୋ। ୟସ୍ମିଂ ପଦେସେ ମହେସକ୍ଖା ଦେଵତା ଵତ୍ଥୂନି ପରିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତି, ମହେସକ୍ଖାନଂ ତତ୍ଥ ରଞ୍ଞଂ ରାଜମହାମତ୍ତାନଂ ଚିତ୍ତାନି ନମନ୍ତି ନିଵେସନାନି ମାପେତୁଂ। ୟସ୍ମିଂ ପଦେସେ ମଜ୍ଝିମା ଦେଵତା ଵତ୍ଥୂନି ପରିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତି, ମଜ୍ଝିମାନଂ ତତ୍ଥ ରଞ୍ଞଂ ରାଜମହାମତ୍ତାନଂ ଚିତ୍ତାନି ନମନ୍ତି ନିଵେସନାନି ମାପେତୁଂ। ୟସ୍ମିଂ ପଦେସେ ନୀଚା ଦେଵତା ଵତ୍ଥୂନି ପରିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତି, ନୀଚାନଂ ତତ୍ଥ ରଞ୍ଞଂ ରାଜମହାମତ୍ତାନଂ ଚିତ୍ତାନି ନମନ୍ତି ନିଵେସନାନି ମାପେତୁଂ। ଅଥ ଖୋ ଭଗଵା ତସ୍ସା ରତ୍ତିୟା ପଚ୍ଚୂସସମୟେ ପଚ୍ଚୁଟ୍ଠାୟ ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ଆନନ୍ଦଂ ଆମନ୍ତେସି –

''କେ ନୁ ଖୋ [କୋ ନୁ ଖୋ (ସବ୍ବତ୍ଥ)] ଆନନ୍ଦ ପାଟଲିଗାମେ ନଗରଂ ମାପେନ୍ତୀ''ତି [ମାପେତୀତି (ସବ୍ବତ୍ଥ)]। ''ସୁନିଧଵସ୍ସକାରା, ଭନ୍ତେ, ମଗଧମହାମତ୍ତା ପାଟଲିଗାମେ ନଗରଂ ମାପେନ୍ତି ଵଜ୍ଜୀନଂ ପଟିବାହାୟା''ତି। ''ସେୟ୍ୟଥାପି, ଆନନ୍ଦ, ଦେଵେହି ତାଵତିଂସେହି ସଦ୍ଧିଂ ମନ୍ତେତ୍ଵା; ଏଵମେଵ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ସୁନିଧଵସ୍ସକାରା ମଗଧମହାମତ୍ତା ପାଟଲିଗାମେ ନଗରଂ ମାପେନ୍ତି ଵଜ୍ଜୀନଂ ପଟିବାହାୟ। ଇଧାହଂ, ଆନନ୍ଦ, ଅଦ୍ଦସଂ ଦିବ୍ବେନ ଚକ୍ଖୁନା ଵିସୁଦ୍ଧେନ ଅତିକ୍କନ୍ତମାନୁସକେନ ସମ୍ବହୁଲା ଦେଵତାୟୋ ସହସ୍ସସହସ୍ସେଵ ପାଟଲିଗାମେ ଵତ୍ଥୂନି ପରିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତିୟୋ। ୟସ୍ମିଂ ପଦେସେ ମହେସକ୍ଖା ଦେଵତା ଵତ୍ଥୂନି ପରିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତି ମହେସକ୍ଖାନଂ ତତ୍ଥ ରଞ୍ଞଂ ରାଜମହାମତ୍ତାନଂ ଚିତ୍ତାନି ନମନ୍ତି ନିଵେସନାନି ମାପେତୁଂ। ୟସ୍ମିଂ ପଦେସେ ମଜ୍ଝିମା ଦେଵତା ଵତ୍ଥୂନି ପରିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତି ମଜ୍ଝିମାନଂ ତତ୍ଥ ରଞ୍ଞଂ ରାଜମହାମତ୍ତାନଂ ଚିତ୍ତାନି ନମନ୍ତି ନିଵେସନାନି ମାପେତୁଂ। ୟସ୍ମିଂ ପଦେସେ ନୀଚା ଦେଵତା ଵତ୍ଥୂନି ପରିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତି ନୀଚାନଂ ତତ୍ଥ ରଞ୍ଞଂ ରାଜମହାମତ୍ତାନଂ ଚିତ୍ତାନି ନମନ୍ତି ନିଵେସନାନି ମାପେତୁଂ। ୟାଵତା, ଆନନ୍ଦ, ଅରିୟଂ ଆୟତନଂ ୟାଵତା ଵଣିପ୍ପଥୋ ଇଦଂ ଅଗ୍ଗନଗରଂ ଭଵିସ୍ସତି ପାଟଲିପୁତ୍ତଂ ପୁଟଭେଦନଂ। ପାଟଲିପୁତ୍ତସ୍ସ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ତୟୋ ଅନ୍ତରାୟା ଭଵିସ୍ସନ୍ତି – ଅଗ୍ଗିତୋ ଵା ଉଦକତୋ ଵା ମିଥୁଭେଦତୋ ଵା''ତି।

ଅଥ ଖୋ ସୁନିଧଵସ୍ସକାରା ମଗଧମହାମତ୍ତା ୟେନ ଭଗଵା ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ଭଗଵତା ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦିଂସୁ। ସମ୍ମୋଦନୀୟଂ କଥଂ ସାରାଣିୟଂ [ସାରାଣୀୟଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ଵୀତିସାରେତ୍ଵା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠଂସୁ। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତା ଖୋ ସୁନିଧଵସ୍ସକାରା ମଗଧମହାମତ୍ତା ଭଗଵନ୍ତଂ ଏତଦଵୋଚୁଂ – ''ଅଧିଵାସେତୁ ନୋ ଭଵଂ ଗୋତମୋ ଅଜ୍ଜତନାୟ ଭତ୍ତଂ ସଦ୍ଧିଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନା''ତି। ଅଧିଵାସେସି ଭଗଵା ତୁଣ୍ହୀଭାଵେନ।

ଅଥ ଖୋ ସୁନିଧଵସ୍ସକାରା ମଗଧମହାମତ୍ତା ଭଗଵତୋ ଅଧିଵାସନଂ ଵିଦିତ୍ଵା ୟେନ ସକୋ ଆଵସଥୋ ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ସକେ ଆଵସଥେ ପଣୀତଂ ଖାଦନୀୟଂ ଭୋଜନୀୟଂ ପଟିୟାଦାପେତ୍ଵା ଭଗଵତୋ କାଲଂ ଆରୋଚେସୁଂ – ''କାଲୋ, ଭୋ ଗୋତମ, ନିଟ୍ଠିତଂ ଭତ୍ତ''ନ୍ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗଵା ପୁବ୍ବଣ୍ହସମୟଂ ନିଵାସେତ୍ଵା ପତ୍ତଚୀଵରମାଦାୟ ସଦ୍ଧିଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ ୟେନ ସୁନିଧଵସ୍ସକାରାନଂ ମଗଧମହାମତ୍ତାନଂ ଆଵସଥୋ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ପଞ୍ଞତ୍ତେ ଆସନେ ନିସୀଦି। ଅଥ ଖୋ ସୁନିଧଵସ୍ସକାରା ମଗଧମହାମତ୍ତା ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ପଣୀତେନ ଖାଦନୀୟେନ ଭୋଜନୀୟେନ ସହତ୍ଥା ସନ୍ତପ୍ପେସୁଂ ସମ୍ପଵାରେସୁଂ।

ଅଥ ଖୋ ସୁନିଧଵସ୍ସକାରା ମଗଧମହାମତ୍ତା ଭଗଵନ୍ତଂ ଭୁତ୍ତାଵିଂ ଓନୀତପତ୍ତପାଣିଂ ଅଞ୍ଞତରଂ ନୀଚଂ ଆସନଂ ଗହେତ୍ଵା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିଂସୁ। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନେ ଖୋ ସୁନିଧଵସ୍ସକାରେ ମଗଧମହାମତ୍ତେ ଭଗଵା ଇମାହି ଗାଥାହି ଅନୁମୋଦି –

''ୟସ୍ମିଂ ପଦେସେ କପ୍ପେତି, ଵାସଂ ପଣ୍ଡିତଜାତିୟୋ;

ସୀଲଵନ୍ତେତ୍ଥ ଭୋଜେତ୍ଵା, ସଞ୍ଞତେ ବ୍ରହ୍ମଚାରୟୋ [ବ୍ରହ୍ମଚାରିନୋ (ସ୍ୟା।), ବ୍ରହ୍ମଚରିୟେ (ପୀ। କ।)]।

‘‘ଯା ତତ୍ଥ ଦେୱତା ଆସୁଂ, ତାସଂ ଦକ୍ଖିଣମାଦିସେ;

ତା ପୂଜିତା ପୂଜୟନ୍ତି, ମାନିତା ମାନୟନ୍ତି ନଂ।

‘‘ତତୋ ନଂ ଅନୁକମ୍ପନ୍ତି, ମାତା ପୁତ୍ତଂୱ ଓରସଂ;

ଦେୱତାନୁକମ୍ପିତୋ ପୋସୋ, ସଦା ଭଦ୍ରାନି ପସ୍ସତୀ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ସୁନିଧୱସ୍ସକାରାନଂ ମଗଧମହାମତ୍ତାନଂ ଇମାହି ଗାଥାହି ଅନୁମୋଦିତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାୟାସନା ପକ୍କାମି।

ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନ ସୁନିଧୱସ୍ସକାରା ମଗଧମହାମତ୍ତା ଭଗୱନ୍ତଂ ପିଟ୍ଠିତୋ ପିଟ୍ଠିତୋ ଅନୁବନ୍ଧା ହୋନ୍ତି – ‘‘ୟେନଜ୍ଜ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଦ୍ୱାରେନ ନିକ୍ଖମିସ୍ସତି ତଂ ‘ଗୋତମଦ୍ୱାରଂ’ ନାମ ଭୱିସ୍ସତି। ୟେନ ତିତ୍ଥେନ ଗଙ୍ଗଂ ନଦିଂ ତରିସ୍ସତି ତଂ ‘ଗୋତମତିତ୍ଥଂ’ ନାମ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ୟେନ ଦ୍ୱାରେନ ନିକ୍ଖମି ତଂ ‘ଗୋତମଦ୍ୱାରଂ’ ନାମ ଅହୋସି। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ୟେନ ଗଙ୍ଗା ନଦୀ ତେନୁପସଙ୍କମି। ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନ ଗଙ୍ଗା ନଦୀ ପୂରା ହୋତି ସମତିତ୍ତିକା କାକପେୟ୍ୟା। ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ମନୁସ୍ସା ନାୱଂ ପରିୟେସନ୍ତି, ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ଉଳୁମ୍ପଂ ପରିୟେସନ୍ତି, ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ କୁଲ୍ଲଂ ବନ୍ଧନ୍ତି ଅପାରା ପାରଂ ଗନ୍ତୁକାମା। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା – ସେୟ୍ୟଥାପି ନାମ ବଲୱା ପୁରିସୋ ସମିଞ୍ଜିତଂ ୱା ବାହଂ ପସାରେୟ୍ୟ, ପସାରିତଂ ୱା ବାହଂ ସମିଞ୍ଜେୟ୍ୟ, ଏୱମେୱ – ଗଙ୍ଗାୟ ନଦିୟା ଓରିମତୀରେ [ଓରିମତୀରା (ବହୂସୁ) ମହାୱ। ୨୮୬; ଦୀ। ନି। ୨।୧୫୪ ପସ୍ସିତବ୍ବଂ)] ଅନ୍ତରହିତୋ ପାରିମତୀରେ ପଚ୍ଚୁଟ୍ଠାସି ସଦ୍ଧିଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ ।

ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ଭଗୱା ତେ ମନୁସ୍ସେ ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ନାୱଂ ପରିୟେସନ୍ତେ, ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ଉଳୁମ୍ପଂ ପରିୟେସନ୍ତେ, ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ କୁଲ୍ଲଂ ବନ୍ଧନ୍ତେ ଅପାରା ପାରଂ ଗନ୍ତୁକାମେ।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଏତମତ୍ଥଂ ୱିଦିତ୍ୱା ତାୟଂ ୱେଲାୟଂ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

‘‘ୟେ ତରନ୍ତି ଅଣ୍ଣୱଂ ସରଂ,

ସେତୁଂ କତ୍ୱାନ ୱିସଜ୍ଜ ପଲ୍ଲଲାନି;

କୁଲ୍ଲଞ୍ହି ଜନୋ ପବନ୍ଧତି [ବନ୍ଧତି (ସ୍ୟା। ପୀ।)],

ତିଣ୍ଣା [ନିତିଣ୍ଣା (କ।)] ମେଧାୱିନୋ ଜନା’’ତି। ଛଟ୍ଠଂ;

୭। ଦ୍ୱିଧାପଥସୁତ୍ତଂ

୭୭। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମୟଂ ଭଗୱା କୋସଲେସୁ ଅଦ୍ଧାନମଗ୍ଗପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି ଆୟସ୍ମତା ନାଗସମାଲେନ ପଚ୍ଛାସମଣେନ। ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ଆୟସ୍ମା ନାଗସମାଲୋ ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ଦ୍ୱିଧାପଥଂ [ଦ୍ୱେଧାପଥଂ (ସୀ।)]। ଦିସ୍ୱାନ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଅୟଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ପନ୍ଥୋ; ଇମିନା ଗଚ୍ଛାମା’’ତି। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ଭଗୱା ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ନାଗସମାଲଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଅୟଂ, ନାଗସମାଲ, ପନ୍ଥୋ; ଇମିନା ଗଚ୍ଛାମା’’ତି।

ଦୁତିୟମ୍ପି…ପେ… ତତିୟମ୍ପି ଖୋ ଆୟସ୍ମା ନାଗସମାଲୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଅୟଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ପନ୍ଥୋ; ଇମିନା ଗଚ୍ଛାମା’’ତି । ତତିୟମ୍ପି ଖୋ ଭଗୱା ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ନାଗସମାଲଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଅୟଂ, ନାଗସମାଲ, ପନ୍ଥୋ; ଇମିନା ଗଚ୍ଛାମା’’ତି। ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ନାଗସମାଲୋ ଭଗୱତୋ ପତ୍ତଚୀୱରଂ ତତ୍ଥେୱ ଛମାୟଂ ନିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ପକ୍କାମି – ‘‘ଇଦଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତୋ ପତ୍ତଚୀୱର’’ନ୍ତି।

ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମତୋ ନାଗସମାଲସ୍ସ ତେନ ପନ୍ଥେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ଚୋରା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ହତ୍ଥେହି ଚ ପାଦେହି ଚ ଆକୋଟେସୁଂ ପତ୍ତଞ୍ଚ ଭିନ୍ଦିଂସୁ ସଙ୍ଘାଟିଞ୍ଚ ୱିପ୍ଫାଲେସୁଂ। ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ନାଗସମାଲୋ ଭିନ୍ନେନ ପତ୍ତେନ ୱିପ୍ଫାଲିତାୟ ସଙ୍ଘାଟିୟା ୟେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ନାଗସମାଲୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଇଧ ମୟ୍ହଂ,

ଭନ୍ତେ, ତେନ ପଣ୍ଟେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ଚୋରା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ହତ୍ଥେହି ଚ ପାଦେହି ଚ ଆକୋଟେସୁଂ, ପତ୍ତଞ୍ଚ ଭିନ୍ଦିଂସୁ, ସଙ୍ଘାଟିଞ୍ଚ ୱିପ୍ଫାଲେସୁ''ନ୍ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଏତମତ୍ଥଂ ୱିଦିତ୍ୱା ତାଯଂ ୱେଲାଯଂ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

''ସଦ୍ଧିଂ ଚରମେକତୋ ୱସଂ,

ମିସ୍ସୋ ଅଞ୍ଞଜନେନ ୱେଦଗୂ;

ୱିଦ୍ୱା ପଜହାତି ପାପକଂ,

କୋଞ୍ଚୋ ଖୀରପକୋୱ ନିନ୍ନଗ''ନ୍ତି। ସତ୍ତମଂ;

୮। ୱିସାଖାସୁତ୍ତଂ

୭୮। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ପୁବ୍ବାରାମେ ମିଗାରମାତୁପାସାଦେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ୱିସାଖାଯ ମିଗାରମାତୁଯା ନତ୍ତା କାଲଙ୍କତା ହୋତି ପିଯା ମନାପା। ଅଥ ଖୋ ୱିସାଖା ମିଗାରମାତା ଅଲ୍ଲୱତ୍ଥା ଅଲ୍ଲକେସା ଦିୱା ଦିୱସ୍ସ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନଂ ଖୋ ୱିସାଖଂ ମିଗାରମାତରଂ ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ –

''ହନ୍ଦ କୁତୋ ନୁ ତ୍ୱଂ, ୱିସାଖେ, ଆଗଚ୍ଛସି ଅଲ୍ଲୱତ୍ଥା ଅଲ୍ଲକେସା ଇଧୂପସଙ୍କନ୍ତା ଦିୱା ଦିୱସ୍ସା''ତି? ''ନତ୍ତା ମେ, ଭନ୍ତେ, ପିଯା ମନାପା କାଲଙ୍କତା। ତେନାହଂ ଅଲ୍ଲୱତ୍ଥା ଅଲ୍ଲକେସା ଇଧୂପସଙ୍କନ୍ତା ଦିୱା ଦିୱସ୍ସା''ତି। ''ଇଚ୍ଛେଯ୍ୟାସି ତ୍ୱଂ, ୱିସାଖେ, ଯାୱତିକା [ଯାୱତକା (?)] ସାୱତ୍ଥିଯା ମନୁସ୍ସା ତାୱତିକେ [ତାୱତକେ (?)] ପୁତ୍ତେ ଚ ନତ୍ତାରୋ ଚା''ତି? ''ଇଚ୍ଛେଯ୍ୟାହଂ, ଭଗୱା [ଇଚ୍ଛେଯ୍ୟାହଂ ଭନ୍ତେ ଭଗୱା (ସ୍ୟା।)] ଯାୱତିକା ସାୱତ୍ଥିଯା ମନୁସ୍ସା ତାୱତିକେ ପୁତ୍ତେ ଚ ନତ୍ତାରୋ ଚା''ତି।

''କୀୱବହୂକା ପନ, ୱିସାଖେ, ସାୱତ୍ଥିଯା ମନୁସ୍ସା ଦେୱସିକଂ କାଲଂ କରୋନ୍ତୀ''ତି? ''ଦସପି, ଭନ୍ତେ, ସାୱତ୍ଥିଯା ମନୁସ୍ସା ଦେୱସିକଂ କାଲଂ କରୋନ୍ତି; ନୱପି, ଭନ୍ତେ… ଅଟ୍ଠପି, ଭନ୍ତେ… ସତ୍ତପି, ଭନ୍ତେ… ଛପି, ଭନ୍ତେ… ପଞ୍ଚପି, ଭନ୍ତେ… ଚତ୍ତାରୋପି, ଭନ୍ତେ… ତୀଣିପି, ଭନ୍ତେ… ଦ୍ୱେପି, ଭନ୍ତେ, ସାୱତ୍ଥିଯା ମନୁସ୍ସା ଦେୱସିକଂ କାଲଂ କରୋନ୍ତି। ଏକୋପି, ଭନ୍ତେ, ସାୱତ୍ଥିଯା ମନୁସ୍ସୋ ଦେୱସିକଂ କାଲଂ କରୋତି। ଅୱିୱିତ୍ତା, ଭନ୍ତେ, ସାୱତ୍ଥି ମନୁସ୍ସେହି କାଲଂ କରୋନ୍ତେହୀ''ତି।

''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ୱିସାଖେ, ଅପି ନୁ ତ୍ୱଂ କଦାଚି କରହଚି ଅନଲ୍ଲୱତ୍ଥା ୱା ଭୱେଯ୍ୟାସି ଅନଲ୍ଲକେସା ୱା''ତି? ''ନୋ ହେତଂ, ଭନ୍ତେ l ଅଲଂ ମେ, ଭନ୍ତେ, ତାୱ ବହୁକେହି ପୁତ୍ତେହି ଚ ନତ୍ତାରେହି ଚା''ତି।

''ଯେସଂ ଖୋ, ୱିସାଖେ, ସତଂ ପିଯାନି, ସତଂ ତେସଂ ଦୁକ୍ଖାନି; ଯେସଂ ନୱୁତି ପିଯାନି, ନୱୁତି ତେସଂ ଦୁକ୍ଖାନି; ଯେସଂ ଅସୀତି ପିଯାନି, ଅସୀତି ତେସଂ ଦୁକ୍ଖାନି; ଯେସଂ ସତ୍ତତି ପିଯାନି, ସତ୍ତତି ତେସଂ ଦୁକ୍ଖାନି; ଯେସଂ ସଟ୍ଠି ପିଯାନି, ସଟ୍ଠି ତେସଂ ଦୁକ୍ଖାନି; ଯେସଂ ପଞ୍ଞାସଂ ପିଯାନି, ପଞ୍ଞାସଂ ତେସଂ ଦୁକ୍ଖାନି; ଯେସଂ ଚତ୍ତାରୀସଂ ପିଯାନି, ଚତ୍ତାରୀସଂ ତେସଂ ଦୁକ୍ଖାନି, ଯେସଂ ତିଂସଂ ପିଯାନି, ତିଂସଂ ତେସଂ ଦୁକ୍ଖାନି; ଯେସଂ ୱୀସତି ପିଯାନି, ୱୀସତି ତେସଂ ଦୁକ୍ଖାନି, ଯେସଂ ଦସ ପିଯାନି, ଦସ ତେସଂ ଦୁକ୍ଖାନି; ଯେସଂ ନୱ ପିଯାନି, ନୱ ତେସଂ ଦୁକ୍ଖାନି; ଯେସଂ ଅଟ୍ଠ ପିଯାନି, ଅଟ୍ଠ ତେସଂ ଦୁକ୍ଖାନି; ଯେସଂ ସତ୍ତ ପିଯାନି, ସତ୍ତ ତେସଂ ଦୁକ୍ଖାନି; ଯେସଂ ଛ ପିଯାନି, ଛ ତେସଂ ଦୁକ୍ଖାନି; ଯେସଂ ପଞ୍ଚ ପିଯାନି, ପଞ୍ଚ ତେସଂ ଦୁକ୍ଖାନି; ଯେସଂ ଚତ୍ତାରି ପିଯାନି, ଚତ୍ତାରି ତେସଂ ଦୁକ୍ଖାନି; ଯେସଂ ତୀଣି ପିଯାନି, ତୀଣି ତେସଂ ଦୁକ୍ଖାନି; ଯେସଂ ଦ୍ୱେ ପିଯାନି, ଦ୍ୱେ ତେସଂ ଦୁକ୍ଖାନି; ଯେସଂ ଏକଂ ପିଯଂ, ଏକଂ ତେସଂ ଦୁକ୍ଖଂ; ଯେସଂ ନତ୍ଥି ପିଯଂ, ନତ୍ଥି ତେସଂ ଦୁକ୍ଖଂ, ଅସୋକା ତେ ୱିରଜା ଅନୁପାଯାସାତି ୱଦାମୀ''ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଏତମତ୍ଥଂ ୱିଦିତ୍ୱା ତାଯଂ ୱେଲାଯଂ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

''ଯେ କେଚି ସୋକା ପରିଦେୱିତା ୱା,

ଦୁକ୍ଖା ଚ [ଦୁକ୍ଖା ୱ (ଅଟ୍ଠ।)] ଲୋକସ୍ମିମନେକରୂପା;

ପିଯଂ ପଟିଚ୍ଚପ୍ପଭଵନ୍ତି ଏତେ,

ପିଯେ ଅସନ୍ତେ ନ ଭଵନ୍ତି ଏତେ।

''ତସ୍ମା ହି ତେ ସୁଖିନୋ ଵୀତସୋକା,

ଯେସଂ ପିଯଂ ନତ୍ଥି କୁହିଞ୍ଚି ଲୋକେ;

ତସ୍ମା ଅସୋକଂ ଵିରଜଂ ପତ୍ଥଯାନୋ,

ପିଯଂ ନ କଯିରାଥ କୁହିଞ୍ଚି ଲୋକେ''ତି। ଅଟ୍ଠମଂ;

୯। ପଠମଦବ୍ବସୁତ୍ତଂ

୭୯। ଏଵଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗଵା ରାଜଗହେ ଵିହରତି ଵେଳୁଵନେ କଲନ୍ଦକନିଵାପେ। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଦବ୍ବୋ ମଲ୍ଲପୁତ୍ତୋ ଯେନ ଭଗଵା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ଭଗଵନ୍ତଂ ଅଭିଵାଦେତ୍ଵା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଦବ୍ବୋ ମଲ୍ଲପୁତ୍ତୋ ଭଗଵନ୍ତଂ ଏତଦଵୋଚ – ''ପରିନିବ୍ବାନକାଲୋ ମେ ଦାନି, ସୁଗତା''ତି। ''ଯସ୍ସଦାନି ତ୍ଵଂ, ଦବ୍ବ, କାଲଂ ମଞ୍ଞସୀ''ତି।

ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଦବ୍ବୋ ମଲ୍ଲପୁତ୍ତୋ ଉଟ୍ଠାଯାସନା ଭଗଵନ୍ତଂ ଅଭିଵାଦେତ୍ଵା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ଵା ଵେହାସଂ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗନ୍ତ୍ଵା ଆକାସେ ଅନ୍ତଲିକ୍ଖେ ପଲ୍ଲଙ୍କେନ ନିସୀଦିତ୍ଵା ତେଜୋଧାତୁଂ ସମାପଜ୍ଜିତ୍ଵା ଵୁଟ୍ଠହିତ୍ଵା ପରିନିବ୍ବାଯି।

ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମତୋ ଦବ୍ବସ୍ସ ମଲ୍ଲପୁତ୍ତସ୍ସ ଵେହାସଂ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗନ୍ତ୍ଵା ଆକାସେ ଅନ୍ତଲିକ୍ଖେ ପଲ୍ଲଙ୍କେନ ନିସୀଦିତ୍ଵା ତେଜୋଧାତୁଂ ସମାପଜ୍ଜିତ୍ଵା ଵୁଟ୍ଠହିତ୍ଵା ପରିନିବ୍ବୁତସ୍ସ ସରୀରସ୍ସ ଝାଯମାନସ୍ସ ଡଯ୍ହମାନସ୍ସ ନେଵ ଛାରିକା ପଞ୍ଞାଯିତ୍ଥ ନ ମସି। ସେଯ୍ୟଥାପି ନାମ ସପ୍ପିସ୍ସ ଵା ତେଲସ୍ସ ଵା ଝାଯମାନସ୍ସ ଡଯ୍ହମାନସ୍ସ ନେଵ ଛାରିକା ପଞ୍ଞାଯତି ନ ମସି; ଏଵମେଵ ଆଯସ୍ମତୋ ଦବ୍ବସ୍ସ ମଲ୍ଲପୁତ୍ତସ୍ସ ଵେହାସଂ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗନ୍ତ୍ଵା ଆକାସେ ଅନ୍ତଲିକ୍ଖେ ପଲ୍ଲଙ୍କେନ ନିସୀଦିତ୍ଵା ତେଜୋଧାତୁଂ ସମାପଜ୍ଜିତ୍ଵା ଵୁଟ୍ଠହିତ୍ଵା ପରିନିବ୍ବୁତସ୍ସ ସରୀରସ୍ସ ଝାଯମାନସ୍ସ ଡଯ୍ହମାନସ୍ସ ନେଵ ଛାରିକା ପଞ୍ଞାଯିତ୍ଥ ନ ମସୀତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗଵା ଏତମତ୍ଥଂ ଵିଦିତ୍ଵା ତାଯଂ ଵେଲାଯଂ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

''ଅଭେଦି କାଯୋ ନିରୋଧି ସଞ୍ଞା,

ଵେଦନା ସୀତିଭଵିଂସୁ [ପୀତିଦହଂସୁ (ସୀ। ପୀ।), ସୀତିଦହିଂସୁ (କ।)] ସବ୍ବା;

ଵୂପସମିଂସୁ ସଙ୍ଖାରା,

ଵିଞ୍ଞାଣଂ ଅତ୍ଥମାଗମା''ତି। ନଵମଂ;

୧୦। ଦୁତିଯଦବ୍ବସୁତ୍ତଂ

୮୦। ଏଵଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗଵା ସାଵତ୍ଥିଯଂ ଵିହରତି ଜେତଵନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ତତ୍ର ଖୋ ଭଗଵା ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ''ଭିକ୍ଖଵୋ''ତି। ''ଭଦନ୍ତେ''ତି ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗଵତୋ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସୁଂ। ଭଗଵା ଏତଦଵୋଚ –

''ଦବ୍ବସ୍ସ, ଭିକ୍ଖଵେ, ମଲ୍ଲପୁତ୍ତସ୍ସ ଵେହାସଂ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗନ୍ତ୍ଵା ଆକାସେ ଅନ୍ତଲିକ୍ଖେ ପଲ୍ଲଙ୍କେନ ନିସୀଦିତ୍ଵା ତେଜୋଧାତୁଂ ସମାପଜ୍ଜିତ୍ଵା ଵୁଟ୍ଠହିତ୍ଵା ପରିନିବ୍ବୁତସ୍ସ ସରୀରସ୍ସ ଝାଯମାନସ୍ସ ଡଯ୍ହମାନସ୍ସ ନେଵ ଛାରିକା ପଞ୍ଞାଯିତ୍ଥ ନ ମସି। ସେଯ୍ୟଥାପି ନାମ ସପ୍ପିସ୍ସ ଵା ତେଲସ୍ସ ଵା ଝାଯମାନସ୍ସ ଡଯ୍ହମାନସ୍ସ ନେଵ ଛାରିକା ପଞ୍ଞାଯତି ନ ମସି; ଏଵମେଵ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଦବ୍ବସ୍ସ ମଲ୍ଲପୁତ୍ତସ୍ସ ଵେହାସଂ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗନ୍ତ୍ଵା ଆକାସେ ଅନ୍ତଲିକ୍ଖେ ପଲ୍ଲଙ୍କେନ ନିସୀଦିତ୍ଵା

ତେଜୋଧାତୁଂ ସମାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ୱୁଟ୍ଠହିତ୍ୱା ପରିନିବ୍ବୁତସ୍ସ ସରୀରସ୍ସ ଝାଯମାନସ୍ସ ଡଯ୍ହମାନସ୍ସ ନେୱ ଛାରିକା ପଞ୍ଞାଯିତ୍ଥ ନ ମସୀ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଏତମତ୍ଥଂ ୱିଦିତ୍ୱା ତାଯଂ ୱେଲାଯଂ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

‘‘ଅଯୋଘନହତସ୍ସେୱ, ଜଲତୋ ଜାତୱେଦସୋ [ଜାତୱେଦସ୍ସ (ସ୍ୟା।)];

ଅନୁପୁବ୍ବୂପସନ୍ତସ୍ସ, ଯଥା ନ ଞାଯତେ ଗତି।

ଏୱଂ ସମ୍ମାୱିମୁତ୍ତାନଂ, କାମବନ୍ଧୋଘତାରିନଂ;

ପଞ୍ଞାପେତୁଂ ଗତି ନତ୍ଥି, ପତ୍ତାନଂ ଅଚଲଂ ସୁଖ’’ନ୍ତି। ଦସମଂ;

ପାଟଲିଗାମିଯୱଗ୍ଗୋ [ପାଟଲିଗାମୱଗ୍ଗୋ (କ।)] ଅଟ୍ଠମୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ନିବ୍ବାନା ଚତୁରୋ ୱୁତ୍ତା, ଚୁନ୍ଦୋ ପାଟଲିଗାମିଯା;

ଦ୍ୱିଧାପଥୋ ୱିସାଖା ଚ, ଦବ୍ବେନ ସହ ତେ ଦସାତି।

ଉଦାନେ ୱଗ୍ଗାନମୁଦ୍ଦାନଂ –

ୱଗ୍ଗମିଦଂ ପଠମଂ ୱରବୋଧି, ୱଗ୍ଗମିଦଂ ଦୁତିଯଂ ମୁଚଲିନ୍ଦୋ;

ନନ୍ଦକୱଗ୍ଗୱରୋ ତତିଯୋ ତୁ, ମେଘିଯୱଗ୍ଗୱରୋ ଚ ଚତୁତ୍ଥୋ।

ପଞ୍ଚମୱଗ୍ଗୱରନ୍ତିଧ ସୋଣୋ, ଛଟ୍ଠମୱଗ୍ଗୱରନ୍ତି ଜଚ୍ଚନ୍ଧୋ [ଛଟ୍ଠମୱଗ୍ଗୱରଂ ତୁ ତମନ୍ଧୋ (ସୀ। କ।)];

ସତ୍ତମୱଗ୍ଗୱରନ୍ତି ଚ ଚୂଳ୍ୱ, ପାଟଲିଗାମିଯମଟ୍ଠମୱଗ୍ଗୋ [ପାଟଲିଗାମିଯୱରଟ୍ଠମୱଗ୍ଗୋ (ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।), ପାଟଲିଗାମୱରଟ୍ଠମୱଗ୍ଗୋ (ସୀ। କ।)]।

ଅସୀତିମନୂନକସୁତ୍ତୱରଂ, ୱଗ୍ଗମିଦଟ୍ଠକଂ ସୁୱିଭତ୍ତଂ;

ଦସ୍ସିତଂ ଚକ୍ଖୁମତା ୱିମଲେନ, ଅଦ୍ଧା ହି ତଂ ଉଦାନମିତୀଦମାହୁ [ଅଦ୍ଧାଯେତଂ ଉଦାନମିତିମାହୁ (କ।), ସଦ୍ଧା ହି ତଂ ଉଦାନନ୍ତିଦମାହୁ (ସ୍ୟା। କଂ ପୀ।)]।

ଉଦାନପାଳି ନିଟ୍ଠିତା।